DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

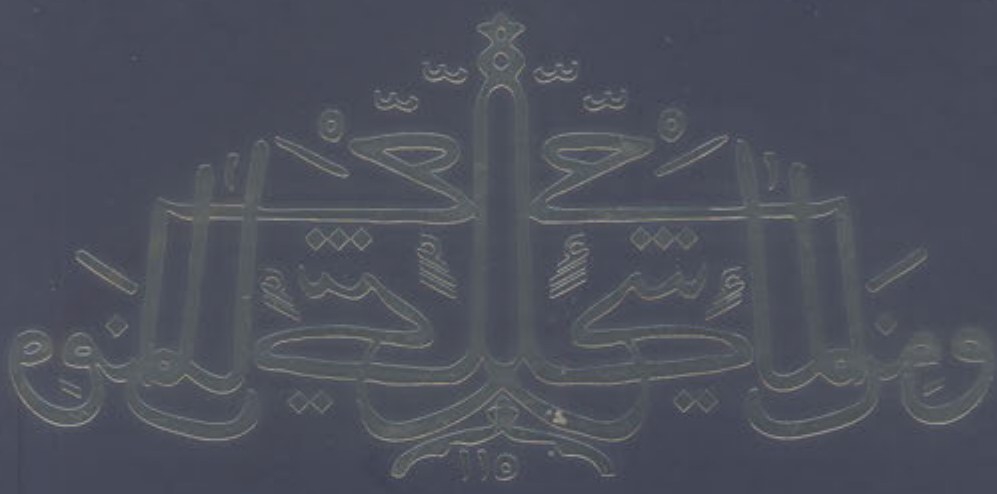
RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

İSTANBUL
TARİHÎ ÇEŞMELER
KÜLLİYATI

Kapakta yer alan kitabe tipografisi, Süleymaniye'de bulunan bir çeşmeye âittir. H. 1159 tarihli çeşmenin ismi yoktur ve kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Kitabenin üzerinde şu ayet-i kerime yazmaktadır:

"Ve minel mai külli şey'in hayy".
"Canlı olan her şeyi sudan yaptık"
(Kur'an-ı Kerim, Enbiya Sûresi 30. Ayet, E. Hamdi Yazır Meali)

Kitabenin özelliği, İstanbul'da mevcut hiçbir çeşmede benzeri olmayan bir tarzda yapılmış olmasıdır. Kitabenin üzerinde yer alan ayet-i kerime, hattın arasında ayna varmış gibi yan yana, hem düz hem tersten okunacak şekilde yazılmıştır.

(Bkz. s. 181)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İSTANBUL TARİHÎ ÇEŞMELER KÜLLİYATI

2. CİLT

İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ

BU KİTAP İSKİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN BİR KÜLTÜR HİZMETİDİR

İSTANBUL TARİHÎ ÇEŞMELER KÜLLİYATI

Takım ISBN: 978-9944-100-31-1
2. Cilt ISBN: 978-9944-100-33-5

Editör	: Yrd. Doç. Dr. Necdet ERTUĞ
Proje Koordinatörü	: Uzm. Özhan AYKUT
Yayın Koordinatörü	: İhsan TOY
Metin Yazarları	: Prof. Dr. Rahmi KARAKUŞ, Doç. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin AYKUT, Ayşe ÖNUÇAK, Naciye TURGUT, Sema DOĞAN
Danışmanlar	: Süleyman Zeki BAĞLAN, Doç. Dr. Ahmet KAVAS
Kitabe Uzmanları	: Ayhan ÖZYURT, Kemal GURULKAN, M. Sait TOPRAK
Düşünsel Yönetmen	: Yusuf AYDEMİR
Sanat Yönetmeni	: Diler ULUKAYA
Grafik Uygulama Ekibi	: Ahmet TECİK, Pınar ADEMYILMAZ, A. Kemal TOSUN
Redaktör	: Gülçin SOYKAN
Fotoğraf Sanatçıları	: Ahmet ÇELİKBAŞ, Zafer SÖĞÜT
Koordinasyon Ekibi	: Abdullah YILDIRIM, Mehmet ÖZGÜN, Mustafa SANBERK, Mustafa KELLECİ
Saha Ekibi	: Levent AYKUT, Zeki BAŞAR, Abdullah KALAYCI, Hakan ACAR, Aziz SÖĞÜT, Alper ÖZEN
İnteraktif Uygulama Ekibi	: Murat AYDEMİR, Serdar ÇAPRAZ
Prodüksiyon Amiri	: Ali BAŞAR
PRODÜKSİYON	: ASYA GROUP (www.asyagroup.com.tr)
BASIM	: FORART BASIMEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

228 Halil Efendi Çeşmesi 138
229 Halil Efendi Çeşmesi 139
230 Halit Ağa Çeşmesi 140
231 Hamidiye Çeşmesi 142
232 Hamidiye Çeşmesi 143
233 Hasan Ağa Çeşmes 144
234 Hasan El Kasap Çeşmesi 146
235 Hasan Paşa (Kaptan Gazi) Çeşmesi 147
236 Hasan Paşa Çeşmesi 148
237 Hasan Paşa Çeşmesi 149
238 Hasan Rıza Paşa Çeşmesi 150
239 Hasan Rıza Paşa Çeşmesi 151
240 Hatice Hanım ve Mustafa Tahir Efendi Çeşmeleri 152
241 Hatice Kadın Camii Çeşmesi 154
242 Hatice Kadın Çeşmesi 155
243 Hatice Sultan Çeşmesi 156
244 Hatice Sultan Çeşmesi 157
245 Hatice Turhan Valide Sultan Çeşmesi 158
246 Haydar Paşa Çeşmesi 159
247 Hayreddin Paşa Çeşmesi 160
248 Hekimoğlu Ali Paşa Sebili 161
249 Hoşnad Usta Çeşmesi 163
250 Hüseyin Ağa Çeşmesi 164
251 Hüseyin Paşa Çeşmesi 165
252 Hüsn-i Melek Hanım Çeşmesi 166
253 Hüsrev Paşa Çeşmesi 167
254 İbn'ül-Emin Ahmed Ağa Çeşmesi 168
255 İbrahim Ağa Takkeci Camii Çeşmesi 169
256 İbrahim Bey Kethüda Çeşmesi 171
257 İbrahim Efendi (Pirinççi) Çeşmesi 172
258 İbrahim Efendi (Ruznameci) Çeşmesi 173
259 İbrahim Efendi Çeşmesi 174
260 İbrahim Paşa Çeşmesi 175
261 İnadiye Mezarlığı Çeşmesi 176
262 İsa Ağa Çeşmesi 177
263 İshak Ağa Çeşmesi 178
264 İshak Ağa Çeşmesi 179
265 İshak Ağa Çeşmesi 180
266 İsimsiz Çeşme 181
267 İslam Bey Çeşmesi 182
268 İsmail Ağa Çeşmesi 183
269 İsmail Ağa (Hacı) Çeşmesi 184
270 İsmail Ağa (Malatyalı) Çeşmesi 185
271 Kadın Efedi Çeşmesi 187
272 Kandilli İskele Çeşmesi 188
273 Kanuni Sultan Süleyman Çeşmesi 189
274 Kapı Ağası İbrahim Ağa Çeşmesi 191
275 Kapıcı Çeşmesi 192
276 Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa Şadırvanı 193
277 Karagöz Mehmed Paşa Çeşmesi 194
278 Karyağdı Çeşmesi 195
279 Kasapbaşı Hasan Efendi Çeşmesi 196
280 Kasapbaşı Mehmed Ağa Çeşmesi 197
281 Kassam Çeşmesi 198
282 Katip Mustafa Efendi Çeşmesi 199
283 Kavacık Çeşmesi 200
284 Kayışdağı Suyu Çeşmesi (Sahra-i Cedid Camii) 201
285 Kazasker Feyzullah Efendi Çeşmesi 202
286 Kazlı Çeşme 204
287 Kethüda Çeşmesi 206
289 Kıblelizade Mehmed Bey Çeşmesi 209
290 Kırımi Çeşmesi 210
291 Kısıklı Çeşmesi 211
292 Köprülü Mehmed Paşa Çeşmesi 212
293 Köşklü Çeşmesi 213
294 Kuru Çeşme (II. Mahmud Han Çeşmesi) 214
295 Kuzguncuk İskele Çeşmesi 215
296 Küçüksaray Meydanı Emine Sultan Çeşmesi 216
297 Kürekçioğlu Ali Ağa Çeşmesi 217
298 Ladikli Ahmed Ağa (Servili Çeşme) Çeşmesi 218
299 Laleli Camii Çeşmesi 219
300 Lâlî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi 220
301 Mahmud Bey Çeşmesi 222
302 Mahmud Han Çeşmesi 223
303 Mahmud Han I Çeşmesi 225
304 Mahmud Han I Çeşmesi 226
305 Mahmud Han II Çeşmesi 227
306 Mahmud Han II Çeşmesi 228
307 Mahmud Han II Çeşmesi 229
308 Mahmud Han II Çeşmesi 230
309 Mahmud Han II Çeşmesi 232
310 Mahmud Han II Çeşmesi 233
311 Mahmud Han II Çeşmesi 234
312 Mahmud Han II Çeşmesi 236
313 Mahmud Han II Çeşmesi 237
314 Mahmud Han II Çeşmesi 238
315 Mahpeyker Kösem Valide Sultan Çeşmesi 240
316 Matbah Emini Hasan Ağa Çeşmesi 241
317 Mehmed IV Çeşmesi 242
318 Mehmed Ağa Çeşmesi 243
319 Mehmed Ağa Çeşmesi 244
320 Mehmed Ağa (Hacı) Çeşmesi 245
321 Mehmed Bey Çeşmesi 246
322 Mehmed Çavuş Camii Kayışdağı Suyu Çeşmesi 247
323 Mehmed Kethüda Çeşmesi 248
324 Mehmed Paşa (Kethüda) Çeşmesi 249
325 Mehmed Paşa (Sadrazam) Çeşmesi 250
326 Mehmed Paşa Çeşmesi 251
327 Mehmed Sait Efendi Çeşmesi 252
328 Meryem Kadın Çeşmesi 253
329 Mesih Mehmed Paşa Çeşmesi 254
330 Mısırlı Osman Ağa Çeşmesi 256
331 Mir-i Alem Halil Ağa Çeşmesi (Kumbasar Çeşmesi) 257
332 Mihrimah Sultan Çeşmesi 258
333 Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi 259
334 Mihrişah Valide Sultan Türbesi Çeşmeleri 260
335 Muhammed Fahreddin Efendi Çeşmesi 261
336 Muslu Ağa Çeşmesi 262
337 Mustafa Ağa (Hacı) Çeşmesi 263
338 Mustafa Ağa (Kayış) Çeşmesi 264
339 Mustafa Ağa Çeşmesi 265
340 Mustafa Ağa Çeşmesi 266
341 Mustafa Han Çeşmesi 267
342 Mustafa Han III Çeşmesi 269
343 Mustafa Paşa Sebili 270
344 Mühendis Ali Dede Çeşmesi 271
345 Nazım Bey Çeşmesi 272

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İçindekiler

106 Abbas Ağa Çeşmesi 07
107 Abbas Ağa Çeşmesi 08
108 Abbas Ağa Çeşmesi 09
109 Abbas Ağa Çeşmesi 10
110 Abdi Kaptan Sebili 11
111 Abdullah Ağa Çeşmesi 12
112 Abdülhamid Han I Çeşmesi 13
113 Abdülhamid Han II Çeşmesi 14
114 Abdülhamid Han II Çeşmesi 16
115 Abdülmecid Han Çeşmesi 17
116 Abdülmecid Han Çeşmesi 18
117 Abdülmecid Han Çeşmesi 20
118 Adile Sultan Çeşmesi 22
119 Adile Sultan Sarnıcı ve Şadırvanı 24
120 Ahmed Ağa Çeşmesi 26
121 Ahmed Ağa Çeşmesi 27
122 Ahmed Ağa Çeşmesi 28
123 Ahmed Ağa Çeşmesi 29
124 Ahmed Bey Çeşmesi 30
125 Ahmed Efendi (Çavuşzade) Çeşmesi 31
126 Ahmed Efendi Çeşmesi 32
127 Ahmed Galip Paşa (Hacı) Çeşmesi 33
128 Ahmed Han III Çeşmesi 34
129 Ahmed Hulusi Paşa Çeşmesi 35
130 Ahmed Kethüda Çeşmesi 36
131 Ahmed Paşa (Hacı) Çeşmesi 37
132 Ahmed Paşa (Hacı) Çeşmesi 38
133 Ahmed Şakir Efendi Çeşmesi 39
134 Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi 40
135 Akbaba Çeşmesi 41
136 Alemdar Mustafa Paşa Çeşmesi 42
137 Ali Ağa (Berberbaşı) Çeşmesi 43
138 Ali Efendi Çeşmesi 44
139 Ali Fazıl Efendi (Seyyid) Çeşmesi 45
140 Ali Paşa Çeşmesi 46
141 Ali Paşa Çeşmesi 47
142 Ali Şah Efendi Çeşmesi 48
143 Amber Ağa Çeşmesi 49
144 Amcazade Çeşmesi 50
145 Anadolu Kavağı İskele Çeşmesi 51
146 Arslan Ağa Çeşmesi 53
147 Aşık Paşazade Çeşmesi 54
148 Atikali Cami Duvarı Çeşmesi 55
149 Ayşe Behrî Kadın Çeşmesi 56
150 Ayşe Hatun Çeşmesi 56
151 Ayşe Hanım Çeşmesi 57
152 Ayşe Hatun Çeşmesi 58
153 Ayşe Sultan Çeşmesi 59
154 Aziz Bey Çeşmesi 60
155 Aziz Mahmud Hüdai Çeşmesi 61
156 Baba Oğul Çeşmesi 62
157 Babüssaade Osman Ağa Çeşmesi 63
158 Bağlarbaşı Çeşmesi 64
159 Baş Çuhadar Seyyid Ömer Ağa Çeşmesi 65
160 Bayram Kaptan (Hacı) Çeşmesi 66
161 Benlizade Ahmed Raş d Ağa Çeşmesi 67
162 Besim Ağa (Musahib) Çeşmesi 68
163 Beşir Ağa (Hacı) Çeşmesi 69
164 Beşir Ağa (Hacı) Çeşmesi 70
165 Beşir Ağa Çeşmesi 71
167 Beylik Çeşmesi 73
168 Beyzade Mehmed Efendi (Baba Haydar) Çeşmesi 74
169 Bezm-i Alem Valide Sultan Çeşmesi 75
170 Bilal Ağa Çeşmesi 76
171 Cağalizade İbrahim Bey Çeşmesi (Mihrimah Sultan Çeşmesi) 77
172 Cami-i Kebir Çeşmesi 78
173 Cevkani Halil Ağa Çeşmesi 79
174 Cevri Usta Çeşmesi 80
175 Cezayirli Gazi Hasan Paşa Çeşmesi 82
176 Cumhuriyet Çeşmesi 83
177 Çatal Çeşme 84
178 Çavuşbaşı Ali Ağa Çeşmesi 85
179 Çınar Çeşmesi 86
180 Çınar Çeşmesi 87
181 Çırakçı Çeşmesi 88
182 Çinili Çeşme 89
183 Çorlulu Ali Paşa Çeşmesi 90
184 Damadzade Mehmed Murat Efendi Çeşmesi 91
185 Damad İbrahim Paşa Çeşmesi 92
186 Davud Ağa Çeşmesi 93
187 Defterdar Nazlı Mahmud Çeşmesi 94
188 Derviş Mustafa Efendi Çeşmesi 95
189 Dülgeroğlu Camii Çeşmesi 96
190 Ebubekir Ağa Çeşmesi 97
191 Ebubekir Ağa Çeşmesi 98
192 Ebubekir Ağa Çeşmesi 99
193 Emetullah Kadın Çeşmesi 100
194 Emin Ağa Sebili 102
195 Emine Sultan Çeşmesi 105
196 Enver Paşa Çeşmesi 106
197 Ertuğrul Camii Çeşmesi 107
198 Eskihisar Çeşmesi 108
199 Eyüpzade Şükrü Bey Çeşmesi 109
200 Faik Bey (Hacı) Çeşmesi 110
201 Fatma Atiyye Hanım Çeşmesi 111
202 Fatma Sultan Çeşmesi 111
203 Fatma Sultan Çeşmesi 112
204 Ferhad Paşa Camii Çeşmesi 112
205 Fesahat Usta Çeşmesi 113
206 Feyzullah Efendi Çeşmesi 114
207 Gazi Hasan Paşa Çeşmesi 115
208 Gazi Sultan Süleyman Han Çeşmesi 116
209 Genç Mehmed Paşa Çeşmesi 117
210 Gülnuş Emetullah Valide Sultan Çeşmesi 118
211 Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi 119
212 Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi 120
213 Güzelce Ali Paşa Çeşmesi 121
214 Hacı Hanım Çeşmesi 122
215 Hacı Hüseyin Ağa Camii Çeşmesi 123
216 Hacı İbrahim Paşa Sebili 124
217 Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi 126
218 Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi 127
219 Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi 128
220 Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi 129
221 Hacı Şerif Ahmed Ağa Çeşmesi 130
222 Hacılar Çeşmesi 131
223 Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi 132
224 Hakkı Bey Çeşmesi 134
225 Halife Civenaz Çeşmesi 135
226 Halil Efendi Çeşmesi 136

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

106 Abbas Ağa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Abbas Ağa Tarihi: H.1080 / M.1669-1670
Adresi: İnadiye Mahallesi Divitçiler Caddesi Hünnap Sokak ÜSKÜDAR

IV. Mehmed'in Darussaade Ağası olan Abbas Ağa'nın bizzat yaptırdığı, kitabelerden anlaşılan üç çeşmeden biridir.
Diğerlerinden biri Beşiktaş'ta Abbas Ağa Mahallesi'nde biri de yine Üsküdar'da Toptaşı Caddesi'nde idi.

Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. İnce dikdörtgen silmenin içinde kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli bir niş bulunmaktadır. Sağ ve solda birer tane bozulmuş yuva vardır. Ayna taşının üst bölümünde, uçlarında birer palmetle son bulan içi boş bir kartuş vardır. Altta dalgalı kaş kemer motifi görülmektedir. Kemer ve nişin içi tamamen kireçle kaplanmıştır.

Hâliyâ Dârü's-sa'âde Ağası
Nâm-ı Abbâs-ı sahî nef'-i cihân
Eyledi bu çeşmenin bünyâdını
Hasbeten lillâh içsün reh-revân
Her gören der Bârekallâh görmedik
Böyle zîbâ çeşme-i Kevser-nişân
Hâtif-i gaybî dedi târîhini
Çeşme-i âb-ı hayât oldu revân 1080

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

107 Abbas Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Abbas Ağa Tarihi: H.1080 / M.1669-1670
Adresi: Abbas Ağa Camii Yanı BEŞİKTAŞ

IV. Mehmed'in Darussaade Ağası olan Abbas ağa tarafından yaptırılan üç çeşmeden biridir. Beşiktaş'ta Abbas Ağa adına bir park da mevcuttur. Çeşme klasik üslupta yapılmıştır.

Çeşmenin çatısında dikdörtgen blok üzerinde iki lale ve ortasında madalyon penç kabartmaları görülmektedir. Üzerinde bulunan alınlığın ortasında bir çarkıfelek motifi bulunmaktadır. Saçağın altında dört satırdan oluşan kitabesi bulunmaktadır.

Basık sivri kemerli nişin içerisinde dalgalı kaşkemer motifi ve içinde bir rozet görülmektedir. Musluğu yoktur. Teknesi sağlamdır.

Üsküdar Toptaşı Caddesi'nde bulunan Abbas Ağa çeşmesinin kitabesiyle hemen hemen aynı olan kitabesi de şöyledir;

Dedi Dârü's-sa'âde hazret-i Abbas Ağa ya Rabb
Çok şükür ihsânına lutf eyledin cûd ü nevâl
Hasbünallâh içindir hep bu sa'yım rûz ü şeb
Cümle hâlim sana ma'lûm sen bilirsin lâ-yezâl
Cürm ü isyânıma bakma ol habîbin hürmeti
Yâ ilâhî rahmetin izhâr idüp göster cemâl
El açup dergâhına geldim sanadır minnetim
Eyle hayrâtımı makbûl yâ kerîm ü zü'l-celâl
Rahmet olsun cânına her kim okursa fâtiha
Rûhu şâd eyleyen hiç olmaya bir dem melûl
Söyledim bu târihi dil-teşneler bulsun hayât
Nûş-ı cân olsun içün bu çeşmeden âb-ı zülâl
Sene 1080

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

109 Abbas Ağa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Abbas Ağa Tarihi: H.1080 / M.1669-1670
Adresi: Hayreddin Mahallesi Toptaşı Caddesi Ferah Sokak ÜSKÜDAR

Dedi Dâru's-saâde Hazret-i Abbas Ağa yâ Rab
Çok şükür ihsânına lutfeyledin cûd u nevval
Hisbeten li'l-lâh içindir hep bu sa'yim rûz u şeb

Cümle hâli sana ma'lum sen bilirsin lâ-yezâl
Cürm ü isyânıma bakma ol Habîbin hurmeti
Yâ ilâhi rahmetin izhâr edüb göster cemâl

El açub dergâhına geldim sanadır minnetim
Eyle hayrâtımı makbul yâ kerîm-i yâ zü'l-celâl
Rahmet olsun canına her kim okursa fâtiha

Ruhumu şad eyleyen hiç olmaya bir dem melâl
Söyledim bu tarihi dil-teşneler bulsun hayat
Nûş-i cân olsun için bu çeşmeden âb-ı zülâl
Sene 1080

IV. Mehmed döneminin Darussaade Ağası (Kızlar Ağası) Abbas Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Düz çatılıdır. Cephenin iki köşesi pahlıdır ve yuvarlak ince sütunlar yerleştirilmiştir. Kornişi çok zarar görmüştür fakat imame benzeri bir süsleme üç boyutlu olarak uygulanmıştır.

Altında üçgenlerden oluşan dar bir bordür sırası vardır. Basık sivri kemerli niş dikdörtgen silmelerle çevrelenmiştir. Üzengi taşı iç kısımdan yivlidir. Kemerin üstünde, her iki yanında birer büyük altın yaldızlı rozet bulunan altın yaldızlı dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Nişin içinde ayna taşının sağında ve solunda iki tane tas yuvası bulunmaktadır.

Ayna taşının üst kısmında palmet bezemeleri; altında iki ucu birer palmetle son bulan içi boş bir kartuş; altında dalgalı kaş kemer motifinin içinde ortalı bir rozet ve bu rozeti iki taraftan kavrayan lale motifleri görülmektedir.

Kitabesi, Beşiktaş'taki Abbas Ağa Camii yanında bulunan diğer Abbas Ağa çeşmesinin kitabesi ile bir iki harf değişikliği dışında hemen hemen aynıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

108 Abbas Ağa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Abbas Ağa Tarihi: H.1032 / M.1622-1623
Adresi: Eski Vezir Sokak Fındıkzade FATİH

Darussaade ağalarından Abbas Ağa, Sultan II. Osman'ın ruhuna, Mustafa Ağa'nın delâletiyle yaptırmıştır.

Halîfe-i Hân-ı Osmân ya'nî kim Abbâs Ağa / Rûhıyçün su getürdü idüp mâi hayra tebdîl
Mustafa Ağa delîl oldı binâ-i çeşmeye / Râh-ı Hakk'da bânî vü binâya Hızır olsun delîl
Suyunu her nûş iden dedi bünyâda târihini / Çeşme-i Abbâsdır yâ âbı ayn-ı selsebîl
sene 1032

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

110 Abdi Kaptan Sebili / Sebil Çeşme

Banisi: Abdi Kaptan Tarihi: H.1310 / M.1892-1893
Adresi: Bahariye Caddesi Kasımpaşa BEYOĞLU

Kasımpaşa'da Cami-i Kebir'in yanında bulunan bu sebil daha önce iki kez cami ile birlikte yanmış, 1310 (1892) yılında Abdi Kaptan isimli bir zat tarafından yeniden yaptırılmıştır. Sebil geniş bir saçağın altında dört bölümden oluşmaktadır. Beş silindir sütun ve oymalı başlıkları bulunmaktadır. Şebekeli pencerelerin üzerine ikişer satırlık kitabeler yerleştirilmiştir.

Âliyehüm siyâbü sündüsin hudrun ve istebrak / ve hullû esâvire min fıddatin / Ve sekâhum rabbühum şarâben tahûrâ (Sene 1310)
Kul-li nârî übrüdî yâ rabbi fî hakkî kemâ / kulte kulnâ yâ nâru kûnî (berden) ente fî hakkı'l-Halîl
Ente şâfî ente kâfî fî mühimmâti'l-umûr

İnne hâzâ kâne leküm cezâen ve kâne sa'yüküm meşkûrâ
Ente rabbî ente hasbî ente fî ni'me'l-vekîl

Ve ce'alnâ minel mâ'i külle şey'in hayy efelâ yü'minûn Sene: 1310

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

111 Abdullah Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ali Efendizâde Abdullah Ağa Tarihi: H.1105 / M.1693-1694
Adresi: Süleymaniye Mahallesi Kirazlımescit Sokak Süleymaniye EMİNÖNÜ

II. Ahmed devri çeşmelerindendir. Ali Efendizâde Abdullah Ağa tarafından yaptırılmış olduğu, üzerindeki kitabelerden anlaşılamaktadır.

Çeşme kesme taştan ve klasik tarzdadır. Köşeleri pahlanmış ve birer ince silindir sütun yerleştirilmiştir. Yalın silme ile çerçevelenmiş basık sivri kemerli nişin üzerinde iki satırlık kitabesi yer almaktadır. Üzengi taşı iç kısımdan yivlidir.

Nişin içerisinde dikdörtgen çerçeve içinde kabartmalı ayna taşı görülmektedir. Kabartma kemer motifi içinde madalyon penç, altında yuvarlak kemerli bir yuva ve iki yanda birer servi motifi görülmektedir.

Yuvanın altından geçen ince silmenin altında iri bir çarkıfelek rozet, iki yanında stilize bitkisel süslemeler görülmektedir. Gülçenin altında olması gereken musluğu koparılmıştır. Ayna taşının iki yanında birer niş bulunur. Teknesi yoktur.

Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy
Allâhümme ecirni mine'n-nâr
Ve edhılne'l-cennete ma'al-ebrâr
Çeşme-i Abdullah Ağa Ali Efendi-zâde
sene 1105

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

113 Abdühamid Han II Çeşmesi / Sütun Çeşmesi

Banisi: II. Abdülhamid Han Tarihi: H.1318 / M.1900-1901
Adresi: Dizdariye Mahallesi Havuzbaşı BÜYÜKÇEKMECE

Çeşme Sultan II. Abdülhamid'in 25. saltanat yılı hatırına inşaa edilmiştir. Önünde bir havuz bulunan çeşme, havuzun kenarına oturmaktadır. Tepesinde iki topuz bulunmaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

112 Abdulhamid Han I Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan I. Abdülhamid Han Tarihi: H.1197 / M.1782-1783
Adresi: İstinye Camii Sokak İle İstinye Değirmen Sokağı Köşesi SARIYER

Sultan I. Abdülhamid tarafından, Neslişah Sultan Camii'nin avlu kapısının hemen sağındaki duvara yaptırılmış olan çeşme, yuvarlak kemerli bir niş içinde yer almaktadır.

Yeşil zemin üzerine altın yaldızlı dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. İç içe geçmiş iki tane yuvarlak kemer motifi görülmektedir. Teknesi sağlamdır.

Bu çeşme-i ferah-feżâ şevketlü kerâmetlü pâdişâh-ı a'zam
Ve şehinşâh-ı mu'azzam halîfetullâhi fi'l-âlem hâdimü'l-Haremeyni'ş-şerîfeyn
Sultân Abdülhamid Hân halledallâhu saltanetehu ilâ
Nihâyeti'd-devrân hazretlerinin me'âsir-i lutfiyesidir. Sene 1197

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Cülus-ı hümayun-ı hazret-i Abdülhamid
Han-ı a'zamînin yirmi
Beşinci devre-i seneviyye-i
Kudsisinin hatıra-i kıymet dar-ı
Şükr-i güzârisi olarak inşa edilmişdir.

Tavvelallâhu ömrehu ve şevketehu
Zâ'afallâhu imrâne mülkihi
Sene 1318

İki satırlık kitabesinin altında musluk yerine aslan başı kabartması yerleştirilmiştir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

114 Abdülhamid Han II Çeşmesi / Dört Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Abdülhamid Tarihi: H.1315 / M.1897-1898
Adresi: Profilo Endüstri Meslek Lisesi Yanı Park İçi KAĞITHANE

Sultan II. Abdülhamid tarafından 1315 (1897) yılında yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Kitabesi, şâir Feyzî tarafından yazılmıştır.

Çeşme geniş saçak altında kare planlı ve dört cephelidir. Saçağın altından geçen silme üzerine dört kabartma rozet yerleştirilmiştir. Ayna taşının etrafında deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yaprakları, ortada küçük bir istiridye kabartması ve kıvrılmış stilize akantüslü uçlarla sonlanan çubuklar görülmektedir. Ayna taşının üstünde oval bir madalyon içinde II. Abdülhamid'in tuğrası bulunmaktadır.

Altında altı satırlık kitabesi görülür. Musluk yeri birbirine bakan iki C kıvrımı ve tepesinde istiridye kabartması ile oluşturulmuş bir çerçevenin ortasında bulunmaktadır. Teknesi sağlamdır. Diğer cephesinde sade bir ayna taşı ve yerde kırılmış bir kurna görülmektedir. Musluğu yoktur. Aynı eksende bulunan cepheler aynı düzenleme özelliklerini göstermektedir.

Tuğra (Abdülhamid Hân bin Abdülmecid Hân muzaffer dâimâ. El-Gâzî)
Pâdişah-ı kişver-ârâ hazret-i sultân
Kim zülâl-i lütfunun sîr-âbıdır hep kâinât
Şâd u reyyân itmek üzre teşnegân-ı âlemi
Yapdı işbu çeşmeyi ol hân-ı memdûhü's-sıfât
Arz ider Feyzî kulu inşâsına târîhi tâm
Yapdı lütf-i padişâhî çeşme-i mâü'l-hayât. Sene 1315 (?)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

116 Abdülmecid Han Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan Abdülmecid
Adresi: Alay Köşkü Caddesi İstanbul Valiliği Arka Giriş Kapısı Gülhane EMİNÖNÜ

Bab-ı Ali

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

115 Abdülmecid Han Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Abdülmecid Han Tarihi: H.1261 / M.1845-1846
Adresi: Vakıfgureba Caddesi Bezm-İ Alem Valide Sultan Camii Fındıkzade FATİH

Tek cepheli olan çeşme ampir üslup özellikleri göstermektedir. Dikdörtgen alınlığında oval bir rozet içinde Sultan I. Abdülmecid Han tarafından annesi Bezm-i Alem Valide Sultan adına yaptırılmıştır. Abdülmecid'in tuğrası görülür. Etrafında ışınsallar bulunmakta ve güneş motifini çağrıştırmaktadır. Altında iki silme arasında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında sağ ve sol bölümlerinde yapraklardan oluşan kabartmalar bulunmaktadır. Ayna taşının ki yanında oluklu gömme sütunlar bulunmaktadır. Ayna taşında, ortasında bir meşale bulunan hayat ağacı kabartması görülmektedir. Teknesinin dışında ve oturma yerlerinin kaidelerinde güneş motifleri görülmektedir.

Bezm-i âlem Ümm-i(...)i Sultân (...)
(...) çeşme-i âbdan / (...)
Kıldı feyz-i zindegâniden cihân dü sebeb
Yapdırup bu çeşme-sân hastahâne nezdine
Zâhir oldu def'-i emrâz-ı ibâda mâ-cerâ
Eylesün şâh-ı cihânla Vâlide Sultâm Hak
Hışre dek nüş-ı zülâl-ı âfiyetle pür-safâ
Ziver-i tsün def'-i illet nazmdan târih-i tâm
Yapdı dil-cü mâder-i şâh-ı zamân oynu'ş-şifâ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sultan Abdülmecid tarafından, İstanbul Valiliği'nin bulunduğu alanın Gülhane tarafındaki giriş kapısının iki yanına yaptırılmış olan çeşmelerin üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamaktadır. Girişin iki yanında bulunan çeşmeler benzer özellikler taşımaktadır. Dalgalı saçağının altında güneş formunda, bitkisel kabartmalar ve kenarında bitkisel motiflerden oluşan bir bordür görülmektedir.

Cephenin iki yanında bulunan köşeli gömme sütunların üzerinden bir silme geçmekte ve silmenin üzerinde yuvarlak alınlığın ortasında, yanında bir çiçek motifi bulunan Sultan Abdülmecid'in tuğrası görülmektedir. Yuvarlak kemer içinde bulunan ayna taşı süslemesizdir. Musluğu yoktur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

117 Abdülmecid Han Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: I. Abdülmecid Han Tarihi: H.1258 / M.1842-1843
Adresi: İstasyon Caddesi Bademli Sokak Köşesi Yeşilköy BAKIRKÖY

I. Abdülmecid'in saltanat yıllarının (1839-1861) başlarında yaptırdığı çeşme düz çatılıdır. Cephe iki köşesinde birer paye ile sınırlandırılmıştır. Çeşmenin iki yanında köşeli gömme birer sütun bulunmaktadır. Sütun başlıklarının üzerinde kumaş dökümleri ve ortasında çiçek motifleri bulunmaktadır. Sütun başlıkları üzerine oturan yapraklardan oluşan S biçiminde konsollar arasında altı satırlık kitabe bulunmaktadır.

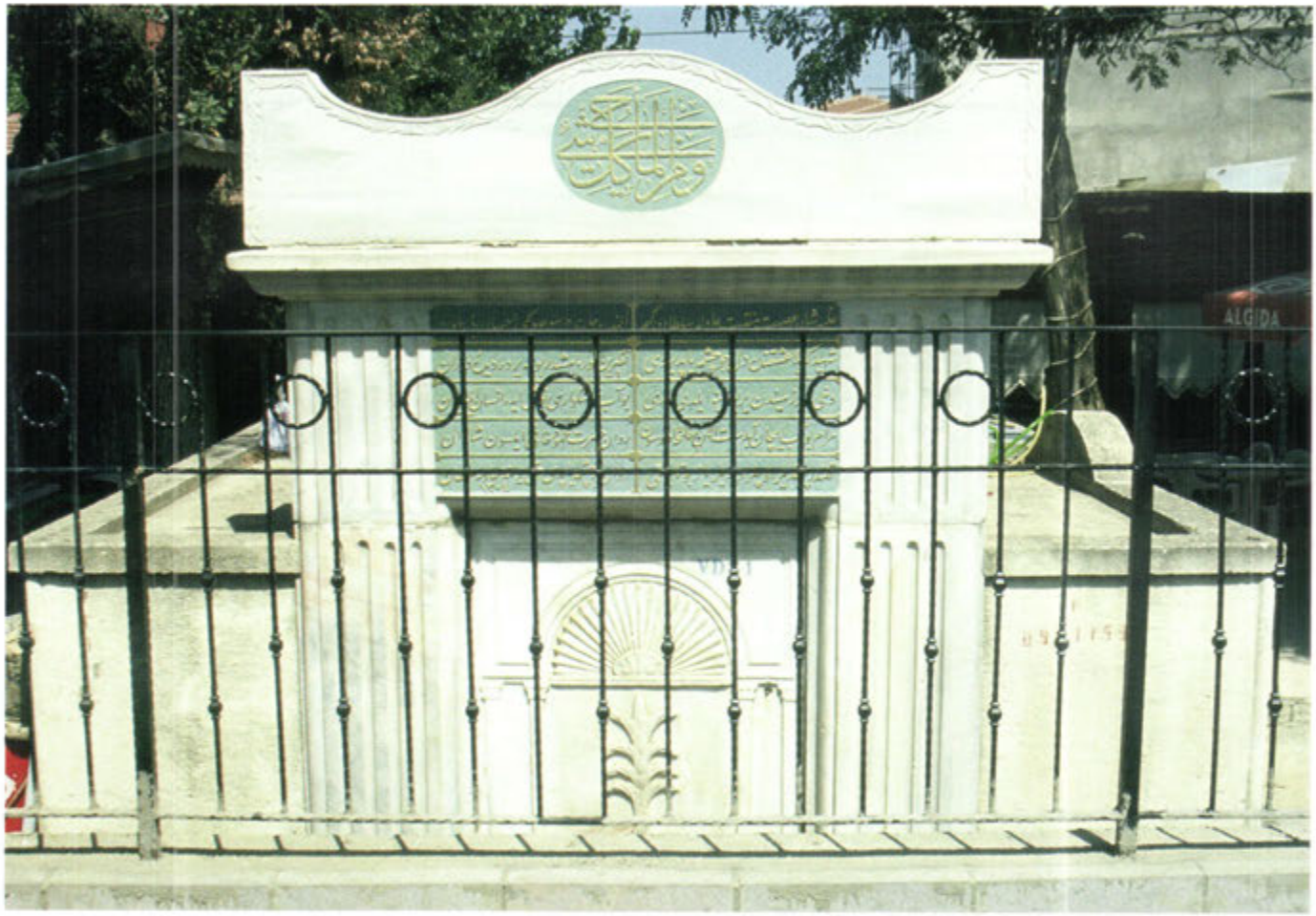

Belirgin kilit taşının üzerinde bir rozet bulunan yuvarlak kemer, iki kısa payeye oturmaktadır. Sığ nişin içinde lüle bulunmaktadır. Çeşme geniş bir tekneye sahiptir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

118 Adile Sultan Çeşmesi / Namazgâh Çeşmesi

Banisi: Adile Sultan Tarihi: H.1143 / M.1730-1731
Adresi: Dudullu Köyü Şile Yolu Üzeri ÜSKÜDAR

Sultan II. Mahmud'un kızı, Sultan Abdülaziz'in kızkardeşi olan, hanedânın divan sahibi tek kadın şairi olarak tanınan Adile Sultan tarafından yaptırılmıştır. Sultan Abdülaziz, kızkardeşi Adile Sultan için bir saray da inşa ettirmiştir.

Mermer çeşme dört cephelidir ve yatay dikey hatlardan oluşan bir kuruluşu vardır. Cephe, tasarımıyla ampir üslubu hatırlatmaktadır. Çeşmenin saçağının üstünde dalgalı olarak düzenlenmiş alınlığı andıran bir düzenleme görülmektedir. Dalgalı hat yaprak motifleriyle konturlanmıştır. Ortasında "Ve min'el-mâi kûlle şey'in hayy" ayeti görülmektedir. Saçağın altında beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Cephenin köşeleri pahlanmıştır. İki yanda oluklu dikdörtgen sütunlar bulunmaktadır. Dikdörtgen nişin iki kenarı pahlıdır.

Yalağı sağlamdır. Sol tarafında kalan cephede mermer bir levha üzerinde çeşmenin adı, tarihi ve onarımıyla ilgili bir yazı bulunmaktadır. Arka cephede sıva üzerinde kabartmalı olarak "küllemâ dahale aleyhâ zekeriye'l-mihrâb" ayeti bulunmaktadır. Bu ayet, çeşmenin haznesinin üst kısmının muhtemelen namazgâh olarak kullanıldığını göstermektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Menba'-ı ayn-ı adâlet hazret-i zıll-i Hüdâ
Ya'nî Hân-ı Abdülmecîd şâhenşeh-i iklîm-güşâ
Öyle sultân-ı cihân-ârâ ki dâim fikreti
Sû be sû i'mâr-ı âlem def'-i zulm ü nâ-becâ
Seyl-i kahrı sürmede hâşâk-i ter-i düşmeni
Cû-yı lütfı ser be ser celb etmede dâim duâ

Bâğ-ı dehre çün zülâl-i adli verdikce hayât
Sâyesinde râhat üzre olmada bây ü gedâ
Dâimâ hayrâta sarf etmekde lütf u himmeti
Menba'-ı cûdun akıtdı o pür-ihsân-ı mâ
İşte ez-cümle Ali Paşa-yı abd-i hâssına
Emr idüp bu çeşme-i zîbâyı kıldı çün binâ

Ya'ni ol zât-ı necîb nâzır-ı Harbiye kim
Böyle Âsaf öyle şâhenşâh-ı devrâna sezâ
Hızr ıdüp tevfikini ol Âsaf-ı zî-şânâ Hak
Âb-ı hayâtı şeh-i devrâna oldı reh-nümâ
Vâlidi sultân Mahmud'un idüp rûhunu şâd
Kevser icrâ eyledi ol pâdişâh-ı kâm-revâ

Katresin nûş eyleyen bulur hayât-ı câvidân
Cüst ü cû gel eyleme işte budur âb-ı bekâ
Bir içim su yoğ iken bu karyede cârî olur
Sâye-i şâhânede azb-i fürât oldı atâ
Bahr olur evsâf-ı şâhı eylesem tafsîl eğer
Katredir bû hâme-i rû-yı siyehden mâ-cerâ

Eylesün ikbâl ü ömr ü şevketin Allâh füzûn
Teşnegân bu çeşmeden içdikce âb-ı cân-fezâ
Ağlasun cûlar gibi düşmenlerin güldükce sen
Kec bakanlar devletine jâle-veş olsun hebâ
Neşr olunsun su gibi âvâz-ı nusret âleme
Leşker-i dîn-i mübîn etdikce düşmenle vegâ

Şâkirâ evsâf u medhin bu musaffâ çeşmenin
Bir beyitde iki tâm târîhle kıldım edâ
Çeşme-i âb-ı hayâtı yapdı el-hak pâdişâh
İç hemân sen âb Hân-ı Abdülmecîd'e kıl duâ
Ketebehu abdü'l-müznib Mehmed Vuslatî 1258

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ayna taşının üzerinde, iki yanda ikişer sütun kabartmasıyla desteklenmiş silmenin üzerinde güneş (Tanzimat güneşi) kabartması ve içinde deniz kabuğu motifi görülmektedir. Ayna taşında yüksek kabartma bir saksının içinden çıkan hayat ağacı motifi görülmektedir. Musluğu, saksının ayak kısmından çıkmaktadır.

Ana cephenin sağ tarafında kalan cepheye sade bir düzen hakimdir. Yuvarlak kemerli sığ niş içine yerleştirilmiş mermer ayna taşının üzerinde, yeşil zemin üzerine altın yaldızlı beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu ve yalağı yerindedir.

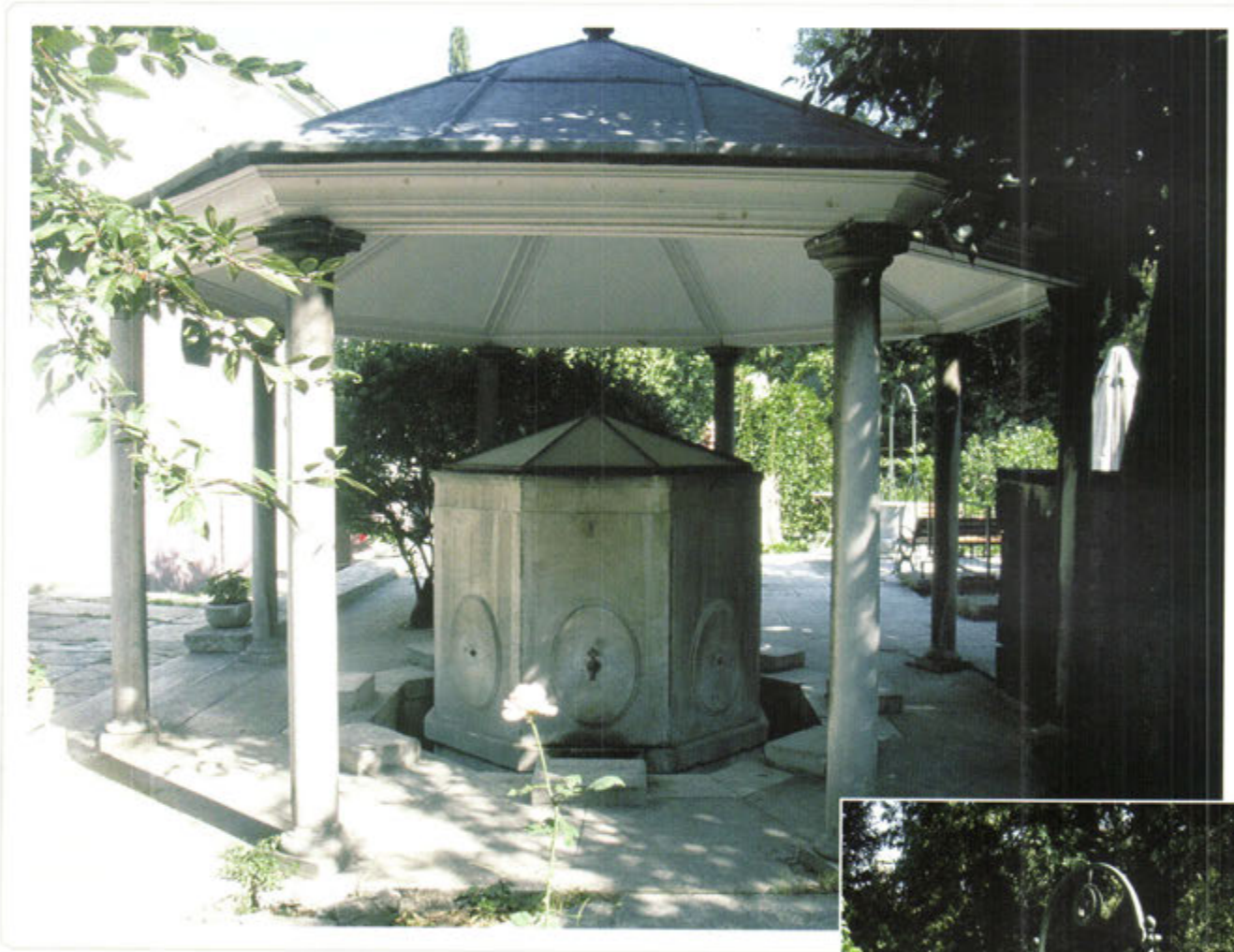
Aliyye-şân-ı ismet-menkıbet Âdile Sultân kim / Elinden cârî her sû su gibi ihsân-ı bî-pâyân
Şehîd-i Kerbelâ aşkında dil-cû çeşme yapdırdı / Nazîrin görmemişdir böyle yerde dîde-i devrân
Dahi zir-i zeminden yer yüzüne eyledi cârî / Bu âb-ı hoş-güvâri nûş ide insân ile hayvân
Merâm bu âb içer abdest alan bir fâtiha okusun / Revân-ı Hazret-i Mahmûd Hân'ı eylesün şâdân*
Kalender çıkdılar üçler dediler yaz bu târihi / Revân bir çeşme yapdı Hak yoluna Âdile Sultân 1304

Yâ mu'în
Gâzi Hân-ı Mahmûd işbu çeşme-i dirîneyi / Gördü akmaz, emr idüp tecdîd-i bünyâd eyledi
Kesilüp sonra Dudullu halkı teşne-dil iken / Genc-i dürer Usta yine anları dil-şâd eyledi*
Söyledi Fevzi kulu cevher gibi târihini / Şevk-i Nihâl Usta nev-çeşmesin âbâd eyledi
sene 1275

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

119 Adile Sultan Sarnıcı ve Şadırvanı

Banisi: Adile Sultan Tarihi: H.1263 / M.1846-1847
Adresi: Mevlevihane İçi Galata BEYOĞLU

Şadırvan, Adile Sultan tarafından Galata Mevlevihanesi'nin avlusuna büyük bir sarnıç olarak yaptırılmıştır. Üstündeki sarnıca bağlı kuyu bilezik taşı ile sekiz yuvarlak sütun üzerine oturan kubbeli şadırvanın ortasında yer alan altıgen kuruluşlu çeşmenin yüzlerinde oval madalyonların ortasında musluk yerleri görülmektedir. Etrafında taştan oturma yerleri bulunmaktadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ayrı bir yerde alınlığı görülmektedir. Üçgen alınlıkta ampir üslupta süslemeler görülmektedir. İki yanından birbirlerine halatla bağlanmış yapraklar çıkan ve etrafında ışınsallar bulunan rozet içinde Sultan Abdülmecid'in tuğrası görülmektedir.
Altında dört satırlık kitabesi bulunur.

Sultan Abdülmecid'in tuğrası

Menba'-ı cü-yı kerem Âdile Sultân kim odur
Feyz-i ismetle cihân içre me'âli-elkâb
Şâh-ı devrân-ı cihân-bânâ odur hemşire
Bahr-ı cûd eylemiş ol zâtı Hudâ-yı Vehhâb

Kalsa? lâyık nice deryâları bu dünyânın
Mevce-i lütfuna nisbet ile mânend-i habâb
Sayf olunca revfendefgân su bulamazdı bundan
Eylemekde idi atşânları hayli it'âb

Mevlevîhânede sahrınıc binâ itdikde
Kıldı dervîşlere cûşiş-i lütfun işrâb
Çeşme-i zâtına câriye olup âb-ı hayât
Ömrünü Hakk ide feyzle bî-hadd ü hesâb

Cevherîn harfle nazma vereli âb-ı kalem
Yazdı târîhini bir beyitde ziver-i kitâb
Galata dergehine Âdile Sultân sahrınıc
yapdırınca dedeler cüddan oldu sir-âb
(hame-i Mehemmed Rifat ?)1262

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

120 Ahmed Ağa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Kapıağası Ahmed Ağa Tarihi: H.1154 / 1340 / M. 1741-1742 / 1921-1922
Adresi: Haydarpaşa Rıhtım'ı Civarı Ayrılık Çeşmesi Sokağı Girişi KADIKÖY

Kitabesine göre ilk banisi Gazanfer Ağa olan çeşme Sultan I. Mahmud döneminde Kapıağası Ahmed Ağa tarafından 1154 /1741 ve 1340 /1922 yılında Dûriyye Sultan tarafından yeniden imar edilmiştir.

Tek cepheli çeşmenin pahlanmış olan iki köşesinde, başlıklı birer silindir sütun yer almaktadır. Saçak kısmını zarar görmüş kabartma süslemeli bir korniş dolanmaktadır ve dışa taşkındır. Dalgalı yuvarlak kemerli nişin bulunduğu cephe, çerçeve içine alınmıştır. Nişin içinde çeşmenin dört satırlık kitabesi görülmektedir.

Kitabenin üst kısmında bitkisel geçmeli bir bordür bulunmaktadır ve kartuşlarla, bitkisel süslemelerle tezyin edilmiştir. Kitabenin altındaki iki yanı yarım daire olarak biçimlendirilmiş kartuş içerisinde "Dürriye Sultan'ın rûhıyçün el-Fâtiha 1340" ibaresi bulunmaktadır.

Ayna taşı dikdörtgen çerçeve ve sivri dalgalı kemerle biçimlendirilmiştir. Ayna taşının her iki yanında yine aynı kemer düzenine sahip birer niş (tas yuvası) bulunmaktadır.

Hân-ı Mâhmûd'un cenâb-ı Kibriyâ / Zâtın etsün menba'-ı lütf u atâ
Çeşme-i pâki Gazanfer Ağa'nın / Bulucak dehrin murûruyla fenâ
Kapuağası kerîm-i hayr-halef / Ahd-i lütfunda güzel kıldı binâ
Geldi bir hayr-ı [illegible] Ahmed Ağa
1154

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

121 Ahmed Ağa Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Kavvâsbaşı Ahmet Ağa Tarihi: H.1270 / M.1853-1854
Adresi: İskele Meydanı Çengelköy ÜSKÜDAR

Kitabesinden de anlaşılacağı gibi çeşme Kavvâsbaşı Ahmed Ağa'nın Çakal dağındaki kendi mülkünden çıkardığı sudan beslenmektedir. Kavvâs vezirlerin yanında bulunan silahlı korumadır. Mihmandarlık ve fiyat kontrolü gibi işlere de bakan kavvâslık 1908'de kaldırılmıştır.

Çeşmenin üstü kubbe ile örtülmüştür. Geniş saçağının altında dört cephelidir. Saçağın altında iki silme ve üzerine yıldız motifleri yerleştirilmiş oluklu iki konsol arasında çeşmenin altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşı düzdür ve dört köşesinde yıldız motifi olan oluklu bir çerçeve içine alınmıştır. Dört cephede de aynı düzende ayna taşları bulunmaktadır. Muslukları vardır.

Devletlü Mehmed Hüsrev Paşa hazretlerinin kavvâsbaşısı Ahmed Ağa nâm sâhibü'l-hayrın Çengel karyesinde Çakaldağı nâm mahalde mutasarrıf oldukları mülk bağı derûnunda mücedded hafr eylediği yedi aded bi'r-i mâ'dan hâsıl olan mâ-i lezîz hasbetenlillâh ve taleben li merzâtihi karye-i mezbûrede inşâsına muvaffak oldukları iki aded çeşme ve bir maslak ve bir savâka cereyân etdirmiş ve mütevellîsi yedinde olan vakfiye-i ma'mûlün-bihâsı mantûkunca vaz' olan yüz bin guruşun vikâyesi ile nemâsından muhtâc-ı ta'mîr ve termîm olacakları su yolları masârıfına sarf ve mürûr-ı ezmine ile mâ-i lezîz-i mezbûrun manba'ından veyâhud fazlası vardır denilerek bir damlası mahall-i ahâra nakl ve sirkat olunmamak eğer ictisâr ederi olur ise dü cihânda menfûr ve düçâr-ı züll ve hasâr olsun, âmîn. Ber minvâl-i muharrer karye-i mezbûrede kâin bi'l-cümle kebîr ve sagîr İslâm ve reâyâ taraflarından dahi nezâret ve dikkatle mütevellîsi tarafından şâyet vakfiyye-i mezbûrun hilâfı hareket zuhûrunda mütevellîsi mumâ ileyhin ol vechile vaki' olan su-i hareketine mümâna'at olunmak üzre cümlenin manzûr ve ma'lûmu olunmak içün işbu tasa hakk ve imlâ ve bu mahalle vaz' olunmuşdur. 1270

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

122 Ahmed Ağa Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Kapanî Hacı Hafız Ahmed Ağa Tarihi: H.1233 / M.1817-1819
Adresi: Eminönü Caddesi Unkapanı Köprüsü Civarı Deniz Kenarı Park İçi EMİNÖNÜ

Çeşme dört cephelidir. Yuvarlatılmış köşeye yuvarlak kemerli bir niş yerleştirilmiştir. Tepesinde akantüs kabartması bulunmaktadır.

Yuvarlak kemerli nişin üzerine denk gelen oval rozet içinde, uçları palmetlerle sonlandırılmış kartuşta "Maşaallah" yazısı okunmaktadır.

Ön cephede köşeli dört gömme sütun görülmektedir. Yan cephede yine dört sütun görülmektedir. Sütun başlıkları üzerinden bir silme geçmektedir. Ön cephede iki silme arasında dört satırlık kitabesi görülmektedir.

Yine ön cephede iki sütun arasında yuvarlak kemerli bir niş bulunmaktadır. Sade bir cephe düzeni görülmektedir. Muslukları ve tekneleri yoktur.

Maşaallah

Bi-hamdillâh muvaffak etdi Bârî / Bu cây-ı dil-güşâyı kıldı âbâd
Rızâ'en li'llâh içün sâhibü'l-hayrât / İmâmeyn aşkına eyledi ihâd
Kapânî Hacı Hâfız Ahmed Ağa / İlâ yevmi'l-kıyâm nâmı ola yâd
Bu tam târîhi görüp dedi Kenzî / Kıl ervâh-ı şehîd-i Kerbelâ-şâd
sene 1233

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

123 Ahmed Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi : Tersane Emîni Hacı Ahmed Ağa Tarihi: H.1145 / M.1732-1733
Adresi: Tepebaşı Caddesi Topkoparan Kasımpaşa BEYOĞLU

I. Mahmud devrinde padişahın emriyle Tersane emîni Hacı Ahmed Ağa tarafından yaptırılmıştır. Ahmed Ağa'nın Kasımpaşa dışında Üsküdar'da da yaptırdığı çeşmeler vardır.

Tersane emîni Kaptan-ı Derya'ya vekalet eden bir makam olup tersanenin mali işlerinden sorumludur.

Çeşme klasik üslupta ve kesme taştan yapılmıştır. Cepheyi çevreleyen silmeler hemen hemen yok olmuştur. Üstte silmenin altında çeşmenin yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Basık sivri kemerin iki yanında bulunan iri rozetlerin sadece yerleri bellidir. Ayna taşı çok kötü durumdadır. Musluğu koparılmıştır. Çeşme yol seviyesinin altında kalmıştır.

Gevher-i bahr-ı kerâmet âb-ı rûy-ı saltanat / Hazret-i sultân Mahmûd Hân-ı İskender-i vegâ
Çeşmesâr-ı ma'delet şâhenşeh-i zîşândır
Tâs-ı gerdûn âb-ı ihsanıyla pürdür dâimâ / Devr-i adlinde sehâb-ı feyz-i Hakk rîzân olup
Oldu hâşâk hep adûvv seyl-i kahr ile hebâ
Hak yoluna eyleyüp mâ-i musaffâyı revân / Sü be sû huşk-i zemîni kıldı sîr-âb-ı safâ
Sâdır oldu çeşmeler bünyâdına emr-i şerîf
Ki olalar şâd inâb-ı lütfla bay ü gedâ / Bu mahalde dahi Tersâne emîni kuluna
Kıldı bir nev çeşme bünyâdı içün emrin i'tâ
Eyledi mesrûr olup ihlâs ile hizmet hemân/ Oldu bu dil-cû müferrah çeşme-i pâkîze binâ
Bu mahal muhtâc idi idüp? ana şöyle kemer
Suyu gevher (...) gibi anâlîsi mükenn (...) çeşminde mâ / Gökde ararken nev âb-ı sâfi yerde buldular
Arşa çıkdı pâdişâh-ı âleme savt-ı duâ
Eyledi târî zebân-ı lüle târîhin Necîb / Akdı bu nev-çeşmeden âb-ı hayât-ı cânfezâ / Sene 1145

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

124 Ahmed Bey Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi : Ahmed Bey Tarihi: H.1292 / M.1875-1876
Adresi: Taşlık Mahallesi Macar Tabya Sokağı No 66 Anadolu Kavağı BEYKOZ

Kitabesinden, Sultan Abdülaziz'in saltanatının son yılı içinde yapıldığı anlaşılan çeşmenin banisi hakkında adı dışında bilgi edinilememektedir. Ahmed isimli şahsın yaptırdığı bu çeşme bir duvarın içine gömülmüş olup üst kısmı oval hatlı duvardan yüksekçedir.

Altı satırlık kitabesinin üzerinde, C kıvrımları ve bitkisel motiflerle tezyin edilmiştir. Oval teknesi görülmektedir.

Ahmed-i âl-i himem
Kıldı bu hayr-ı kerem
(...)Ola heman muhterem

Feyz-i Hüda aşkına
Vâlid-i hayr-ittisâm
Ya'ni Muhammed müdam
Cenneti ede makam
Sırr-ı Samed aşkına
Yek kalem oldu revan
Böyle tarih-i ayan
Çeşmeden âb-ı revân
İç Muhammed aşkına
1292

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

125 Ahmed Efendi (Çavuşzade) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ahmed Efendi Tarihi: H.1106 / M.1694-1695
Adresi: Kuvva-i Milliye Caddesi Ramazan Efendi Camii Avlu Duvarı Kocamustafapaşa FATİH

Edirne Kadıları'ndan Çavuşzade Ahmed Efendi adına 1106 (1694) yılında yaptırılmıştır. Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Duvara gömülmüştür.

Basık sivri kemerli bir niş görülmektedir. Kemerin üzerinde üç satırlık kitabesi yer almaktadır.

Üzengi taşı nişin içine doğru hafif çıkıntılıdır. Nişin içinde sağda kaşkemerle biçimlenmiş bir tas yuvası bulunmaktadır. Ayna taşı bulunmamaktadır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Sabıkâ Edirne Kadısı merhûm ve mağfûr
Çavuş-zâde Ahmed Efendi
sene Ra 1106

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

126 Ahmed Efendi Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1218 / M.1803-1804
Adresi: İlyas Çelebi Sokak No 34 Yanı Tophane BEYOĞLU

Sultan III. Selim döneminde yapılmış olan bu çeşmenin, Sultan I. Mahmud devrinde yeniden ihya edildiği, kitabesinden anlaşılmaktadır. Çeşme klasik üslupta yapılmıştır. Köşeleri pahlıdır ve ince silindir sütunlar yerleştirilmiştir. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli nişin içindeki ayna taşı mermerdendir. İstiridye kabuğu motifi görülmektedir. Üzengi taşları içten yivlidir. Mermer teknesi sağlamdır.

İki satırlık kitabesi şu şekildedir:

Zamân-ı Sultân Mahmud Hân-ı Gâzîde binâya muvaffak oldu ser-halîfe-i rûznâmçe-i evvel

Ahmed Efendi târihle, ta'mîre (1146) himmet etdi
ihâle-i mahalle sene 1218

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

127 Ahmed Galip Paşa (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ahmed Galip Paşa Tarihi: H.1306 / M.1888-1889
Adresi: Sulukule Caddesi (Kaleboyu Caddesi) Edirnekapı FATİH

Sultan II. Abdülhamid dönemi su nazırlarından Hacı Ahmed Galip Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme duvara bitişik olarak yapılmıştır. Saçak biçimindeki silmenin üstünde, dikdörtgen alınlığının ortasında bitkisel motiflerden oluşan çerçeve içinde "Maşallah" yazmaktadır. Silmenin altında üç satırlık kitabe bulunmaktadır. Cephenin iki yanına yuvarlak sütunlar yerleştirilmiştir. Sütun başlıkları volütlüdür. Dikdörtgen çerçeve içindeki ayna taşı süslemesizdir. Teknesi sağlamdır.

Mâşâallâh-kân
Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy
Sâye-i Hazret-i Abdülhamid Hân-ı sânide su nâzırı el-Hâc Ahmed Gâlip Paşa'nın fukarâ-yı
a hâlinin ihtiyâcına mahsûs olmak ve sakâlara aslâ müsâ'ade olunmamak üzre
fi sebîlillâh inşâ ve bin üç yüz altı senesi [illegible] tevessümünen suyu icrâ olunan hayrâtıdır

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

128 Ahmed Han III Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan III. Ahmed Tarihi: H. 1141 / M. 1728-1729
Adresi: Rumi Mehmed Paşa Mahallesi Çeşme-i Cedid Sokak Şemsi Paşa Ordu Evi Arkası ÜSKÜDAR

Kitabeden anlaşıldığına göre, Sultan III. Ahmed, hayatında önemli yer tutan ve aynı ismi taşıyan iki hanım için bu çeşmeyi inşâ ettirmiştir.

III. Ahmed'in kadın efendilerinden Ümmügülsüm ile kızkardeşi Ümmügülsüm'ün adlarına yapılan çeşmede silmelerle çevrelenmiş yeşil zemin üzerine altın yaldızlı yedi satırlık kitabesi görülmektedir. Üzeri kubbe ile örtülüdür.

Hazret-i Sultân Ahmed Hân-ı İskender-zafer
Pâdişâh-ı bahr u berr dâdâr-ı [iklîm-i sehâ]
Adl ü insâf u mürüvvet cûd u lutf u merhamet
Zâtına hasîsedir bâ-avn ü te'yîd-i Hudâ
Üsküdâr'ı âb-ı rûh-efzâ ile ihyâ idüp
Eyledi sükkânını müstağrak-ı bahr-ı atâ
Bu mahalli duhter-i sa'd-ahter-i zî-şânına
Kıldı ta'yîn ol meh-i rahşende-i evc-i alâ
Nâmdâş-ı Ümmügülsüm nûr-ı çeşm-i zıll-i Hakk
Hazret-i sultân-ı vâlâ-şân-ı ismet-[intimâ]
Bu mu'allâ çeşmesârı yapdırup ihlâs ile
Kıldı atşândan devâm-ı [ömrüne celb-i duâ]
Şâkirâ [dedim] sitâyiş-birle târîhin anın
Akdı iç bu çeşmeden [mâ-i hayât-ı cân-fezâ]

Rûşen etsün / Şem'inin rûhuna
...ne-i kalbin Hudâ / Kim kılsa duâ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

129 Ahmed Hulusi Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1313 / M.1895-1896
Adresi: Sofular Mahallesi Molla Hüsrev Sokak FATİH

1246 (1831) yılında yaptırılan bu çeşmenin ilk banisi hakkında kitabede bir kayıt yoktur. 1312-1313 (1895-1896) yılında Ahmed Hulusi Paşa ve eşi adına yenilenmiştir.

Çeşme, duvara gömülüş tuğla örgülü yuvarlak kemerli bir niş içinde yer almaktadır. İki silme arasında altı satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Ayna taşı sadedir ve dört köşesinde penç motifleri bulunan bir çerçeve içine alınmıştır. Çokgen teknesi vardır ve suyu akmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât rikâb-ı hümâyûn kâim-makâmı
Merhûm Ahmed Hulûsî Paşa ile halîlesi merhûme
Nefîse Hanım'ın ruhlarıyçün fâtiha.
Tecdîden ta'mîri târîhi fi Zilkade sene 1313
fi Nisan sene 1312

Ve sekâhüm Rabbühum şarâben tahûrâ
Ve cealna mine'l-mai küile şeyin hayy
Aynen fihâ tüsemmâ selsebîlâ sene 1246

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

130 Ahmed Kethüda Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ahmed Kethüda Tarihi: H.1297 / M.1879-1880
Adresi: Nuruosmaniye Caddesi Cağaloğlu EMİNÖNÜ

Ahmed Kethüda tarafından yaptırılmıştır. Kethüdalık, mahalle muhtarlığına tekabul eden bir görev olup, devlet ricalinin ağırlanması gibi yükümlülükleri de bulunmakta idi.

Ahmed Kethüda'nın yaptırdığı bu çeşme Hocapaşa yangınında zarar görmüş ve kitabesinden anlaşıldığı gibi Sultan II. Abdülhamid tarafından yeniden inşa edilmiştir.

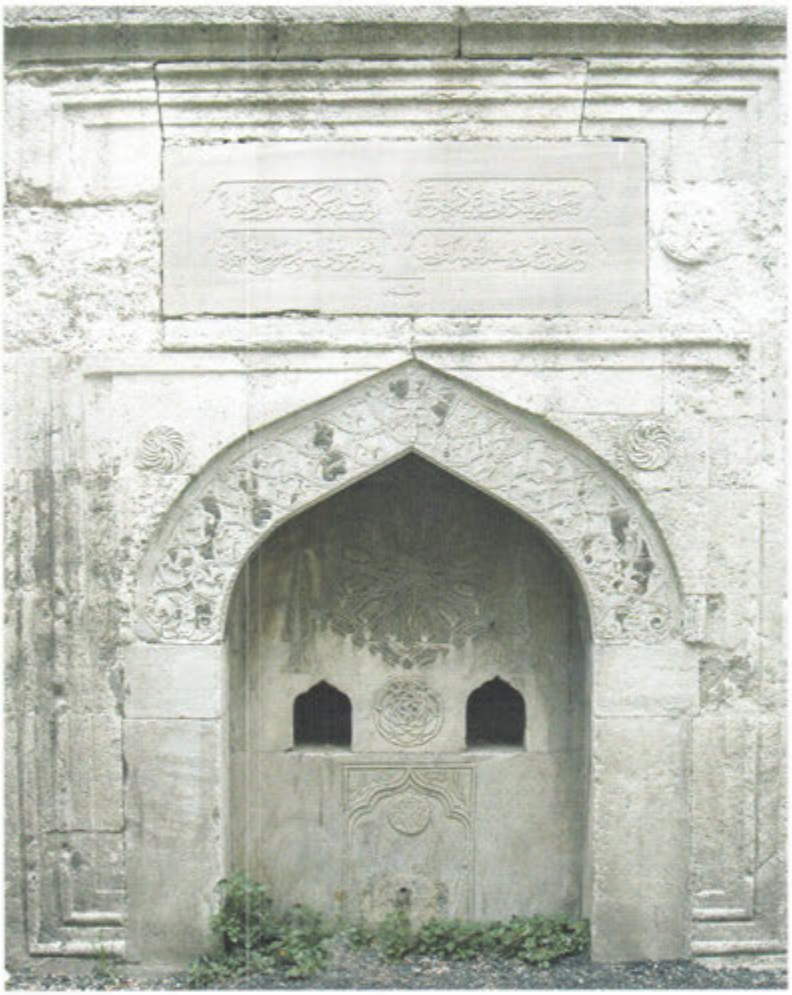
Çeşme sade ve süslemesiz bir düzene sahiptir. Basık kemerli niş içinde mermer düz bir ayna taşı bulunmaktadır. Musluğu üzerindedir. Kemerin üstünde altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kemerin sağ tarafında kare bir yuva içine oymalı bir kompozisyon yerleştirilmiştir. Kompozisyonun altında sütunlar üzerine oturan üçgen bir alınlıkla antik tapınakları andıran bir mimari görülmektedir.

Bânî-i evvel ki Ahmed Kethüdâ bir ehl-i hayr / Bu mahalde çeşme yapmışdı suyu câri iken
Hoca Paşa yangınında muhterik olmuş idi / Çeşme-i nevle hayâtın buldu bu cây-ı kühen
Hazret-i Abdülhamid Hânın ulüvv-i himmeti / Her harâbe-zârı kıldı sû be sû ma'mûr ü şen
Cûy-ı lutfun akıdup yapdı yeni bu çeşmeyi / Sa'yini meşkûr ide anın Hüdâ-yı zü'l-minen
Ehl-i hayrın nâm-ı âsârıyla dillerde kalur / Adamı âsârıdır âlemde dâim andıran
Söyledim atşâna Sâib cevherîn târîhini [illegible] bu çeşmeden 1297

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

131 Ahmed Paşa (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Şehid Hacı Ahmed Paşa Tarihi: H.1116 / M.1704-1705
Adresi: Pazarbaşı Mahallesi Boybey Sokak ÜSKÜDAR

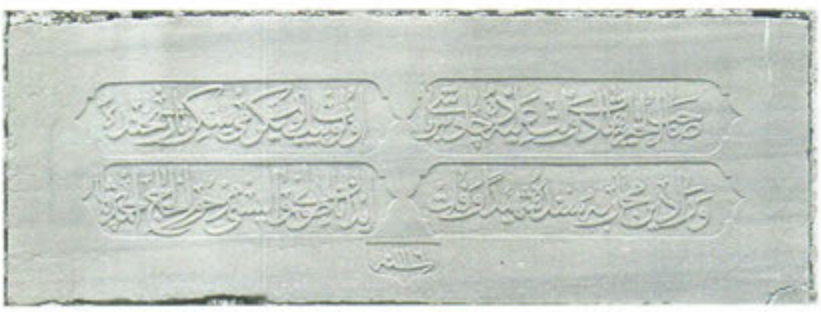

Sultan III. Ahmed dönemine ait bir çeşme olup Çavuşbaşı Şehid Hacı Ahmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çavuşbaşı Divan-ı Hümayun çavuşlarının başı olup, divanda çıkan hükümlerin icrasında bulunur ve elçilerin kabulünde onlara refakat ederdi. Daha sonra bu makam Adliye Nezareti'ne dönüşmüştür. Türk Ahmed Paşa olarak da bilinen Ahmed Paşa 1716'da Varadin Muharebesi'nde şehid olmuştur.

Çeşme klasik tarzda kesme taştan yapılmıştır. Çatısı düzdür ve saçak şeklinde hafif dışa taşkındır. Çeşmenin köşeleri pahlıdır ve ince burma sütunlar yerleştirilmiştir. Dikdörtgen silmeler cepheyi kuşatır. Üstte silmenin altında çeşmenin iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin yanında bulunan iki rozetten soldaki zamanla yok olmuştur. Kitabenin altında silmeyle çerçevelenen basık sivri kemerli bir niş görülmektedir. Silmenin iki yanında gül motifinden oluşan birer rozet vardır. Kemer dıştan kıvrık dallarla örülmüş bir bordür ile tezyin edilmiştir.

Nişin içerisinde, merkezde on iki kollu yıldız motifinden oluşan büyük merkezi bir kompozisyon görülmektedir. Bu süslemenin iki yanında simetrik iki servi motifi bulunmaktadır. Kompozisyonun altında bir rozet ve rozetin iki yanında tas yuvaları görülmektedir.

Ayna taşında dalgalı kaş kemer motifinin her iki yanında birbirine bakan lale motifleri görülmektedir. Ortada kemerin altında altı kollu yıldız geçmelerden oluşan bir rozet ve rozetin iki yanında yarım servi süslemeleri görülmektedir. Musluğu bulunmamaktadır. Teknesi yoktur.

Sâhibü'l-Hayrât sâbıka Devlet-i Aliyye'de Çavuşbaşı
Olup 1128 tarihinde
Verâdin Muharebesinde şehiden vefât
Eden Anadolu Valisi Merhum el-Hâc Ahmed Paşa
Sene 1116

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

132 Ahmed Paşa (Hacı) Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Ahmed Paşa Tarihi: H.1154 / M.1741-1742
Adresi: Fatih Camii Avlusu FATİH

Sultan I. Mahmud'un 1740-1742 tarihleri arasında sadrazamlığını yapmış Hacı Ahmed Paşa tarafından, Fatih Sultan Mehmed'in türbesi dikkate alınarak yaptırılmıştır.

Mermer çeşmenin cephe düzenlemesinde ampir üslubunun etkileri görülmektedir. Cephenin iki yanı, oluklu başlıkları olan birer yuvarlak sütunla sınırlandırılmıştır. Başlıkların üzerinde iki yanda üst üste iki S formu görülmektedir. S'lerin arasında çeşmenin yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sütunların arasında, ayna taşının üstünde istiridye kabartmasının iki yanından çıkarak, uçları helezon şeklinde sonlanan S'ler görülmektedir. Ayna taşında süsleme bulunmamaktadır. Teknesi sağlamdır.

Menba'-ı cûd ü atâ Hazret-i Sultan Mahmûd
Cûybâr-ı keremi itdi cihânı irvâ

İşte ez-cümle bu zîbende eser kim evvel
Gelmedi hatır eslâf-ı kirâma aslâ

Böyle bir şâh-ı cihânbân-ı inâyet-kârın
Eylemiş dikkat-i hümâyûnuna merhun Mevla

Türbe-i pâk-i Ebu'l-Fethe iki çeşme-i nev
Şâd idüp rûhunu çün kıldı bu bâbda ihyâ

(...) Kevser-i ser-çeşme-i sultân-ı guzât
Sân iki desti ile itdi sebîl ü icrâ

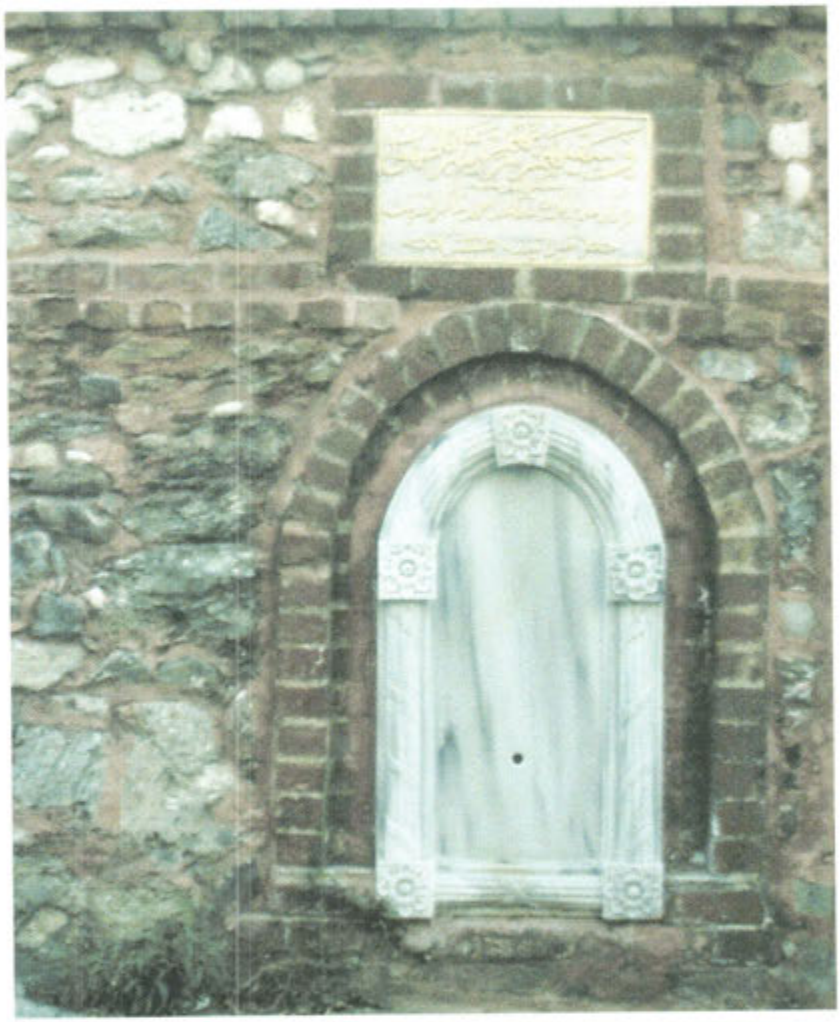
Ni'metâ bânî-i hayr ile şehinşâha hemân
Bu iki mısra' târîhi yazup eyle duâ

Yâd idüp eyledi şâd âb-ı Mehemmed Hân'ı 1154
Çeşme-i âb-ı hayât-ı Hacı Ahmed Paşa 1154

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

133 Ahmed Şakir Efendi Çeşmesi / Tek Yüzlü Çeşme

Banisi: Ahmed Şakir Efendi Tarihi: H.1325 / M.1907-1908
Adresi: Neyzen Başı Halil Can Sokak No 14 ÜSKÜDAR

1907 yılında Vergi Müdürlüğü'nden emekli olan Ahmed Şakir Efendi tarafından yaptırıldığı, kitabesinden anlaşılmaktadır.

Kırmızıya boyanmış duvar üzerinde, dikdörtgen çerçeve içinde çeşmenin kitabesi ve altında yuvarlak kemer içinde yine etrafında beş rozet bulunan bir kemer ile çerçevelenmiş ayna taşı görülmektedir.

"Vesekâhum Rabbuhum şerâben tahûrâ"

Vergi Müdürlüğünden mütekâid
Ahmed Şâkir Efendi'nin hayrâtıdır.
Sene 1325 (Rik'a yazı ile)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

134 Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi / Dört Yüzlü Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1341 / M.1922-1923
Adresi: Emirgan Caddesi İle İstinye Çayır Sokağı Bitiştiği Çarşı Ortası No 138 Karşısı SARIYER

İlk banisi belli olmayan bu çeşme 1341 yılında yenilenmiştir. Ayrıca 1926 yılında Hacı Terandil Şeminur Hanım tarafından su yolları yaptırılmıştır. Çeşme geniş bir saçağın altında kare planlıdır. İki yüzünde bulunan çeşmeler aynı özellikleri göstermektedirler. Yuvarlak kemerli niş içinde düz ayna taşı görülmektedir.

Teknelerinin orta kısmı bombelidir. Muslukları vardır. Bir cephede iki rozet arasında kitabe bulunmaktadır.

Bu def'a ashâb-ı hayrlar tarafından tecdîden inşâ olunmuşdur.
1341

Ve sakâhüm rabbuhum şarâben tahûrâ 1341

Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy 1341

Sâhibü'l-hayrât Kavkâf Hacı Terandil Şem'inur Hanım Tarafından bu def'a su yolları müceddeden yapdırılmışdır

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

135 Akbaba Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1289 / M.1872-1873
Adresi: Dibek Sokak Beylerbeyi ÜSKÜDAR

Sultan Abdülaziz döneminde yapılan bu çeşmenin banisi hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Kitabedeki tarihlere göre 1365 (1946) yılında tamir gördüğü anlaşılan çeşme tek cepheli olarak düzenlenmiştir. Piramidal çatısı ayna taşını içeride bırakarak sundurma şeklinde düzenlenmiştir. Ayna taşı doğru daralan dalgalı kemerle düzenlenmiştir. Kemerin üst kısmında deniz kabuğu görünümünde stilize bir akantüs yaprağı görülmektedir. Yüksek kabartma vazoyu andıran bir form görülmektedir.

Yivli kemerin içinde iki yanında rumi motifleri bulunan oval süslemesiz küçük bir rozet yer almaktadır. Teknesinin dışında dalgalı kaşkemer motifi bulunmaktadır. Cephenin iki yanında yazılar yer almaktadır. Çeşmenin yanında duvara demir tırnaklarla tutturulmuş ayna taşının bu çeşme ile ilgili olduğunu söylemek mümkün değildir. Muhtemelen kitabe ifadesine göre 1261 yılında tamir edilen fakat daha sonra kaybolan bir çeşmenin ayna taşının buraya getirilip iliştirilmiş olduğu görünmektedir. Etrafında rumilerle oluşturulmuş geçmeli bir çerçeve görülmektedir. Üstünde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sivri kemer motifinin içinde bir rozet ve altında birbirine bakan iki çiçek motifi görülmektedir. Musluk yeri kapatılmıştır.

Bismillahirrahmanirrahim
İnşâ târihi 1289
İhyâ târihi 1365

Ve ce'alnâ mine'l-mâi külle şey'in hayy

Kıldı tecdîd mevki'inde çeşmeyi
Hasbeten lillâh-i bir âli neseb
Sene 1261

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

136 Alemdar Mustafa Paşa Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Alemdar Mustafa Paşa Tarihi: H.1223 / M.1808-1809
Adresi: Derviş İlköğretim Okulu Yanı EYÜP

Sultan III. Selim döneminin sadrazamlarından Alemdar Mustafa Paşa tarafından, ölümünden kısa bir süre önce 1233 (1808) yılında yaptırılmıştır. Kiremit çatıyla örtülü kırmızı bir duvar üzerinde yer alan mermer çeşmenin üst kısmında S şeklinde kıvrılan akantüs yapraklarının arasında geniş bir deniz kabuğu formu ve altında "Maşaallah" yazısı görülmektedir. Üzerinde akantüs yaprakları bulunan ve sütun başlıkları üzerinde yükselen iki konsol arasında çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Cephe iki yanda oluklu sütunlarla sınırlandırılmıştır. Ayna taşı dikdörtgen bir çerçeve ile çevrelenmiştir. İstiridye kabartması görülmektedir. İki ucundan çıkan iki çubuk uçları kıvrık ve birbirine bakan C kıvrımları şeklinde son bulmaktadır. Teknesi sağlamdır. Önünde iki basamak bulunmaktadır.

Sadr-ı a'zâm Mustafa Paşa-yı hayrât-iktisâb / Fî sebîlillâh ne ra'nâ çeşme bünyâd eyledi
Bu mahal sükkânı âb-ı himmete muhtac iken / Teşnegânı lutf ile sîr-âb ü dilşâd eyledi
Katresi ta'dâdı üzre hak yere cüz-i sevâb / Çeşme ihsân ile bu semti âbâd eyledi
Bir akar su gibi Fâzıl söyledim târihini / Mustafa Paşa yerinde çeşme bünyâd eyledi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

137 Ali Ağa (Berberbaşı) Çeşmesi / Üç yüzlü Çeşme

Banisi: Ali Ağa Tarihi: H.1238 / M.1822-1823
Adresi: Çubuklu İle Kanlıca Arası Dalgıç Okulu Yanı Çubuklu BEYKOZ

Sultan II. Mahmud dönemi çeşmelerindendir. İSKİ tarafından tarihi özellikleri korunarak restore edilmiştir. Banisi olan Berberbaşı Ali Ağa hakkında bilgi bulunmamaktadır. Berberbaşılık Padişaha en yakın olan görevlerden biri olup bu görevdekiler has oda mensubudurlar.

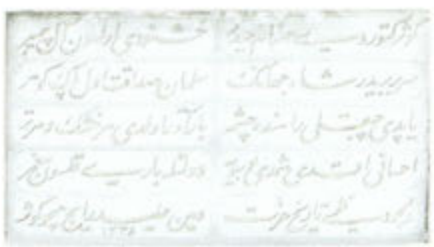
Çeşme cepheden üç yüzlü ve mermerdendir. Düz çatılıdır. Saçak biçiminde düz bir korniş yapıyı dolanmaktadır.

Ortadaki ana bölüm, iki dikdörtgen sütun cepheye gömülerek sınırlandırılmıştır. Üstte iki sütunun, silmelerin ve iki topuz arasında kalan dikdörtgen bölümde çeşmenin beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin üzerinde, yarım daire olarak belirlenmiş alınlıkta Sultan I. Abdülhamid'in tuğrası bulunmaktadır.

Tuğra
Mahmud Han bin Abdülhamid el-Muzaffer dâima
Adlî Ketebehu Rakim

Kevser getirdi hem nâm-ı Haydar
Hoşnudu olsun âl-i peyem-ber
Seriridir şâh-ı cihânın
Selmân-ı sadâkat ol pâk-i gevher
Yapdı Çubuklu râhında çeşme
Bâr-âver oldu her huşk u her ter
İhsânı akdı şimdi bu süya
Devletle Bâri kılsun muammer
Dil-cû değil mi târih-i İzzet
Ayn-ı Ali'dir iç hem-çû kevser
1238

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

138 Ali Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ali Efendi Tarihi: H.1228 / M.1813
Adresi: Hacıkadın Caddesi Tabanlı Çeşme Sokak Küçükpazar EMİNÖNÜ

Ruznâme Kalemi Baş Halifesi olan Ali Efendi adına yaptırılan bu çeşme yuvarlak kemerli niş içerisinde yer alır. Yol seviyesinin altındadır. İki satırdan oluşan kitabesi bulunmaktadır.

Ayna taşının etrafından oymalı bir silme geçer.

Süslemeleri net olarak görünmeyen bu çeşmenin musluğu üzerindedir. Teknesi kırılmıştır.

Hüve'l-hayyü'l-bâkî
Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Büyük Rüznâmeci Kalemi'nin sâbıkâ Baş halîfesi
Merhûm ve mağfûr Ali Efendi vakfıdır. Rûh-ı şerîfiyçün fâtiha
Ca sene 1228

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

139 Ali Fazıl Efendi (Seyyid) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H. 1113 / M. 1701-1702
Adresi: Beyceğiz Mahallesi Beyceğiz Fırını Sokak FATİH

Seyyid Ali Fazıl adına, ölümünden sonra yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Üzengi taşından itibaren zemine gömülmüştür.

Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş görülmektedir. Dikdörtgen silmeler belli olmaktadır.

Silmenin altında kitabesi bulunmaktadır. Dört satırlık kitabede kartuşlar arasındaki boşluklar çiçek motifleri ile süslenmiştir.

Rûhuna Seyyid Ali Fâzıl'ın / Yapdılar bu çeşmeyi bade'l-vefât / Oldu cârî âleme mâ-i tahûr
Menbâ'ı tâ haşre dek bula sebât / Âb-ı kevserden nişândır güyâ / Sâhibine vere Hak fevz ü necât
Hak bu kim ayn-ı hayâtın aynıdır/ Aynı cennetde bula ayne'l-hayât / Cedd-i vâlâsı şefâ'at eyieyüp
İçe havzından şarâb-ı tayyibât / Müstakîmen yaz anın târîhini / Çeşme-i Seyyid Ali aynü'l-hayât Sene 1113

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

140 Ali Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ali Paşa Tarihi: H.1145 / M.1732-1733
Adresi: Söğütlü Çeşme Caddesi Osman Ağa Camii Yanı No 36 KADIKÖY

Kitabesindeki tarih itibara alındığında eserin Hekimoğlu Ali Paşa'ya ait olduğunu söylemek gerekmektedir. Buna göre Ali Paşa'nın birinci sadaret dönemi (1732–1735) içinde yaptırılmıştır. Bazı kaynaklarda eser Sürmeli Ali Paşa'ya izafe edilir. Çeşme tek cepheli kesme taştan ve klasik üslupta yapılmıştır. Cephenin iki yanı pahlanmıştır. Basık sivri kemerli nişin içinde sağda ve solda kaş kemerle biçimlendirilmiş küçük nişler bulunmaktadır.

Kemerin kilit taşında bir rozet bulunmaktadır. Ayna taşının üst kısmında lotus-palmet bordür görülmektedir. Dalgalı kaş kemerin iki yanında natüralist çiçek motifleri bulunmaktadır. İki yana simetrik olarak servi kabartmaları yerleştirilmiştir.
Musluğu koparılmıştır. Sivri kemerin üstünde beş satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Âsaf-ı Cem-şiyem Ali Paşa / Yâveri ola hazret-i Bâri
Dide-i mürde-veş reh-i Kâfı / Görmez olmuşdu reşhâ âsârı
Böyle bir âb-ı sîm-gûn buldu / Eyleyüp geşt deşt ü kûhsârı
Revnak efzâ olup bu çeşme / Eyledi teşne-dilden ekdârı
Gördüler huşk çeşmeler âhir / Tasların tutup akıtdı cûy-bârı
Eyledi istifâza bir çeşme / Hissedâr oldu vüs'i mikdârı
Köyde cûş etdi yer yer âb-ı zülâl / Kim çeker şüre [...]
Bu eser ecri içün [silik] Hudâ / Ede cennet-i na'îm dîdârı
Didi tarîh hitâb edüp târîh / Eyledin ayn-ı Kevseri cârî / 1145

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

141 Ali Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ali Paşa Tarihi: H.973 / M.1565-1566
Adresi: Nurettin Tekkesi Sokak Karagümrük FATİH

1561-1565 yılları arasında Kanuni'nin sadrazamlığını yapan, çok uzun boylu ve şişman oldugu için tarihi kayıtlarda "Semiz" Ali Paşa ismiyle anılan Ali Paşa'nın, Hersekli ve Boşnak asıllı oldugu bilinmektedir. Yaptırdığı bu çeşme, muhtemelen paşanın fiziksel özellikleri dolayısıyla, ahali tarafından "Kalın" Ali Paşa çeşmesi olarak anılmaktadır. İstanbul'daki en eski tarihi çeşmeler arasındadır. Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Düz çatılıdır ve çatı biraz dışarı taşkındır. Çatının hemen altında çeşmenin iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. İç kısmı dalgalı yuvarlak kemer pahlı dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Kemerin kilit taşında ve simetrik olarak iki yanında birer rozet bulunmaktadır. Ayna taşı kötü durumdadır. Musluğu koparılmıştır. Üzerinde kare bir niş bulunmaktadır.

Şehre şat gibi revan oldu sular her sûdan
İşidib ağzı suyu akıdır oldu Bağdad
Sâki-i Kevser olur çünki Ali cennette
Etdi bu çeşme ile Ali'nin bünyâd
Tâ içenler edeler hem rûh-ı revânına duâ
Dil tâ haşre (...) yâd
Gördü Âşık dahi bu ayn-ı Ali kevserdir
Dedi tarih-i revân ayn-ı Ali kevser-bâd

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

142 Alişah Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Başkadı Alişah Efendi Tarihi: H.1185 / M.1771-1772
Adresi: Derviş Ali Mahallesi Alişah Sokak Karagümrük FATİH

Başkadı Alişah Efendi'nin mirasından vasiyeti üzerine 1185 (1771-1772)'te yaptırılmıştır. III. Mustafa devri eseridir. Çeşme Hacı Atiyye Hanım tarafından oğlu Hacı Raif Bey'in ruhuna ithafen 1318 (1900-1901)'de tamir ettirilmiştir. Çeşme duvara gömülmüştür. Üç satırlık kitabesi görülmektedir.

Sağ üstte üç satırlık bir kitabe daha vardır. Ayna taşı kabartmalarla süslüdür.

İki yanda köşeli sütunlar, ortada deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yaprakları görülebilmektedir.

Teknesi toprakla doldurulmuştur.

Rümeli kuzâtının
Ser-levha-i yemîni iken dâr-ı bekâya intikâl iden Ali Şâh Efendi
Merhûmun sülüs-i mâlından cârî mâ-i lezîz hayrâtıdır. Rûhuna el-Fâtiha 1185

Mahdûmu merhûm Hâcı Râif Bey'in ruhûna
Vesîle-i fâtiha olmak üzere bâniye-i sâniyesi
Hacı Atiyye Hanım tarafından tamir edilmişdir.
N[Ramazan] 1318

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

143 Amber Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Amber Ağa Tarihi: H.1223 / M.1808-18099
Adresi: Maçka Meydanı Sokak Meydanı BEŞİKTAŞ

II. Mahmud'u isyancıların elinden kurtaranlardan biri olarak bilinen Amber Ağa tarafından ihya edildigi kitabesinden anlaşılmaktadır. Çeşme yol seviyesinin altındadır. Yuvarlak kemer içerisinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Teknesi toprakla dolmuştur.

Hazret-i Mahmud Hânın hâzin-i vâlâları / Ya'ni ol Anber Ağa kim menba'-ı cûd ü sehâ
Râh-ı âbın etdi ta'mîr çün bu dil-cû çeşmenin / Eyledi cîrânın iskâ aldı hayr ile duâ
Düşdü bir târîh-i ra'nâ bu çeşmenin ta'mîrine / Âb-ı pâki kıldı icrâ eyleye makbûl Hudâ. sene 1223

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

144 Amcazade Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mustafa Tarihi: H.1109 / M.1697-1698
Adresi: Eski Saraçhane Sokak Vakıflar İnşaat Ve Sanat Eserleri Müzesi Giriş Kapısı Yanı FATİH

Sultan II. Mustafa devri eserlerindendir. Kitabesinde bu isim bulunmamakla birlikte, adını muhtemelen, giriş kapısının yanında yer aldığı Amcazâde Hüseyin Paşa Külliyesi'nden almaktadır. Köprülü Mehmed Paşa'nın kardeşi Mevlevi Hasan Ağa'nın oğludur. Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Duvara gömülmüştür. Köşeleri pahlıdır.

Basık sivri kemeri sığ bir niş görülmektedir. Sivri kemerin üstünde beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Muslukları koparılmıştır.

Şeyhü'l-[İslâm] (...) nâmdâş-ı Mustafâ / Umde-i evlâd-ı Fahrü'l-enbiyâ âlî-makâm/Âb-ı rû-yı mesned-ârâyân-ı fazl u cûda
Masdar-ı hayr eylemişdir zâtını [Rabbü'l]-enâm / Kurb-ı (...) icrâ eyledi/Fî sebîlillâh bu âb-ı sâfı ol fahrü'l-kirâm
(...) [Çeşme bünyâd itdi kim] / (...)/Zâtını Mevlâ hemîşe maksim-i erzâk idüp
Nâm-[ı cell-i] hayr ile yâd ola tâ rûz-ı kıyâm / Her biri âb-ı hayât (...) müsellem Şâkirâ/Eyledim güncîde bir beyte iki târîh-i tâmm
İç bu dil-cû çeşmeden âb-ı hayât-ı cân-fezâ [1152] / (...) Gel gel al iç zemzem icrâ eyledi müfti'l-enâm [1152]

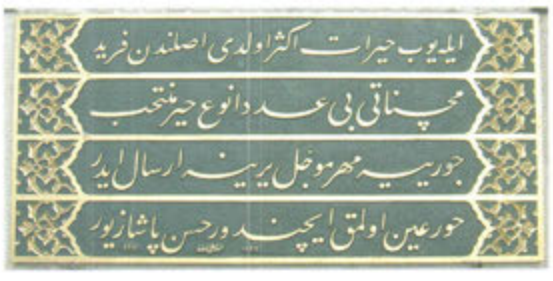
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

145 Anadolu Kavağı İskele Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Hasan Paşa
Adresi: Anadolu Kavağı İskele Meydanı Anadolu Kavağı BEYKOZ

Restore edilmiş çeşmelerimizden biridir. Önceleri bulunmamasına rağmen son restorasyonunda yerleştirilen kitabesine göre Hasan Paşa, eşi Cevriye Hanım için mihr olarak yaptırmıştır. Çeşme dört cephelidir. Düz çatısı dışa çıkıntılı olarak saçak vazifesi görmektedir.

Eyleyip hayrât ekser oldu aslından ferîd
Muhassenât-ı bi aded enva'ı hayr-ı müntehab
Cevriye mehr-i müeccel yerine irsâl eder
Hûr-i ayn-i olmak içindir Hasan Paşa Ziver

Nemmekahu Ali Rıza 1202 (?)

Ayna taşı kıvrık dal bordürlü dikdörtgen çerçeve içinde yer almaktadır. Çerçevenin altta iki kenarında birer servi motif görülmektedir. Çerçevenin üst köşelerinde palmet süslemeli oymaların dantel gibi işlendiği görülmektedir. Ayna taşı yoğun tezyinatlıdır.

Mukarnaslı bir bordür görülmektedir. Bordürün altında dikdörtgen çerçeve içinde bitkisel süslemeler görülmektedir. Yarım daire kuruluşun içinde çiçek motifi görülmektedir.

Alçak kabartma iki zarif sütunçe ve iki yanında yine alçak kabartma iki servi motifi görülmektedir. Burmanın iki yanında vazodan çıkan stilize lale ve çiçek motifleri görülmektedir.

Arka cephede bulunan burma mihrap biçiminde mukarnaslı bir nişin içinde yer almaktadır. Oval bir teknesi vardır.

146 Arslan Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Arslan Ağa Tarihi: H.1056 / M.1646-1647
Adresi: Sultan Tepede Servilik Caddesi İle Elmascı Sokak Köşesi ÜSKÜDAR

Sultan İbrahim dönemi yapılarındandır. Banisi Valide Kethüdası Arslan Ağa'nın hem bu çeşme hem de eşi Ayşe Hatun adına yapılan çeşmeler için İcadiye tepesinden suyunu getirdigi rivayet edilmektedir.
Çeşme kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır.
Duvara gömülmüştür.
Yapının üstünde palmet bordürlü bir korniş görülmektedir.
Dikdörtgen çerçeve içinde basık sivri kemerli nişi üstünde kitabesi bulunmaktadır.
Üzengi taşı iç kısımdan yivlidir.
Ayna taşında kaş kemer motifi görülmektedir.
Sadedir.
Musluğu koparılmıştır.

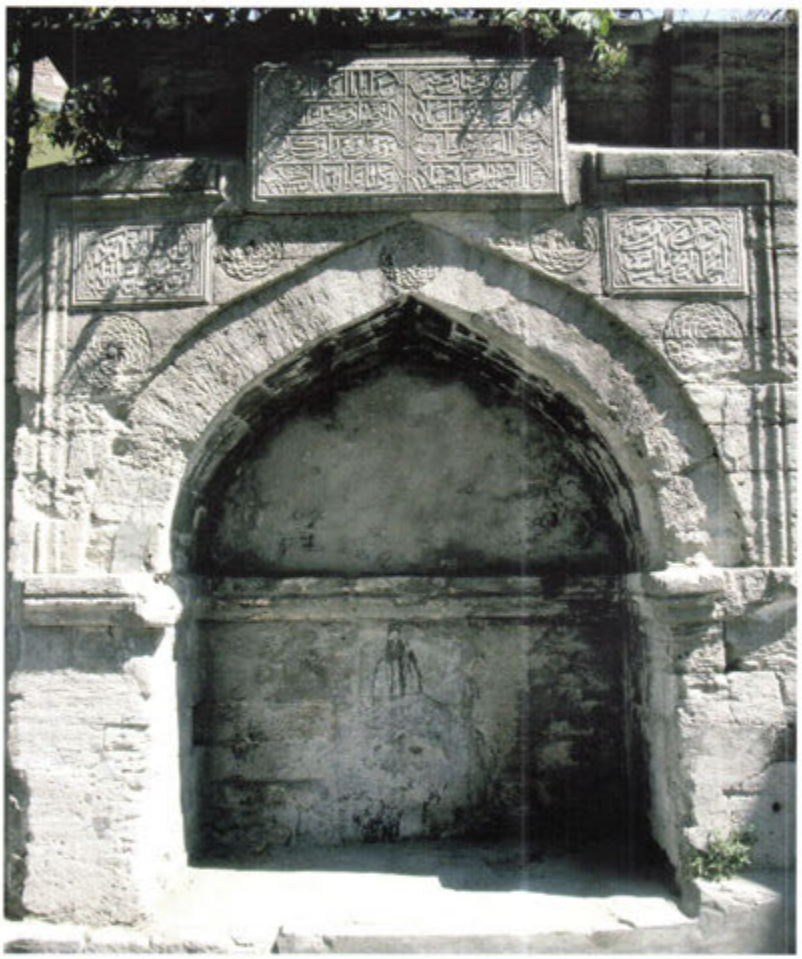
Sâhibü'l-hayrât Arslan Ağa rühıyçün Fâtiha

Sene 1056

147 Aşık Paşazade Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Şeyh Ahmet Efendi Tarihi: H.978 / M.1570-1571
Adresi: Karadeniz Caddesi Şair Baki Sokak Aşık Paşa Camii FATİH

Aşık Paşa Camii'nin duvarına bitişik bulunan bu çeşmenin yapılış tarihi ile ilgili farklı kaynaklarda farklı tarihler bulunmasına rağmen kitabede çok net olarak 978 tarihi okunmaktadır. Aşık Paşa 14. yüzyılda yaşamıştır. Çeşmeyi onun soyundan gelen Şeyh Ahmet Efendi'nin yaptırdığı belirtilmektedir. Bu yüzden camiinin adı "Aşık Paşa" iken çeşmenin "Aşık Paşazâde" şeklindedir. Duvara bitişik olarak kesme taştan ve klasik tarzda yapılmıştır.

Basık sivri kemerin kilit taşında sağ ve sol tarafında ve ayrıca üstte kitabelerin yanında iri rozetler görülmektedir.

Üzengi taşından itibaren nişin içinden dışarı doğru yivli bir silme dolanmaktadır.

Ayna taşı, musluğu ve teknesi yoktur.

Bismillâhirrahmânirrahîm/ Bedâ'nâ bi'l-binâi'l-müstedîm
Fe-hâzâ sâre aynen selsebîlâ /Li-rıdvânin ve cennâti'n-nâ'îm
Recevnâ' el-mâe min hayyin latîfin / Ve vehhâbin ve rezzâkin kerîm
Ve kâle'ş-şeyhü târîhan cemîlen / Tevekkelnâ âle'llâhi'r-rahîm.
Sene 978.

Kavs-ı kuzah-ı mihr ü meh / Encümle târîh taşına
Tâc-ı şâhidir ki / Kondu çeşmesârın bâşına

148 Atikali Camii Duvarı Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1168 / M. 1754-1755
Adresi: Yeniçeriler Caddesi Birlik Vakfı Genel Merkezi Karşısı Atikali Camii Duvarı Beyazıt EMİNÖNÜ

Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Cepheyi kuşatan dikdörtgen çerçeve içinde içerlekli olarak yer almaktadır. Silmenin altında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Dalgalı yuvarlak kemerli niş içerisindeki mermer ayna taşında, ortasında bir rozet bulunan kaşkemer motifi bulunmaktadır. Musluğu ve yalağı vardır.

Fisebilillâh bu âb-ı sâftan nuş eyle kim
Aynı tesnimü zülâl memba-ı dil-cu gibi
Oldu cari ba'yi abâsâ bu tarihi selis
Tasıla iç kevseri cûdi Ali'den su gibi
1168

149 Ayşe Behrî Kadın Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi : Ayşe Behri Kadın Tarihi: H.1139 / M.1726-1727
Adresi: Eyüp Sultan Cami Avlusu Silahdar Tarafı Çıkışı Mezarlık Bitişiği EYÜP

Ayşe Behri Kadın isimli bir hayır sahibi 1139 (1726) yılında yaptırmıştır. Eyüb Sultan Camii avlusunun Silahdar tarafındaki çıkışında mezarlık parmaklıklarına bitişik olan çeşme en üstte beş satırlık kitabesi ve hemen altında yer alan ayna taşından ibarettir. Rumi motiflerle süslenmiş bir alınlık, onun altında istiridye kabuğu işlemesi ve musluk deliğinin hemen üstünde yukarıya doğru uzanan bir ağaç motifi yer alır.

İşbu türbede medfûne olan
Sâhibetü'l-hayrât el-Hâcce Âyişe
Behrî Kadın bu sebîli fî sebîlillâh
İcrâ eyledi Hak teala kabûl eyleye
Âmîn, rûhıyçün el-Fâtiha. Sene 1139

150 Ayşe Hatun Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ayşe Hatun Tarihi: H.1209 / M.1794-1795
Adresi: Karacaahmet Mezarlığı Civarı Bağlarbaşı Yolu ÜSKÜDAR

III. Selim devrine ait bir yapı olup, kitabesinde Rodos'lu Hasan Kızı Ayşe Hatun hayratı olduğu belirtilmektedir. Ancak ne babası ne de kızı hakkında yeterli malumat yoktur. Tek cepheli, duvara bitişik ve mermerdendir. Yoğun rokoko süslemeler görülmektedir.

Deniz kabuğu motifi, akantüsler ve akantüslerden oluşan C kıvrımları, kase içinde meyveler, S ve C formları var. Üst kısmında Celî talik hat ile tuğra formunda, "Ve mine'l-mâi külle şey'in hayy sadakallah" ayeti ve tuğranın kenarında, "Nemmekahu el-fakir Mehmed Kaşif" ve onun üstünde "Maşallah" yazısı bulunmaktadır. Çeşmenin dört satırlık kitabesinde küçük gül motifleri görülmektedir. Kaldırıma oturan kurnası bulunmaktadır.

Berâ-yi şâdâni-i rûh-ı sahibet
El-Hayrât merhûme Ayşe Hatun
İbnet Hasan er-Rodosi rûhiçün
El-Fâtiha Sene 1209

Maşallah

151 Ayşe Hanım Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ayşe Hanım Tarihi:H.1141 / M.1728-1728
Adresi: Mihrabad Caddesi Mescit Sokağı Kanlıca BEYKOZ

Kitabesinden Ayşe Hanım isminde bir hayırsever tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Ancak bu Ayşe Hanım'ın kimliği hakkında herhangi bir bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Tek cepheli bir çeşmedir. Düz çatılıdır. Orta bölümde çatı, yan bölümlere göre sundurma şeklinde dışa taşkındır. Sundurmanın altında üç satırlık kitabe yer almaktadır. Kitabenin altında yarım daire biçiminde, ortasında bir kabara ile tavus kuyruğu süslemesi vardır. Her bir kolun üstünde çiçek kabartmaları vardır. Süslemenin merkezinde yüksek kabartma bir yıldız süslemesi vardır.

Yarım daire formun üzerindeki bölüm yoğun olarak rumi-palmet süslemeleriyle tamamen süslenmiştir. Merkezde bir rozet bulunmaktadır. Ayna taşının üzerinde yine benzer rumi-palmet süslemesi yer almaktadır.

Ayna taşı dikdörtgen çerçeve içine alınmış, üst köşelerin her ikisinde de simetrik çiçek motifleri altta dalgalı bir hareketle belirlenmiş, merkeze penç'e benzer bir motif yerleştirilmiş ve dikdörtgen çerçevenin içeride sağ ve sol kenarlarına simetrik servi motifleri ile tezyin edilmiştir. Burması üzerindedir. Oval bir teknesi bulunmaktadır.

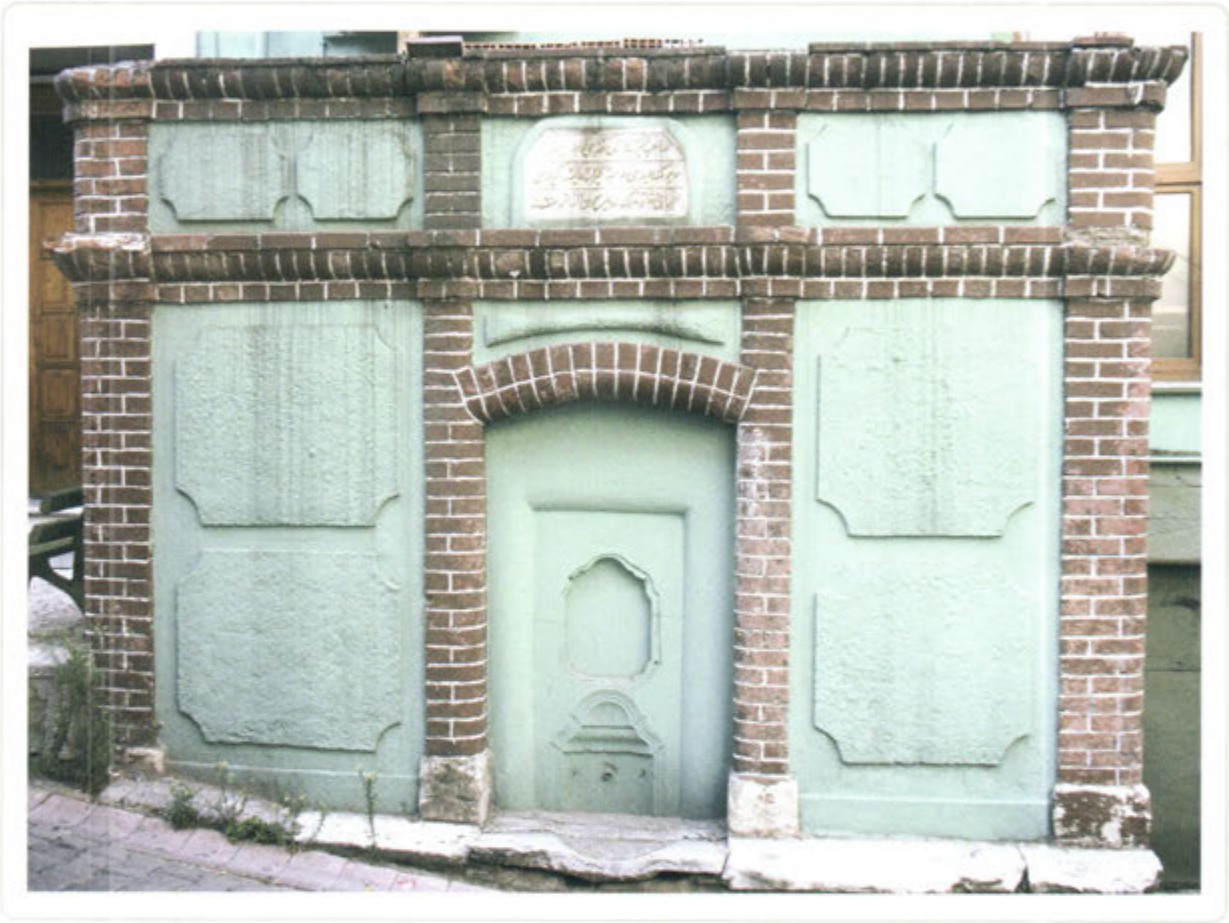
Besmele ile iç bu sudan âfiyet olsun sana
Çünkü içdün Hakk'a namdet kim bulam dersen şifâ
Hulûs ile vakf ideni bir duâ ile ana
İşbu mâyı getürene mağfirât ihsan kıla
Rûz-ı mahşerde şefâ at eylesün hem Mustafâ
Ayşe'ye cennetinde şürb-i Kevser eer ola 1141

152 Ayşe Hatun Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: IV. Mehmed (Avcı) Tarihi: H.1060 / M.1650
Adresi: Sultantepe Şeyh Yokuşu Abdi Efendi Camii ÜSKÜDAR

IV. Mehmed (Avcı) dönemi yapılarındandır. Valide Kethüdası Arslan Ağa'nın kızı Ümmühani Hatun ile eşi Ayşe Hatun'un ruhları için yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Çeşme tuğla örgülerle hareketlendirilmiş ve yeşile boyanmıştır. Üç bölüme ayrılmış ve köşeleri pahlanmıştır. Üstte tuğla örgülü iki korniş arasında ortalı çeşmenin üç satırlık kitabesi yer almaktadır. Sağ ve sol taraftaki dikdörtgen bölümlerde içleri boş ikişer sekizgen plaka bulunmaktadır. Kitabenin altında orta bölümde basık kemerli nişin içerisinde çevresi bombeli hatlarla yumuşatılmış ayna taşı bulunmaktadır ve yol seviyesinin altında kalmıştır. Üst kısmında dalgalı hatlarla belirlenmiş sığ, büyükçe bir yuva bulunmaktadır. Altında dalgalı kemer motifi görülmektedir. Musluğu koparılmıştır. Cephenin kornişin altında iki yanındaki dikdörtgen bölümlerde, içleri büyük, boş ikişer sekizgen plaka bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât Vâlide kethüdâsı Arslan Ağa
Merhûmun halîlesi sâhibetü'l-hayrât Ayşe ve kerîmesi
Ümmühânî hâtûnların rûhlarıyçün el-Fâtiha
Sene 1060

153 Ayşe Sultan Çeşmesi / İki Yüzlü Duvar Çeşmesi

Banisi: Ayşe Sultan Tarihi: H.1007 / M.1598
Adresi: Doğancılar Caddesi Öğdül Sokak İmrahor Camii Yanı ÜSKÜDAR

Sadrazam Ahmed Paşa'nın eşi ve Mihrimah Sultan'ın kızı olan Ayşe Sultan adına, 1598 yılında yaptırıldığı anlaşılan bu çeşme iki cephelidir. Ön cephesi mermerdendir. Yalın bir tasarımı vardır. Üst bölümde yaldızlı kitabesi bulunmaktadır. Sivri kemerli bir niş görülmektedir. Sivri kemerin iki yanında altın yaldızlı birer rozet görülmektedir. Nişin içinde ayna taşında yine altın yaldızla yazılmış "Allah" yazısı okunmaktadır. Etrafında rumi dekoru bulunan burması ve dikdörtgen teknesi görülmektedir. Arka cephesi ön cepheye göre daha özensizdir. Tuğlayla örülmüş yuvarlak kemer görülmektedir. Kemerin ortasında sade bir şebekeyle kapatılmış kare bir açıklık vardır. Kemerin altında dikdörtgen bir çerçevenin içinde kaş kemer ve burması görülmektedir. Küçük bir teknesi vardır.

Cenâb-ı Hazreti Aişe Sultan çün ihyâ etti bu adn-i fezâyı
Dedim târihin nevâl kıldı icrâ zülâl-i çeşme-i aynü'l-hayâtı
Sene 1007

Allâh

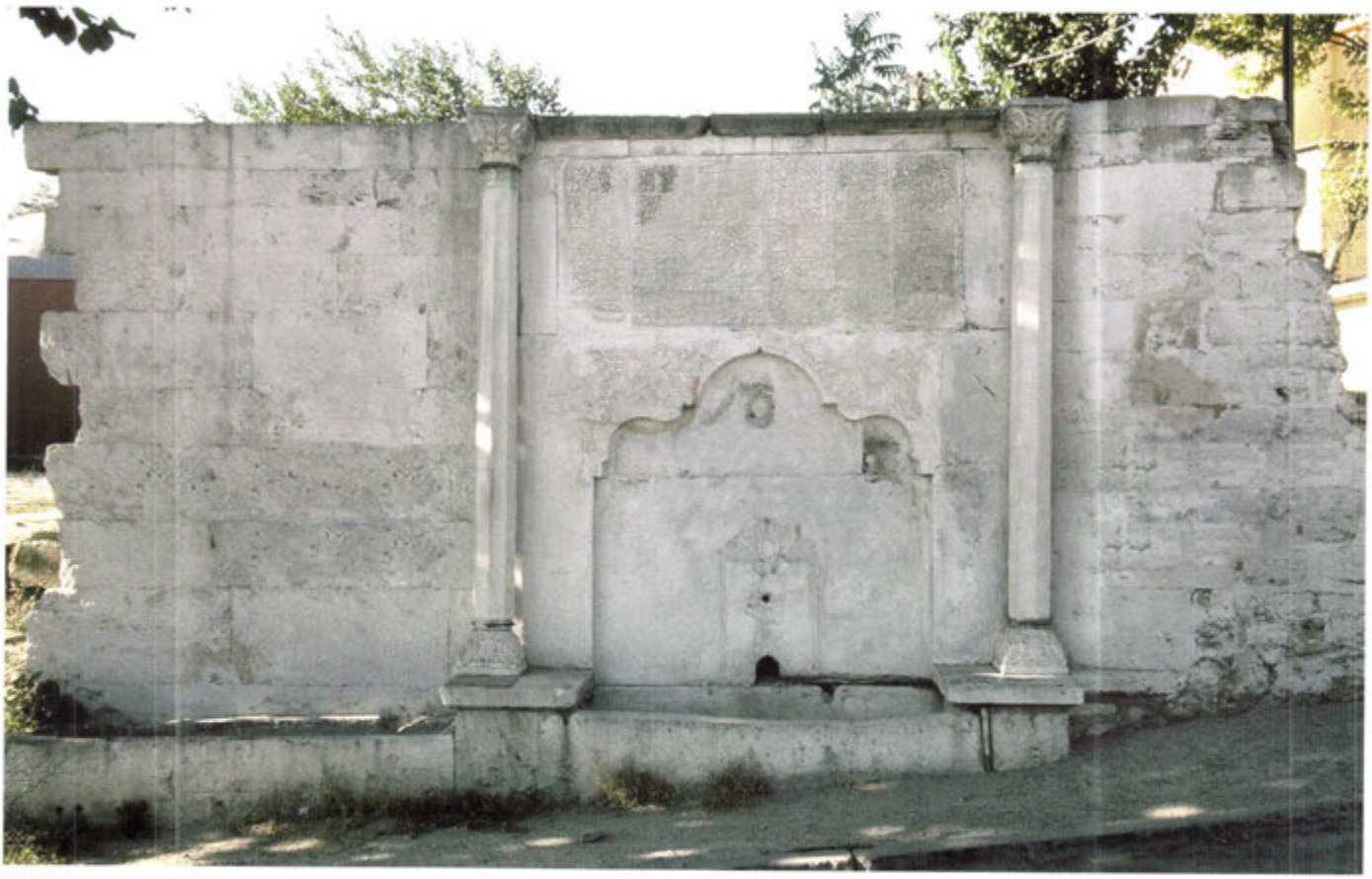

154 Aziz Bey Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Aziz Bey Tarihi: H.1210 / M.1795-1796
Adresi: Marmara Lisesi Yan Duvarı Karşısı KÜÇÜKÇEKMECE

Sadrazam Piri Paşa'nın torunlarından Seyyid Aziz Bey'in, dedelerinden Mir Abdüsselâm Efendi'nin vakfı mütevellisi olarak yaptırdığı bir çeşmedir. III. Selim zamanında yaptırılmıştır. Çeşme iki yanda köşeli sütunlarla sınırlanmıştır. Sütun başlıkları bitkisel kıvrımlardan oluşan kabartmalarla hareketlendirilmiştir. Kaidesi de aynı şekilde kabartmalarla süslüdür. Kubbe görünümü veren dalgalı kemerli sığ niş içinde oval bir rozet etrafından çıkan stilize akantüs yaprakları, çift çubuklar ve C kıvrımları görülmektedir. Musluğu koparılmıştır.Yalağı sağlamdır. Altı dikdörtgen parça halinde beş satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Es-sıddîk necd-i Eşref-zâde hem / Sadr-ı esbak Piri Paşa nesl-i o zât / Hem dahi sülâle-i Abdüsselâm
Seyyid Aziz Beyefendi-i hûb-sıfât / Ceddi Mîr Abdüsselâm Efendinin / Mütevellî oldu vakfına bu zât
Gördü ceddi vâkıf-ı mûmâ ileyh / İtmiş irvâ-i atşân-ı kâinât / Çeşmesârından müdâm ayn-ı kerem
Su gibi akar emr-i hasenât / Ayn-ı cûd ile cihânda ser be ser / Kıldı telh-ı âbı dâhi mâü'l-Fırât
Ferah-efzâ câ-yı dil-cûdan idüp / Her birin yenbû'-ı uyûn-ı hâlisât / Kevser âsâdır bu mâ'i teşnegân
Gel gel iç bu vâdîde ayn-ı hayât / Gördü bu âsârı müşrif-i harâb / Mîr es-Seyyid Azîz-i gayret-simât
Sarf-ı nakdînede ayn-ı zehebi / Etdi âbı ecr-i cedîde vakf o zât / Sü be sû ta'mîrine kıldı kıyâm
Ayn-ı cûd ile i'mârın râsihâ / Yapdı bu tarz ile çeşmesârı / Âb-ı hayvân akıdup bâ-sükkerât
Şühedâ-i Kerbelâ ervâhıyçün / Nûş eyle gel mâ-i miyâh-ı sâfiyât
Târîhin bir fâtihayla oku gel / Hüseyin aşkına iç mâü'l-hayât
Sebbedehû? Devrüc Ali el-imâm ı Hacı Fuhad / Sene 1210

155 Aziz Mahmud Hüdai Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1272 / M.1855-1856
Adresi: Hüdai Aziz Sokak Hüdai Camii ÜSKÜDAR

Sultan Abdülmecid tarafından tamir edilmiştir. Kitabesinde ilk banisi hakkında bir kayıt yoktur.
Çeşme iki bölümlüdür. Cepheler silmelerle çerçevelenmiştir. Solda, iki renkli basık sivri kemerli niş üstünde çeşmenin üç satırlık ve nişin içinde piramidal kuruluşlu beş satırlık kitabe görülmektedir.

Kaş kemer motifinin içinde bir rozet bulunmaktadır.

Yandaki çeşmenin cephesi diğerine göre daha küçüktür. İki renkli basık sivri kemerli nişin içinde kartuşlar içinde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Muslukları yoktur ve yalakları kapatılmıştır.

Deryâ-yı cûd u rahmet ol dem ki cûşa geldi
Ta'mîr olunduğunda denildi ana târîh

Halk-ı cihâna kıldı bu çeşmesârı icrâ
Âb-ı hayâta mânend oldu bu çeşme hâlâ

Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy

Eylemiş Abdülmecid Hân-ı ezel Rabb-i Mecîd
Feyz-i envâr-ı Hudâyı zâtına bahş u kerem

Nezd-i dergâh-ı Hüdâyî'de
nev-zîbâ çeşmeyi
İki hayrı kıldı ifâ ol
Hüdâvend-i ni'am

Yapdı evvelkinden a'lâ kıldı
icrâ-yı himem
Evliyâ ervâhı şâd oldukca
bu hayr ile

Hânkâh ile beraber yapdırup
bu çeşmeyi
Saltanatla kâmrân olsun o
şâh-ı muhterem

Himmet-i evtâd ü
aktâb
ile zîver safhaya

Târîhi çıkup
yazsun kalem

Kutb-ı âlem
lütfudur bu
çeşmeden iç sâf su 1272

Çâr cû-yı feyz ola
şâh-ı cihâna
çâr yemm 1272

Kad cerâ hâze'l-mâi'l-ma'înü bi-inâyeti'llâhi'l-Meliki'l-Mu'în fî sene selâse
Ve selâsîne ve elf min hicret-i Seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn salavâtu'llâhi aleyhi

156 Baba Oğul Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Tayfur Ağa ve Besim Ağa Tarihi: H.1260 / M.1844
Adresi: Acıbadem Yolu Üzeri Köftüncü Sokağı Girişi KADIKÖY

Sultan Abdülmecid Han'ın Darussade Ağası Tayfur Ağa ile onun manevi oğlu Başmusahib Besim Ağa'nın birlikte yaptırdıkları, kitabesinden anlaşılan çeşme, bu yüzden Baba Oğul Çeşmesi adıyla anılmaktadır. Ampir etkili çeşme iki yanda cepheye gömülmüş dikdörtgen sütunlarla sınırlanmıştır.

Dalgalı alınlığın iki yanında güneş motifi bu motiflerin arasında içinde herhangi bir süsleme veya yazı bulunmayan oval bir rozet bulunmaktadır. Bu rozetin üstünde tavus kuyruğu ve motifi ortasında da bir yaprak motifi bulunmaktadır. Ayna taşı düzdür ve burması bulunmaktadır.

Ayna taşının üzerinde beş satırlık kitabesi yer alır.

Hazret-i Abdülmecid Han-ı meâli menkabet
Âl-i Osman Han-ı Gâzi'nin o şehdir ekremi
Yani kim Darussaade Ağası Tayfur Ağa
Ol veliyy-i nimetin mesrûr u şâd hürremi
Ser-musahib manevi oğlu Besim Ağa ile
Kıldılar bünyâd bu nev çeşme-i mustahkemi
Hak veliyy-i nimeti nusretle kılsın dâimâ
Hızr u İskender gibi âb-ı hayatın mahremi
Tarihin bende Nazif cevher dedim anber gibi
Kıldı irvâ yek-kadem baba oğul bu zemzemi

157 Babüssaade Osman Ağa Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Osman Ağa
Adresi: Uzunçayır Caddesi Üniversal Hastanesi Karşısı No 3 KADIKÖY

Tarihi hakkında, herhangi bir kayıt yoktur. Çünkü kitabenin sadece ilk dört satırı okunabilmektedir. Okunan kısımlardan ise Babüssaade ağalarından Osman Ağa tarafından yaptırıldığı anlaşılmakta fakat tarih belirlenemediğinden Osman Ağa hakkında bilgi edinilememektedir.

Tek cepheli çeşme, kesme taştan ve klasik üslupta yapılmıştır. Basık sivri kemerli nişin içinde dokuz satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sivri kemerin kilit taşında, geometrik kabartmalı bir rozet bulunmaktadır. Musluğu ve teknesi yoktur.

İde Bâbü's-sa'âde Ağası Osman Ağa'nın Hakk
Vücûd-ı pâkin sad izz ü devletle tarâvet-yâb
Kerîm ü kömrândır hayr-hâh-ı şâh-ı zîşândır
Melek-hûdur sahîdür etdi cûdu cümleyi sîr-âb

158 Bağlarbaşı Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Adresi: Nuh Kuyusu Caddesi Üsküdar Adliyesi Yakını ÜSKÜDAR

Kimin tarafından yaptırıldığı ve tarihi konusunda herhangi bir bilgiye ulaşılamayan bu çeşme üzerinde, Yesârîzâde Mustafa İzzet'e ait ketebeye rağmen, varolduğu anlaşılan kitabe yerinde olmadığından, diğer kaynaklar da çeşme hakkında bilgi aktaramamaktadırlar.

Üst kısmında kabartma kıvrık dal motiflerinin ortasında "El-fakîr Yesârî-zâde Mustafa İzzet gufira lehumâ " yazısı okunur.

Yanlarda topuzlu iki sütunçe kabartmasından çıkan Bursa kemerini andıran, kemerli nişin içinde yer alan mermer ayna taşı bitkisel süslemelidir ve oval süslemesiz bir madalyon yer almaktadır. Musluğu yoktur. Teknesi sağlamdır.

El-fakîr Yesârî-zâde Mustafa İzzet gufira lehumâ

159 Baş Çuhadar Seyyid Ömer Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ömer Ağa Tarihi: H.1230 / M. 1814-1815
Adresi: Divanyolu Caddesi Zeynep Sultan Camii Sokak Sultanahmet EMİNÖNÜ

Sultan II. Mahmud'un baş çuhadarı olan Ömer Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çuhadarlık, padişahın hizmetinde bulunan ağalar içinde Has Odabaşılık ve Silahdar Ağalık'tan sonra üçüncü sırada bulunan önemli bir görevdir. Hükümdarın kaftan ve kürklerinden sorumludur. Çuhadarlar, saray içinde terfi ederlerse silahdar, saray dışına hizmete gönderildiklerinde beylerbeyi veya vezirlik ünvanları taşırlardı.

Çeşme cephenin iki yanında oluklu birer sütunla sınırlandırılmıştır. Volutlu sütun başlıklarının üzerinden geçen silme üstünde çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Cephede dikdörtgen çerçeve ile belirlenmiş içerlekli olarak yer alan ayna taşında, deniz kabuğu görünümlü stilize akantüs yapraklarıyla oluşturulmuş alçak kabartma altında birbirine bakan iki C kıvrımı görülmektedir.
Üzerinde sonradan takılmış musluğu bulunmaktadır.
Teknesi sağlamdır ve dış yüzeyinde uçları palmetlerle sonlanan boş bir kartuş bulunmaktadır

El-Fakîr Mustafa Râkım gufira zünûbuhu

Meşhur Hattat Mustafa Rakım imzalı kitâbesi şöyledir:

Gözi Hân-ı Mahmûd-ı adli şân-ı âli-himmetin
Meşreb-i şâhânesinden âlem oldu vâye-dâr
Baş çukadârı kulu Seyyid Ömer Ağa dahi

Nâsdan celb-i duâ idüp hidiv-i âleme
Bu eserle eyledi sıdk u hulûsun âşikâr
Âb-ı lütfu gülşen-i hayrâta oldukca revân

Sü-yı hayra meyl idüp sular gibi leyl ü nehâr
Eyleyip tecdid ez cümle bu zîbâ çeşmeyi

Gonca-i âmâlini handân ide Perverdigâr
Vâsıfâ yaz şu suda târîh-i cevher-mâyesin

160 Bayram Kaptan (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hacı Bayram Kaptan Tarihi: H.1318 / M. 1900-1901
Adresi: İstinye Caddesi Mahmud Çavuş Camii Civarı SARIYER

Sultan II. Abdülhamid dönemi yapılarındandır. 1318 (1900) yılında Rize'li Hacı Bayram Kaptan tarafından yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Çeşme duvara bitişik yapılmıştır. Oymalı saçağın altında iki yanda havada duruyormuş hissi veren, köşeli gömme birer sütun bulunmaktadır. Sütun başlıklarından başlayan yaprak biçimli friz, sütunların arasında da devam etmektedir.

Altında bir kartuş içinde çiçek kabartması ve iki yanında hayat ağacına benzeyen stilize yapraklar görülmektedir.

Ayna taşında dört satırlık kitabe bulunmaktadır. Musluğu ve yalağı bulunmaktadır.

"Sâhibu'l-hayrât ve'l-hasenât
Rizeli Hacı Bayram Kapudanın
Vakfıdır. Rühiçun
Rızâen lillâhi'l-fâtiha"

Sene 1318

161 Benlizade Ahmed Raşid Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Benlizade Ahmed Raşid Efendi Tarihi: H.1191 / M.1777-1778
Adresi: Rumeli Hisarı Sahil Yolu Hacı Kemaleddin Camii Avlusu Batı Tarafı SARIYER

Maşâallah
Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Benli-zâde Ahmed Râşid Efendi
1191

Çeşme mermerdendir ve dikdörtgen bir sütun şeklindedir. Tepesindeki dalgalı alınlığında "Maşallah" yazısı görülmektedir. Alınlığın altındaki oval bir kartuş içinde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Dikdörtgen çerçeve ile belirlenmiş yuvarlak kemerli nişinin içerisine musluğu yerleştirilmiştir. Yan tarafında uzanan mermer duvar üzerinde, kaşkemer motifleri içinde üç musluğu daha bulunmaktadır. Önlerinde dört tane oturma yeri mevcuttur.

162 Besim Ağa (Musahib) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Besim Ağa Tarihi: H.1263 / M.1846-1847
Adresi: Çavuşzade Camii Yanı Cerrahpaşa FATİH

Sultan Abdülmecid'in baş musahibi Besim Ağa tarafından yaptırılmıştır. Dalgalı kemerle biçimlendirilmiş nişin içinde, üzengi taşlarının iç kısmından nişin içine dönen yalın bir niş görülmektedir.

Çerçeve içine alınmış ayna taşında dalgalı kemer motifinin ortasına bir rozet ve iki yanına servi kabartmaları yerleştirilmiştir. Kemerin üstünde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin üstünde rozet içinde Abdülmecid'in tuğrası görülür.

Tuğra
(Sultan Abdülmecid bin Mahmud)

O'dur Abdülmecid Han'a musâhib
Yapup çeşme bu semti eyledi şâd
Akıp âb oldı târîh-i mücevher
Besim Ağa bu aynı kıldı bünyâd 1263

163 Beşir Ağa (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Beşir Ağa Tarihi: H.1150 / M.1737-1738
Adresi: Ali Fakih Caddesi No 44 Karşısı FATİH

Çeşme klasik üslupta ve kesme taştan yapılmıştır. Köşeleri pahlanmıştır ve küçük birer silindir sütun yerleştirilmiştir.
Cephe silmelerle çevrelenmiştir. Üstte silmenin altında dikdörtgen çerçeve içine alınmış şekilde çeşmenin yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli nişin içindeki ayna taşında bir kemer motifi görülmektedir. Teknesi ve musluğu yoktur.

Mehd-i ulyâ gevher-i yektâ-yı derc-i saltanat / Mader-i Sultan Mahmud-i mekarim-intimâ
Sayesinde padişah-i âlemin olmaktadır / Masdar-i hayrü hesan menb'a-ı cûd-ü atâ
Ol yegâne dürr-i bahr-i ismetin hüddamı da / Olmada hayrete sa'y u cehd idüb subh-ü mesâ
Başağa yani o hem-nam-ı Aliyyülmürtezâ / Fi sebilillah bu vâlâ çeşmeyi kıldı binâ
Hayrini makbûl sa'-yü himmetin meşkûr idüb / Nice hayrete muvaffak eylesün bâri Hüdâ
Tâkine tarh eyle Yümnî böyle bir tarihi pâk / Âb-ı Kevser iç gelüb ayn-ı ali'den dâima 1150

164 Beşir Ağa (Hacı) / Duvar Çeşmesi

Banisi: Beşir Ağa Tarihi: H.1145 / M.1732-1733
Adresi: Cihangir Meydanı Fındıklı BEYOĞLU

I. Mahmud'un Darussaade Ağalarından, Hacı Beşir Ağa tarafından yaptırıldığı bilinmektedir. Hacı Beşir Ağa II. Mahmud'un itibar ettiği, fikirlerini değerli bulduğu, entelektüel birikimi de olan bir zat idi. Pek çok eser bıraktığı, bunlardan birinin de kütüphanesi olduğu evvelce zikredilmişti. Beşir Ağa'nın yaptırdığı çeşmelerden biri olan bu çeşmenin üzerinde piramidal bir alınlık bulunmaktadır. Cephesi çerçeve içine alınmıştır. Altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kilit taşı vurgulanmış basık sivri kemerli niş içinde ayna taşının yeri bellidir. Musluğu yoktur. Teknesinin kenarında tam olarak tanımlanamayan süslemeli bir silme bulunmaktadır. Ön yüzünde iri bombeli rozetler bulunmaktadır. Aralarına içleri süslemeli dikine kartuşlar yerleştirilmiş.

Cenâb-ı Hazret-i Hacı Beşir Ağa-yı dânâ kim
Havâssın i[ftih]âri mahrem-i sultân-ı a'zamdır
O zât-ı mekremet-pirâ-yı vâlâ kadr-i irfânın

(...) feyz-âşinâ-yı sânı her kârında mülhemdir
Aceb mi mülhem olmak tab'-ı gevher-sence zîrâ
Der-i devlet me'âbı teşne-i ümmide maksemdir

Nice maksem ki feyz-i rişte-i gevher-nisârından
Küll-i âmâli erbâb-ı dilin ser sebz ü hurremdir
Hasbeten etdi icrâ bu mahalle ebr-i[âb-ı] cûdun*

Bu âb-ı sâfî kim hâlet-fezâ-yı neş'e-i bemmdir
Nice hayrât-ı mevfûra muvaffak eyleye Bârî
Duâ-i devâ-yı şâm ü seher zîrâ ki elzemdir

Nihâl-i devletin sîr-âb u eyleye her dem
Hüdâ-yı lem-yezel kim .(...) âlemdir
Bu zîbâ mevki'in her mısra'-ı zeyn ü mevzûnu

[Dü]nyâda târîh-i müsellemdir
İdüp bu Kevseri icrâ Beşir Ağa-yı mükerremdir
Gel iç bu çeşme-i ra'nâdan [zîrâ ki] âb-ı zemzemdir

165 Beşir Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Beşir Ağa Tarihi: H.1140 / M.1727-1728
Adresi: Kızlarağası Hanı Tığcılar Sokak Beyazıt Mahallesi Beyazıt EMİNÖNÜ

Abdülmecîd bin Mahmûd Hân'ın tuğrası

Sarây-ı şehriyâride cenâb-ı kethüdâ kadın
Bu dil-cû çeşmeyi ihyâya kıldı himmet-i mevfûr
Harâb ender harâb olmuşdı yapdı fî sebîlillâh
Muvaffak oldu bu hayra ide Hak sa'yini meşkûr
Gelince âb-ı sâfi söyledim târihini Hayrî
Bu a'lâ çeşme-i Mahcûbe kadın kıldı nev-ma'mûr 1256

Bu dil-cû çeşme-i pâkîze-tarhı eyledi bünyâd
Ne zîbâ kıldı ihsân u kerem âyîni icrâ
Beyan etdi Nedimâ gayr-ı menkûtuyla târîhin
Bu ra'nâ çeşme-i pür-nûru yapdırdı Beşir Ağa 1140

Bânî-i sâlis esbak Medine kadısı
Çarpanlı merhûm Mehmed Sâlim
Efendinin ve cümle mü'mininin
Ervâhına fâtiha
1341 / 1343

1159 yılında öldüğünü bildigimiz Darüssaade ağalarından Beşir Ağa, 1140 tarihli kitabenin şâiri Nedim'dir ve çeşmenin ilk banisidir. 1256 (1839) yılında Mahcübe Kadın isimli bir hanım tarafından ihya edilmiş, 1341 (1923) yılında da Eski Medine kadısı Mehmed Sâlim Efendi adına yeniden ihya edilmiştir. Dalgalı bir rozet içinde Sultan Abdülmecid'in tuğrası görülmektedir. Basık dalgalı kemerli niş içinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. On iki kollu istiridye kabartmasının altında kartuşlar içinde dört satırlık kitabe vardır. Dalgalı kemer motifi içinde musluğu görülmektedir. Kemer motifinin iki yanında yazılar bulunmaktadır. Teknesi kırılmıştır.

166 Beyhan Sultan Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Beyhan Sultan Tarihi: H.1216 / M.1801-1802
Adresi: Sahilyolu Galatasaray Adası Karşısı Tezkereci Camii Arkası Kuruçeşme BEŞİKTAŞ

III. Selim'in kız kardeşi, III. Mustafa'nın kızı olan Beyhan Sultan tarafından yaptırılmıştır.

Yuvarlak kemer içine yerleştirilmiş kabartmalı bir ayna taşı görülmektedir. Üst kısmında iki sütuna oturan yuvarlak kemer içinde çiçek motiflerinden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Altında stilize akantüs yapraklarından oluşan deniz kabuğu biçiminde bir kabartma, iki yanındaki sırt sırta bakan C kıvrımlarına oturmuştur. C'ler iki yanda bulunan sütunların arkasına yerleştirilmiş daha kısa sütunlara oturmaktadır. İç kısmında okunamayacak durumda olan dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu üzerindedir.

Mâşâallâh
Hazret-i Beyhan Sultânı Hüdâ su gibi itsün azîz ü feyz-dâr
Suyunu buldurdu Kuruçeşme'nin (Kitabe silik) ihsânı olunca katre-bâr
Cümle atşânı reyyân eyledi feyz-i lütfu misl-i ebr-i nev-bahâr
Çıkdı sıfr-ı lüleden târîh ana / İç bu zîbâ âb-ı nâb-ı hoş-güvâr
Sene 1216

167 Beylik Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan Abdülmecid Tarihi: H.1257 / M.1841-1842
Adresi: Harem İskele Caddesi Selimiye Kışlası ÜSKÜDAR

Selimiye Kışlası'ndaki süvarilerin atlarını sulamaları için 1257 (1841) yılında Sultan Abdülmecid tarafından yaptırılmış olan bu çeşme şu an kışla arazısı içinde kalmaktadır. Çeşmenin üst kısmında oval içi boş bir rozet ve iki yanında dörder satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Çeşme-i mâü'l-hayât saltanat-ı şâh-ı cihân
Hazret-i Abdülmecid Hân âb-rû-yı kâinât
Sâye-i adlinde ol yenbû'-ı feyz-i şevketin
Müstefîz olmakda her dem mü'minîn ve mü'minât
Asker-i şâhânesiyle hem bu semtin halkının
İtdi ihyâsın murâd ol şâh-ı kerûbi-sıfât
Yapdurup bu çeşmeyi kışla civârında o şeh
Etdi bu câyı el-hak ravza-i cennet-simât

Cûybâr-ı lütfunı ol rütbe icrâ kıldı kim
Oldu bu ayn-ı inâyet bâ'is-i reşk-i Fırât
Asker-i Şâhânesi ile ahâlî hakkına
Şüphesiz bu çeşmedir bir güne feyz-iltifât
Hakk ide câri yedi iklîme hükmün ol şehin
Bu duâdan zemzeme saldıkca dehre şeş cihât
Buldu suyun cevher-i târîh-i Ziver hâmeden
İtdi câri pâdişeh bu süda nev aynü'l-hayât 1257

168 Beyzade Mehmed Efendi (Baba Haydar) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Beyzade Mehmet Efendi Tarihi: H.1056 / M.1646-1647
Adresi: Baba Haydar Tekke Sokak Tekke Giriş Kapısı Yanı EYÜP

Sultan I. İbrahim döneminde, baş muhasebeci Beyzade Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştır.
Çeşme kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır.
Portal görünümündedir. Çeşmenin köşeleri pahlanmıştır. Basık sivri kemerli nişin üstünde, yüksekte kitabe taşının yeri görülmektedir.

Sivri kemerin kilit taşında bir rozet bulunmaktadır. Üzengi taşından itibaren nişin içinden dışarı doğru yivli bir silme dolanmaktadır. Silmenin üstünde daha önce dikdörtgen bir çerçeve olduğu izlenimi edinilmektedir. Ayna taşı sadedir; üstte boş bir kartuş görülmektedir; kaş kemer motifinin içinde bir rozet bulunmaktadır. Musluk bulunmamaktadır.

Cephenin dışında sağ tarafta derin uzun bir niş vardır.
Sağ tarafta zemine oturan bir niş içerisine monte edilmiş minyatür bir kurna yer almaktadır.
Kurnanın üzerinde dalgalı kemer motifi görülmektedir.

Çeşmenin kitabesi şöyledir.

Perveriş-yâb-ı harîm-i muhterem / Pâk-i gevher server-i ferhunde-zât
Ya'nî Bey-zâde Efendi kim bulup / Kurb-ı şâhenşehde temkîn ü sebât
Hem şeref vermiş Hüdâ hem zâtına / Eylemiş hem-nâm-ı fahr-i kâinât
Sarf-ı mâl etmiş yapup bir çeşme kim / Âbına leb-teşnedir cü-yı Fırât
Teşneler içdikce âbından Hüdâ / Ana versün nâr-ı duzahdan necât

169 Bezm-i Alem Valide Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Bezm-i Alem Valide Sultan Tarihi: H.1319 / M.1901-1902
Adresi: Hayat Çeşmesi Sokak No1 Tarabya SARIYER

1269 (1852) yılında Bezm-i Alem Valide Sultan tarafından yaptırılan bu çeşme, 1319 (1901) yılında II. Abdülhamid Han tarafından ihya edilmiştir. Üzerinde sadece, ihya sırasında yazılan kitabe mevcuttur. Daha önceki inşa ile ilgili bilgiler H. H Tanışık'ın "İstanbul Çeşmeleri" adlı eserinden nakildir. A. Egemen çeşmeyi bulamadığını beyan etmiştir.

Çeşmenin; deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yaprakları ve tepesinde bir istiridye kabartması bulunan ayna taşı duvara bitişiktir. Üstünde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Kitabenin iki yanında lale motifleri bulunmaktadır. Sonradan monte edilmiş musluğu vardır. Teknesi sağlamdır.
Duvarın üstünde palmet kabartmalarının arasında Sultan II. Abdülhamid'in tuğrası bulunmaktadır.

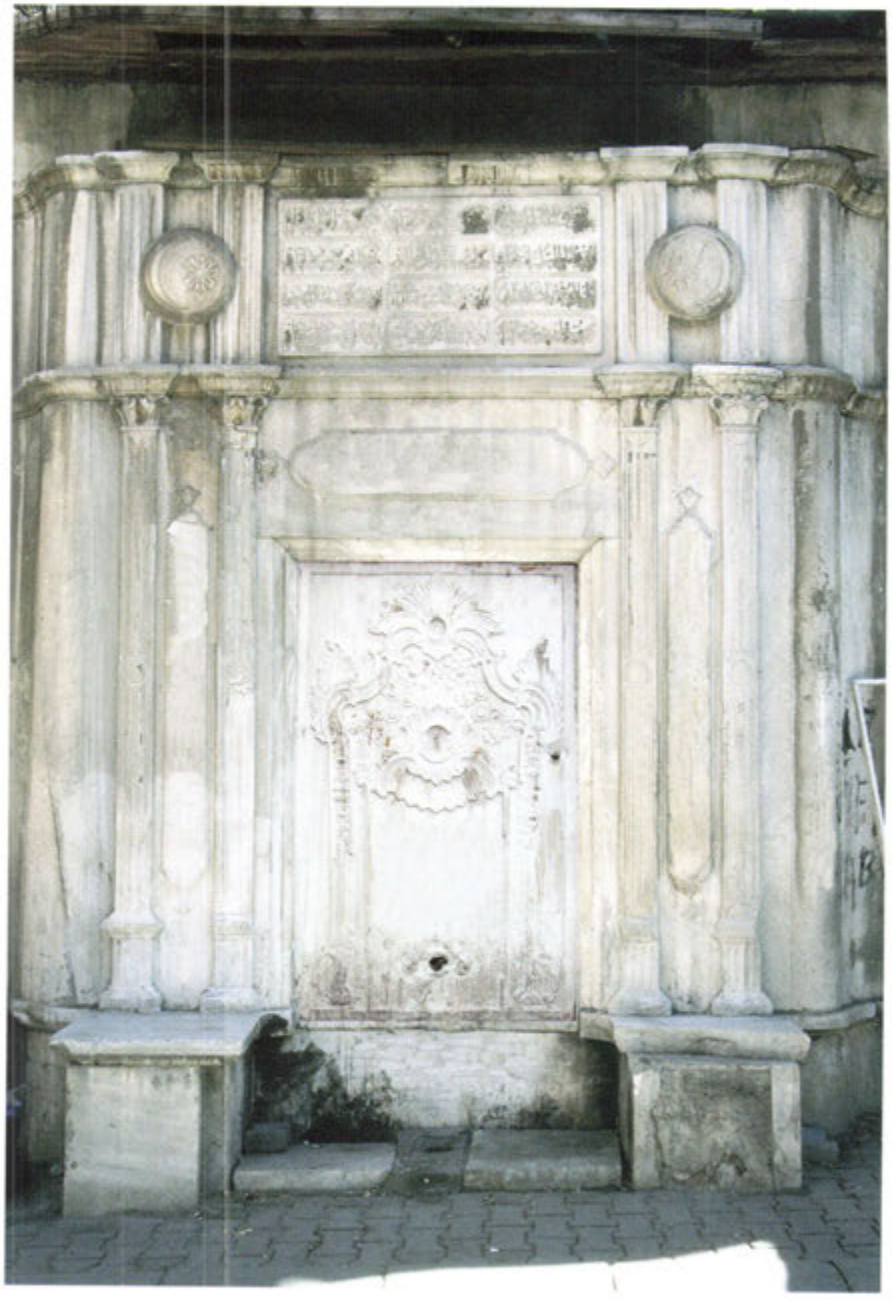

Sâye-i Sultân Hamîd Hân'da
Oldu ma'mûr Bezm-i âlem çeşmesi
Ed-Dâ'î 1319 Lutfî

170 Bilal Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Bilal Ağa Tarihi: H.1211 / M.1796-1797
Adresi: Lüleci Hendek Caddesi İle Kumbaracı Yokuşu'nun Girişi Tophane BEYOĞLU

Sultan III. Selim'in hazine vekili olan Bilal Ağa tarafından 1211 (1797) yılında yaptırılmıştır.
Çeşme muhtemelen sonradan yapılmış bir çatı ile örtülmüştür.
Saçakta ve sütun başlıklarının üzerinden geçen, yapıyı kuşatan iki silme arasında sağ ve solda ikişer yivli konsol arasında çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Konsolların ortasına üzerinde ay ve rozet şeklinde yıldız motifleri bulunan birer madalyon yerleştirilmiştir. Silmenin altında cephe, sol ve sağda ikişer tane yivli sütunla sınırlandırılmıştır.
Tepelerinde volutlu sütun başlıkları görülmektedir. İki ucu palmet motifiyle sonlanan kartuşun içi boştur.

Dikdörtgen çerçeve içine yerleştirilmiş olan ayna taşında rokoko üslubunda süslemeler görülmektedir. Teknesi ve musluğu yoktur.

İnâyet menba'ı Sultân Selîm'in safvet-i tab'ı / İbâd-ı dergehin cümle rızâ-cû-yı Hüdâ kıldı
Husûsan kim halîl-i paşa-yı pür-himmet Bilal Ağa
Umûrunda imâmü'l-müslimîne iktidâ kıldı / Vekîl-i müsta'idd-mend-i hazîne ol atâ-perver
Nukûd-ı genc-i lütfun su gibi sarf-ı rızâ kıldı
Revâne eyleyüp hendek başından âb-ı dil-cûyu / Bu ra'nâ çeşmeyi Tophâne sûyunda binâ kıldı
Akup zurnâvdân-ı Ka'be-âsâ lüle-i feyzi
Gümüşsuyun bu vâd-ı merde bî-kadr u bahâ kıldı / Okuyanın ezânıyla güher-veş Vehbiyâ târîh

171 Cağalizade İbrahim Bey Çeşmesi (Mihrimah Sultan Çeşmesi)

Duvar Çeşmesi

Banisi: Mihrimah Sultan Tarihi: H.1142 / M.1729-1730
Adresi: Fevzipaşa Caddesi Eroğlu Sokak Girişi No 333 Edirnekapı FATİH

Kanuni Sultan Süleyman'ın Hürrem Sultan'dan olan tek kızı Mihrimah Sultan tarafından yaptırılan bu çeşmenin, ilk yapılış tarihi belli değildir. Mihrimah Sultan 1578' de ölmüştür. Kitabede verilen bilgilere göre çeşmenin içinde bulunduğu külliyenin vâkıflarından Cağalizade İbrahim Bey tarafından, Tanışık'a göre 1142 (1729) yılında yeniden yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Çeşme klasik üslupta kesme taştan yapılmıştır. Yuvarlak kemerli geniş niş içinde yeşile boyanmış yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Yeşile boyanmış ayna taşında sivri kemer motifinin üzerinde içi boş bir kartuş ve kemerin iç kısmında çiçek motifi kabartmaları bulunmaktadır. Ayna taşının sağında bir tas yuvası görülmektedir. Teknesi ve musluğu yoktur.

Duhter-i Sultân Süleymân Mihrümâh Sultân kim
Menzilin evc-i gülistân-ı cinân ide Hüdâ
Eyleyüp ihyâ hayâtında bu zîbâ çeşmeyi
Eylesün makbûl-i dergâhı cenâb-ı Kibriyâ
Muhterik olup bu def'a hâk ile yeksân iken
Oldu hüsn-i himmet-i evlâd u ahfâdla binâ
Ya'nî İbrâhim Bey ibn-i Cigâlî-zâde kim
Eyledi Hak veliyyü'n-ni'meti el hak edâ
Minnetullâha suyun buldu yine bu semt-i pâk

Nev be nev ma'mûr u âbâd olmada subh u mesâ
Habbezâ aynü'l-hayât-ı dil-güşâ kim lülesi
Kevseri işrâb ider dil-teşnegâna dâimâ
Zât-ı pâkin âfiyetde ide hayrü'l-hâfızîn
Âfiyet bahş-ı attâş oldukca bu ayn-ı şifâ
Hazret-i Hak rûhunu merhûmenin de şâd idüp
Cilvegâhın cennetü'l-me'vâ ide Mevlâ ana
Şehdî-i dil-teşne târîhin dedi itmâmının
Mâ-i zemzemdir bu dil-cû çeşmesâr-ı cân-fezâ

172 Cami-i Kebir Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1149 / M.1736-1737
Adresi: Cami-i Kebir Avlusu Kasımpaşa BEYOĞLU

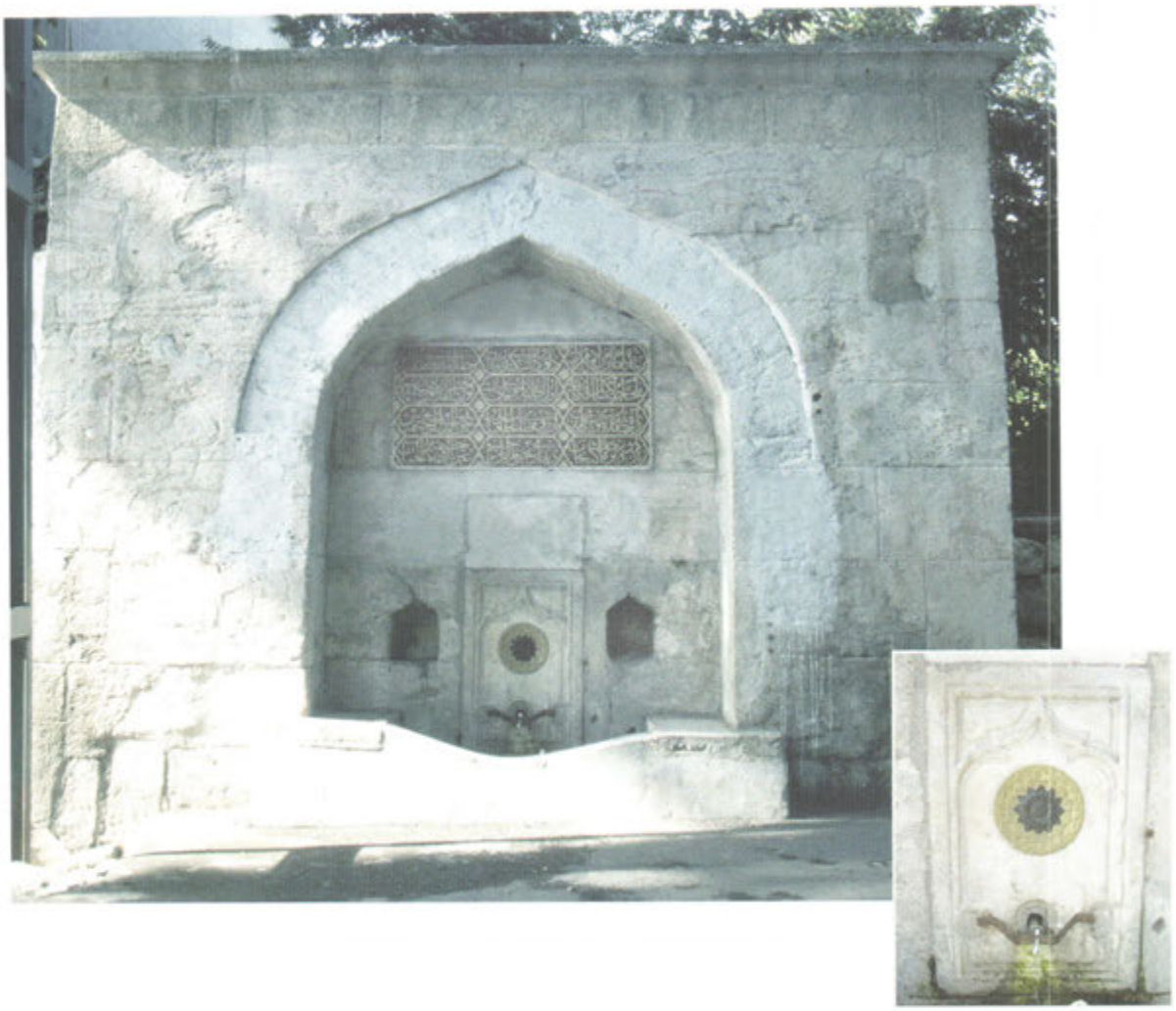
I. Mahmud devri yapılarındandır. Taş örgülü duvara bitişik olarak yapılan çeşme, klasik bir düzenlemeye sahiptir. Saçağının altında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Basık sivri kemerli niş içinde mermer bir ayna taşı görülmektedir.
Ayna taşının üzerinde mukarnaslı bir bordür ve altta kemer motifi görülmektedir. Musluğu yoktur

Bârekallâh çeşme-i zemzem mesîl / Fî sebîlillâh olmuşdur sebîl
Suya muhtâc idi çokdan bu mahal
Buldu suyun şimdi mâ-i?? bi-adîl / Külle şey'in hayyün sırrın âşikâr
Eyledi bu mâ ile Hayy ü Celîl
Rûh-ı pâki vâkıfın şâd oldu çün / Vere sâhib-i hayr hakk-ı cezîl??
cüstcû eyler iken erbâb-ı dil
Feyzî-i zâr oldu târîhe delîl / Lafz-ı pâk ile dedi târîhi
Çeşme-i mu'ayyil hayrât ü sebîl 1149

173 Cevkani Halil Ağa Çeşmesi / Tek Yüzlü Duvar Çeşmesi

Banisi: Halil Ağa Tarihi: H.1000 / H.1591-1592
Adresi: Takkeci Çeşme Sokak EYÜP

Sultan II. Murad dönemi yapılarından olup, Cevkânî Halil Ağa tarafından yaptırılmıştır. Tanışık'ta "Takkeci Çeşmesi", Egemen'de Halil Çevkan Çeşmesi" olarak geçmektedir. Kitabeye göre ikincisi doğru görünmektedir.

Tek cephelidir. Cepheye hakim, kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşında dalgalı kaş kemer motifinin içine bir rozet yerleştirilmiştir. Musluğu üzerindedir. Ayna taşının iki yanında birer tas yuvası bulunmaktadır. Kavisli seti vardır.

Bende-i Sultan Murâd-ı kâmran / Dâver ü Dârâ-yı İskender-sıfât
Halladellâhu te'âlâ mülkehu
Melce'en hısnen li-külli'l-kâinât / Ol Halil Ağa cevkânî?-lakab Ol
celîlü'l-kadr ol ferhunde-zât
Râh-ı Hakda yaptı bu aynı idüp / Arzû-yı sâlihât-ı bâkiyât
Hak kabul idüp anın bu çeşmesin
Nâr-ı düzahdan vere ana necât / Dedi târîhin Fedayî-i hakir
Ayn-ı pâk ü çeşme-i mâ'il-hayât / 1000

174 Cevri Usta Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Cevri Usta Tarihi: H.1235 / M.1819-1820
Adresi: Divanyolu Caddesi Türk Edebiyatı Vakfı Sultanahmet EMİNÖNÜ

Cevri Usta tarafından 1295 (1819) yılında yaptırılmıştır. Cevri Usta III. Selim'i katleden saldırganların Şehzade Mahmud'u da öldüreceklerini görünce, onu korumaya çalışan Anber Ağa ve Hafız İsa Ağa'ya yardımcı olmak için hamam külhanından getirdiği kızgın külleri saldırganların üzerine serperek, iki ağaya şehzadeyi uzaklaştıracak zaman kazandırmış ve ertesi gün şehzadenin sağ salim tahta çıkmasına ciddi katkıda bulunmuştur.

II. Mahmud da kendisini ziyadesiyle ödüllendirmiş, o da maddi durumu hayli iyileşince hayır işlerine bolca katkı sağlamıştır. Bu eserlerden biri de Divanyolu Caddesi'ndeki bu çeşmedir.

Cephenin iki yanında birer köşeli gömme sütun bulunmaktadır. Sütun başlıkları üzerinden geçen silme ile saçaklıkta bulunan silme arasında boş oval bir madalyon bulunmaktadır.

Kitabe madalyonun sol tarafındaki dört ve sağ tarafındaki tek satırdan ibarettir. Kilit taşı vurgulanmış yuvarlak kemerli niş içinde, ayna taşı ampir süsleme karakteri göstermektedir.

Üstte yüksek kabartma vazo içinden dökülen yapraklar ayna taşını çevreleyen çift çubuklu çerçeve üstüne oturmaktadır. Çerçevenin dört köşesinde penç şeklinde kabaralar bulunmaktadır.

Perde dökümü altında çevresi oymalı ve kurdele şeklinde oluşturulmuş oval bir rozet ve tepesinden çıkan üç tane iri barok yaprak görülmektedir. Rozet üzerine oturduğu kaidesiyle aynayı andırmaktadır. Musluğu üzerindedir. Oval bir teknesi bulunmaktadır.

Manend-âb-ı baran cûdın idince reyzan
Nehreyn-i lütf vu ihsan her süde buldu maksem
Ez-cümle bendegânı bezl eyleyip cihanı
Her biri bi-müdanî yapdırdı hayr-a'zam
Divan yolunda cari görse bu çeşme-sârı
Gülşende cuy-barı ister mi görmek âdem
Tarihi ile İzzet atşanı kıldı davez
1235

175 Cezayirli Gazi Hasan Paşa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Gazi Hasan Paşa Tarihi: H.1177 / M.1763-1764
Adresi: Cami-i Kebir Civarı Kasımpaşa BEYOĞLU

III. Selim devrinde sadrazamlığa kadar yükselen Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın 1177'de yaptırdığı bu çeşmenin üzerine kazınan yazıdaki yasaklamaya dikkat edilmelidir. Para ile su satan sakaların sattıkları suyu buradan temin etmelerine yasak konmuştur. Çeşme mermerdendir. İki yanında alçak birer duvar bulunmaktadır. Çerçeve içine alınmış ayna taşının üst kısmında, uçlarında fiyonklar olan yapraklı dallar ve ortada birbirine bakan laleler bulunmaktadır.

İç içe yuvarlak kemer motiflerinin altında iki çapa kabartması, bunların ortasında iki hilal arasına yerleştirilmiş yıldız motifleri görülmektedir. İki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu üzerindedir. Teknesi

Sâhibü'l-hayrât Kapudân-ı Deryâ Cezâyirli Gâzî Hasan Paşa
Bu çeşmede saka çalışmaya hazer ide

176 Cumhuriyet Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H. 1341 / M.1923
Adresi: Haliç Caddesi Ayakkabı Kapısı Duvarında Haliç FATİH

Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılında yaptırılan çeşme duvara bitişik olarak yapılmıştır. Cephenin iki köşesine birer silindir sütun yerleştirilmiştir. Kilit taşına tarih yazılmıştır, basık kemer kabartmalı konsollara oturmaktadır.

Sütunların üzerinden geçen oymalı silmenin altında, iki yanda birer rozet bulunmaktadır. Ayna taşının üstünde kitabe bulunmaktadır. Musluğu vardır ve teknesi sağlamdır.

Cumhuriyet çeşmesi 1341

177 Çatal Çeşme / İki Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Narkerab Kalfa Tarihi: H.1282 / M.1865-1866
Adresi: Bağdat Caddesi İle Mehmet Akif Ersoy Sokağı Köşesi KADIKÖY

Sultan Abdülaziz dönemi yapılarındandır. 1282 yılında Narkerâb Kalfa isimli bir hanımın hayratı olarak yaptırıldığı kitabesinde belirtilmektedir. Çeşme klasik üslupta yapılmıştır.

Kilit taşında bir rozet bulunan basık kemerli niş içinde ikişer satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Üzengi taşlarının içe bakan kısımları yivlidir. İki tas yuvasının altında kemer motifi içinde çörten biçiminde bir oluk bulunmaktadır. Teknesi sağlamdır.

Kitabesi şöyledir:

Cezây-i hayr u ihsan bulsun .....
Bu aynı kıldı cârî behr-i atşan
Dedim ay dil nedir bu ayne tarih
Gönül dedi cezây-i hayr u ihsan

Hâce Mahtûme Hanım'ın câriyesi
Hâce Narkerâb Kalfa'nın hayrâtıdır.
Sene 1282

178 Çavuşbaşı Ali Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi : Çavuşbaşı Ali Ağa Tarihi: H.1233 / M.1817-1818
Adresi: Samatya Sahil Yolu Kocamustafapaşa FATİH

Sultan II. Mahmud döneminde Çavuşbaşı Ali Ağa tarafından yaptırılmıştır.

Çeşmenin cephesi tam olarak görülemiyor.

Alınlık kısmında uçlarında palmetler bulunan oval rozet içinde "Maşaallah" yazısı bulunmaktadır.

Altında dört satırlık kitabesi vardır. Yuvarlak kemerin iki köşesine yaprak kabartmaları yerleştirilmiştir.

Yuvarlak kemerli niş içinde ampir üslupta kabartmalar görülmektedir.

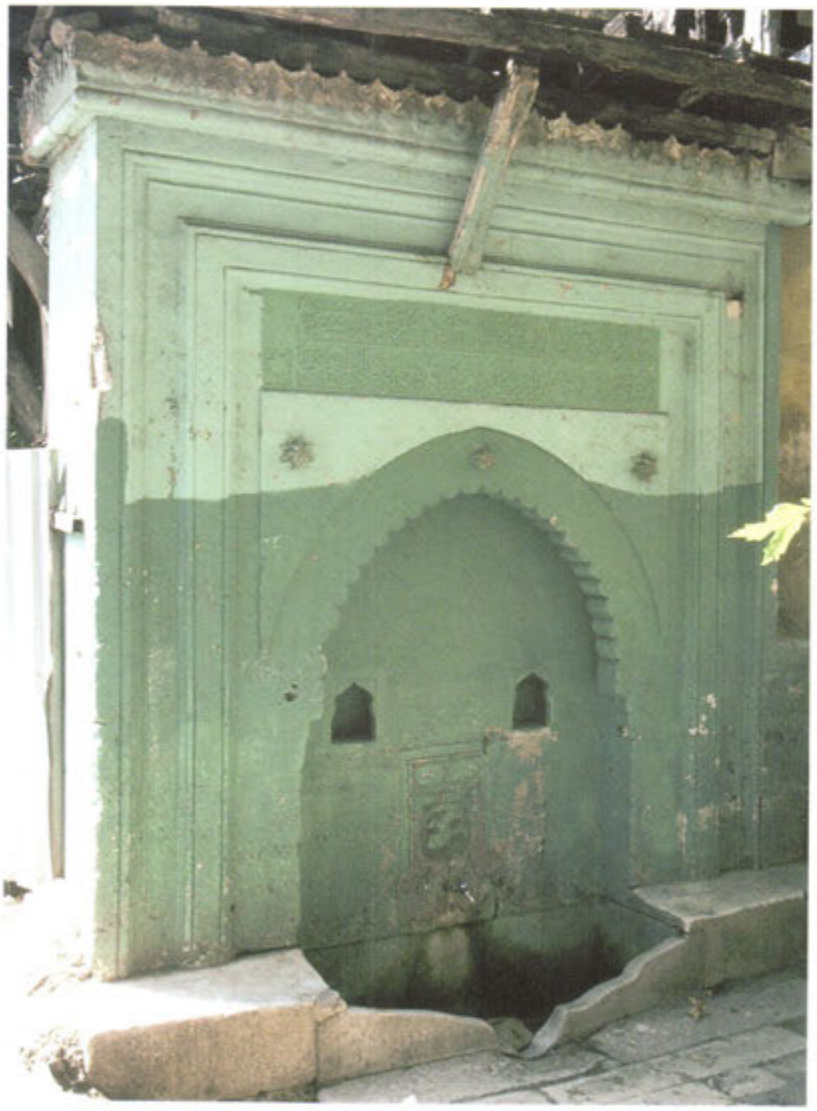
Musluğu ve teknesi yoktur.

(Sâbıkâ ser-çâvuşân-ı dergeh-i arş-âsitân)
Nâmdâş-ı fâtih-i Hayber, ağa-yı kâmbîn
Bânû-yı ismet-serâyı ol ulüvv-i himmetin
(Menba'u'l-hayrât Nefise Hanım ol iffet-karîn)
Nakd-i Cûd ü himmetin hep birr ü hayra sarf idüp
Mevki'inde yapdı böyle çeşme-i zîbâ metîn
(Dense vasfında sezâ ayn-ı tüsemmâ selsebîl)
Câh-ı zemzem havz-ı Kevser menba'-ı mâ-i ma'în
Hayrın o zeynü'ş-şânın eyleyüp makbûl ide
(Ömrin efzûn sa'yini meşkûr-ı rabbü'l-âlemîn)
Dedi bir câmın Necâtî nüş idüp târîhini
Gel al iç bu çeşmesâr-ı nûrdan mâ-i ma'în
Sene M[uharrem] 1233

179 Çınar Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Yakup Tarihi: H.993 / M.1585-1586
Adresi: Kuru Çınar Sokak Edirnekapı FATİH

Mesih Paşa'nın Kethüdası olan Yakup tarafından 993 yılında yaptırılmıştır. Çeşme üstüne sonradan klasik üslupta çatı yapılmıştır. Çatının altında oymalı kirpi saçak görülmektedir. Cephe yalın silmelerle çerçevelenmiştir. Kilit taşına dilimli kabara yerleştirilmiş olan iç kısımdaki dalgalı yuvarlak kemerli niş içinde kaşkemerlerle biçimlendirilmiş iki tas yuvası bulunmaktadır. Ayna taşının üstünde yan yana iki tane kartuş bulunmaktadır. Taşın geri kalan kısımları kötü durumdadır. Musluğu üzerindedir. Kemerin iki yanında dilimli birer kabara bulunmaktadır. İki satırlık kitabesinin sol alt köşesinde bir yıldız kabartması görülmektedir.

Düstûr-ı şâh-ı a'zam a'nî Mesih Paşa
Dünyâyı kıldı ihyâ ol lütf ile revân-bahş
Yakup Kethüdâsı yapdı bu çeşmesârı
Ola bu mâ'i cârî dünyâya her zamân bahş
Kıldı binâsın itmâm hayr ile kodı bir nâm

180 Çınar Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Adresi: Süreyya Paşa Caddesi No 8 PENDİK

Kim tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinemeyen bu çeşme, oymalarla yoğun bir süsleme planına sahiptir. Alınlık biçiminde düzenlenen üst bölümünde dalgalı oymalar görülmektedir. Altından mukarnaslı bir korniş geçmektedir. Çeşmenin köşeleri pahlanmış ve birer oymalı ince sütun yerleştirilmiştir. İki yanında geniş oymalı geometrik süslemeler görülmektedir.

Mukarnaslı bir mihrap şeklinde düzenlenmiş olan orta bölümün altına oymalı birer sütunçe yerleştirilmiştir. Sütunçelerin üstte iki yanında ve mukarnaslı açıklığın üstünde birer rozet yer alır.

İki yanında kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşı süslemesizdir. Musluğu üzerindedir.

Bismillâhirrahmânirrahîm

Lâ ilâhe illallâh Muhammedün resûlullâh

181 Çırakçı Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Adresi: Müftü Ali Mahallesi Çırakçı Çeşme Sokak FATİH

Banisi ve tarihi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız çeşmenin cephesi çerçeve içine alınmıştır. Sivri kemerli nişin içinde ebcedle tarih düşürülmüş iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Mermer ayna taşının iki yanında tas yuvaları görülmektedir. Musluğu üzerindedir. Teknesi sağlamdır.

Görenler yâd idüp hayr ile nâmın dedi târîhin
Bu bâlâ çeşme tecdîdine bâdî oldı Lütfullâh

182 Çinili Çeşme / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Adresi: Çinili Çeşme Sokak EYÜP

Banisi ve tarihi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız bu çeşmenin cephesinde çini karolar görülmektedir. Sol tarafına servi, karanfil ve lale gibi bitkisel motiflerin görüldüğü iki çini pano yerleştirilmiştir.

Saçağın altında çini kitabesi bulunmaktadır. Basık sivri kemerli niş içinde çini bir karo ve iki tas yuvası görülmektedir. Ayna taşının üst kısmında boş bir kartuş bulunmaktadır. Kemer motifi içine bir rozet yerleştirilmiştir. Musluğu üzerindedir.

Eyledi bu hayrı çün / Vâlidi anup revânın / Hilmiyâ târîh için
Bâde-i Kevser-i atâ / Hak ide dest-i Ali'den / Rûh-ı Ahmed şâd ola

183 Çorlulu Ali Paşa Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Sadrazam Çorlulu Ali Paşa Tarihi: H.1119 / M.1707-1708
Adresi: Evlice Baba Tekke Sokak Evlice Baba Camii EYÜP

Sadrazam Çorlulu Ali Paşa tarafından yaptırılan bu çeşme düz çatılı, taş tuğla örgülü çeşmenin cephesinde yuvarlak basık kemerli bir niş ve üzerinde dikdörtgen bir yuvaya yerleştirilmiş iki satırlık kitabesi görülmektedir.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Çorlulu Vezir-i a'zam Ali Paşa
Sene 1119

184 Damadzade Mehmed Murad Efendi Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Damadzâde Mehmed Murad Efendi Tarihi: H.1170 / M.1756-1757
Adresi: Vapur İskelesi Büyükdere SARIYER

Sultan III. Osman döneminde Damadzâde Mehmed Murad Efendi tarafından yaptırılmıştır. Cumhuriyet'in kuruluş yılı olan 1341'de Rize eşrafından Kovalızade Hacı Mustafa Efendi adına yeniden ihya edilmiştir. Yuvarlak kemer içinde iki satırlık kitabesi görülmektedir. Dalgalı kemerli sığ niş içinde altıgen şeklinde kitabe görülmektedir. Ayna taşı süslemesizdir. Musluğu üzerindedir.

Çeşmenin aynataşı üzerindeki kitabesi şöyledir:

Sâhibu'l-hayrât Dâmadzâde
Mehmed Murad Efendi'nin rûhi içün
Sene 1170

Sâhibu'l-hayrât bâni-i sâni Rize eşrâfından
Kovalızâde Hacı Mustafa Efendi'nin rûhi için Fâtiha
1341

185 Damad İbrahim Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Damad İbrahim Paşa Tarihi: H.1133 / M.1720-1721
Adresi: Şehzadebaşı Caddesi İle Kalenderhane Sokak Köşesi Vezneciler EMİNÖNÜ

Damad İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır. Yanındaki sebil ile birlikte, Sadrazam Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın yaptırdığı sayısız hayır eserlerinden biridir. Çeşme klasik üslupta mermerden yapılmıştır. Geniş saçağının kenarı dantel biçiminde süslenmiştir. Saçağın altından dairesel süslemeli bir korniş geçer. Köşeleri pahlanmıştır ve birer ince burmalı sütun yerleştirilmiştir. Cephe dikdörtgen silmelerle çerçevelenmiştir.

Üstte üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sivri kemeri çevreleyen silme tepede düğüm şeklinde birleşir. Kemerin iki yanında birer rozet bulunmaktadır. Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerle yapılandırılmış bir nişin içi üstte bitkisel kıvrımlı motiflerle tezyin edilmiştir. Süslemeli bölümün altında sekiz satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşının üstünde çok net görülemeyen geçmeli bir süsleme vardır. İçinde dalgalı kaşkemer formu ve içinde bir rozet görülmektedir. Muhtemelen, kemer motifinin iki yanında eskiden bitkisel süslemeler olduğu izlenimi vermektedir. Ayna taşı kaldırıma oturmuş durumdadır.

Şehenşâh-ı mekârim-pîşe Ahmed Hân-ı Gâzinin / Vezîr-i a'zamı Dâmad-ı âli-keder-i zî-şânı
Ebu'l-hayr-ı nizâm-ı âlem İbrâhim Paşanın / Reh-i Hakda revân oldu zülâl-i feyz-i ihsânı
Güzel buldu suyun mecrâ-yı ayn-ı mekremet hakka / Olunca böyle olsun âdeme tevfîk-i rabbânî
(...) bir nâmı kaldı dilde ancak çeşme-i Hızrın / Ki icrâ eyledi bu çeşme hükm-i âb-ı hayvanı
Sebîli hod bakılsa bir içim su ve letâfette / Safâda selsebîl-i bag-ı cennet dense erzânı
(...) zât-ı pâki mevrid-i hayr-i hisan olsun / Ola peyveste yâri lutf-i Bâri avn-i yezdân
(...) su gibi ezberleyib bu beyt ile herkes / Desinler tâibâ tarihini gördükce aştân
Zülâl-i birr ve ihsanından İbrâhim Paşanın / İçib şâd eyleyin ervâh-ı utâş-ı ehl-i îmânı

186 Davud Ağa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Davud Ağa Tarihi: H.1079 / M.1668-1669
Adresi: Tuzla Camii Mahallesi Mimar Sinan Caddesi Ova Sokağı Köşesi TUZLA

Sultan IV. Mehmed dönemi Bâbüssaâde ağalarından Davud Ağa tarafından yapılmıştır, 1326 'da Cezzâr Mustafa Bey'in kızı Saadet Hanım tarafından tamir ettirilmiştir.

Çeşme arka cepheye doğru meyilli düz çatılıdır. Cepheye yayılmış basık sivri kemerli nişin üstündeki mermer plakada kartuş içinde çeşmenin ilk banisine ait kitabe bulunmaktadır. Nişin içinde üç satırlık bir tamir kitabesi görülmektedir.
Üzengi taşları nişin içine doğru hafif çıkıntılıdır.
Tas yuvası görülmektedir. Dikdörtgen yalağı mermerdir.

Sâhibü'l-hayrât Davud Ağa, Ağa-yı Bâbü's-sa'âde
Ve sakâhum Rabbuhum şarâben tahûrâ
Sene 1079

Merhûm Cezzâr Mustafa Bey'in kerîmesi
Sa'âdet Hanım tarafından müceddeden
Ta'mîr olunmuşdur.
Sene 1326

187 Defterdar Nazlı Mahmud Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Defterdar Nazlı Mahmud Efendi Tarihi: H.950 / M.1543-1544
Adresi: Feshane Caddesi Defterdar Nazlı Mahmud Camii Önü EYÜP

Nazlı Mahmud Efendi tarafından yaptırılmıştır. Kanûni'nin Başdefterdârı olan Nazlı Mahmud Efendi, Şeyh Hamdullah'dan icâzetli bir hattat olup, çeşme ile birlikte, bânisi olduğu "Defterdar Nazlı Mahmud Camii" içerisindeki yazıları kendisinin yazdığı söylenir. Hatta minarenin alemini kalem ve hokkadan yaptırmıştır. Kalemi düşmesine rağmen hokka hala görülebilir. Çeşme duvara bitişik tek cepheli kesme taştan yapılmıştır. Piramidal çatısı altında yalın bir silme görülmektedir. Yuvarlak kemerli derin nişin içinde çeşmenin kitabesi ve içinde sivri kemer kuruluşuyla belirlenmiş dikdörtgen çerçeveli ayna taşı bulunmaktadır. Sağ tarafında tas yuvası mevcuttur.

Her ki gelüp içer ise bundan âb
Bana kıble ol duâ bula bu âb
Zî-eser kim bu nev-ayn-ı hayât / Akdı firdevs içre gûyâ sebîl
Ber-murâd olup hemîşe sâfî / Rûhuna hâsıl ola ecr-i cezîl
Bünyâd-ı Râbb-ı Bârî'nin / Dedi târih-i inhây-ı hayr-ı cemîl

188 Derviş Mustafa Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Derviş Mustafa Efendi Tarihi: H.1166 / M.1752-1753
Adresi: Düğmeciler Mahallesi Yusuf Efendi Çiftliği Sokak EYÜP

III. Osman döneminde, Derviş Mustafa Efendi'nin ruhuna ithâfen, oğlu tarafından yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Bazı kaynaklarda 1169 tarihi verilse de, kitabede 1166 tarihi net olarak okunmaktadır. Düz çatılıdır. Basık sivri kemerli niş içinde sağda bir tas yuvası bulunmaktadır. Dört satırlık kitabesi yanda yer alan taş duvar içine gömülmüştür Burması üzerindedir. Teknesi sağlamdır.

Yapdı bu nev-çeşmeyi mahdûmu pâk-i nîk-hû
Ya'ni Derviş Mustafa Efendi merhûmundur o
Geldi sırrı dilden nakl ider hâtif târihin
Dedi sezâdır cânına (...)
Sene 1166

189 Dülgeroğlu Camii Çeşmesi / Üç Yüzlü Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1195 / M.1780-1781
Adresi: Eski Saraçhane Sokak FATİH

I. Abdülhamid dönemi yapılarındandır. Üzerinde banisi ile ilgili bir kayıt yoktur. O devirde yaygın olarak görülen rokoko üslubuna sahiptir. Çeşme sütunlarla üç bölüme ayrılmıştır. Ortada bulunan bölümün üst kısmında büyükçe köşeli birer konsol bulunmaktadır. İki ucunda çiçek kabartmaları bulunan kartuş içerisinde Besmele yazılıdır. Kitabe içine çiçek motifleri yerleştirilmiştir.

Dalgalı kemer içinde, tepesinde stilize akantüs kabartması bulunan ayna taşı görülmektedir. İki yan bölümde yuvarlak kemerli uzunca nişler bulunmaktadır.

Bismillâhirrahmânirrahîm
Sene 1195

190 Ebubekir Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Bekir Ağa Tarihi: H.1207 / M.1792-1793
Adresi: Alibeyköy Yolu Eyüp Mezarlığı Tarafı EYÜP

III. Selim'in Kapıcıbaşıları'ndan Ebubekir Ağa'nın yaptırdığı diğer bir çeşmedir. Öteki Fatih'te bulunmaktadır. Çeşme kesme taştandır ve düz çatılıdır. Çeşme, duvarı içine yerleştirilmiş uzun yuvarlak kemerli bir nişe sahiptir

Bitkisel kıvrımlarla oluşturulmuş çerçeve içinde iki satırdan oluşan kitabesi vardır. Bir tas yuvası görülmektedir. Ayna taşında dalgalı kemer motifi içinde boş bir daire kabartması ve sol tarafında servi kabartması bulunmaktadır. Simetriğinde bulunan servi kabartması kırılmıştır. Teknesi sağlamdır

Mübârek bâd
Sihhat bâd
Maşâallâh

Muhzırân-ı sadr-ı Rûmun mefharı bu Bekir Ağa / Kim odur hayrâta sa'yı ile mehâmid-ittisâf
Hazret-i Hâlid civârında bu dil-cû çeşmeyi / Hak yolunda yapdı sıdk-ı niyyet ile bi-hilâf
Mâ-i sâfisi o rütbe cân-fezâdır kim anın / İçse Hızır âb-ı hayât olduğun eyler i'tirâf
Nûş idüp zemzem gibi bânisine kılsın duâ / teşnegân-ı rahmet ol dergâhı ettikce tavâf
Âb-ı cevherle yazıldı Vehbiyâ târîhinde / Eyledi bu Bekir Ağa hakkâ ki icrâ mâ-i sâf 1207

191 Ebubekir Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ebubekir Ağa Tarihi: H.1137 / M.1724-1725
Adresi: Namık Kemal Caddesi Aksaray FATİH

III. Ahmed devri çavuşbaşılarından Ebubekir Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme klasik üslupta kesme taştan yapılmıştır. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Basık sivri kemerli niş üzerinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Üzengi taşları içten yivlidir. Ayna taşında dalgalı kaş kemer motifi görülmektedir. Musluğu sökülmüştür. Üstte sağında ve solunda iki tane kare tas yuvası bulunmaktadır.

Cenab-ı Ebubekir Ağa (...) divanı / Hüdâ hıfz ide zâtın inkılâb-ı rüzigârdan
Yapub bu çeşmesar-ı dil- küşayı hasbetenlillah / Nümûne eyledi âsar ve hayr-i bî -şümârından
Didim bir mısra'-ı dil-cüyla Rahmî ana târih / Ebûbekr'in için ma' âb-ı zemzem çeşmesârından
1137

192 Ebubekir Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşme

Banisi: Ebubekir Ağa Tarihi: H.1208 / M.1793-1794
Adresi: Nişanca Caddesi Nişanca Mehmet Paşa Camii FATİH

III. Selim dönemi Kapıcıbaşıları'ndan Ebubekir Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme ortada düz ve kenarlarda dalgalı bir yüzey hareketi göstermektedir. Üç satırlık kitabesinin altında kenarları yuvarlatılmış dikdörtgen çerçeve ile sınırlanmış ayna taşı akantüsler, deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yaprakları ve çubuklardan oluşan barok kabartmalarla süslüdür. İki içbükey köşe, cepheyi dairesel bir hareketle toparlamaktadır. Teknesi sağlamdır ve dış yüzeyinde dışa taşkın bir kartuş bulunmaktadır. Musluğu vardır.

Muhzirân-ı dürr-i feyz-âver-i sadr-ı Rûmun / Safvet-i tab'ile mümtâzî rızâ-cû-yı Hudâ
Ya'ni ol sâhib-i hayrât semiyy-i Sıddîk / İtdi bu çeşme-i dil-cûyu yolunda icrâ
Vehbiyâ cevher-i târihi verir tab'a safâ / Bi-adîl âbı revân kıldı Ebûbekir Ağa1208

193 Emetullah Kadın Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Emetullah Sultan Tarihi: H.1131 / M.1718-1719
Adresi: Doğancılar Caddesi İmrahor Camii Yanı ÜSKÜDAR

Çeşmenin banisi, Sultan III. Ahmed'in başkadını Emetullah Kadın'dır. Damat İbrahim Paşa'nın eşi Fatma Sultan'ın annesidir. 1155 (1707)'te Başkadın olmuş, 22 Cemaziyelevvel 1116 (22 Eylül 1704)'da da Fatma Sultan'ı dünyaya getirmiştir. Sultan Ahmed'in en sevdiği ve saydığı kadını olduğu söylenir. 1119 (1707)'da Beyazıt Meydanı'ndaki ünlü Simkeşhane'yi yaptırmıştır. Bu güzel eserin yüzünde bir çeşme ve sebil, üzerinde bir mektep ve içinde iki mescidi vardı.

Emetullah Sultan hayırsever, ince ruhlu bir kadındır. III. Ahmed'in 1143 (1730)'te tahttan indirilmesi üzerine Beyazıt'a, şimdiki üniversite merkez binasının bulunduğu yerde olan Eski Saray'a gönderildi ve mücevherlerine kadar bütün mallarına el konuldu.

Bu üzüntülü inziva hayatı 1739'da son buldu. Kabri Eyüp Camii'nin Bostan İskelesi'ne açılan avlu kapısının sağ tarafındaki Hace Ayşe Bahri Kadın açık türbesindedir.

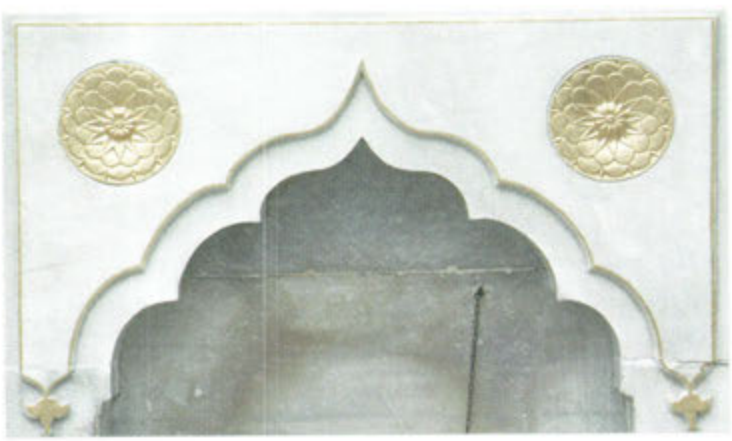
Hazreti Sultan Ahmed Han-ı gerdun pâye kim
Alemü'l-eltâf ve ihsânıyla ihyâ eyledi
Fâtih-i İrân şeh-i devrân cûd u re'feti
Üsküdâr-ı âb-i şîrîn ile iğnâ eyledi
Suyu başından edüb icrâ o hakan-ı kerim
Ehl-i devlet al sudan çok çeşme peydâ eyledi
Başkadın hazretleri dchi bu zîbâ çeşmeyi
Kendi malıyla yapup bir hayr-ı vâlâ eyledi
Bu mahalle âb-ı sâfiye katî muhtaç idi
Hakka şükür olsun bu mâ atşânı irvâ eyledi
Nûr veş cârî olup bu âb-ı sâf u dilpezîr
Teşnegânın dillerin eşvâka me'vâ eyledi
Hak Teala ol şehin ikbalini efzun ede
Kim der-i lütfun cihan halkına me'vâ eyledi
Çeşmenin bânisinin dahi kıla ömrün füzûn
Kim hulus-i kalb ile bu hayrı inşa eyledi
Söyledi târihi itmâmın anın kilk-i nedim
Başkadın bu çeşme -i valayı icrâ eyledi
Sene 1141

Çeşme mermerden yapılmıştır. Saçak kısmında mukarnaslı kornişin üstünde altın yaldızlı palmetlerden oluşan bir bordür bulunmaktadır.

Cephe yalın silmelerle kuşatılmıştır. Üstte altın yaldızlı altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında altın yaldızla konturlanmış dalgalı kemerli nişin içinde yine dalgalı kemer motifinin ve yok olmaya yüz tutmuş bir rozetin yer aldığı sade bir ayna taşı görülmektedir.

Dalgalı kemerin iki yanında yaldızlı birer rozet görülmektedir. Üzengi taşından aşağıya doğru altın yaldızlı birer palmet motifi yerleştirilmiştir. Teknesi sağlamdır ve burması bulunmaktadır.

194 Emin Ağa Sebili ve Çeşmesi / Sebil Çeşme

Banisi: Mehemmed Emin Ağa Tarihi: H.1154 / M.1741-1742
Adresi: Dolmabahçe Camii Karşısı Dolmabahçe BEŞİKTAŞ

Sultan I. Mahmud dönemi Sipahiler Ağası Mehmed Emin Ağa tarafından yaptırılmıştır.

Dolmabahçe'de Bezmiâlem Valide Sultan'ın yaptırdığı cami karşısındaki bu sebil, mermerden yuvarlak biçimde yapılmış olup beş pencerelidir.

Pencereler mermer sütunlarla birleştirilmiş olup dört köşeli kafes şeklinde dökme demir şebekelerle doldurulmuştur. Şebekelerin her birinin altında yedişer su verecek delik bulunmaktadır.

Bu sebilde ilk defa korent stilinde sütun başlıkları kullanılmış olması önem arz etmektedir. Pencere üstleri rokoko motiflerle süslenmiştir. Geniş mermer saçağı ve üzeri kurşun kaplı sivri bir kubbesi vardır.

Sebile karşıdan bakıldığında sağda bir çeşme, solda ise çeşmenin benzeri ve simetriği şeklinde yapılmış kapısı, kapının bitişiğinde ise üç penceresi, daire şeklinde motiflerden oluşan şebekeleri ile mezarlık dikkati çeker. Çeşme ince iki sütunun tuttuğu oymalı bir kemer ve yine oymalı büyük bir ayna taşından oluşmaktadır.

Kemerin üstünde kitabe, onun üstünde renkli mermerden bir kare içinde yuvarlak boş bir madalyon ve daha yukarısında ise Besmele ve bir ayet yer almaktadır.

Bismillâhirrahmânirrahîm
Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy
Harrerehu Mehmed Said

Çeşmenin kitabesi şöyledir:

Zâbit-i cünd-i sipâh tâif-i beyt-i İlâh
Umde-i ashâb-ı câh ya'ni Mehmed Emin
Etdi yerinde eser nâil-i ecr eyleyüp

Eyleye sa'yin Hüdâ hüsn-i kabûle karîn
Şâkirâ oku teşnegân su gibi târîhini
Çeşme-i aynü'l-hayât yapdı Mehemmed Emin

Sebilin kitabesi şöyledir:

Cenâb-ı sâhibü'l-hayrât Emîn Mehmed Ağa / Kim oldur elsinede bezl-i cûd ile meşhûr
(...) avn-i ilâh eder ma'mûr / Derûnu menba'-ı âb-ı zülâl-i hayr u ihsân
Birûnu masdar-ı birr ü nevâl-i nâ-mahsûr / Edâ-yı hizmet târîhi (...)
(...) bu vechile mastûr / Ümmîd-i (...) recâyı kabûl ile Hakk'dan
Bu âbı eyledi icrâya gûşiş-i mevfûr / Hulûs-ı niyyet ve sıdk-ı derûnu bâ'isdir
Yerinde böyle bir âlî eser ola manzûr / Tevessül etdi rızâ-yı Hüdâ-yı bîçûna
Sebîli yapdı idüp bezl-i (...)

Bismillâhirrahmânirrahîm Ve sakâhüm rabbühum şerâben tahûrâ Nemmekahu Mehemmed Said

Kapu sana açıldı ey sebîl-i pâk ü bî-hemtâ / Attâşı sen de kıl âb-ı revân-efzâ ile irvâ
Bir içim suyun ammâ hakkı vardır olmayup münkir

Duâ-yı hayr bânîsiyle olsun nûş iden gûyâ / Gel ey leb-teşnegân işte sebîl ve çeşmesâr işte
Hep ebnâ-i sebîle âfiyetler nûş idün sahhâ

Talha / Zübeyr / Ebu Ubeyde / Abdurrahman

Allâhu veliyyü'l-hüdâ ? vefîk / Hüve Hüve / Ni'me'l-mevlâ ve ni'me'r-refîk
Sa'd / Sa'îd / Ebubekir / Ömer / Osman / Ali

195 Emine Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Emine Sultan Tarihi: H.1151 / M.1738-1739
Adresi: Mevlanakapı Caddesi Mimar Acem Camii Duvarı Şehremini FATİH

Belediye Encümeni'ndeki Asar-ı atika kaydı

II. Mustafa'nın kızı olan Emine Sultan'ın yaptırdığı diğer bir çeşmedir. Kitabesinden anlaşıldığı kadarıyla, suyu kendi sarayından getirtilmiş ve yapımı Kethüda Hüseyin Ağa'nın gayretleriyle gerçekleşmiştir. Tek cepheli çeşme duvara bitişik olarak yapılmıştır.

Saçağının altında altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Silmelerle çevrelenmiş, kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde boş dikdörtgen bir çerçeve ve altında zorlukla görülen dalgalı kemer motifi içine yerleştirilmiş rozetin sadece yeri bellidir. Musluğu yoktur.

Zehî aynü'l-hayât ve Kevser-i Cennet ki cârîdir / Sarâyi Emine Sultân bint-i Gâzi Mustafa [Hân]
Esirü'l-hayr ve zevi'l-lüf u atâ sultân-ı zî-şân kim / Müsellemdir keremde düdmân-ı? â!-i Osmândan
Ola ser-sebz ü hurrem ravza-i hayrât ü âsârı / Akıtdı âleme mîzâb-ı lütfun delv-i münîr andan
Husûsan kethüdâ Hacı Hüseyin Ağa çü sa'y etdi / İder ümmîd-i afv u mağfiret pes rabb ü rahmândan
İder bir reşha-i yemm türb-i niyâr-ı âlemi sîr-âb / N'ola bir katre berceste olursa bahr-ı gufrândan

196 Enver Paşa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1144 / M.1731-1732
Adresi: Dizdariye Mahallesi Enver Paşa Caddesi BÜYÜKÇEKMECE

Banisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bu çeşme, Enver Paşa Caddesi üzerinde olduğu için bu isimle anılmaktadır. Ancak üzerindeki tarih Enver Paşa'dan çok daha önce Sultan I. Mahmud döneminde yapıldığını göstermektedir. Yakın zamanlarda tamir gördüğü belli olan düz çatılı ve geniş saçaklı çeşme dört cephelidir. İki cephesi boş bırakılmıştır. Geniş cephelerde dikdörtgen çerçeve içinde düz ayna taşları görülmektedir. Sadece bir cephede musluk vardır. Köşeli tekneleri vardır.
Musluğun bulunduğu cephede "Bismillâhirrahmânirrahîm" yazısı okunmaktadır.

Bismillâhirrahmânirrahîm

197 Ertuğrul Camii Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Adresi: Ertuğrul Tekke Camii BEŞİKTAŞ

Banisi ve tarihi hakkında üzerinde herhangi bir kayıt yoktur. Bazı kaynaklar 1235 tarihini vermektedirler. Çeşmenin zeminden yükseldikçe daralan çok farklı bir kuruluşu ve cephe düzeni vardır. Tepesinde iki topuz bulunmaktadır. Altında baklava ortalarından bağlanmış yaprak kabartmaları bulunmaktadır.

Üst ve alt kenarı baklava şeklinde kabartmalarla süslenmiş boş bir kartuş görülmektedir. Oymalarla gösterilmiş iç içe yuvarlak kemer motiflerinin altında, içinde sarkıt biçiminde kabartmalar olan ve mihrabı andıran, yukarı doğru daralan bir hücre görülmektedir.

198 Eskihisar Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Ahmet Ağa Tarihi: H.1188 / M.1744-1745
Adresi: Eskihisar Köy İçi Mevkii GEBZE

Nazar edenler bu çeşme-i âb-ı zülâle
Rahmet ile yâd eylesinler bânîsi Ahmed Ağa'ya
Sene 1188

Sâhibu'l-hayrât ve'l-hasenât Gekbüze'de Kassab Hasan
Ağa'nın vakf-ı sânî-i hayrâtıdır.
Hasan, Hüseyin aşkına fî sebîlillâh.

Sultan III. Mustafa devrinde Ahmed Ağa tarafından yaptırılmış olup, 1260 yılında Kasap Hasan Ağa tarafından tecdid edilmiştir. Tecdidi I. Abdülmecid devrindedir.

Çatısı kiremit örtülüdür ve geniş saçaklıdır. Taş örgülü cephe üzerinde kaşkemerden oluşan ikişer niş içinde ayna taşları bulunmaktadır. İki nişin arasında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Dairesel oymanın ortasından muslukları çıkmaktadır. Solda bulunan çeşmenin teknesi sağlamdır. Sağdaki çeşmenin de teknesi sağlamdır ve dış yüzeyi kabartmalarla süslenmiştir.

199 Eyüpzade Şükrü Bey Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Eyüpzade Şükrü Bey Tarihi: H.1277 / 1860-1861
Adresi: Sinanağa Mahallesi Atpazarı Sokak FATİH

Hacı Eyüp ve Hacı Ali isimli zatların ruhları için Hacı Eyüpzâde Şükrü Bey tarafından yaptırıldığı kitabeden anlaşılmaktadır. Bu zatların kimlikleri konusunda yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. Çeşmenin cephesini saran saçak biçimindeki silmenin üzerinde alınlık şeklinde, etrafında bitkisel süslemeler bulunan oval madalyonun içinde "Maşallah" yazısı okunmaktadır. İki yanı, ortasına birer çiçek kabartması oturtulmuş uçları helezon şeklinde sonlanan kıvrımlar yerleştirilmiştir.

Silmenin altında altı satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Ayna taşı, kabartmalarla süslenmiş köşeli, gömme sütunlar arasında bulunmaktadır.

Sütunların arasında etrafı bitkisel kabartmalarla süslenmiş, iç kısmı oymalı yuvarlak bir kemer görülmektedir.

Musluğu yoktur ve teknesi doldurulmuştur.

Oturma yerlerinin altında, dış yüzeyler bitkisel kabartmalarla süslenmiştir.

Maşallah 1277
Hacı Eyyûb ile el-Hâc Ali'nin rûh-ı pâkiyçün / Bu vâlâ çeşme-sârı kılup vârisleri icrâ
Hacı Eyyûb-zâde Şükrü Beğ kim vâsî-i sâdık / Ol iki zât içün yapdı sebîli eyledi ihyâ
Bu zâtlar yağcıyân içre ne hoş âlî-himemleriydi / Vasıyyetle ulüvv-i himmetin hep itdiler îfâ
Zehî âb-ı zülâl-i câvidân kim semt-i Çırçır'da / Letâfetde nazirin görmemişdir dîde-i dünyâ
İçen içsün Hüseyn-i Kerbelâ'nın rûhı şâd olsun / Demâdem afv kılsun her ikisin Hazret-i Mevlâ
İçüp âbın Kerîmî cevher-âsâ yazdı târîhin / Bu ra'nâ çeşme-i anber-safâyı itdiler inşâ. 1277

200 Faik Bey (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1092 / M.1681-1682
Adresi: İhsaniye Mahallesi Tunus Bağı Caddesi Ethem Paşa Sokak ÜSKÜDAR

Üsküdar'daki bu çeşmenin ilk yapılış tarihi üzerindeki kitabeden anlaşıldığı kadarıyla 1092 (1680-1682)'dir. Sultan IV. Mehmed dönemidir. Ancak ilk banisi ile ilgili bir kayıt yoktur. Sultan II. Abdülhamid döneminde ise, Belediye Esnaf Müfettişi Seyyid Hacı Faik Bey tarafından 1325 yılında tamir ettirildiği ikinci kitabede belirtilmektedir. Bu yüzden çeşme bu isimle anılmaktadır. Çeşme kesme taştan, klasik tarzdadır. Çeşmenin iki köşesi pahlanmış ve birer ince uzun yuvarlak sütun yerleştirilmiştir.

Basık sivri kemerli niş dikdörtgen silmelerle çevrelenmiştir. Kemer içten yuvarlatılmış kaşkemer şeklinde düzenlenmiştir. Sivri kemerin üstünde iki büyük rozetin arasında yeşil zemin üzerine altın yaldızla yazılmış üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin arasındaki boşluklar yıldız şeklinde stilize edilmiş çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Basık sivri kemerin üzengi taşı iç kısımdan yivlidir. Sağda aşınmış bir tas yuvası bulunmaktadır. Ayna taşı ve musluğu sökülmüştür. Ayna taşının sivri kemerli yeri bellidir.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât kudemâ-yı me'mûrîn-i Devlet-i Aliyye'den
Onuncu Dâ'ire-i Belediye Esnâf Müfettişi es-Seyyid el-Hâc Fâik Bey'in
Def'a-i sâniye olarak ihyâ eylediği çeşmedir. Fî Gurre-i Ramazân-ı Şerîf sene 1325

Habbezâ âb-ı zülâl-i dil-keş Ki eyledi teşne-dilânı irvâ
Hak vere sâhibetü'l-hayrâta Ecrini cennet-i adn ü me'vâ

201 Fatma Atiyye Hanım Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi : Fatma Atiyye Hanım Tarihi: H.1258 / M.1842-1843
Adresi: Muvakkıthane Caddesi No 82 Yanı Emirgan SARIYER

Sultan I. Abdülmecid döneminde, Fatma Atiyye Hanım adına yaptırılmıştır. Tek cepheli çeşmenin düz çatısı öne doğru geniş bir saçak biçiminde çıkmıştır.
Geniş bir çerçeve içinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu yoktur. Yalağına sarmaşık ve çiçekler ekilmiş durumdadır.

Ve sakâhum Rabbuhum şarâben tahûrâ
Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât
Fatma Atiyye rûhuna Fâtiha
1258

202 Fatma Sultan Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Fatma Sultan Tarihi: H.981 / M.1573-1574
Adresi: Zeki Kemal Camii Civarı Uzunyusuf Mahallesi Validergah Sokak İle Alyanak Sokak Köşesi Şehremini FATİH

Tanışık eserin 981 tarihli olduğuna ve Hümaşah Sultan'ın kızı Fatma Sultan'a ait olduğunu söyler. Çeşme klasik üslupta yapılmıştır. Basık sivri kemerli niş içinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. İki tarafta birer tas yuvası bulunmaktadır. Ayna taşının üst kısmında boş bir kartuş ve altında kemer motif içinde bir rozet bulunmaktadır. Musluğu ve teknesi yoktur.

Duhter-i Osmaniyân fahrü'l-benât
Bint-i hemnâm-ı resûl-i kâinât
Fâtıma Sultân rûhıyçün revân
Oldu bu çeşme binâ ba'de'l-vefât
Dedi târîhin Nihâdi nûş idüp
Pâk ü sâfi çeşme-i âb-ı hayât

203 Fatma Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1212 / M.1797-1798
Adresi: Molla Bayırı Çıkmazı Fındıklı BEYOĞLU

Sultan III. Selim döneminde Fatma Sultan adına yaptırılmıştır. Çeşme ampir cephe kuruluşu göstermektedir. İki yanında ikişer tane köşeli sütun bulunmaktadır. Volütlü sütun başlıkları bulunmaktadır. Başlıklar üzerinden geçen silme ve saçak arasında, dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sütunların arasında içerlekli olarak yerleştirilmiş ayna taşının üst kısmında stilize akantüslerden oluşan deniz kabuğu kabartması bulunmaktadır. Ortasında oval süslemesiz bir madalyon bulunmaktadır. Altında, iki yanda birbirine bakan C'ler bulunmaktadır. Aynı süsleme aşağısında küçültülerek tekrarlanmıştır. Musluğu ve teknesi yoktur.

Hamd-i lillâh cûş-ı lütf-ı vâlide sultân ile
Oldı sîrâb-ı inâyet teşnegân-ı kâinât
Bend-i vâlâ-yı cedîdin eylemiş rabb-i mu'în
Menba'-ı mâ-i ma'în sâfî-i azb ü fürât
Kıldı hem andan revân Fâtıma Sultân için
İşte bu nev çeşmeyi cârî o hayriyyet-sıfât

Nûş iden âbın şeker-veş der safâ-yı bâl ile
Böyle lezzet-bahş olur mu şerbet-i kand-i nebât
Cü-yı şîr-i cennet ol tıfl-ı letâfet-meşrebin
Eylesün şîrîn dehen mânend-i şîr-i ümmehât
Cân-fezâ târîh Vehbî teşnegâna müjdedir
Fâtıma Sultân ruhiçün gel iç aynü'l-hayât 1212

204 Ferhad Paşa Camii Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Ferhad Paşa Tarihi: H.1006 / M.1597-1598
Adresi: Ferhatpaşa Camii Avlusu ÇATALCA

Sultan III. Mehmed'in Sadrazamları'ndan Ferhad Paşa tarafından Çatalca'da yaptırılan cami ile beraber inşa edilmiş olan ve cami avlusunda yer alan bu çeşmenin kitabesinde okunan tarih 1006 (1597)'dır.

Çeşme klasik üslupta yapılmıştır. Basık sivri kemerli niş cepheye hakimdir ve dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Üzengi taşından itibaren nişin içinden diğer üzengi taşına doğru bir silme dolanmaktadır. Nişin içinde kaşkemer ile oluşturulmuş bir tas yuvası bulunmaktadır. Silmenin üzerinde iki satır halinde kitabesi bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm
Ferhad Paşa'nın rûhıyçün Fâtiha
Sene 1006

205 Fesahat Usta Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Fesahat Usta Tarihi: H.1222 / M.1807-1808
Adresi: Bahriye Caddesi Kasımpaşa BEYOĞLU

Sultan III. Selim'in annesi olan Mihrişah Valide Sultan'ın Hazinedarı Fesahat Usta'nın ruhuna 1222 (1807) yılında yaptırılmıştır. Mermer çeşmenin ayna taşı rokoko üslubunda dekore edilmiştir. Yuvarlak bir kemer motifine oturan saksıdan çıkan deniz kabuğu formunda stilize akantüs yaprakları, iki yanda birer sütun motifine oturan C kıvrımları görülmektedir. Üç satırlık kitabe, uçları palmet şeklinde sonlanan bir kartuş içindedir. Kartuşun yarım daire şeklindeki iki köşesinde gül ve lale motifleri bulunmaktadır. Teknesi ve musluğu vardır.

Gözi Sultân Selim Hân-i Sâlis hazretlerinin vâlideleri cennet-mekân huld-âşiyân
Merhûme ve mağfûrun lehâ Mihrişâh vâlide sultân tâbe serâhâ hazretlerinin hazînedâr

206 Feyzullah Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Feyzullah Efendi Tarihi: H.1112 / M.1700-1701
Adresi: Fatih Caddesi Feyzullah Efendi Sokak FATİH

Fatih'te Feyzullah Efendi Medresesi (Millet Kütüphanesi)'nin yan cephesindeki bu çeşmenin, medrese ile birlikte banisi, Şeyhülislam Feyzullah Efendi'dir. Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Çeşmenin köşeleri pahlanmıştır ve yuvarlak birer sütun yerleştirilmiştir. Cephede ince silmelerle oluşturulan dikdörtgen bir çerçeve görülmektedir. Silmenin altında üç tane yıldız motifli rozet görülmektedir.

Altta dört satırlık kitabe bulunmaktadır. Kitabenin iki yanında altı köşeli yıldızlarla oluşturulmuş birer rozet bulunur. Kilit taşında rozet bulunan yayvan basık sivri kemerli niş, cepheye hakimdir. Ayna taşında dalgalı kaş kemer motifi görülmektedir ve ortasında yıldız süslemeli bir rozet bulunmaktadır. Ayna taşı yol seviyesinin altında kalmıştır.

Çeşmenin kitabesi şöyledir.

Hâce-i Hakan-ı a'zam hazret-i fütüvvet-penâh/ Seyyidü'l-âfak Feyzullah-ı kudsiyyi'l-hisâl
Bu nümüvdar tahûru sû be sû icrâ edib / Eyledi âsar-ı pür-ev-nvârını cennet-misâl
Cûşîş-i mâu'l-hayâtıdır ferah-bahşâ-yı can / Hod be hod olmuş sadâ-yı kulkuli (...) mekâl
Lûle gördüm Kâmiya tarih için atsânadır / Gel gel iç bu çeşmesâr-ı pürdan âb-ı zülâl. 1112

207 Gazi Hasan Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Cezayirli Hasan Paşa Tarihi: H.1200 / M.1786
Adresi: Cezayirli Mektep Sokak Kasımpaşa BEYOĞLU

Sultan I. Abdülhamid dönemi eserlerindendir. Osmanlı Devleti'nin ünlü Kaptan-ı Derya'larından 'Cezayirli Hasan Paşa'nın yaptırdığı ve günümüzde bakımsız durumda bulunan duvar çeşmelerimizden biridir. Kitabesine göre I. Abdülhamid devri eseridir.

Tel örgü arkasında kalmış olan çeşmenin üzerinde iki silmenin arasında üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşı, iki köşeli sütun arasına yerleştirilmiştir.

İki S kıvrımının tepesine ve iki ucu buhurdanlık kabartmaları yerleştirilmiştir. Altında deniz kabuğu kabartması bulunmaktadır. Musluğu yoktur.

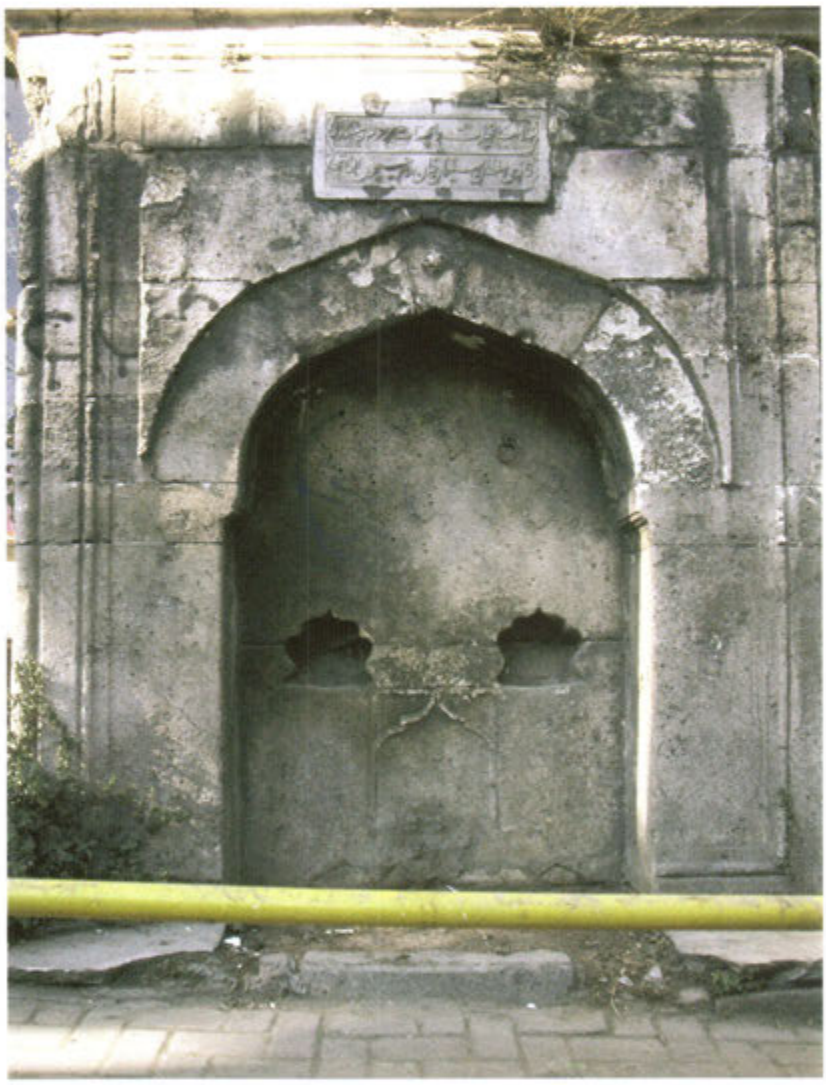
Bi-hamdillâh kıldı cûybâr-ı himmeti icrâ / Yine ol bahr-ı cûd ü mekremet Gâzî Hasan Paşa
Safâ-yı meşrebinden sû be sû her hayrı câriye / Müdâm etmekde meyl ol Âsaf-ı mümtâz ü müstesnâ

Binâ etdi mahallinde bu zîbâ çeşmeyi gâyet / Şeref-yâb oldı câri olmasıyla kışlanın hakkâ
Dutar bâşı berâber mekteb-i pâki ider işrâb / Bu remzi kim olur ta'zîme Kur'ân-ı azîm icrâ

Revân oldukca âbı lülesinden sâhibü'l-hayrın / Duâ-yı devletin eyler lisân-ı hâl ile gûyâ
Okur târihini su gibi ezber hâme-i ihyâ / Mükemmel çeşme-i dil cûdan iç mâ âfiyet bâdâ
1200
Harrerehu Ömer el-Vasfî

208 Gazi Sultan Süleyman Han Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Adresi: Sofular Caddesi Ragıpbey Sokak FATİH

Mimari özelliklerinin işaret ettiği kadarıyla İstanbul'un eski çeşmelerinden biridir. Kitabesindeki ifadeye göre Kanuni Sultan Süleyman için yaptırılmıştır. 16.yy-17.yy özellikleri gösteren bu eserin banisi belli değildir. Çeşmenin iki köşesi pahlıdır. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir.

Kilit taşında dilimli bir kabara bulunan basık sivri kemerli niş içinde dalgalı kemer ile biçimlendirilmiş birer tas yuvası bulunmaktadır. Üzengiler iç kısımda yivlidir. Ayna taşında kaşkemer motifi görülmektedir. Musluğu yoktur. Sivri kemerin üstünde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûm ve mağfûrün-leh
Gâzî Sultân Süleymân Han ruhıyçün el-fâtiha

209 Genç Mehmed Paşa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Genç Mehmed Paşa Tarihi: H.1141 / M.1728-1729
Adresi: Hayreddin Çavuş Mahallesi Sansar Sokak İle Eski Toptaşı Sokağı Köşesi ÜSKÜDAR

Menba'-ı cûd ü kerem kulzüm-i zehhâr-ı himem
Mâlik-i hüsn-i şiyem zîver-i silk-i vüzerâ
Sadr-ı Cem-i kevkebe hem-nâm-ı Hâlilürrahmân
Ki odur mâide-bahşâ-yı gürûh-ı fukarâ
Maksem-i âb gibi neşr-i keremdir kârı
N'ola devrinde suyun bulsa cihân ser tâ pâ
Ne aceb oğlu dahi nâil-i hayrât olsa
Çünki evlâddadır sırr-ı vücûd-ı âbâ
Vâlid-i mâcidine peyrev olup el-hâsıl
Yapdı bu çeşme-i dil-cûyu Musâhib Paşa
İsteriz Hakk'dan o düstûr-ı cemîlü'ş-şiyemi
Eylesün sıhhat-i câvide muvaffak mevlâ
Dedi bu mısra'-ı bâlâ ile Rahmi târîh
Zemzemi nâsa sebîl itdi Mehemmed Paşa
1141

Sultan III. Ahmed'in meşhur sadrazamı Damat İbrahim Paşa'nın oğlu olan Genç Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Mehmed Paşa aynı zamanda Fatma Sultan ile evlenip kendisi de damat olmuştur.

Çeşme mermerden yapılmıştır. Saçak kısmında mukarnaslı kornişin üstünde lotus - palmetlerden oluşan bir bordür bulunmaktadır. Cephe bir silmeyle çerçevelenmiştir. Üstte yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında dalgalı kemerli nişin içinde yine tepesinde palmet motifi bulunan dalgalı kemer ve içinde bir rozetin yer aldığı bir ayna taşı görülmektedir. Üzengi taşından aşağıya doğru birer palmet motifi yerleştirilmiştir. Teknesi sağlamdır ve musluğu yoktur.

210 Gülnuş Emetullah Valide Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Emetullah Gülnuş Valide Sultan Tarihi: H.1122 / M. 1710
Adresi: Balaban Caddesi İmam Nasır Sokak Yeni Valide Camii ÜSKÜDAR

Kitabesi şöyledir:

Çeşmesâr-ı dîn ü devlet âb-rûy-ı saltanat
Oldu atşâna zülâl-i lutfla râhat-resân
Teşnegân oldukca pür-sâz-ı sebû-yı arzû
Mâder-i zi-şan-ı Sultân Ahmed-i Cem-âsitân
Cûybâr-ı kevserin gûyâ ayağıdır bu âb
Sâhibü'l-hayrın duâsıyla olur ratbü'l-lisân
Fî sebîlillâh bünyâd eyleyüp bu çeşmeyi
Üsküdâr'ı eyledi pür feyz mânend-i cinân
Hızr-ı ferruh-dem görünce Tâibâ târîhini
Dedi dil-cû çeşme-i âb-ı hayât oldu revân
1122

IV. Mehmed'in baş kadını, II. Mustafa ile III. Ahmed'in anneleri olan Emetullah Gülnuş Valide Sultan tarafından yaptırılan pek çok hayır eserinden biridir. 1127'de ölmüş ve Üsküdar'da kendi adına yaptırılan caminin haziresine defnedilmiştir. Bazı kaynaklarda III. Ahmed Çeşmesi olarak zikredilen çeşme, klasik tarzda kesme taştan yapılmıştır. Yalın silmeler cepheyi çerçevelemektedir. Üstte, silmenin altında dört satırlık kitabesi görülmektedir. Kartuşların aralarına çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Kilit taşında bir kabara bulunan basık sivri kemerli nişin içindeki ayna taşında dalgalı kaşkemer motifi içinde bir rozet ve bir tepelik görülmektedir.

211 Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Gürcü Mehmed Paşa Tarihi: H.1035 / 1625-1626
Adresi: Halıcılar Caddesi Hakperest Sokak FATİH

Sadrazam Gürcü Mehmet Paşa'nın sadrazamlığı sonrasında yaptırdığı çeşmelerdendir. Kitabesindeki ifadeye göre M. 1626 yılında yaptırılmıştır. Çeşmenin basık sivri kemeri kaldırıma oturmuştur. Dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Nâil-i devlet olan Gürcü Mehemmed Paşa
Kim ana olmuş müyesser nik-i haslet nik-i hû
Sadr-ı a'zam olmuş idi hoş-mend ü kâim-makâm
Hayr-ı a'lâ bulmağ içün eylemişdi cüst ü cû
Buldu bir su kim cihânda misli yok
Çeşmeler yapdırdı hakkâ sû be sû
Mescidi Öksüzde el-hak etdüği çeşme içün
Hak teâlâ afv ide anın hatâsın her cû
Rehnümâ-yı Hak içün fermûde-i(?) îrâdı
İçsün andan pîr ü bernâ sâde-rû
Lafzen ve ma'nen gören târîhini tahmîn idüp
Bin otuz beşde gelüp akdı cû be cû

212 Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Gürcü Mehmed Paşa Tarihi: H.1035 / M.1625-1626
Adresi: Mimarsinan Mahallesi Keçeciler Caddesi FATİH

1076 (1665-1666) yılında doksan yaşını aşmış olarak ölen Gürcü Mehmet Paşa, Osmanlı'nın ünlü sadrazamlarındandır. Sadareti sırasında çok kişiyi sürgün etmekle ünlüdür. Çeşmesi IV. Murad dönemine aittir. Çeşmenin basık sivri kemeri kaldırıma oturmuştur. Kemerin üstünde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Önündeki mermer setin üstünde kaş kemer motifi bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât olan Gürcü Mehemmed Paşa / Bu su ile şimdi hayli çeşmeler sebîl itdi
Aşka bir yol ile geldi cümlesi başdan başa
Gayrı suya katmadı tâ olmaya kâl ile kîl / Bir sudan kim gelmemişdür dahi gelmez şöyle bil
Hak ana versün dediler cümlesi ömr-i tavîl
Bâğ-ı cennetden çıkupdur lezzetinden anla gör / Zâhiren mâ-i ma'îndür lâkin ayn-ı selsebîl
Bu çeşme eyü yapıldı şimdicek o sahi kim
Kimesneye müyesser olmaz böyle bir hayr-ı cezîl / Göricek Tahsin idüp Hâtif dedi târîhini
Suyunı mâ-i ma'în bil çeşmesini hem sebîl 1035

213 Güzelce Ali Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Güzelce Ali Paşa Tarihi: H.1029 / M.1619-1620
Adresi: Kulaksız Meydanı Kasımpaşa BEYOĞLU

1029 yılında II. Osman'ın Sadrazamı Güzelce Ali Paşa tarafından yaptırılmış, 1114'de Darüssaade Eminleri'nden Nedim Ağa tarafından ve 1177'de Sultan III. Mustafa tarafından tamir ettirilmiştir. Çeşme mermerden yapılmıştır. Sade saçağının altında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Üstte silmenin altında iki satırlık kitabe yazısı bulunmaktadır. Bu kitabenin altında, sağ ve sol alt köşesinde birer rozet bulunan üç satırlık kitabe yazısı bulunmaktadır.

Dalgalı kaşkemerin iki köşesine birer rozet yerleştirilmiştir. Altında, sağ ve solda birer tane iri rozet yerleştirilmiştir. Ayna taşında kaşkemer motifinin iki köşesine birer rozet yerleştirilmiştir. Teknesi kırılmış durumdadır.

Nedim Ağa o zât-ı pâk-i vâlâ-menzile ya'ni
Emîn-i hizmet-i Dârü's-sa'âde kâmil-i yektâ
O memdûhü'ş-şiyem ol hâtem-i sâhib-i sa'âdet kim
Nâzirin görmedi bu asr içinde dide-i dünyâ
İdüp tab'-ı şerîfin mâ'il-i hayrât her lahza
Olurdu kânı tahsîl-i rızâ-yı hazret-i Mevlâ
Olup bu çeşmenin mecrası vîrân öbr munkatı'
Bi hamdillâh ki yapdı kıldı ihyâ tekyeyi (...) hakkâ
Gelüp bir ehl-i hak tahsîn idüp dedi dü târîh
Bu mâ-i cân-fezâyı kıldı bir ehl-i tevvâb ihyâ (1114)t

Bârekellâh kim cenâb-ı hazret-i şâh-ı cihân
Zât-ı pâki sâlik-i râh-ı rızâen lillâh
Şeyh Seyyid Hâşimî'nin çeşmesin ma'mûr idüp
Mustafa Hân ibn-i Ahmed Hân-ı âli-baht-ı şâd
Oldu dâim adl [ü] dâdıyla cihân emn ü emân
Kandı âb-ı lütfuna devrinde bunca teşnegân
Hak ide zât-ı hümâyûnun cihânda ber-karar
Mâşâallâh / Hamdıyâ çıkdı iki hâtif dedi târîhini
Âl ü evlâdıyla durdukca zemîn [ü] âsumân
15 Za (Zilkade) Sene 1177

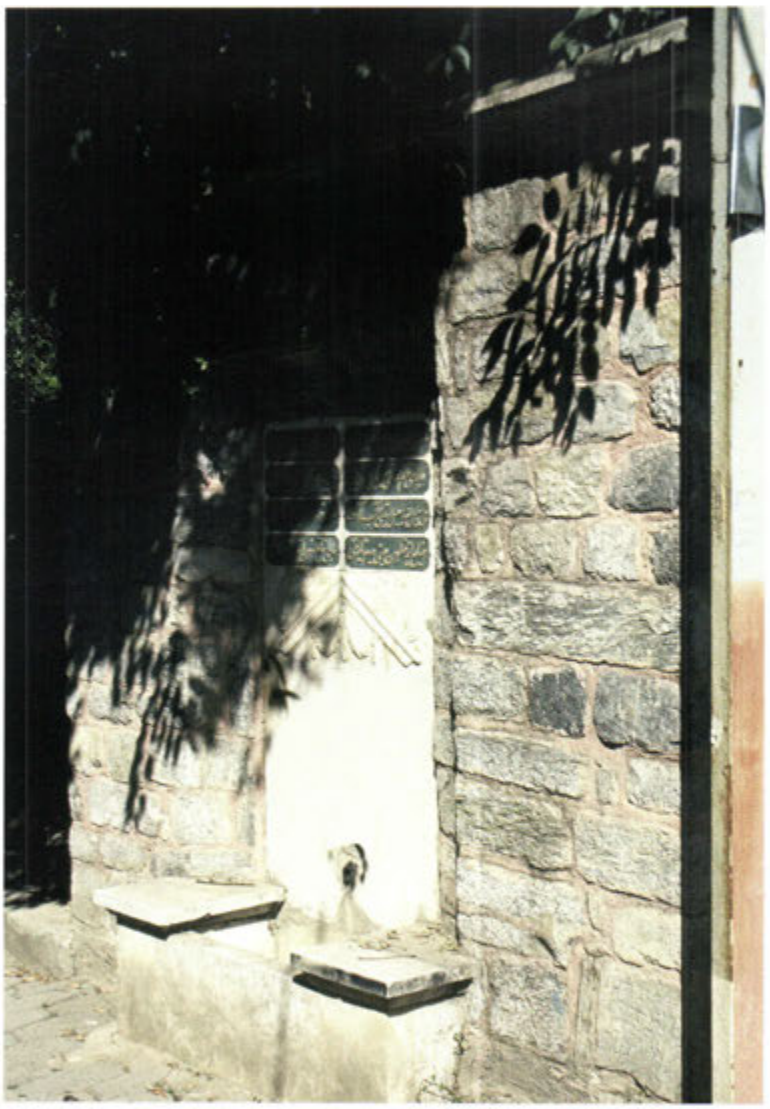
Devr-i adl-i hazret-i Sultân Osman Hân'da
Âsaf-ı a'zâm Ali Paşa-yı sâhib-i kadr u şân
Şeyh Osman-ı siyâdet-ensâbın merkadin
Eyledi bu çeşmesiyle icrâ-i mânend-i cinân
Kıldı kemâl-i [...] ömr hayrât-ı san'ata teshilde
Bu çeşme-i [..]0 hakîmânın târîhi icrâsın tamâm
Âb akınca içinden bâkîsi târîh olur
Kıldı âb-ı pâk-i dil-sitânı Ali Paşa revân (1029)

214 Hacı Hanım Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hacı Hanım Tarihi: H.1247 / M.1831-1832
Adresi: Havuz Başı Sokak Çengelköy İlköğretim Okulu Yanı Çengelköy ÜSKÜDAR

Hacı Hanım'ın Sadrazam Yusuf Ziyaeddin Paşa'nın (öl.1819) eşi olduğu rivayet edilir. Ancak kitabe bilgileriyle doğrulanması güç bir iddiadır. Çeşme, Hacı Hanım'ın eşi için yaptırılmıştır. Kaynaklar 1831 yılında yapıldığını yazar. Çeşme tek yüzlüdür ve dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Dört satırlık kitabesinin altında, ortasında girlant benzeri bir motif ve iki yanında kıvrımlı stilize akantüs yaprakları ile süslenmiş alınlığı andıran hatlar bulunmaktadır.

Akantüslerden, alınlığın tepe noktasına doğru stilize lale motifleri çıkmaktadır. Musluğu yoktur. Teknesi sağlamdır.

Nâmdâş-ı mâh-ı ken'ân sadr-ı esbâk kim o zât
Tayyibede içdi ecel-i câmın Hudâya verdi cân
Zevcesi hanımefendi nakd-i cûdun sarf idüp
Çeşme bünyâd eyledi nûş eylesün teşnegân
Fi sebilillah sebil itdi bu âb-ı kevseri
Cennet-i firdevse döndü işte bu vâlâ mekân
Zâyi' etme katresin Ayni dedim târihini
Hacı hanım zemzemin etdi mahallinde revân (1247)

215 Hacı Hüseyin Ağa Camii Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: M.1927
Adresi: Kürkçübaşı Mahallesi Yedikule Caddesi Yedikule FATİH

Çeşmenin kitabesinden hayır sahibi bir hanım tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Dikkat edilmesi gereken nokta, kitabedeki tarihin milâdi olarak verilmesidir.
Sivri kemer zamanla yuvarlak kemere dönüşmüş gibi bir izlenim vermektedir. Kemer kaldırıma oturmuştur. Teknesi ve musluğu yoktur. Üstünde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

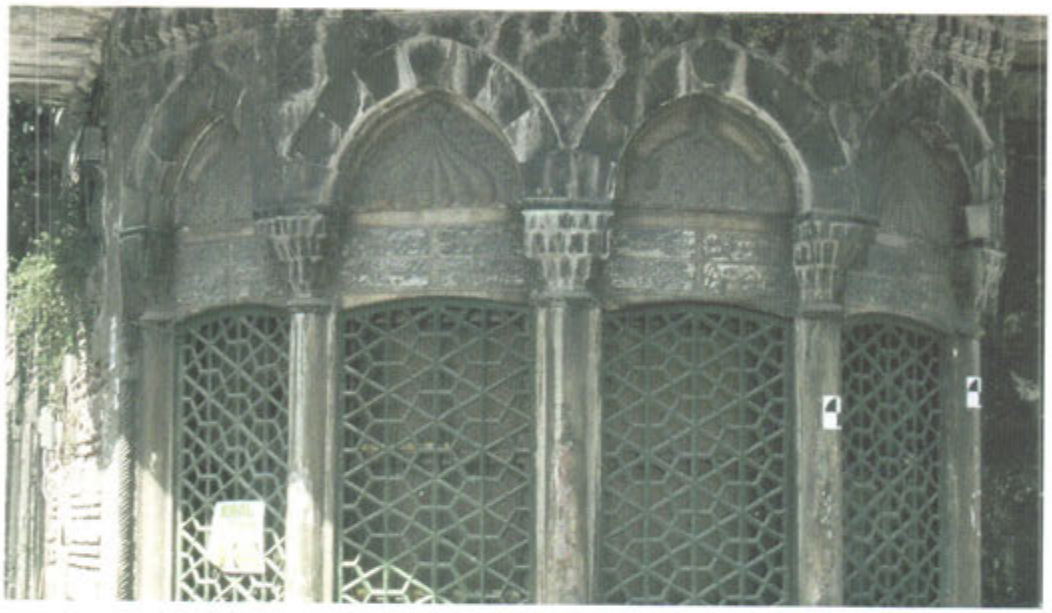
İş bu çeşme-i dilârâyı inşa eyledi ra'nâ
İç suyu bâni-i sâhibesine eyle duâ
1927

216 Hacı İbrahim Paşa Sebili / Sebil Çeşme

Banisi: Moralı İbrahim Paşa Tarihi: H.1120 / M.1708-1709
Adresi: Prof. Ümit Yaşar Doğanay Sokak Beyazıt EMİNÖNÜ

Sultan III. Ahmed'in Kaptan-ı Deryaları'ndan Moralı İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır. Sebil kitabesinde tarih bulunmamaktadır. Tarih düşürülen beyiti, Aynur ve Karateke çalışmalarında 1120 olarak verirler. Çeşmenin 1944 yılında bir tamir gördüğü bilinmektedir. Sebil kubbeyle örtülmüştür. Geniş saçağının altında cephe, mukarnaslı başlıkları olan beş sütun ve bu sütunlara oturan, kilit taşlarında birer rozet bulunan yuvarlak kemerlerle dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Saçağın altında mukarnaslı bir korniş yapıyı dolanmaktadır. Kemerlerin dışındaki alanlar süslemelidir.

Kemerlerin içine bitkisel süslemelerden oluşan bir kabartma ve altı dilimli şemsiye biçimindeki kabartma dönüşümlü olarak yerleştirilmiştir.

Bu süslemelerin altında her kemerde ikişer satırlık kitabe kuşağı dönmektedir. Pencereleri altıgenlerden oluşan şebekelerle kapatılmıştır. Yapının sol köşesinde burmalı bir sütunçe bulunmaktadır.

Hacı İbrahim Paşa menba'-ı bahr-ı kerem / Kapudân-ı asr-ı Sultân Ahmed-i behcet-asîl
Şâh-ı vâlâ-menkabet dârâ-yı İskender-hurrem / Pâdişâh-ı rub'-ı meskûn hâdim-i beyt-i Halîl

Adl ü insâf ü zekâ ve rüşd-i zâtın fehm idüp / Âsaf-ı yektâ Ali Paşayı ettikde vekîl
Vakt-i endekde Nizâmülmülki münsi eyledi / Hüsn-i tedbîrinde hak bu olamaz ona adîl

Ka'be-i maksûda ashâb-ı safâ sa'y eylesün / Çünki oldur râh-ı hakka istikâmetle delîl
Âsaf-ı sânî çerâğ-ı Rüşenî Paşayı gör / lem'a-pâş ola ilâhî güne tâ rûz-i rahîl

Hayr-ı mahz idi vucûdu mahz-ı hayra sarf idüp / Fî sebîlillâh su gibi mâlını etdi sebîl
Bu sebîl ve câmi ve hamâmı hayrât eyledi / Rûz-i mahşerde vere Bârî Hüdâ ecr-i cezîl

Revnak-ı ikbâli seyrân eyledikce âlemi / Seyl-i bârân-veş ola a'dâsının ömrü acîl
Ferdî-i âşîrîn-edâ târîh-i itmâmın dedi / Yapdı İbrâhim Paşa ayn-ı zemzemdir sebîl

217 Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hacı Mehmed Ağa Tarihi: H.1120 / M.1708-1709
Adresi: Siyavuş Paşa Sokak EMİNÖNÜ

Çeşme III. Ahmed devrine aittir. Valide Sultan'ın Kethüdası Hacı Mehmed Ağa tarafından yaptırılmıştır. Hacı Mehmed Ağa Defterdar vekilliği ve darphane nazırlığı da yapmış ve 1135'de ölmüştür. Bazı kaynaklarda "Valide Kethüdası Çeşmesi" olarak kaydedilmiştir.

Çeşmenin geniş saçağı altında yalın bir korniş görünmektedir. Mukarnaslı bir korniş, altında lotus-palmet bordürlü bir silme ve onun altında yine bir sıra mukarnaslı silme görülmektedir.

Mukarnaslı silmenin altında üçgen oymalı bir çerçeve içine alınmış iki satırlık kitabesi görülmektedir.

Etrafı bitkisel kıvrımlarla tezyin edilmiş ve iki tarafında rozetler bulunan yuvarlak kemer içinde istiridye motifi görülmektedir. İstiridye motifinin altından mukarnaslı bir silme geçmektedir.

Solda oturma yerlerinin üstünde çiçek motifleri görülür. Ayna taşı tepesinde bir palmet bulunan dalgalı bir kemer motifi ve içinde simetrik iki servi motifi ile alçak kabartma olarak tezyin edilmiştir.

Cephenin içe bakan köşeleri pahlanmış ve ince yuvarlak sütunlar yerleştirilmiştir.

Kethüdâ-yı vâlide sultân kim / Oldurur hem-nâm-ı fahr-i kâ'inât
Ya'ni el-Hâc Mehemmed-i pâk-dil / Bildi kim yokdur cihân içre servet

İdüp bu çeşmeyi Allah için / Teşnegâna neş'e bahş kıldı meveddet
Şehdiyâ bu hangi için târihdir / Cûy-bâr-ı çeşme-i ayn-ı hayât
1120

218 Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mustafa Ağa Tarihi: H.1130 / M.1717-1718
Adresi: Düğmeciler Mahallesi Karasüleyman Tekke Sokak EYÜP

III. Ahmed döneminde, Altuncuzade Hacı Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Bazı kaynaklarda "Altuncuzade Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi" veya "Çırçır Çeşmesi" isimleriyle de kayıtlıdır. Dikdörtgen kuruluşlu çeşmenin ayna taşının bulunması gereken yerde yeşil zemin üzerinde "Sâhibü'l-hayrât Altûnî-zâde el-Hâc Mustafa Ağa Sene 1130" yazılıdır.

Üzeri yuvarlak kemer biçiminde oyulmuş, çeşmenin mermer setinin üstünde yalın silmeler içinde dalgalı kaşkemer motifi ve üzerinde boş bir kartuş görülmektedir.

Sâhibü'l-hayrât Altûnî-zâde el-Hâc Mustafa Ağa Sene 1130

219 Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1210 / M.1795-1796
Adresi: Aydost Yolu Hacı Mustafa Efendi Yatırı Yanı Yakacık KARTAL

Çeşmenin banisi belli değildir. Sultan III. Selim döneminde yapılmıştır. Hacı Mustafa Efendi türbesinin yanında bulunmaktadır. Çeşme tek cephelidir. Herhangi bir süsleme olmaksızın musluğun üzerinde beş satırlık bir kitabe bulunmaktadır.

Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât
Merhûme Esmâ Sultân Hazretlerinin
Çâmeşûr ustası Zeynep Hâtûnun
Kâffe-i ehl-i imân ervâhıyçün
Fî sebîlillah vakfıdır
17 M. Sene 1210

220 Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Kovalızâde Hacı Mustafa Efendi
Adresi: Canfes Sokak No 20 SARIYER

Adına Acıçeşme veya Acısu Çeşmesi denilen bu çeşmenin taihine dair herhangi bir kayıt yoktur. Üzerindeki yazıdan, Rize eşrafından Hacı Mustafa Efendi ruhuna yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Çeşmenin ayna taşı yoğun süslemelidir. Kısa oluklu sütunlar üzerine oturan bir yuvarlak kemer kabartması görülmektedir. Etrafı ve içi bitkisel kabartmalarla süslenmiştir.

Altında iki oluklu sütun arasında ve daha kısa oluklu sütunlara oturan ve bitkisel süslemelerle kemer formu verilmiş kabartmalar görülmektedir. Üzerinde musluğu bulunmaktadır. Kurnası asfalta gömülmüştür.

Sâhibü'l-hayrât bânî-i sânî / Rize eşrâfından Kovalı-zâde Hacı Mustafa Efendi'nin rûhıyçün

221 Hacı Şerif Ahmed Ağa Çeşmesi / Üç Yüzlü Duvar Çeşmesi

Banisi: Hacı Şerif Ağa Tarihi: H.1145 / M. 1732-1733
Adresi: Karabaş Sokak Tophane BEYOĞLU

Hazret-i Sultân Mahmûd Hân-ı âdil kim odur
Âb-ı rû-yı saltanat şâhân-ı dehrin mefharı
Cû-yı tîz?? itdi revân (...)
Eyleyüp me'mûr ana bir merdüm-i dânişveri
Hâcî-i beyt Şerîf Ahmed Ağa-yı pür-himem
Gümrük-i şehr-i İstânbûl'un emîn ü dâveri
İmtisâl-i emr ü fermân eyleyüp Allâh içün
Sıdkla itdi edâ bu hizmet-i müşkil-teri
Çünki tekmîl itdi me'mûriyetin ihlâs ile
Yapdı bu nev çeşme-i sâf u letâfet-güsteri
Bârekallâh çeşmesâr-ı dil-güşâ kim sâhibin
Eylesün Bârî Hüdâ ecr-i cezîlin mazharı
Köhne bir leb-teşne Rahmî n'ola der târîh içün
Menba'-ı dil-cû-yı Ahmedden al iç mâ-i Kevseri 1145

İstanbul'da I. Mahmud'un gümrük eminliğini yapmış olan Hacı Şerif Ahmed Ağa tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı'da "eminlik" hesap işlerinden sorumluluk işinde birçok alanda ayrışmış bir kurumdur. Gümrük emini de gümrük işlerindeki hesaplardan sorumludur.
Çeşme üç bölümden oluşmaktadır. Kare çerçeve içine alınmış orta bölümde beş satırlık kitabe ve altındaki kilit taşında dilimli bir kabara bulunan yayvan basık sivri kemerli bir niş görülmektedir.
Kemer yola oturmuştur. Teknesi ve musluğu yoktur. İki yan bölümde yüzey, çiçek desenleri ile kaplanmıştır. Dalgalı kaşkemerli nişler görülmektedir.

222 Hacılar Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hacı Rıza Tarihi: H.1321 / M.1903-1904
Adresi: Nuh Kuyusu Caddesi Seyyit Ahmed Deresi Yolu Seyyit Ahmet Gelesi Vakfı ÜSKÜDAR

Farsça altı satırlık kitabenin bulunduğu ayna taşı sadedir. Oval mermer teknesi zemine oturmaktadır.

Hacı Mehmed-i Takiyy Hacı Rızâ
Hâst gez ü mând zikrî cemîl
Der reh-i hayrât be merdî miyân
Çeşme ez âb-ı musaffâ nümûd
Bâd be-dergâh-ı İlâhî kabûl
Hâst çü târîh ??? güftemeş
Ân ki bûd ???? nejâd
Tâ be-nigûî şodeş nâm yâd
Best der-kise-i himmet küşâd
Cârî vü bünyâd nigûî nihâd
Hayreş ve rûh-ı pedereş-i bâd şâd
Ân ki ez în âb-ı hûred nûş bâd 1321

223 Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Köprülüzade Hafız Ahmed Paşa Tarihi: H.1145 / M. 1732-1733
Adresi: Kazancı Yokuşu Başkurt Sokak BEYOĞLU

Çeşme, kitabesinden anlaşıldığı kadarıyla I. Mahmud'un annesi Saliha Sultan ile vezir Köprülüzade Hafız Ahmed Paşa tarafından ortaklaşa yaptırılmıştır.

Çeşme klasik üslupta ve mermerden yapılmıştır. Köşeleri pahlıdır. Cephe ince silmelerle çevrelenmiştir. Üstte silmenin altında çeşmenin yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Nişin içinde bir bordürün altında mukarnaslı ikinci bir bordür yer almaktadır. Ayna taşının bulunması gereken yerde metal bir plaka bulunmaktadır. Teknesinden bitkiler çıkmıştır.

Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemeri iki renk taştan oluşur.

Kemeri çevreleyen silme, kemerin üstünde bir düğüm oluşturmuş ve üzengi taşının hizasında uçları birer palmet şeklinde sonlandırılmıştır. Kemerin iki yanında birer rozet bulunmaktadır.

Bismillâhirrahmânirrahîm / Lâ ilâhe illallâh Muhammedürresûlullâh

Mâder-i Sultân Mahmûd duhter-i Hayrünnisâ / Tâc-ı ismet dürretü'l-iffet selâtîn-i ifâf
Cûş idüp deryâ-yı hayrı teşnegân-ı âlemi / Eyledi sîrâb ü reyyân çün bi kadr-i iktifâf

Bu keremden hissine? dâr-ı a'lâ vü ednâ sû be sû / Oldı müstağrak yemm-i ihsânına halk bî-hilâf
Mâ bihi tâş tophâne-i Kâsım Paşa'da muvaffak oldular / Böyle hayrât-ı azîmü'ş-şânla k.l i'tirâf

Hem ricâl-i devlete bir çeşme ihsân eyleyüp / Eyledi Ahmed Paşayı da bu hayra muzâf
Öyle Ahmed Paşa kim hânedân-ı devletin / Bendesidir ol vezîr ibn-i vezîr-i ehl-i masâf

Pâdişâh-ı rub'-ı meskûnun şân-ı adline / Oldı Tevki'î zamân-ı Adlî verdi inkişâf
Hazret-i Sultân Mahmûd ibn-i Sultân Mustafâ / Halledallâhu ömrehu sultânehu bi'l-iktinâf

Hân-ı bin hân-ı âl-i Osmân mâlik-i rû-yı zemîn / A'zam-ı hâkân şehenşâh-ı cihân sâhib-i seyyâf
Çâker-i ednâsıdır kim Hüsrev ü Dârâ vü Cem / Âsitân-ı devletidir cümleye câ-yı metâf

Vâlide Sultân hayra muvaffak oldı kim / Devlet-i evvelde mesbûk olmadı bî-ihtilâf
Dergehinde kıl kabûl hayr-ı celîlü'ş-şânını / Neccinâ yevme'l-kıyâm yâ Rabbenâ hemmâ tehâf

Behcetî atşâna târîh-i hitâmın söyledim / Çeşme-i Ahmed Paşa oldı cârî âb-ı sâf / Sene 1145

224 Hakkı Bey Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Hakkı Bey Tarihi: H.1267 / M.1850-1851
Adresi: Otakçılar Caddesi Fethi Çelebi Caddesi Sonu EYÜP

1267 (1851) yılında Mir Hakkı isimli bir hayır sahibi tarafından yaptırılmış, 1310 (1893) yılında Bosna Sarayı ahalisinden Habibe Hanım ve Taşçı Hacı Necib Efendi tarafından tamir ettirilmiştir.
Çeşme tek cephelidir ve düz çatılıdır. Çatısındaki dairesel bir tepeliğin üstünde dört satırlık yazı bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli nişin üstünde çerçevesi yaprak kabartmalarıyla süslü altı satırlık kitabesi bulunmaktadır.
Teknesi yolun altında kalmıştır.

Banî-i saniler
Bosna Sarayı ahalisinden Habîbe Hanım
ve Taşcı el-Hâc Necib Efendilerin
eser-i hayrâtıdır
Fî gurre-i Şa'bân Sene 1310

Sad bârekellâh âferîn ol merd-i hayr-endîşe kim
Yaptı bu câhı bezl idüp ol ma'den-i cûd ü sehâ
Ya'nî ki Mîr Hakkı'dır mahdûm-ı Yahya Bey o zât
Bu çeşmesârı zevcesi ruhu içün kıldı binâ
Atşâna bir düşse sezâdır böyle târîh-i selîs
Nûş et bu ayn-ı âbdan bânîsine eyle duâ 1267 (?)

225 Halife Cilvenaz Çeşmesi / Üç Yüzlü Köşe Çeşmesi

Banisi: Halife Cilvenaz Tarihi: H.1258 / M.1842-1843
Adresi: Kalpakçılar Caddesi İle Sipahi Sokak Köşesi Kapalıçarşı Beyazıt EMİNÖNÜ

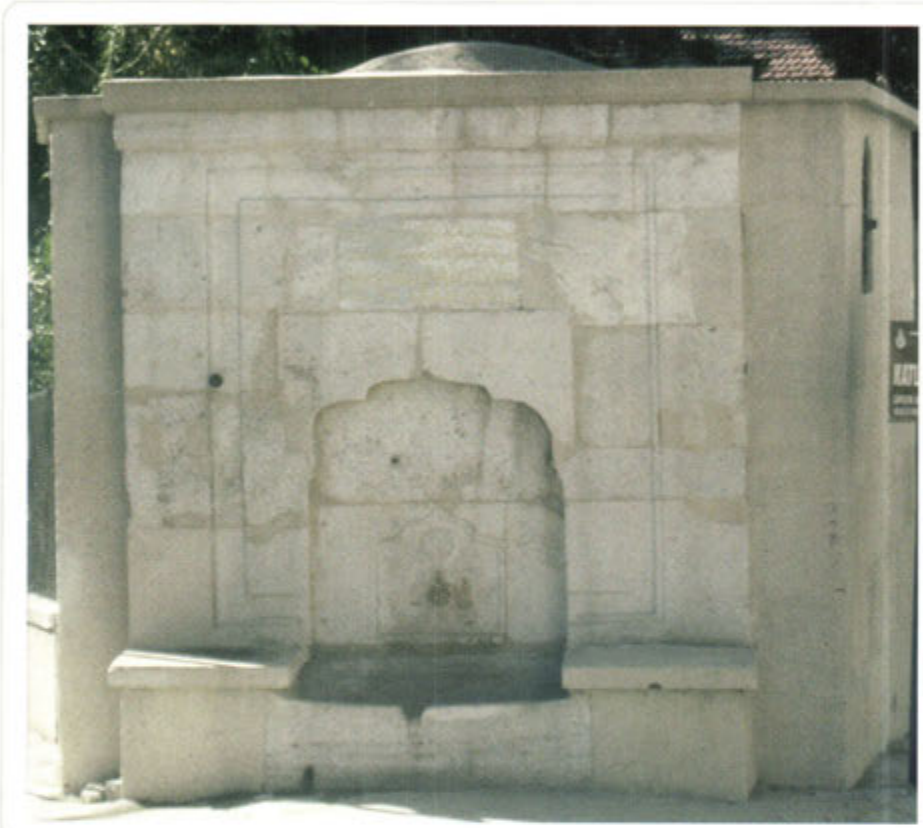
Mâşâallâh / Bârekellâh
Hâfazallâhu teşnelikden çeşme idüp ihtirâz
Teşne-leb ola zebân-ı hâlle kıldı niyâz
Suyunu ta'mîrle buldu tamam târîhle yaz
Eyledi çeşme-i devâ-peydâ Halife Cilve-nâz 1258

Halife Cilvenaz isimli bir hanım tarafından yaptırılmış, çarşı yangınından sonra 1955 yılında tamir görmüştür. Üzerinde latin harfli tamir kitabesi de mevcuttur.

Çeşme üç bölümden oluşmaktadır. Mukarnaslı bir silme çeşmeyi çerçevelemektedir. Orta bölüm yan bölümlere göre yüksektir ve üstünde bitkisel süslemelerle tezyin edilmiş bir alınlık bulunmaktadır. Mukarnaslı silmenin altında, çerçeve içinde çeşmenin kitabesi görülmektedir. Dalgalı kemerli nişin içinde düz ayna taşı bulunmaktadır. Orta bölümün köşelerinde yuvalar içine birer sütunçe yerleştirilmiştir. Yan bölümlerdeki dalgalı kemerler içinde ayna taşları düzdür.

226 Halil Efendi Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1141 / M. 1728-1729
Adresi: Selamsız Caddesi Solak Sinan Camii ÜSKÜDAR

Hacı Mustafa Ağa'nın babası Hafız Efendi hayrına tamir ettirdiği, sarayın mutfak sorumlusu Hacı Halil Efendi'nin suyunu getirdiği kitabesinden anlaşılmaktadır. Bu yüzden "Hacı Halil Efendi" çeşmesi olarak zikreden kaynaklar olduğu gibi, bulundugu mevki ve camii dolayısıyla "Solak Sinan Çeşmesi" olarak zikredenler de vardır.

Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Dalgalı kemer ile biçimlenen nişin üstünde çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Nişin içinde ayna taşında dalgalı kemer motifi ve içinde bir rozet görülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi musluğu üzerindedir.

Bu çeşmeyi hâlâ Matbah-ı Âmire Emîni el-Hâc Halil Efendi, hâlâ İstanbul
Ağası Hacı Mustafa Ağa'nın merhûm pederi Hâfız Efendi
Ruhıyçün ihyâ eyleyüp müceddeden icrâ itdiği sudan bir masura su
Ta'yin idüp duâda müşterek olmak niyâz ider
Fî gurre-i B. sene 1141

227 Halil Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Halil Efendi Tarihi: H.1119 / M.1707-1708
Adresi: Selami Ali Efendi Caddesi Toygar Hamza Camii ÜSKÜDAR

Habbezâ Hacı Halil-i ehl-i
hayr itdi bu aynı hulûsla binâ

Şâd ola rûh-ı Hüseyinle Hasan
nûş idince teşnegânân-ı safâ

Fevziyâ der lûlesi târîhini içer iser:
âb-ı hayvân işte mâ Sene 1119

Çeşmenin ilk inşaası Hacı Halil tarafından 1119 (1707) yılındadır. Bu zat muhtemelen III. Ahmed'in mutfak sorumlusu Hacı Halil Efendi'dir. Çeşme 1260 (1844) yılında yeniden onarılmış ve kullanılır hale getirilmiştir. I. Abdülmecid devrinde yaşadığı anlaşılan Çaşnigir Nazenin Usta, çeşmenin ikinci banisidir.

Çeşme duvara bitişik olarak yapılmıştır. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Üstte silmenin altında üç kartuş içinde bir satırlık kitabe görülmektedir. Basık sivri kemerli niş içinde beş satırlık kitabe bulunmaktadır.
Ayna taşında kaşkemer motifi içinde bir rozet bulunmaktadır.
İki yanında tas yuvaları vardır. Musluğu ve teknesi yoktur.

Bânîsi oldu mukaddem çeşmenin Hacı Halil
Nice dem nûş eyledi atşân bu âb-ı Zemzemi
Bir vakt oldu harâb ol kalmadı sudan eser
Hayr ile yâd olmuş iken olmadı çokdan beri
Çâşnigîr Usta yâd itmek içün ehl-i zemîn
Mehd-î ulyâ-yı adâlet eyledi ta'mîrini
Gel buyur iç oku bir Fâtiha üç ihlâs ile
Kılasın Firdevs-i ulyâda münâsib meskeni
Söyledi ta'mîrine târîhini gâyet Nazif
Kıldı dendân-ı câri Nâzenin Usta bu ayn-ı Zemzemi
1260

228 Halil Efendi Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Hacı Halil Efendi Tarihi: H.1141/M.1728-17292
Adresi: Toygartepe Durbali Sokak ÜSKÜDAR

III. Ahmed devri eseridir. Saray mutfağından sorumlu olan Matbah-ı Amire Emiri Hacı Halil Efendi'nin hayratı olarak yapılan çeşmelerden biridir. Tarihlerinin okunuşu konusunda farklı görüşler bulunsa da 1141 en sağlıklı tarih olarak görünmektedir. Kayserili olan Halil Efendi, birkaç çeşmesinde aynı kitabeyi kullanmıştır.

Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Saçak kısmı cephede yuvarlak oluşturarak devam etmektedir. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Üstteki silmenin altında çeşmenin üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli sığ bir niş görülmektedir. Musluğu koparılmıştır. Teknesi yerindedir.

Bu çeşmeyi hâlâ Matbah-ı Âmire Emîni el-Hâc Halil Efendi
İhyâ eyleyüp fi-sebîlillâh bir masura su
Vakfidüp duâ niyâz ider
Fi gurre-i R. Sene 1141

229 Halil Efendi Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Halil Efendi Tarihi: H.1142 / M.1729-1730
Adresi: Köprülü Fazıl Paşa Sokak Çinili Mescid Köşesi ÜSKÜDAR

Hacı Halil Efendi'nin cizye muhasebesi sıfatıyla yaptırdığı bir çeşmedir. Cizye muhasebesi bütün vergi gelirlerinin toplandığı ve kayıtların tutulduğu bir birim olup alt teşkilatlara ayrılmıştır. Hacı Halil Efendi'nin iki sıfata sahipken yaptırdığı çeşme klasik üslupta olup kesme taştan yapılmıştır.

Cephe silmelerle kuşatılmıştır. Üstte silmenin altında kitabesi bulunmaktadır.

Basık sivri kemerli nişin içinde görülen ayna taşı üstündeki kabartmalar kötü durumdadır fakat dalgalı kemer motifi ve içindeki rozet seçilmektedir.

Üstteki bordürde, geçmelerden oluşan bir bordür az da olsa görülmektedir. Teknesi yerindedir, musluğu yoktur.

Bu mâ-i cârî ve çeşme sâbıkâ Matbah-ı Âmire Emini
Ve hâlâ Cizye Muhâsebecisi el-Hâc Halil Efendinin
Fî sebîlillah hayrâtıdır. İntifâ'
edenlerden ve sâirden dua rica eder.
Fî Zilkâde sene 1142

230 Halit Ağa Çeşmesi / Üç Yüzlü Duvar Çeşmesi

Banisi: Halit Ağa Tarihi: H.1254 / M.1834
Adresi: Halit Ağa Sokak Acıbadem KADIKÖY

III. Selim'in Darüssaade Ağası Halid Ağa'nın banisi olduğu çeşmeye 1254 (1834) yılında II. Mahmud su getirtmiştir. Çeşmenin üçüncü banisi ise Sultan Abdülaziz'dir. 1285 (1868)'te tekrar suya kavuşan çeşme Valide Sultan hayrına onarılmıştır.

Çeşme üç bölümlü olarak düzenlenmiştir. Düz çatılıdır. Çatının üzerindeki iki parçalı mermer dikdörtgen plakaların üzerinde, altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sağdaki plakada, ortaya boş oval bir madalyon yerleştirilmiştir. Kitabenin üzerinde boş oval bir rozet yer alır. Saçağının altında sütun başlıkları üzerinden geçen silmenin üzerinde yükselen dört konsolla üç bölüm oluşmuştur. İki yanda birer boş madalyon ve ortada dört satırlık kitabe bulunmaktadır. Cephe dört silindir sütunla üç bölüme ayrılmıştır. Sütun başlıkları dilimli ve volütlüdür. Orta bölüme yerleştirilmiş olan dalgalı kemerli nişin tepesinde bir deniz kabuğu formu görülmektedir. Ayna taşı diğer bölümlere göre daha yoğun rokoko süslemelidir. Tekneleri kırıktır.

Saçağın altındaki kitabe şöyledir:

Ser-cuyibar-ı mekremet Sultan Mahmud-ül hisal
Ehl-i cihanı itmede sirab-ı ihsan-ı bi-güman

Ayn-ül hayat-ı iutfle afakı ihya ideli
Dinse sezadır şanına İskender-i hızr-iktiran

Dorüssaade ağası halid ağanın çeşmesinin
İcra idince eyledi ukbada ruhun şaduman

Oldukça ol şeh haşre dek Bünyan-ı feyz-i afiyet
Olsun bihar-ı şevketi mevc-aver-i ikbal-ü şan

Çün ab-ı Kevser akdı bir tarihin ziver hameden
Bu çeşmenin kıldı suyun cari şehenşah-ı zeman
1254

Saçağın üzerindeki kitabe şöyledir:

Şeh-i yem-i ma'delet Abdülaziz Hanı-ı kerem-cü kim
Suyun doldurdu (...) dümyanın

Hususa mader-i ismet-güzini valide sultan
Ki oldur mihri-i evc-i asuman-ı zühdü tekvanın

Muradı daima icra-yı adl-ü şefkat itmekdir
N'ola her işde olsa mahzar-ı tevfiki mevlanın

Susuzlukdan görüb bit ab Kadıköyü sükkanın
Bu dil-cü çeşm'esin tamir kıldı halid ağanın

İlahi padişah-ı (...) Ol mehd-i şevkatle
Muammereyle taoldukça çerh-i minanın

Gerek bir teşne-leb tarihin agah cüst-ü cü itsün
Suyun buldu bu çeşme himmetiyle mehd-i ulyanın
1285

231 Hamidiye Çeşmesi / Tek Cepheli Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Abdülhamid
Adresi: Yıldız Posta Caddesi Sabancı Lisesi Girişi BEŞİKTAŞ

Çeşmenin tuğra kısmı tahrip olmakla birlikte, Sultan II. Abdülhamid'in yaptırdığı aynı isimli çeşmelerin benzeridir. Hamidiye Çeşmesi ismi oyma olarak yer alır. Çeşmeyi arkasından destekleyen üst üste dokuz sıra mermer blok görülmektedir. Süslemeli alınlığın iki yanında palmet şeklinde çıkıntılar bulunmaktadır. Altından iki sıra kabartmalı silme geçer. Ayna taşında, dalgalı kemerin etrafı bitkisel kabartmalarla süslenmiş, kemerin iç kısmı süslemesiz bırakılmıştır. Musluğu yoktur. Üç kenarlı kabartmalı kurnası, kafesli bir ayağa oturmaktadır.

232 Hamidiye Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Abdülhamid Tarihi: H.1318 / M.1900-1901
Adresi: Asariye Caddesi Eğriçeşme Sokak BEŞİKTAŞ

Sultan II. Abdülhamid'in yaptırdığı çeşmelerdendir. Aynı isimde başka çeşmeler de bulunmaktadır. Özellikle Hamidiye suları olarak bilinen ve II. Abdülhamid'in 1900 yılında yaptırdığı su sisteminden yararlanılmıştır.

Çeşmenin üzerinde, etrafında zarif kıvrımların dolandığı ve ortasında yuvarlak madalyon içinde Sultan II. Abdülhamid'in tuğrası olan bir alınlık görülmektedir.

Alınlığın altından oymalı iki silme geçmektedir.

Ayna taşında dalgalı kemer formu etrafında rumi motifli süslemeler görülmektedir.

Kafesli bir ayak üzerine oturan ters piramidal formlu bir kurnası kırılmıştır.

Musluğu yoktur.

Sultan II. Abdülhamid'in Tuğrası

(Abdülhamid Hân bin Abdülmecîd Hân, el-muzaffer dâimâ El-Gâzî)
1318
Hamidiye Çeşmesi

233 Hasan Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hasan Ağa Tarihi: H.1059 / M.1649-1650
Adresi: Mevlevihane İçi Galata BEYOĞLU

Sultan Abdülmecid'in tamirini yaptırdığı bir çeşmedir. İlk banisi olan Hasan Ağa 1651'de ölmüştür. Enderun'da yetişmiş Matbah Eminliği ve Kapıcılar Kahyalığı görevlerinde bulunmuştur. Mevlevihane'deki su ihtiyacı düşünülerek yapılmıştır. Çeşme klasik üslupta kesme taştan yapılmıştır. Üst kısmında bitkisel kıvrımlar arasında bulunan oval rozet içinde Sultan Abdülmecid'in tuğrası bulunmaktadır. Silmenin altındaki cephe ince bir silme ile çerçevelenmiştir. Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli nişin içerisinde sağ ve solda iki tas yuvası görülmektedir. Üzengi taşları iç kısımda yivlidir. Burması üzerindedir.

Tamir Kitabesi

Fâ'izü'l-ayn-ı inâyet menba'ül-enhâr-ı cûd
Âb-ı rû-yı ma'delet şâh-ı cihân Abdülmecid
Âlemi feyz-i zülâl-i adl ile ihyâ ider
Olalı mâü'l-hayât-ı şevketi her an mezîd
Matbah Emîni Hasan Ağa yapup bu çeşmeyi
İki yüz sâl akdem itmiş idi bu câyı müstefîd
Sonra râhı bozulup akmazdı su bu vakte dek
Yine? cârî sâhibin eylerdi dervîşân ümîd
Hamd-i lillâh ol şehenşâh-ı cihân bu çeşmenin
Lutf idüp suyun akıtdı oldı nev feyz-i bedîd
Eylesün Hakk tâ ebed sir-âb-ı feyz-i saltanat
Haşre dek olsun o hâkân vâsıl-ı ömr-i medîd
İki târîh-i Güher ger?? buldu Ziver suyunu
Olalı bahr-ı remelde zerre-i nazm-ı ferîd

Bak Hasan Ağayı reyyân eyledi icrâ ile cûd [1268]
Çeşmesine su akıtdı lütf-ı Şeh Abdülmecîd [1268]

Asıl kitabe

Nümr-i? Mevlânâ-yı Rûm Adem Efendi kim odur
Hankâh-ı Mevlevîde mürşid-i sâhib-i reşâd
Tahiyyesinde var idi suya kemâl-i ihtiyâc
Himmet eyledi kıldı dervîşânı memnûn-ı murâd
Sevk idüp ? hayrât o sâhib-i kudrete
Eyledi bu çeşmeyi bünyâd ol merd-i cevâd
Hâliyâ Matbah Emîni ol kerîmü'ş-şân kim
Şirb-i ? halkı Hasan Ağa-yı hâlis-i'tikâd
Yapdı böyle ayn-ı dil-cû eyleyüp mâlın sebîl
İtseler nâmın revâdır haşre dek hayr ile yâd
Kevser-i Cennet gibi oldu musaffâ hak bu kim
Nev uşşâkda bu çeşme-i zemzem-nejâd
Habbezâ âb-ı hayât aksa eğer her bir katresi
Teşnegân-ı âleme o idi safâ-bahş-ı fu'ad
Böyle hayrın haddini tahrîre imkân olmaya
Olsa ger eşcâr-ı âlem hâme vü deryâlar midâd
Âb gibi Dünyâ? tab'ı keder-yâb olmayup
Ömrünü ide safâlarla Cenâb-ı Hakk ziyâd
Ey Nisârî teşneler bu çeşmeye târîh için
Dediler ayn-ı Hasan rûh-ı Hüseyni kıldı şâd 1059

234 Hasan El Kasap Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1052 / M.1642-1643
Adresi: Küçük Çekmece Meydanı Çınar Altı KÜÇÜKÇEKMECE

Sultan I. İbrahim devrinde yapılmış Sultan I. Mahmud devrinde onarım görmüştür. İlk banisi hakkında bilgi olmayan çeşmeyi Kasap Hasan harap olmaktan kurtarmıştır. Geniş saçağın altında yuvarlak kemerli niş içinde, alt sağ ve sol boşlukları palmet motifleriyle süslenmiş olan beş satırlık kitabe bulunmaktadır. Kitabenin altında, yanlardan kavisli sığ bir niş içerisinde düz bir ayna taşı ve lüle görülmektedir.

Ol kerem-güster Hüdâvend-i güzîn / Kim Muhammed eylemiş nâmın Hüdâ / Kendi defterdâr-ı zîşân ve vezî
Bâtını esrârdan Kibriyâ/ Kalb-i pâki mehbat-ı envâr-ı Hak / Zât pür cûdu enîs-i evliyâ
Hak vücûdun hıfz ide âfâtdan / Pâk ola tab'ı kederden dâima / Add olunmaz etdüği hayrât kerân
Kâtib-i çarh etse erkâmın dü-tâ / Cümleden bu çeşme Allah için / Çekmece sahnında etdirdi binâ
Dediler vasf eyleyüp târihini / Oldu âb-ı ayn-ı Kevser-i can-fezâ 1052

Bu hayrât olunmuş idi müşrif-i harâb

235 Hasan Paşa (Kaptan Gazi) Çeşmesi / TekYüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Gazi Hasan Paşa Tarihi: H.1199 / M.1784-1785
Adresi: Yenimahalle Karakütük Caddesi No176 SARIYER

I. Abdülhamid döneminde, Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın, Kaptan-ı Deryalığı sırasında yaptırdığı bir eserdir.

Çeşme sonradan boyanmıştır. Kare planlıdır. Cephenin köşeleri niş hissi uyandıracak şekilde yumuşatılmıştır. Geniş bir saçağı vardır.

Üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında bir plaka üzerinde kitabenin Türkçesi yazmaktadır. Ayna taşı düzdür ve dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Teknesi sağlamdır.

Ol Cezâyirli Hasan Paşa-yı Gâzî nâmıdır
Yapdı nice hayr-ı cârî ol şecâ'at-kânıdır

Bu denî dünyâ fânî olduğun idrâk idüp
Yapdı Sarıyer'de bir çeşme zülâlin aynıdır

Geldi üçler seyr idüp âni dedim târîhini
Bil bu mâ'yı su değil aynü'l-hayâtın aynıdır
1199

236 Hasan Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hasan Paşa Tarihi: H.1197 / M.1782-1783
Adresi: Çayırbaşı Mahallesi Sahil Yolu Cezayirli Hasan Paşa Camii No17 SARIYER

Sutan I. Abdülhamid'in Kaptan-ı Derya ve sadrazamlarından Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın yaptırdığı çeşmelerden biridir. Beşik çatılı çeşme duvarı üzerinde kilit taşı ve üzengi taşları öne çıkmış yuvarlak kemerli bir niş bulunmaktadır. Nişin içinde dört satırlık kitabesi, altında "Bu çeşmede asla saka gediği yoktur" yazısı ve bir çapa kabartması görülmektedir.

Hâlâ Kapudân-ı Deryâ Gâzi Hasan Paşa hazretleri
İşbu çeşmenin ve mâ-i lezîzinin yollarının tamîr-i küllî ile
Müceddeden tamir ve termîmine muvaffak olmalarıyla nâm-ı müşîrileri
Hayr ile tezkîr olunmak niyaziyle bu mahalle işâret olunmuştur.
1197

237 Hasan Paşa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Hasan Paşa Tarihi: H.1117 / M.1705-1706
Adresi: İhsaniye Mahallesi Tunus Bağı Caddesi Nasuhi Tekkesi Önü ÜSKÜDAR

Moralı Damad Sadrazam Hasan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Hatice Sultan'ın eşi olan Hasan Paşa, kendi adıyla anılan bir çok hayır yapılarına da sahiptir. Çeşme mermerden, uzunca sivri kemerli bir nişten ibaret sade bir cephe düzeni gösterir. Düz çatılıdır. Sivri kemerin üstünde yeşil plaka üzerinde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Nişin içerisinde "Bismillahirrahim" yazmaktadır. A. Egemen'in çalışmasındaki fotoğrafla (1972) karşılaştırınca çeşmenin asıl teknesinin istiridye kabuğu şeklinde olduğu fakat şu anda yapıyla uyumsuz bir teknesi olduğu görülmektedir. Musluğu bulunmamaktadır. Sağ tarafta avlu içinde kalan cephesinde mermer bir kurna bulunur ve onun da musluğu mevcut değildir.

Âsaf-ı a'zam Hasan Paşa cenâb-ı zü'l-kerem
Yapdı bu aynı olup tevfîk-i Hakk ana refîk
Dedi târîhin Zamîrî dil döküp âb-ı revân
Hem-cü zemzem akdı beyt-i Hakk'a bu âb-ı rahîk

Bismillâhirrahmânirrahîm

238 Hasan Rıza Paşa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Hasan Rıza Paşa Tarihi: H.1261 / M.1845-1846
Adresi: Serasker Caddesi İle Osmancık Sokağı Köşesi KADIKÖY

Kaynaklarda çeşmenin 1261 yılında olduğu rivayet edilmektedir. Hasan Rıza Paşa tarafından yaptırılmıştır. Hasan Rıza Paşa Sultan I. Abdülmecid dönemi seraskeridir.

Çeşmenin saçağı ve iki yanda bulunan paye başlıkları üzerinden geçen silmenin arasında Besmele ve ayet metni görülmektedir.

Kesme taştan yapılmıştır. Basık kemerli niş içinde düz ayna taşı görülmektedir. Teknesi doldurulmuştur. Musluğu yoktur.

Bismillahirrahmanirrahim
El - fakir Abbas Katib-i Hazret-i Rıza Paşa gufire lehuma (1261)
ve cealnâ min'el-mâi külle şey'in hayy

239 Hasan Rıza Paşa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Hasan Rıza Paşa Tarihi: H.1271 / M.1854-1855
Adresi: Jandarma Mektebi Sokak İle Salnameci Sokak Köşesi BEŞİKTAŞ

Çeşme I. Abdülmecid dönemine aittir. Tahrip edilmiş durumda olup, kitabesinde sadece banisinin ismi kayıtlıdır. Hasan Rıza Paşa 1294 yılında öldüğüne göre, kitabede "merhum" denmesi kitabenin daha sonra ilave edildiğini göstermektedir.

Çeşmenin bir yüzünde yuvarlak kemer içinde iki satırlık kitabenin yerleştirildiği bir rozet görülmektedir.
Altında ayna taşı kaldırıma oturmuştur. Musluğu yoktur.

Diğer cephede yükseltilmiş ve içi doldurulmuş teknenin üzerinde, iki satırlık kitabenin yazılı olduğu bir rozetin altında, çerçeve içinde bir kısmı kırılmış ayna taşı görülmektedir.

Ser-asker-i esbak merhûm
Hasan Rıza Paşa çeşmesi hayratı
sene 1271

240 Hatice Hanım ve Mustafa Tahir Efendi Çeşmeleri / İki Yüzlü Çeşmeler

Banisi: Hatice Hanım ve Mustafa Tahir Efendi Tarihi: H.1241 / M.1825-1826
Adresi: Kuleli Mahallesi Abdi Paşa Sokak No 17 Çengelköy ÜSKÜDAR

Bu yapıda, aynı haznenin iki cephesine yapılmış iki ayrı çeşme bulunmaktadır. Çeşmelerden biri Hatice Hanım isimli bir hayır sahibi tarafından yaptırılmış ve kitabesi Şair Aynî tarafından yazılarak tarih düşürülmüştür. Diğer cephedeki çeşme Mustafa Tahir Efendi isimli bir hayır sahibi tarafından yaptırılıp yine aynı şâir tarafından tarih düşürülmüştür. Egemen tarihini 1241 olarak verir. II. Mahmud dönemine aittir. Çeşmelerin üstü kubbeyle örtülüdür. İki cephelidir. Süslemelerinde ampir etkileri görülmektedir. Üstte iki silme arasında, altında kurdele kabartması bulunan içi boş bir rozet ve iki yanında birbirine bakan ay yıldız kabartmaları dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. İki oluklu konsol arasında üç satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Bu çeşmeyi ihlâsla bünyâd eden
Hânım ilâ yevmi'l-kıyâme yâd ola
Nûş eyledikçe teşneler bu kevseri
Cennetde kadr u rütbesi müzdâd ola
İçtim suyun Aynî dedim târihi tâm
Bu âbdan rûh-i Hatice şâd ola

Ketebehu Mehmed Emîn

Çeşme-i hurşîdden oldu bu çeşme-i rûşenâ
Nur ola her katresi ey teşne sen al suyu
Safdır âyineden bu âb-ı nâb u canfezâ
Aksı feyz-i Hakka bak ber vech-i ahsen al suyu
Cennetü'l-me'vâda âb-ı Kevser istersen eğer
Gel bu cây-ı dilküşâyi eyle mesken al suyu
Ayniyâ târih-i dilcûsun dedim atşâna ben
Mustafa Tâhir Efendi çeşmesinden al suyu

Altında iki sütun arasında kumaş dökümleri görülmektedir. Sütun başlıkları yivli ve volütlüdür. Musluğu yoktur. Diğer cephede oluklu iki konsol arasında dört satırlık kitabe bulunmaktadır. Musluğu yoktur.

241 Hatice Kadın Camii Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hatice Hanım Tarihi: H.1279 / M.1862-1863
Adresi: Hatice Kadın Camii Alibeyköy EYÜP

Sultan Abdülaziz'in ilk saltanat yıllarına ait bir çeşmedir. Edirne Valisi Süleyman Paşa, kızı Hatice Hanım için yaptırmıştır. Çeşme yuvarlak bir kemer şeklinde biçimlendirilmiştir. Kemerin içindeki güneş motifinin altında üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu ve teknesi mevcuttur.

Edirne Mutasarrıfı esbak merhûm Süleymân Paşa'nın küçük
Kerîmesi merhûme ve mağfurün-lehâ Hatice Hanımın rûhıyçün
Ve kâffe-i ehl-i îmân ervâhıyçün fâtiha. Ta'mîr fî 15 Safer Sene 1279

242 Hatice Kadın Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Hatice Kadın Tarihi: H.1193 / M.1779-1780
Adresi: Binbir Direk Mahallesi Peykan Sokak ile Babayanı Sokak Köşesi Sultanahmet EMİNÖNÜ

Hatice Kadın isimli hayırseverin, oğlu Mektubi Emin Efendi'nin hatırasına 1779 yılında yaptırdığı bir çeşmedir. I. Abdülhamid devrine ait olup üç cepheli bir köşe çeşmesidir. Yalın bir korniş yapıyı dolanmaktadır. Ön cephede dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu yoktur. Teknesi sağlamdır. İki yan cephe düzdür.

Bu çeşme-i zemzem-âsâ mahz-ı ayn-ı rahmet-i hakdır
Ki Mektûbî Emin Efendi rûhıyçün olup icrâ
Kemâl-i şefkatinden bu mahalde mâderi anın
Hatice Kadın etdi sarf-ı Tayyib-i mâl ile ihyâ
Hudâ bânîsini hem oğlunu cennetde cem' itsün
İkisin dahi âb-ı Kevser ile eyleyüp irvâ
Bu hayra Behcetî çok hizmet etdi hem dedi târîh
Suyun buldu yerinde âb-ı dil-cû çeşme-i ra'nâ 1193

243 Hatice Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hatice Sultan Tarihi: H.1178 / M.1764-1765
Adresi: İhsaniye Mahallesi Bestekar Selahaddin Pınar Sokak No 81 ÜSKÜDAR

Hatice Sultan Avcı lakaplı IV. Mehmed'in kızıdır. Yaptırıldıktan sonra bakım görmüş olan bu çeşme Sultan III. Mustafa dönemine aittir. 1258 yılında Hazinedar Şevknihal Usta tarafından tamir ettirilmiştir. Tuğla ve taş örgülü cephede, üstte mermer levha üzerinde siyah zeminli kartuşlar içinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altındaki mermer cephede yuvarlak dalgalı kemerli niş üzerinde siyah zemin üzerinde tarih ve ketebesi görülmektedir. Nişin içinde ayna taşında kaşkemer motifi bulunmaktadır. Üzengi taşının nişe bakan iç kısmı yaprak kabartmalarıyla süslenmiştir. Altında bir mukarnas dizisi bulunmaktadır.

Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât merhûme ve mağfûrün lehâ
Cennet-mekân Firdevs-âşiyân Hadîce Sultân
Binti's-Sultân Mehemmed Hân aleyhime'r-rahmetü ve'l-gufrân
Sene 1178
Muvaffak oldu tamir-i çeşmeye iffet Nihal
Hazinedar usta-i devlet pür-kerem şevknihal
Ketebehu Mehemmet Tâhir 1258

244 Hatice Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1123 / M.1711-1712
Adresi: Ayvansaray Caddesi Üzeri Balat Civarı EYÜP

Üzerindeki kitabede herhangi bir isim geçmemesine rağmen, birlikte yaptırıldığı düşünülen okul dolayısıyla Hatice Sultan'a izafe edilmektedir. Hatice Sultan IV. Mehmed'in kızıdır. Çeşme klasik üslupta ve mermerden yapılmıştır. Basık sivri kemerli nişin içinde iki satır silmenin üstünde ve bir satır altında olmak üzere üç satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Kitabenin hemen altında dikdörtgen çerçeve ile kuşatılmış dalgalı kemer ile oluşturulmuş bir niş görülmektedir.

Ayna taşında, kaşkemer motifinin sağ ve sol üstünde kalan boşluklarda karşılıklı birbirine bakan birer lale motifi, kemerin içinde bir rozet ve iki yanında simetrik birer servi kabartması görülmektedir.

Bu çeşme-i dil-cû ile bu mekteb-i vâlâ / Gûyâ suyu pâkize-nîgin-i güher oldu
Birisi revân-bahş-ı cihândır biri ammâ / De'b-i şâkkin teşne-i feyz-i hüner oldu
Her birisi hakkâ ki açdı kânâ bal hayır / Şâyân-ı sitâyiş eser-i mu'teber oldu
Zâd-ı reh-i ukbâyı ider böyle müheyyâ / Keyfiyet-i âlemden o kim bâ-haber oldu
Tâib dedi târîhini bu hayrı görenler / Allah kabul eyleye âlî eser oldu 1123

245 Hatice Turhan Valide Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hatice Turhan Valide Sultan Tarihi: H.1074 / M.1663-1664
Adresi: Bahçekapı Halk Bankası Önü EMİNÖNÜ

Hatice Turhan, Sultan İbrahim'in eşi olup 1663 (1073) yılında vefat etmiştir. Mektep, çeşme, sebil, türbe, kasr gibi birçok hayrata sahiptir. Yeni Cami'nin tamamlanmasını sağlayan odur. IV. Mehmed'in annesi olan Hatice Turhan Valide Sultan Rus asıllı bir cariye olup uzun süre saltanat naibesi olmuştur. Türbe duvarında bulunan çeşme ortada şebekeli bir açıklıkla, üç bölümlüdür. Düz saçağının altında mukarnas süslemeli bir korniş bulunmaktadır. Dalgalı kemerle oluşan şebekeli açıklığın üstünde çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kemerin altında, iç kısımlarına birbirine bakan kabartmalı birer kurna yerleştirilmiştir. Sağdaki bölüme göre daha dar olan sol bölümde, üstünde tam daireye yakın bir yuvanın altında dalgalı kemer motifi bulunan ve küçük bir kurnası olan ufak bir çeşme yerleştirilmiştir. Sağdaki bölüm yalın bir silmeyle kuşatılmış ve üzerinde mukarnaslı bir silme görülmektedir. Altında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli niş içerisinde dalgalı kaşkemer motifi bulunan ayna taşı görülmektedir. Teknesi vardır.

Türbe kitabesi şöyledir:

Hüve'l-hayyü'l-bâkî

Mustafa Hân-ı adâlet şiyemin mâderi kim / Sâbıkâ itmiş idi kasr-ı cinânı me'vâ / Eyleyüp türbe-i pür nûru sakfını ta'mîr
Eyledi rahmet ile rûh-ı şerîfin irzâ / Kâmetî itmâmı içün hemîşe dedim târîhin / Türbe-i vâlide-i pâdişeh-i dâd-ârâ

Fi sene 1173

246 Haydar Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Haydar Paşa Tarihi: H.977 / M.1569-1570
Adresi: Haydar Caddesi Keklik Mehmed Efendi Camii Karşısı FATİH

Sultan II. Selim döneminde ikinci vezirliğe kadar yükselmiş olan Akağalardan Haydar Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme tek cepheli olup kesme taştan yapılmıştır. Dalgalı kaşkemerle biçimlenen bir niş içerisinde çeşmenin kitabesi ve ayna taşı bulunmaktadır. Sağ ve solda kaşkemerle oluşturulan birer küçük niş vardır. Çeşmenin teknesi sağlam olup yol seviyesinin altında kalmıştır.

Âsaf-ı sânî ve Haydar Paşa
Yapdı bir çeşme-i nik-perváz ol cü
Önüne gelene der târîh Nâci
Yâ Hasan ile Hüseyin aşkına su
Sene 977

247 Hayreddin Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hayreddin Paşa Tarihi: H.1310 / M.1892-1893
Adresi: Türbe Çıkmazı Sokak Yeni Kesimhane Önü EYÜP

Kitabesindeki tarihe göre Sultan II. Abdülhamid devri eseridir, Hayreddin Paşa adına vefatından sonra yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Sade bir cephesi vardır. Dikdörtgen çerçeve içindeki mermer ayna taşı süslemesizdir. Sonradan bir musluk monte edilmiştir. Teknesi sağlamdır.

Merhûm ve mağfûrün-leh
Sadr-ı esbak Hayreddin Paşa'nın
Âsâr-ı hayriyyesindendir
Sene 1310

248 Hekimoğlu Ali Paşa Sebili

Banisi : Hekimoğlu Ali Paşa Tarihi: H.1146 / M.1733-1734
Adresi: Altımermer Semti Davutpaşa Mahallesi Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi Davutpaşa FATİH

Altımermer'de Davutpaşa Mahallesi'nde, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi üzerindedir. Cami, kütüphane, türbe, tekke, sebil, muvakkıthane, şadırvan ve çeşmelerden müteşekkil Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi'nin köşesindedir. Esekapı Sokağı'nın başındaki, yan avlu kapısının sağında yer alan sebilhane, Hekimoğlu Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında, külliye ile beraber, 1733 (1146) yılında, Mimar Ömer Ağa'ya inşa ettirilmiştir.

Sekizgen planlı sebilin, 260x130 cm ebadında beş penceresi vardır. Pencerelerdeki her biri altı kubbecikli orijinal şebekeler kaybolmuş, eskisinden kopya ile yeniden yapılan şebekelere, su verme aralıklarını oluşturan parmaklıklar konmamış, böylelikle garip bir görüntü oluşmuştur.

Sebilin dış mermer cephesi, fevkalade güzel taş işçiliği ile adeta dantel gibi işlenmiştir. Üzeri, geniş saçaklı ve kurşun kaplı bir kubbe ile örtülüdür.

Şair Vehbi'nin, sebili bir kuşak gibi saran on mısralık manzum kitabesi şöyledir.

Hazret-i Sultân Mahmud'un vekîl-i mutlakı
Nâmdâş-ı Fâtih-i hayr-ber vezîr-i bî-adîl

Eyledi bu Ka'betü'l-uşşâkı ihyâ yapdı hem
Câh-ı zemzem gibi bir ayn-ı tüsemmâ selsebîl

Geldi sadra çok semiyyi sâkî-i Kevser? Velî
Etmedi böyle birinin birri irvâ-yı alîl

Lüleden su gibi hâmemden tereşşuh eyledi
Vasfın işrâb içün ey Vehbî? Dü târîh-i celîl

Bu Ali Paşa sebîlinden gel iç mâü'ş-şifâ 1146
Âb-ı pâk-i Kevser oldı vakf-ı ebnâ-i sebîl 1146

Kavlühu te'âlâ: Ve sekâhüm rubbühum şarâben tahûrâ

249 Hoşnad Usta Çeşmesi / Tek Yüzlü Duvar Çeşmesi

Banisi : Hoşnad Usta Tarihi: H.1258 / M.1842-1843
Adresi: Takkeci Çeşme Sokak Karşısı EYÜP

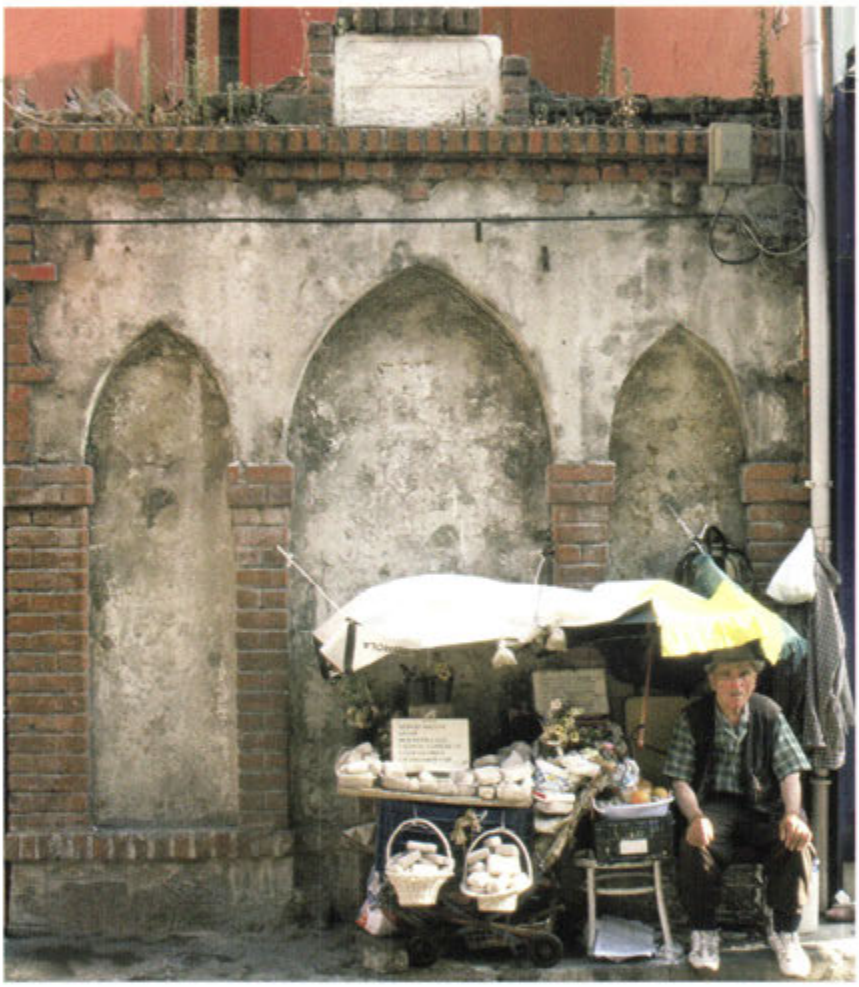
Esma Sultan'ın Hazinedar Ustası Hoşnad Usta tarafından yaptırılmıştır. A. Egemen çeşmeyi bulamadığını belirtmekte ve kitabeyi Tanışık'dan aktarmaktadır. Aktarılan kitabe aynen hâlâ mevcuttur.
Yarım daire şeklindeki kemerin hemen altında kitabesi mevcuttur. Kurna ile kitabe arasında sağ ve solda iki taş yuvası görülmektedir. Teknesi sağlam ve süslemelidir.
Çeşmenin genel sadeliğine bakılırsa, tekne sonradan konmuş izlenimi vermektedir.

Hazret-i Esmâ Sultân-ı âlî-şân-ı pür-ni'metin / Hazînedâr ustası Hoşnâzı? etdirmişdi cereyân
Geldi ihrâk eyledi bu çeşmeyi dibden harâb / Nesîm-i Sabâ Usta ta'mîr etdirüp âb-ı revân
Sa'y idüp ma'mûruna oldı sebeb çün sonradan / Su gibi her dem azîz itsün cenâb-ı müste'ân Sene 1258

250 Hüseyin Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hüseyin Ağa Tarihi: H.1180 / M.1766-1767
Adresi: Osman Ağa Mahallesi Serasker Caddesi No 45 KADIKÖY

Yeniçeriler Ağası Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmıştır. Yeniçeri Ağası bütün yeniçerilerin başı olup savaşta sadrazam ile aralarında başka komuta birimi yoktur. Sefere çıktığında yerini sekbanbaşına bırakır, yeniçerilerin başında yer alırdı. Divan-ı Hümayun üyesidir. Yeniçeriler büyük şehirlerde de birlikler halinde bulunmuşlardır. Çeşme kitabesindeki tarihe göre I. Abdülhamid devri yapısı olan çeşme sivri kemerli üç niş ile üç gözlü bir kuruluş göstermektedir. Ortadaki niş yan nişlere göre daha yüksektir. Kemerler tuğla örgülü ayaklara oturmuştur. Saçak kısmı ve köşeleri yine tuğla örgülüdür. Çatının üstünde, mermer ve kartuşlar içinde, iki sıra halinde çeşmenin kitabesi bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Yeniçeriler Ağası Hüseyin Ağa
1180

251 Hüseyin Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hüseyin Paşa Tarihi: H.1213 / M.1798-1799
Adresi: Bahariye Caddesi Cezayirli Gazi Hasan Paşa İlköğretim Okulu Yanı Kasımpaşa BEYOĞLU

Sultan III. Selim döneminde 1213 yılında yapılan çeşme, Kaptan-ı Derya Hüseyin Paşa hayratıdır. Hüseyin Paşa, I. Abdülhamid'in kızı Esma Sultan'ın eşidir.

Çeşmenin bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüş büyük bir haznesi vardır. Hazne duvarına bitiştirilen çeşmenin üst kısmında, iki sütun üzerine oturan çıkıntılı üçgen biçiminde bir saçak altında üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sütunların oturduğu silmenin altında bir rozet görülmektedir.

Ayna taşı geniş bir çerçeve içine alınmıştır. Yuvarlak kemer üzerinde üç tane fener kabartması bulunmaktadır.

Musluğu yoktur. Kurnasının yeri görülmektedir, kırılmıştır. Kurna yerinin iki yanında dikine yerleştirilmiş içi boş kartuşlar bulunmaktadır.

Bahr-ı ihsân u mürüvvet kapudân paşa kim / Yapdı bu çeşmeyi tevfika erüp mevlâdan
Cevherîn beyt ile târih-i letâfet-bahşı / Akdı mizâb-ı kemâl-i kalem-i ihyâdan
Mâ-i zemzem gibi iç âb-ı revân-ı sâfî / Hasaneyn aşkına ayn-ı Hüseyn Paşa'dan*
1213

252 Hüsn-i Melek Hanım Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Hüsn-i Melek Hanım Tarihi: H.1253 / M.1837-1838
Adresi: Mevlanakapı Caddesi Hacı Evliya Camii Karşısı Şehremini FATİH

Sultan II. Mahmud'un hanımlarından Hüsn-i Melek hanım bakım yaptırıp yaşatmıştır. Çeşme mimari özellikleri itibariyle daha çok 16. yüzyıl eserine benzemektedir. Çeşme kiremit çatıyla örtülüdür. Klasik üslupta yapılmıştır. Cephe silmelerle çevrelenmiştir. Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sağ ve solda iki tas yuvası görülmektedir. Ayna taşında kemer motifinin içinde bir rozet bulunmaktadır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Hazret-i Sultân Mahmûd-ı megâzî-pîşenin / Baş ikbâli olan Hüsn-i Melek hûrî-sıfat
Eyleyüp bu çeşmenin ta'mîrine sarf-ı nukûd / Rûh-i pâk-i evliyâya eyledi bahş-ı hayât
Su gibi ezberlesün târîhini dil-teşnegân / Mâ-i zemzemdir için bu çeşmeden âb-ı hayât
4 Fî 20 L.[Şevval] Sene 1253

253 Hüsrev Paşa Çeşmesi / Sütun Çeşmesi

Banisi: Hüsrev Paşa Tarihi: H.1275 / M.1858
Adresi: Vakıflar Bölge Müdürlüğü Bahçesi EYÜP

Kitabe tarihinden hareketle eseri, Sultan Abdülmecid'in sadrazam Koca Hüsrev Mehmed Paşa için yaptırdığı söylenebilir. Eski yeri Hüsrev Paşa Kütüphanesi önüdür. Çeşme daha önceki yerinden alınarak şimdiki adresine taşınmıştır.

Kare planlı bir sütün biçiminde olan çeşmenin dört yüzünü, iç kısmı mukarnaslarla süslenmiş saçak biçiminde bir silme dolanmaktadır. Silmenin altına baklava formu içinde bir çiçek motifi yerleştirilmiştir. Dört satırlık kitabesinin altında saksı içinden çıkan yaprak kabartması bulunmaktadır. Dalgalı kurnasının altında çeşme dışbükey kabartmalı bir ayakla son bulmaktadır.

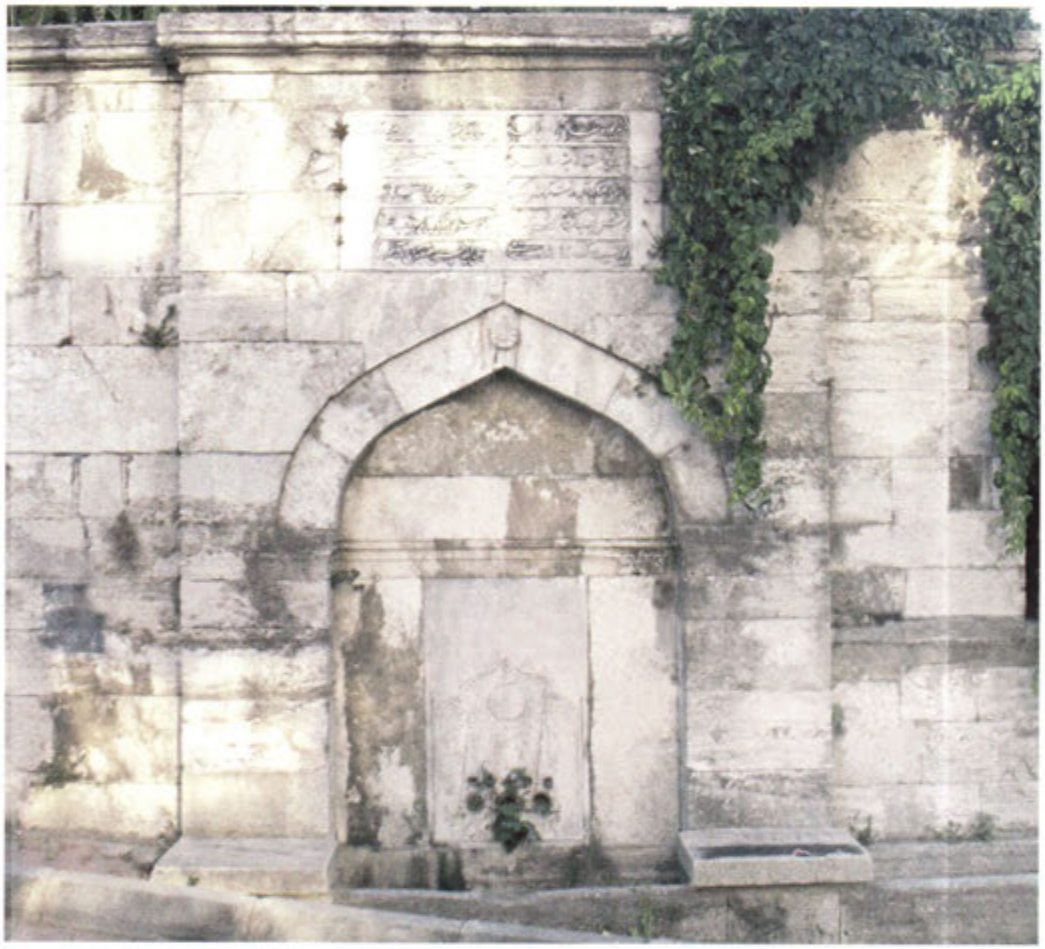

Hüsrev-i zî-cûd-i meremmet-menba'ın
Ruhu şâd olsun demâdem rahmet-i Rahmandan
Söyledim Âsaf bu dil-cu çeşmeye târih-i tam
Âb-ı hayvanı akıtdı sâhil-i Bostandan 1275

254 İbn'ül-Emin Ahmed Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: İbn'ül-Emin Ahmed Ağa Tarihi: H.1134 / M.1721-1722
Adresi: Gündoğdu Caddesi No 91 ÜSKÜDAR

Üsküdar'daki Ahmediye Külliyesi'nin de banisi olan İbn'ül Emin Ahmed Ağa tarafından 1134 yılında yaptırılmıştır. Sultan III. Ahmed dönemi eserlerinden olan çeşme klasik üslupta kesme taştan inşa edilmiştir. Kilit taşında bir rozet bulunan sivri kemerli nişin içinde ayna taşı dalgalı bir kemer, ortasında bir rozet ve iki yanında servi kabartmaları ile dekore edilmiştir. Üzengi taşlarından nişin içine doğru bir silme dolanmaktadır. Kemerin üzerinde beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu yoktur. Yalağı bulunmaktadır.

Menba'-ı cûd ü atâ İbnü'l-emîn Ahmed Ağa / Oldu gâyetde mahalline müsâdif bir eser
İntifâ' etdikce âb-ı hoş-güvârından bunun / Nûş idüp âb-ı safâ-bahşını geldi tab'ıma
Lülesi gördüm nidâ birle dedi târîhini / İtdi bu nev-çeşmeyi bünyâd hem-çûn ayn-ı nûr
Kim ahâliye susuzluk vermiş idi çok fütûr / Yâd iderler hayr ile cümle inâsla zükûr
Tâ beyân-ı sâl-i bünyâdın idem zîb-i sutûr / Âl-i Hüseyn ile Hasan aşkına iç mâ-i tahûr
1134

255 İbrahim Ağa Takkeci Camii Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Derviş Paşa Tarihi: H.1235 / M.1819-1820
Adresi: Sur Dışı Şehir Parkı E-5 Kenarı Topkapı FATİH

Çeşme, Derviş Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bu zat 1233 yılında II. Mahmud devrinde sadrazamlıktan uzaklaştırılmış ve Gelibolu'da ikamete zorlanmıştır. Daha sonra Hac Emiri olmuştur. Kitabeye göre bu çeşmeyi 1235 yılında yaptırmıştır.

Çeşme yol seviyesinin altında kalmıştır. Ampir üsluba uygun olarak yapılmıştır. Ayna taşında yuvarlak kemer formu içinde, tuğralı rozetin tepesinde bulunan kabartma tekrarlanmıştır. Kumaş dökümlerinin iki yanından çıkan çubuklar görülmektedir. Musluğu yoktur.

Kenarında, üzeri yapraklarla süslenmiş birer konsol bulunan dikdörtgen alınlıkta iki rozet arasında Sultan II. Mahmud'un tuğrasını içine alan oval bir rozet görülmektedir.

Rozetin tepesinde deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yapraklarıyla oluşturulan bir kabartma, bu kabartmadan aşağıya doğru akan iki iri akantüs kabartması görülmektedir. Cepheyi iki yandan sınırlandıran köşeli gömme sütunların başlıkları üzerinden geçen silmenin altında çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sütun başlıklarının ortasında birer rozet ve girlantlar bulunmaktadır.

(Tuğra: Sultan II. Mahmud)

Semiyy-i fahr-ı âlem Hazret-i Dervîş Paşa'nın
Nice hayrâtı kıldı vâkı'â İslâmbol'u ihyâ

Suyun meşrebce buldu teşnegân füzûn olsun
Bu semti de zülâl-i şefkatiyle eyledi irvâ

Hudâ meşkûr ide sa'yin bi-hakk-ı sûre-i Kevser
İki âlemde me'cûr eyleye lütfu ile Mevlâ

Erenler himmetiyle söyledim târîhini Hayrî
Zülâl-i cûdunu Derviş Paşa eyledi icrâ
Fî Ca. 1235

256 İbrahim Bey Kethüda Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: İbrahim Bey Tarihi: H.1219 / M.1804-1805
Adresi: Büyükdere Caddesi Hacı Osman Bayırı SARIYER

Sultan III. Selim dönemi sonlarında, Kethüdâ İbrahim Bey tarafından yaptırılmıştır. "İstanbul Çeşmeleri" adlı eserinde Tanışık, bu çeşmenin aslında Bebek Karakolu'nun önünde olduğunu belirtiyor. Yol genişletme çalışmaları sırasında yerinden sökülüp şimdi bulunduğu yere nakledildiği anlaşılmaktadır.

Ayna taşının iki yanında bulunan sütunçelerin üzerinde çeşmenin altı satırlık kitabesi bulunmaktadır.

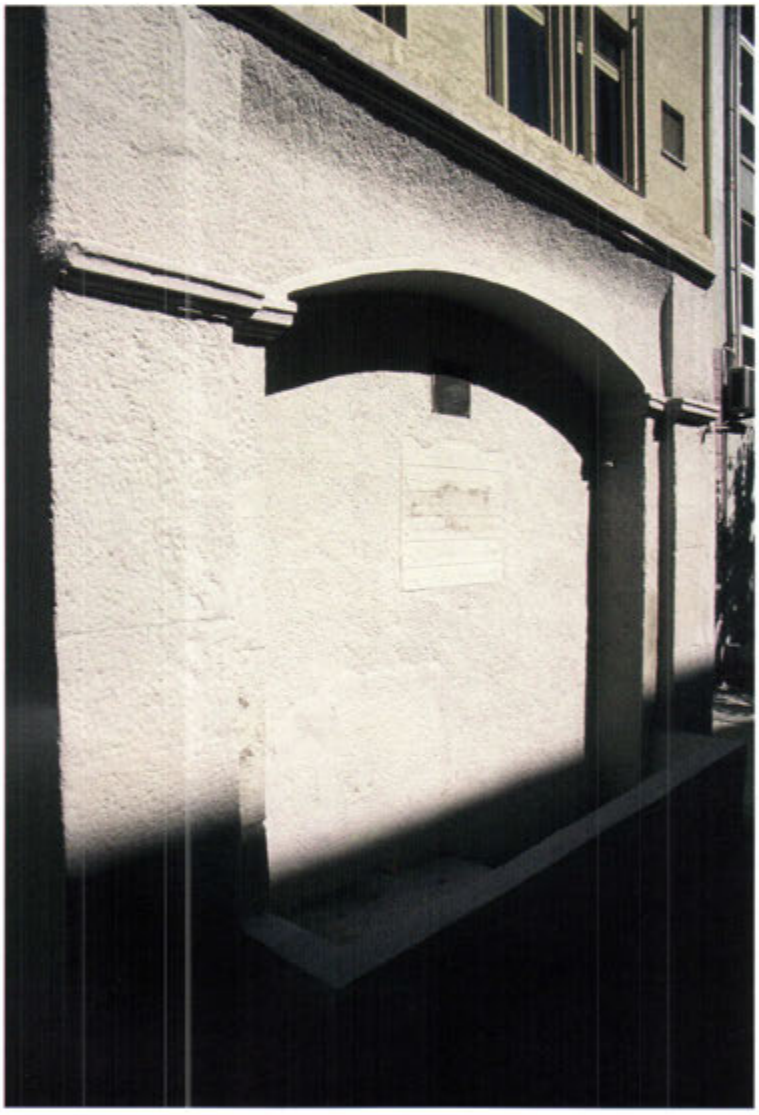
Çeşmenin tepesinde üç kademe halinde yükselen bir topuz bulunmaktadır.

Kethüdâ Bey ka'be-i (...) İbrâhim-veş
Mâ-i zemzem ile kandırdı atâş-ı âlemi
Merdüm-i çeşm-i cihan kıldı Bebek etrâfını
Sû be sû hayr ile tenvir etti feyz-i makdemi
Lülesinden âb-ı cevher akdı târihin dedim
Ayn-ı cûd-i Kethüdâ Bey kıldı icra zemzemi
1219

257 İbrahim Efendi (Pirinççi) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Pirinççi İbrahim Efendi Tarihi: H.1287 / 1870-1871
Adresi: Boğazkesen Caddesi No 187/1 Tophane BEYOĞLU

Kitabesinde, Gül Baba'nın türbedarlarından Pirinççi Tahir Efendi adına 1285 yılında yaptırılan çeşmenin harap hale geldiği ve 1287 tarihinde oğlu Pirinççi İbrahim Efendi tarafından yeniden inşa edildiği belirtilmektedir.

Çeşme, sade bir cephe düzeni göstermektedir. Basık kemerli niş içinde altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Cephenin iki yanında bulunan konsollardan başlayan silme üzengi taşının içine doğru devam etmektedir. Teknesi sağlamdır.

Tarikat-i aliyye meşayih-i kiramından Gül Baba hazretlerinin türbe-i şerifi ittisalinde acı çeşme fi-i akdem ce bin iki yüz seksen beş senesi tarihinde türbedarı bulunan merhum Prinççi Tahir Efendi namına bina ve inşasına muvaffak olub muahharen dahi mürur-ı ezman cihetiyle çeşme-i mezkur harab ve mail-i türab olduğundan türbedarı mumaileyhin mahdumu Prinççi İbrahim Efendi bezl-i himmet iderek müceddeden bina ve ihya eylediği hayratıdır.
Fi muharrem sene 1287

258 İbrahim Efendi (Ruznameci) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi : İbrahim Efendi Tarihi: H.1042 / M.1632-1633
Adresi: Eski Hamam Karşısı Rumeli Kavağı Meydanı SARIYER

IV. Murad döneminde Ruznâmeci İbrahim Efendi tarafından yaptırılmıştır. Ruznâmecilik, devletin gelir ve giderlerinin kayıt işiyle görevli bir makam idi. Çeşme beşik çatılıdır. Cephede iki satırlık kitabesi yer almaktadır. Ayna taşında istiridye kabuğu motifi yer almaktadır. Musluğu yerindedir.

Teknesi yoktur, önünde bir ızgara görülmektedir. Cephenin iki yanında birer alçak kabartma yer almaktadır.

Lâilâhe illallah Muhammedun Resûluliah
Bu çeşmeyi binâ eden Rüznâmeci İbrahim Efendidir.
Sene 1042

259 İbrahim Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: İbrahim Efendi Tarihi: H.1145 / M.1732-1733
Adresi: Rumeli Hisarı Arapçı Çeşmesi Sokak SARIYER

Sultan I. Mahmud zamanında, İbrahim Efendi adında bir hayırsever tarafından yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. İbrahim Efendi'nin kimliği hakkında bilgi mevcut değildir. Kitabede tarih düşüren zat ise Şair Hayrî'dir.

Çeşme klasik üslupta kesme taştan yapılmıştır. Düz bir saçağı vardır. Cephe yalın silmelerle çerçevelenmiştir. Üzengi taşlarının iç kısmından başlayan yalın basık sivri kemerli nişin içinde devam etmektedir. Silmenin altında iki tas yuvası görülmektedir. Ayna taşı yok olmuş durumdadır. Kaşkemer kabartmasının içinde bombeli dairesel bir form bulunmaktadır. Kemerin üzerinde iki satırlık kitabesi görülmektedir. Teknesi ve musluğu yoktur.

Dedim atşâna Hayrî resm-i Osmâniyle târîhin
İç İbrahim Efendi çeşmesinden mâ (...)-zemzem
Sene 1145

260 İbrahim Paşa Çeşmesi / Dört Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi : İbrahim Paşa Tarihi: H.1075 / M.1664-1665
Adresi: Eski Çarşı Ortası Çoban Paşa Hamamı Yanı GEBZE

Gebze'de Çoban Mustafa Paşa Hamamı'nın yanında bulunan bu çeşme, dört cephelidir. Cepheler klasik üslupta düzenlenmiştir.

Yan cephelerden birinde basık sivri kemerli niş ve içinde sağda bir tas yuvası bulunmaktadır.

Diğer yan cephe ise silmelerle çerçevelenmiştir. Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde yine sağda bir tas yuvası bulunur.

Ayna taşında kaşkemer motifi içinde bir rozet görülmektedir. Teknesi sağlamdır.

Ön cephede aynı düzenlemeye sahip iki çeşme görülmektedir. Tepede dikdörtgen çerçeve içinde beş satırlık kitabe bulunmaktadır.

261 İnadiye Mezarlığı Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Adresi: İnadiye Mezarlığı Gün Doğumu Caddesi İle Ferah Sokağı Köşesi ÜSKÜDAR

Kitabesinde ve diğer kaynaklarda, çeşmenin banisi ve tarihi ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmayan bu çeşme, bir yerden sökülüp getirilmiş izlenimi vermektedir.
Köşe çeşmesidir. İki ucu palmet şeklinde sonlanan bir kartuş içinde "Ve sakâhum Rabbuhum şarâben tahûrâ" ayeti bulunmaktadır. İki yanından çift çubuklar inmekte ve uçları içe doğru kıvrılmaktadır. Yuvarlak kemer içinde yaprak motifleri ve C kıvrımları görülmektedir. Ortalarında "Ve mine'l-mâi külle şey'in Hayy" ayeti görülmektedir. Musluğu yoktur. Teknesi yol seviyesindedir ve kırılmıştır.

Ve mine'l-mâi külle şey'in Hayy
Ve sakâhum Rabbuhum şarâben tahûrâ

262 İsa Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: İsa Ağa Tarihi: H.1240 / M.1824-1825
Adresi: İhsaniye Camii Avlusu ÜSKÜDAR

Hâliyâ Dârü's-sa'âde Ağası / Nâmı Hâfız İsa nef'-i cihân
Eyledi bu çeşmenin bünyâdını / Hasbeten lillâh içsün reh-revân
Her gören der Bârekallâh görmedik / Böyle zibâ çeşme-i Kevser-nişân
Sene 1240

Sultan II. Mahmud devrinde, Darüssaade Ağası Hafız İsa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Tanışık'ın 1974 tarihli fotoğrafına bakılırsa, büyük farklılıklar olduğu aşikârdır. Tanışık'ın o yıllarda varolduğunu söylediği "Ferikandan müteveffa Cemil Paşa Hazretleri'nin hayratıdır" şeklindeki tamir kitabesinden iz yoktur.

Taş örgülü kırmızıya boyanmış duvar üzerinde üç satırlık kitabeli bir ayna taşı bulunmaktadır.

Ayna taşının altında mermer bir duvar üzerinde beş musluk ve muslukların üzerinde stilize yaprak kabartmaları bulunmaktadır.

263 İshak Ağa Çeşmesi / Sütun Çeşme

Banisi: Seyyid İshak Ağa Tarihi: H.1154 / M.1741-1742
Adresi: Çayır Caddesi Serbostan-ı Mustafa Camii Duvarı Yalıköy BEYKOZ

Sultan I. Mahmud döneminde Galata Voyvodası olan Seyyid İshak Ağa tarafından yaptırılmıştır.

Kendisinin başka çeşmeleri de vardır. Silindir biçiminde bir sütun görünümündedir. Üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin üzerinde gül motifi bulunmaktadır.

Silindirin yanlarına yapılan ilaveler, 1999 yılında Beykoz Belediyesi tarafından konulmuştur. Eski resimlerinde, teknesi de farklıdır, silindir yapı kenarlarından beslenmiş durumda değildir.

Sâhibu'l-hayrât ve'l-hasenât
Es-Seyyid İshak Ağa
Voyvoda-i Galata Sene 1154

264 İshak Ağa Çeşmesi / Sütun Çeşme

Banisi: İshak Ağa Tarihi: H.1166 / M.1752-1753
Adresi: Orta Çeşme Caddesi Fevzi Çakmak Lisesi Yanı BEYKOZ

İshak Ağa'nın Galata Voyvodalığından Gümrük Eminliği görevine geçtikten sonra yaptırdığı çeşmelerden biridir. Obelisk görünümünde, piramit üst yapılı mermer bir çeşmedir. Üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Çift cephelidir. Lüleside mevcuttur.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Es-Seyyid İshak Ağa el-ma'rûf
Bi emin-i gümrük-i Âsitâne 1166

265 İshak Ağa Çeşmesi / Sütun Çeşme

Banisi: İshak Ağa Tarihi: H.1163 / M.1749-1750
Adresi: Beykoz Çayırı BEYKOZ

Gümrük Emini Seyyid İshak Ağa'nın yaptırdığı diğer bir çeşme de Beykoz çayırının ortasındaki bu çeşmedir.

Dikdörtgen bir sütun şeklinde düzenlenmiş olan çeşme mermerdendir. Dört cephelidir. İkişer musluğu ve ikişer teknesi vardır.

Altın yaldızlı üç satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sâhibu'l-hayrât ve'l-hasenât
Es-Seyyid İshak Ağa
Emîn-i Gümrük-i Âsitâne
Sene 1163

266 İsimsiz / Köşe Çeşmesi

Tarihi: H.1150 / M.1737-1738
Adresi: Kaptan Paşa Mektebi Sokak Köşesi Süleymaniye EMİNÖNÜ

Çeşme, Sultan I. Mahmud Han devrinde yapılmıştır. Çeşme üzerinde banisi ile ilgili bir kayıt yoktur. Eserin en ayrıcaklıklı yönü kitabesinin hat yazılış biçimidir.

Bir köşe çeşmesidir. Sivri kemerli nişin içinde çeşmenin kitabesi bulunmaktadır. Altında üç küçük sütun kabartması ve iki bölüm görülmektedir.

Etrafı bitkisel motiflerle süslenmiş küçük oval madalyonlar yerleştirilmiştir.

Dalgalı kemerin iki yanından çıkan akantüs yaprakları görülmektedir. Uçları kıvrılan kemer sütunçelere oturmaktadır.

Ayna taşında Bursa kemerini anımsatan bir kemer motifi bulunmaktadır. Musluğu ve teknesi yoktur.

Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy / Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy
1150

267 İslam Bey Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1322 / M.1904-1905
Adresi: İslam Bey Çeşmesi Sokak EYÜP

Kiremit örtülü çeşme tek cephelidir. Yuvarlak kemerli nişin üzerinde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Ayna taşı sadedir. Musluğu vardır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Sâhibü'l-hayr sânehü'l-Mevlâ / Mâ cerâ'l-aynü fî sebîlillâh
Ayn-ı mâ-i cûte min efdâlihi / Mâ ra'et ayneyhâ uyûn-i miyâh
Şeyyeda'llâhu kasra ikbâlehu / Nâle âmâlehu ve tâle bekâhu
Câ'e ferdün li-emri târîh / İşrib el-mâe hasbeten lillâh
Ta'mîr-i sânî fî Şa'bân sene 1322

268 İsmail Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi : İsmail Ağa Tarihi: H.1115 / M.1703-1704
Adresi: Rumi Mehmed Paşa Mahallesi Eşref Saati Sokak ÜSKÜDAR

Sultan III. Ahmed döneminde Haseki Ağası İsmail Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Köşeler pahlanmıştır ve yuvarlak ince sütunlar yerleştirilmiştir.

Cephe dikdörtgen silmelerle çerçevelenmiştir. Basık sivri kemerli nişin içinde mermer ayna taşı görülmektedir. Ayna taşının üst kısmında dairesel motifler bulunmaktadır; dalgalı kaşkemer motifinin altında karşılıklı birbirine bakan iki lale ve iki karanfil bezemesi görülmektedir. Karanfillerin ortasında şu anda harçla kapatılmış olan musluk yeri görülmektedir.

Tâlib-i merzât-ı Hakk a'nî kim İsmâil Ağa
İtdi bu hayr-ı saîd-âsârı Hakk vefîk ana
Teşnegânı eyledi istikâ bu âb-ı sâf ile
Dedi târîhin Zamîrî âb-ı cû-yı teşne-dil

Yapdı bu ayn-ı sâfâ-bahşı o pâkîze-nihâd
Hayr ile yâdına bâdî ola tâ rûz-ı tenâdd
Ecrin ihsân ide lütfuyla Hudâ fevka'z-ziyâd
Zemzem-i ayn-ı musaffâ kıldı İsmâil'i şâd
1115

269 İsmail Ağa (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: İsmail Ağa Tarihi: H.1235 / M.1819-1820
Adresi: Sinan Ağa Mahallesi Yesarizade Sokak Fatih Camii Avlusu FATİH

Sultan II. Mahmud döneminde, sürre alaylarının kayıtlarını tutmakla görevli olan Hacı İsmail Ağa tarafından yaptırılmıştır.

Affan Egemen'in, Tanışık'tan rivayetle varlığından sözederek bulamadığını söylediği çeşme budur. Zira Tanışık'tan naklettiği kitabe aynen mevcuttur.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı Âlî emîn-i surre-i
(Said, Sene 1235)
Hümâyûn el-Hâc İsmail Ağa

Silmenin altında dikdörtgen çerçeve oval bir kartuş içinde çeşmenin üç satırlık kitabesini ve rokoko üslubunda süslemeleriyle ayna taşını kuşatmaktadır. Deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yapraklarıyla oluşturulan alçak kabartmanın altından sarkan palmet motifi, C kıvrımları ve çift çubuklar görülmektedir. Teknesi taşlarla doldurulmuştur.

270 İsmail Ağa (Malatyalı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: İsmail Ağa Tarihi: H.1118 / M. 1706-1707
Adresi: Gündoğumu Caddesi Dönme Dolap Sokak Malatyalı İsmail Ağa Camii ÜSKÜDAR

Kitabeye göre çeşme, 1026 tarihinde I. Ahmed'in Kiler Kethüdâsı Malatyalı Derviş İsmail Muhammed tarafından yaptırılmış, Haziran 1706'da da Padişah Sultan III. Ahmed'in saray kethüdası Gülnuş Hanım tarafından tamir ettirilmiştir.

Gülnuş Kethüda, esir olarak getirildiği Çemberlitaş Tavukpazarı'ndaki Esirpazarı'nda satılmasını beklerken, esaretten kurtulduğunda bu civara bir mabet yaptıracağına yemin etmişti. Sonra saraya alınmış ve şehzade dairesine girmiş ve bu dönemde mescidini yaptırmıştı. Bir müddet sonra Kethüda Kadın ve İsmail Ağa çeşmelerini de aynı dönemde tamir ettirmiştir. Bundan kısa bir süre sonra da vefat etmiştir.

Çeşme mermerden ve duvara bitişik olarak yapılmıştır. Dikdörtgen silmelerle kuşatılmıştır. Silmenin üst kısmı lotus-palmet bordür ile hareketlendirilmiştir. Altında üç satırlık kitabesi bulunmaktadır.

İki tarafında birer rozet bulunan kaşkemer ile biçimlendirilmiş niş içinde yedi satırlık kitabe bulunmaktadır. Yedinci satır harç ile kapatılmıştır. Musluğu yoktur.

Çeşme ta'mîr oldu geldi bu kavme izzet
Hazretin yüzü suyıyçün diledi âb-ı sıhhat
Bin yirmi altı oldu târîhi bu çeşmenin
Mü'minînden kim içerse ola cânına rahmet
Kethüdâ-yı şehriyâr mahremi zât
Gülnûş oldu bu hayrâta düş
Teşne-dil târîh-i ta'mîrin dedi
Âb-ı sâfı çeşmede leb kıldı nûş
Rebiülevvel sene 1118

Bu çeşme ve bu cem'iyet-hâne rızâullâh içün ve sevâbını Hazret-i resûlullâhın rûh-ı şerîfleriyçün ve cemî'-i ehl-i îmân ervâhıyçün
Hazret-i Kur'ân tilâvetine binâ itdüren merhûm Sultân Ahmed Hân'ın iç kilârının kethüdâsı olan Malatyalı Dervîş İsmail bin Mehemmeddir.
Rahmetullâhi aleyhim ve li-men kâle, âmîn.

271 Kadın Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Kadın Efendi Tarihi: H.1327 / M.1909-1910
Adresi: Sahil Yolu BEŞİKTAŞ

Sultan V. Mehmed'in oğlu Necmeddin Efendi'nin annesi Dürriaden Kadın Efendi tarafından 1327 yılında yaptırılmıştır. Çeşmenin saçağı eksende alınlık şeklinde bir yuvarlak kemer oluşturmaktadır. Kemerin içinde kıvrık dal kabartmalarının arasında Sultan V. Mehmed'in tuğrası bulunmaktadır. Altında üç satırlık kitabesi vardır. İki yana ikişer tane, köşeli gömme sütun yerleştirilmiştir. Kilit taşı vurgulanmış yuvarlak kemerli çeşme içinde ayna taşı düzdür ve musluğu yoktur. Yan tarafına kitabe taşı boş olan kurnalı ikinci küçük çeşme yerleştirilmiştir.

Pâdişâh-ı meşrûtiyet-perver / Sultân Mehemmed Hân-ı hâmis
Efendimiz hazretlerinin mahdûm-ı şehriyârileri / Necmeddin Efendi hazretlerinin vâlide-i
Muhteremeleri Dürr-i aden Kadın Efendi / merhûmenin hayrâtıdır. Sene 1327

272 Kandilli İskele Çeşmesi / İki Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mahmud Tarihi: H.1232 / M.1816-1817
Adresi: İskele Meydanı KANDİLLİ

Sultan İkinci Mahmud'un tuğrası. Adlî mahlasıyla 1232

Sultan II. Mahmud'un yaptırdığı çeşmelerden biridir. Çeşme dikilitaş görünümündedir.

İki taraflıdır. Ayna taşında Sultan II. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır. Ayaklı bir kurnası vardır.

273 Kanuni Sultan Süleyman Çeşmesi / Üç Cepheli Meydan Çeşmesi

Banisi: Kanuni Sultan Süleyman Tarihi: H.974 / M.1566-1567
Adresi: Kültür Parkı BÜYÜKÇEKMECE

Büyükçekmece Kültür Parkı içinde bulunan bu çeşme, kitabesinden anlaşıldığına göre 974 yılında Kanunî Sultan Süleyman tarafından yaptırılmıştır. Çeşmenin beşik tonozu andıran bir üst örtüsü vardır.

Üç bölümden oluşmaktadır. Merkezde bulunan bölüm yan kanatlara göre daha yüksektir. Üç cepheyi dolaşan yalın bir korniş görülmektedir. Yan kanatlar ortadaki bölüme göre açılı olarak geride kalmaktadır.

Kilit taşlarında birer rozet bulunan basık sivri kemerli nişler, kalın bir silmeyle çerçevelenmiştir. Basık sivri kemerlerin üzengi taşları iç kısımdan yivlidir.

Merkezde yer alan sivri kemerli nişin içerisinde, iki yanında dalgalı kaşkemer motifi ve tepesinde yanlardakine göre daha küçük kemer motifi içinde bir rozet bulunan iki satırlık kitabesi yer almaktadır.

Kaçan bu Sarı Çeşmeyi etdi bünyâd / Süleyman Hân-ı Sultân-ı muzaffer
Dedi târihin anın ehl-i târîh / Yine akdı cihâna âb-ı Kevser
Sene 974

Kitabede kartuşlar arasında kalan boşluklar bitkisel bezemelerle doldurulmuştur.

Kitabenin altındaki ayna taşında yine kabartma şeklinde kemer motifi ve dairesel kabartmanın ortasında burması bulunmaktadır. Ayna taşının iki yanında daha küçük kabartmalı birer mermer plaka görülmektedir.

Yan kanatlarda kabartmalı birer ayna taşı ve burmaları görülmektedir. Tekne ve setleri sağlamdır.

274 Kapı Ağası İbrahim Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: İbrahim Ağa Tarihi: H.1158 / M.1745-1746
Adresi: Alemdar Mahallesi Hükümet Konağı Sokak Cağaloğlu EMİNÖNÜ

Sultan I. Mahmud'un Kapı Ağası İbrahim Ağa'nın tamirini gerçekleştirip bugüne ulaşmasına aracı olduğu bir duvar çeşmesidir. İlk banisi belli olmayan çeşmenin cephesi köşelerden dikdörtgen sütunlarla sınırlandırılmıştır. Çeşmenin geniş saçağının altında ve sütunların arasında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında dikdörtgen çerçeve içinde bulunan alan düzdür. Musluğu ve teknesi yoktur.

Hân-ı Mahmûd'un Kapı ağası İbrahim Ağa / Bu hayırdır ta'mîri şimdi ola meşkûreden
Târîh-i ta'mîrine teşne söyle ey Mukîm / Gel safâ ile su iç bu çeşme-i ma'mûreden 1158

Ve sekâhum Rabbühum şarâben tahûrâ

275 Kapıcı Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Tarihi: H.1015 / M.1606-1607
Adresi: Fahri Korutürk Caddesi Eyüp Çocuk Yuvası Önü EYÜP

Sultan I. Ahmed'in Kapı Ağalarından biri tarafından yapılmıştır. Kitabede ağanın ismi geçmediğinden çeşmenin adı, "Kapıcı Çeşmesi" olarak kalmıştır.

Kademeli kornişin altında iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Basık sivri kemerin üzengi taşı iç kısımdan yivlidir. Derince nişin içerisindeki ayna taşı kâse içinde meyveler ve çeşitli bitkisel süslemelerle tezyin edilmiştir. Ayna taşının yanında yuvarlak kemerle belirlenen bir niş bulunmaktadır, fakat niş tam bir yuvarlak kemer oluşturmaz. Setinde, dalgalı kemer formları altında simetrik kâseler içinde meyve kabartmaları görülmektedir.

Olan Hân-ı Ahmed'e Kapu ağası izz ü devletle
Yapup Hak yoluna bunda bu çeşmeyi oldu hamîdi
Ali Murtazâ'nın dest-i pâkinden içe Kevser
Bu hayrına ol nebiyyi'l-Mustafa'nın hem delîl oldu
Görünce Bülbülî akduğını bu âb-ı pâkin ben
Dedim târihini Allah için Kevser-i li-sebîl oldu.
1015

276 Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa Şadırvanı

Banisi: Kılıç Ali Paşa Tarihi: H.988-989 / M.1581
Adresi: Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa Camii TOPHANE

Cami yaptırmak için Sultan III. Murad'dan yer isteyen Kaptan-ı Derya Kılıç Ali Paşa'nın kendisine yer olarak gösterilen denizi doldurarak yaptırdığı caminin avlusunda bulunan şadırvan; cami, medrese, türbe ve sebilden oluşan bu küçük külliye ile birlikte yapılmıştır. Mimar Sinan'ın son dönem eserlerindendir.

Sekiz sütunlu üzeri etekli bir kubbe ile örtülü şadırvanın altında çokgen ve konik çatılı çeşmesi görülmektedir.

Ve mine'l-mâ'i külle şey'in hayy

277 Karagöz Mehmed Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Karagöz Mehmed Paşa Tarihi: H.1065 / M.1654-1655
Adresi: Karabaş Mahallesi Karagöz Tekkesi Sokak Kocamustafapaşa FATİH

Sultan IV. Mehmed döneminde, Murad Paşa'nın Kethüdâsı Karagöz Mehmed Paşa ruhuna yaptırılmıştır. Çeşme klasik tarzda kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen silmeler cepheyi kuşatmakta. Üstte silmenin altında çeşmenin iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât râgıbü'l-cenneti ve derecât Merhûm Murad Paşa kethüdâsı Karagöz Mehemmed Paşanın rûhuna fâtiha sene N. [Ramazan] ??06

Altında, kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli bir niş görülmektedir. Nişin içinde sağda bir tas yuvası vardır. Ayna taşı yarısına kadar toprağa gömülmüştür. Teknesi toprakla dolmuştur. Basık sivri kemerin üzengi taşı iç kısımdan yivlidir.

278 Karyağdı Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mahmud Tarihi: H.1228 / M.1813-1814
Adresi: Piyer Loti Karyağdı Sokağı EYÜP

16. yüzyılda kurulmuş Bektâşi tekkelerinden biri olan Karyağdı tekkesinin bulunduğu sokaktadır. Piyer Loti olarak anılan bu tepenin ismi o tarihlerde "Karyağdı" tepesi olarak anıldığından tekkeye bu isim verilmiş, çeşme de bu adla anılmıştır.

Kitabesine göre çeşme H.1228 yılında II. Mahmud Han tarafından yaptırılmıştır. Dikdörtgen çerçevenin kenarlarında kabartma ile yazılmış kitabeleri bulunmaktadır. Sade bir cephe düzenine sahiptir. Küçük bir teknesi vardır.

Efdalü'l-a'mâl-i sakyü'l-mâ buyurmuşdur Resûl
Su sebîlillâh li-rûhi'l-Haseneyn ola kabûl
sene 1228

Sâzî şod Abdülhamîd Hân-zâde Mahmud Hân hak
Hû Medîne feth-i Mekke müjdesi buldu vusûl
sene 1228

279 Kasapbaşı Hasan Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Kasapbaşı Hasan Efendi Tarihi: H.1231 / M.1815
Adresi: Topkapı-Edirnekapı Arası Edirnekapı FATİH

Çeşme Sultan II. Mahmud devrine aittir. Kasapbaşı Hasan Efendi tarafından yaptırılmıştır. Kasapbaşı sarayın et işlerinden sorumlu olup Enderun'un Kilerbaşına bağlıdır. Dikdörtgen planlı ve düz çatılı çeşmenin cephesi kalın dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Ayna taşının üst kısmında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Yuvarlak kemer motifi içinde uçları kıvrık iki akantüs yaprağı arasında oval bir madalyon içinde "Maşallahu teala kan 8 Ra sene 1231" yazısı okunmaktadır. Altında ikinci bir yuvarlak kemer motifi içinde stilize akantüs yaprakları görülmektedir. Musluğu yoktur. Teknesi kırılmıştır.

Sâhibü'l-hayrât şerîf-neseb eşref-i Hacegân / Hasan Efendi Kassâbbaşı-i hûb-hısâl
Yapdı bu çeşme-i dil-cûyu rızâ'en li'llâh / Haşre dek defterine yazıla ahsen-i a'mâl
Nice hayrâta muvaffak ide lutfiyle anı / Ecrini eyleye makbûl Hüdâ-yı müte'âl
Hayriyâ verdi safâ teşnelere târîhin / Hasaneyn aşkına mâ-i çeşmeden iç âb-ı zülâl
Maşallahu teala kan 8 Ra sene 1231

280 Kasapbaşı Mehmed Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mehmet Ağa Tarihi: 1314 / 1896-1897
Adresi: Şehsuvarbey Mahallesi Şehsuvarbey Çıkmazı Kadırga EMİNÖNÜ

Eğin'li Kasapbaşı Mehmed Ağa tarafından yaptırılmış olan bu çeşme 1314 yılında Asaf Paşa tarafından tamir ettirilmiş olup, üzerindeki kitabe tamir kitabesidir. Çeşme duvara bitişik olarak yapılmıştır. İki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında, iki yanda iri birer penç kabartması bulunmaktadır. Ortalarında yivli iki yanı ay biçiminde kesilmiş silindir bir kabartma görülür. Cephenin iki yanına aynı yivli silindir kabartmalar yerleştirilmiştir. Ayna taşı bir çerçeve içinde yer almaktadır. Musluğu yoktur.

Eğinli Kassâbbaşı Mehmed Ağa idi evvel banî / Mahv olup bir masura suyu hem nâm u nişânı
Evkâfından bulup çıkardı bunu mahallenin e'immânı

Yâver-i Ekrem Hazret-i Âsaf Paşa müşîr-i sâmî / İlâhî âbâ vü ecdâdının olsun cennet mekânı
Yapdırup bu çeşmeyi oldu bânî-i sânî Gurre-i Muharrem 1314 [Ketebehu:] Ali?

281 Kassam Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Hatice Hanım Tarihi: H.1342 / M.1923-1924
Adresi: Bulgurlu Mescit Sokak Ve Kassam Çeşme Sokağı Köşesi ÜSKÜDAR

Kitabesinde Hatice Hanım isimli bir hayır sahibi tarafından H.1342 (1923-1924) senesinde yaptırıldığı belirtilmektedir. Ancak bu bir tamir kitabesidir. İlk banisi ve tarihi hakkında bir bilgi yoktur. İsminin de neden "Kassam Çeşmesi" olduğu bu yüzden bilinmemektedir. Çeşme piramidal bir kubbe ile örtüdür. Kubbenin etrafını oymalı bir saçak dolanmaktadır.

Kare planlı çeşmenin köşeleri pahlıdır ve birer silindir sütun yerleştirilmiştir.
Cephe silmelerle çevrelenmiştir. Saçağın altında bulunan kartuş içerisinde kitabe yer almaktadır. Girintili çıkıntılı kemerle biçimlendirilmiş niş görülmektedir.
Ayna taşının üst kısmında içi boş bir kartuş bulunmaktadır.
Ayna taşında bulunan süslemeler dökülmüştür. Muhtemelen ortasında bir rozet bulunduğu izlenimini vermektedir. Musluğu yoktur ve teknesinin içi taşlarla doldurulmuştur.

Sâhibetü'l-hayrât Hatîce Hanım tarafından tamir edilmiştir.
Sene 1342

282 Katip Mustafa Efendi Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Mustafa Efendi Tarihi: H.1193 / M.1779-1780
Adresi: Çavuş Dere Caddesi Kartal Baba Caddesi Mustafa Kasvar Baba Camii ÜSKÜDAR

III. Selim döneminde Kalyonlar Katibi Dereli Mustafa Efendi adında bir hayır sahibi adına yaptırılmıştır.

Çeşme klasik üslupta yapılmıştır. Cephe silmelerle çerçevelenmiştir. Üstte iki satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Basık sivri kemerli niş içerisinde sağ ve solda iki tane tas yuvası bulunmaktadır. Üzengi taşları içten yivlidir. Yuvaların arasında kaşkemer motifi ve içinde, ağaç motifi olabilecek, üçgen bir kabartma ile süslenmiş ayna taşı bulunmaktadır. Teknesi sağlamdır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Kalyonlar Kâtibi Dereli
Merhûm Mustafa Efendi rızâ'en-lillâh el-Fâtiha
sene 1193

283 Kavacık Çeşmesi / Sütun Çeşme

Banisi: Sultan II. Mahmud Tarihi: H.1253 / M.1837-1838
Adresi: Kanlıca Kavacık Çiftliği Havuz Başı Kanlıca BEYKOZ

Sultan II. Mahmud tarafından yaptırıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır.

1970'lerdeki resimlerinde kitabenin üstünde büyükçe bir lale formu oturtulduğu görülüyor. Ancak bugün üst kısmı atılmış olan çeşme bir dikilitaş görünümündedir ve dalgalı, kavisli hatları vardır. Dört tarafında iki satırlık kitabesi dönmektedir. İçi toprak dolmuş dört oval teknesi vardır.

Menbaı nehr-i kerem Pâdişâh-ı berr u himem
Feyz-i mecrây-ı hüküm zıll-i zalîl-i ma'bûd
Etdi serçeşme-i ecnâd-ı safâya peymâ
Manzar-ı lutfu olub şimdi bu sûy-i dil-sûd

Neşr olurdu ademiklimine esbâb-ı hayat
Cûd u ihsânına olsaydı mesâğ-ı meşhûd
Eyleye cûş u hurûş tâ ki cihanda enhâr
Reşhatınca ede ömrünü Hak nâ-ma'dûd

Yazdı tarihin Tahsin kulu şükr olsun
Oldu bu ayn-ı hayat çeşme-i Sultan Mahmûd
1253

284 Kayışdağı Suyu Çeşmesi (Sahra-i Cedid Camii) / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Adresi: Sahray-i Cedid Mahallesi Şemseddin Günaltay Caddesi KADIKÖY

Çeşme, tepesinde alemi olan büyükçe bir kubbeyle örtülmüştür. Geniş saçağının altında, kıvrık dallardan ve bitkisel süslemelerden oluşan alınlık şeklinde bir kabartma motifin ortasında madalyon içindeki kitabesi bulunmaktadır. İki yanında birer rozet bulunmaktadır. Altından burmalı bir silme geçmektedir.

Cephenin iki yanında başlıkları saçağa dayanan, orta bölümleri oluklu birer ince yuvarlak sütun bulunmaktadır. Kilit taşı vurgulanmış ve ortasına bir istiridye motifi yerleştirilmiştir. İki ince yuvarlak sütuna oturan yuvarlak kemerin iki yanındaki boşluklar rumi, palmet ve kıvrık dallardan oluşan bir süslemeyle doldurulmuştur. Çeşmenin sol tarafında sadakanın hayırlısının su olduğunu bildiren hadis yazılıdır.

Derin nişin içinde üstte "Kayışdağı Suyu" ve altında "Alahın Lütfü İle / Tamam Oldu İş Bu Eser / Çek Besmeleyi Şerifi / İç Abı Hayatı Deyi Ver / Elhamdülillah / Girsin Vücuduna Eseri Hayat." yazıları okunmaktadır.

Çeşme üzerinde herhangi bir isim ve tarih kayıtlı değildir. Yirminci yüzyılın başlarında imar edilmiş olduğu izlenimini vermektedir.

Ayna taşında bitkisel kabartmalar görülmektedir. Musluğu yaprak kabartmalarının içinden çıkmaktadır.

Vecealnâ mine'l-mâi kule şey'in hayy
Ketebehu Hakkı

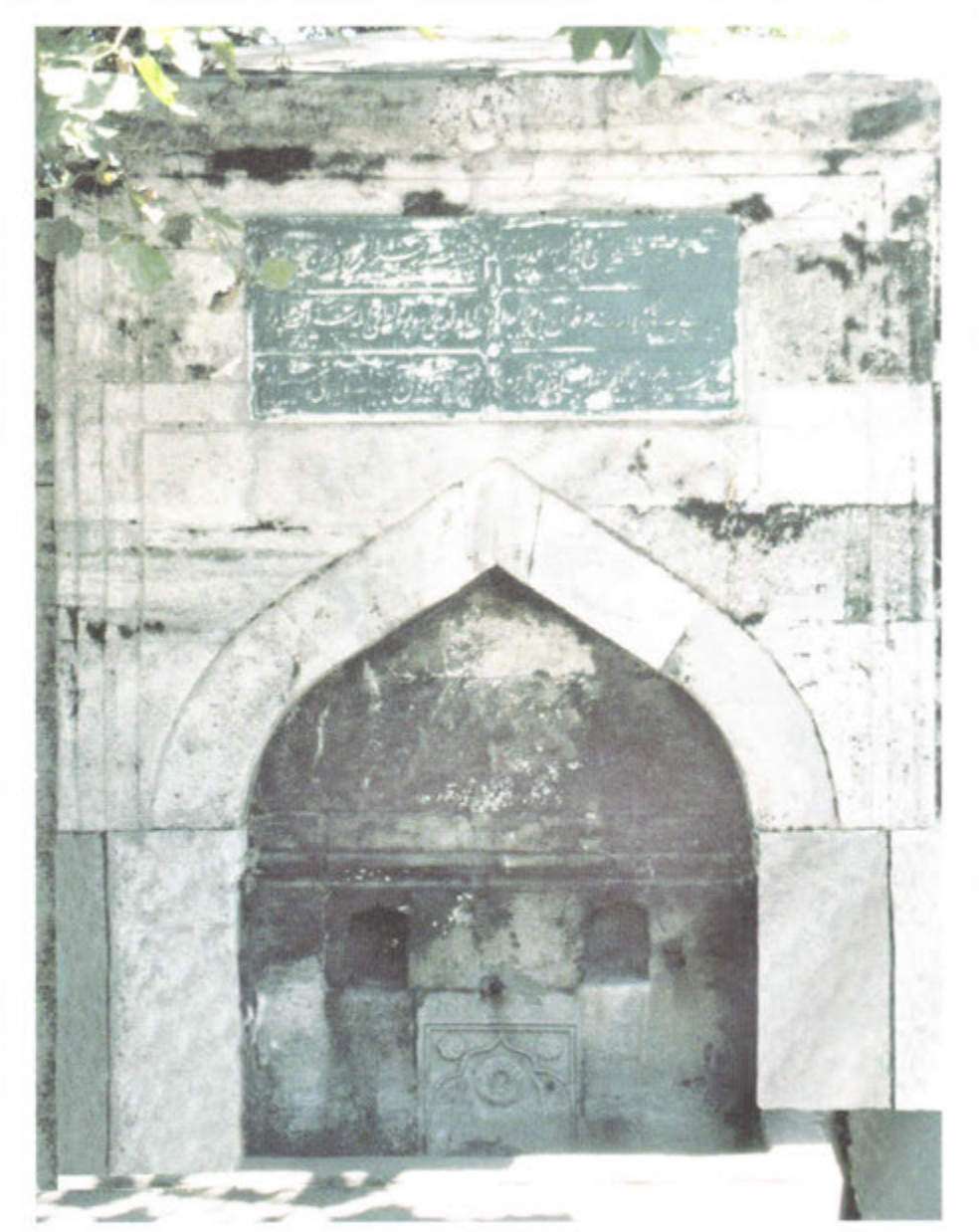
285 Kazasker Feyzullah Efendi Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Feyzullah Efendi Tarihi: H.1141 / M.1728-1729
Adresi: Küçük Yalı Caddesi Çeşme Meydanı MALTEPE

Sultan III. Ahmed döneminde Anadolu ve Rumeli Kazaskerlikleri'nde bulunan Feyzullah Efendi tarafından 1141 yılında yaptırılmıştır.
Çeşme klasik üslupta, kesme taştan ve dört cepheli olarak düzenlenmiştir ve kare planlıdır. İki cephe yalın silmelerle kuşatılmıştır. Silmenin altında çeşmenin üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Basık sivri kemerli nişin içi üzengi taşlarından başlayan yivli bir silme ile bölümlenmiştir. Ayna taşı yol seviyesinin altında kalmıştır. Üst kısmında lotus-palmet bir bordür bulunmaktadır. Dalgalı kaşkemer motifinin üstte iki yanında birer rozet ve içinde dairesel bir kabartma ve iki yanında birbirine bakan birer servi motifi bulunmaktadır. Ayna taşının iki yanında tas yuvaları bulunmaktadır.

Yan cephelerden birinde sivri kemerli, kötü durumda bir niş ve nişin içinden çıkan bir boru görülmektedir. Diğer yan cephedeki niş kırık mermer parçaları ile doldurulmuştur. Bu doldurulmuş nişin üzerinde yarım daire şeklinde bir çıkıntı ve yine onun üstünde yarım daire bir kabartma bulunmaktadır.

Cenâb-ı kadıasker ya'nî Feyzullâh Efendi'nin
İdüp âb-ı nâbı dört taraftan bî-riyâ icrâ
Lebibâ teşnegâne böyle işrâb itdi târîhin

Hemîşe masdar-ı hayr ide zâtın hazret-i Allâh
Kı oldu sü be sü lutfu ile sîr-âb ibâdullâh
Bu vâlâ çeşmeden âb-ı hayât iç fî sebîlillâh
1141

Vâziu'l-hayrât Feyzullâh Efendi kim
Eyleyüp bu karyeyi manzûr-ı çeşm-i iltifât
Şâkir-i Dâ'î sitâyiş birle târîhin dedi

Kadıasker ibn-i kadıasker-i vâlâ asıl
Kıldı atşâna zülâl-i birr ü a'yânın sebîl
Menba'-ı zemzem-i mu'allâ çeşmesâr-ı bî-adîl
1141

286 Kazlı Çeşme / Duvar Çeşmesi

Banisi : Mehmed Bey Tarihi: H.953 / M.1546-1547
Adresi: Kazlıçeşme ZEYTİNBURNU

KAZLI ÇEŞME

Kazlıçeşme semtine adını veren; üzerinde kaz kabartması bulunan çeşmedir. Çeşmenin yapılışına dair çeşitli efsaneler vardır. Bunlardan en çok itibar göreni; İstanbul kuşatması esnasında başgösteren su sıkıntısının, uçan kazların takip edilmesiyle, onların konduğu yerin kazılması sonucu çıkan su kaynağı için yapıldığıdır. Kazlı Çeşme adının da buradan geldiğine inanılmaktadır.

Kitabesinde Mehmed Bey isimli bir zatın yaptırdığı belirtilerek ve 953 tarihi düşürülmüştür. Üzerinde var olduğu söylenen stilize kaz motifi sökülmüştür. Ancak yeri belirgindir. (A. Egemen de kaz motifinden bahseder.)

Tek cepheli ve kesme taştan yapılmıştır. Takı andıran bir cephe düzeni vardır. Basık sivri kemerli nişin içinde çeşmenin yaldızlı kitabesi bulunmaktadır. Sivri kemerin kilit taşında bir motif vardır.
Ayna taşı yalındır ve kötü durumdadır. Lülenin bulunduğu bölüm basık sivri kemer ile belirlenmiştir. Ayna taşının iki yanında simetrik olarak yuvarlak kemerli küçük nişler yer almaktadır.

Kim nazar etdi bu âb-ı sâfiye / Dedi buna Kevser olmaz kâfiye
Gördü bir âşık dedi târihini / Nûş iden yârâna sahhâ âfiye
Mehmed Beğ ki fakihdür iştihârı / Getürdü âleme bir mâ-i câri

287 Kethuda Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mehmet Ağa Tarihi: H.1285 / M.1865-1866
Adresi: Yalıköy Çayırı Sokak Ahmed Midhat Efendi Caddesi BEYKOZ

Affan Egemen, bu çeşme hakkında "Anadolu Yakası'nın tesbit edilebilen en eski çeşmesi" ifadesini kullanmaktadır. 1978 yılında yol genişletilirken sökülüp 1983 yılında eski yerinin gerisinde yeniden kurulmuştur.

Bu arada sağ ve solda bulunan kitabelerin yerleri değişmiştir. İlk banisi Defterdar Şıkk-ı Evvel İskender Çelebi'nin kethüdası'dır. Adı belirtilmeyen bu kethüdaya izafen "Kethüda çeşmesi" olarak anılmaktadır.

III. Selim devrinde Fettah Efendi, I. Abdülmecid devrinde Mehmed Ağa, Abdülaziz döneminde de Ali Bey isimli zatlar tarafından olmak üzere üç kez yenilenmiş veya yandaki ilave küçük çeşmeler konmuştur. 1217

Düz çatılı mermer çeşme tek cephelidir. Saçağın üstünden geçen palmet süslemeli bir silme görülmektedir.

Ayna taşının üzerinde istiridye formu görülmektedir. Üzerinde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Bitkisel süslemeli bir silme çeşmeyi çerçevelemektedir. Musluğu üzerindedir, teknesi sağlamdır. İki yanına istiridye motifli birer küçük çeşme daha yerleştirilmiştir.

Solda on satır, sağda on bir satır olmak üzere üstlerinde kitabeleri bulunmaktadır. Küçük kurnaları kırılmıştır. Muslukları yoktur.

Cenâb-ı kethüdâ-yı defterî kim şıkk-ı evvel
Rızâ-yı Hakk için bu ayn-ı pâki eyledi inşâ
Olur dil-teşnegân yine her demde hayât-âver
Attâş ehlini bir lütfu ile eyledi ihyâ
Dedim itmâmını güş eyledikde Abdiyâ târîh
Bu ayn-ı dil-güşâdan zemzemdir olan icrâ

Eğer mü'min içer ise bu âbı
Nasîb olsun ana Kevser şarâbı
Tokat ustası el-Hâc
Mehemmed Ağa'nın hayrâtı
imameyn ervah-ı
(...)1262

Kurenâ-yı şeh-i a'zâm Ali Bey sâbıkâ
Kim ana ihsân ide Mevlâ uluvv-i derecât
Mâderi Fatma Hanım rûhunu şâd-ı Hakk için
Eyledi bu çeşmeyi âbâd o memdûhü'l-hasenât
Teşnegân def'i te'attuş eyledikce her zaman
Hak ana şarâb-ı rahmet ile kılsun iltifât
Düşdü bâ ilhâm-ı Hakk târîh-i tâmmın Râsimâ
Çeşme-i hemnâm-ı hayrdan için âbü'l-hayât ?
Sene 1285

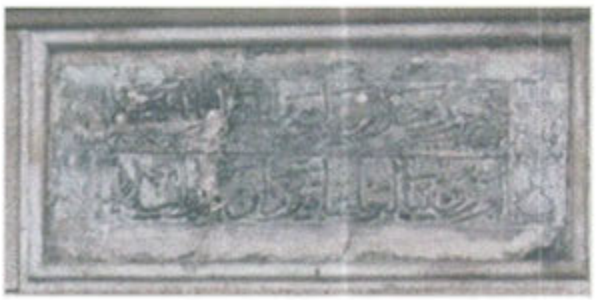
Kisedâr-ı defterî Fettah Efendi hazreti
Cûy-bâr-ı ma'rifetdir zâtı bir dürr-i aden
Sû be sû asâr-ı hayr itmek idi niyâtı hep
Kim zülâl-i lütfu cârî işte bu nev çeşmeden
Âb u tâbı kalmamışdı öyle olmuşdu harâb
(...)

288 Kıblelizade Mehmed Bey Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Kıbleli-zade Mehmed Bey Tarihi: H.1165 / M.1751-1752
Adresi: Emin Çeşme Sokak Zindan Arkası Kasımpaşa BEYOĞLU

Sultan II. Abdülhamid döneminde yapılmıştır. Kitabesine göre banisi Kıblelizâde Mehmet Bey'dir. Basık sivri kemerli niş üzerinde çerçeve içinde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Düz çatılıdır. Ayna taşı düzdür. Musluğu vardır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Kıbleli-zâde Mehemmed Beyefendi
Sene: 1315? Harrerehu Ömer

289 Kıblelizade Mehmed Bey Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Muhammed Bey Tarihi: H.1145 / M.1732-1733
Adresi: Beyoğlu Emin Camii Duvarı Kasımpaşa BEYOĞLU

Sultan I. Mahmud döneminde Kıblelizâde Mehmed Bey isimli hayır sahibi tarafından yaptırılmıştır. Çeşme klasik üslupta ve kesme taştan duvara bitişik olarak yapılmıştır. Köşeleri pahlıdır ve birer ince yuvarlak sütun yerleştirilmiştir. Silmelerle cephe çevrelenmiştir.

Üstte, silmenin altında çeşmenin iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Basık sivri kemerli bir niş görülmektedir.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât
Kıbleli-zâde Muhammed Beğ Efendi
Sene 1145 harrerehû Mehmet İzzet

290 Kırımî Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Kırımî Tarihi: H.1148 / M.1735-1736
Adresi: Otakçılar İlköğretim Okulu Yanı EYÜP

Sultan I. Mahmud zamanında yaptırılmış olan bu çeşmenin kitabesinde "Kırımî" isminden başka banisi hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Çeşme klasik üslupta ve kesme taştan yapılmıştır. Basık sivri kemerli niş içinde, üzengi taşlarından nişin içine dönen dairelerden oluşan kabartmalı bir silme bulunmaktadır. Ayna taşı üzerinde palmet lotuslarla süslenmiş yaldızlı bir rozet ve yatay duran vazo içinde çiçek kabartması görülmektedir. Rozetin üzerinde yarım kalmış çiçek motifleri görülmektedir. Büyük ihtimalle bu ayna taşı başka bir yerden buraya getirilmiştir. Çeşmenin yanında duvar üzerinde küçük mermer bir çeşme daha bulunmaktadır. Akantüs motifleri, C kıvrımları ve iki oluklu sütun arasında istiridye motifinin altında musluk yeri görülmektedir. Oldukça büyük bir yalağı vardır.

Semiyy-i hazret-i fahr-ı dû âlem
Muhît-i mekremet-i dil-sâf u dânâ
Ki ya'ni sadr-ı İstanbul-ı sâbık
Bu zîbâ çeşmeyi yaptırdı hakkâ
Necîbâ bed' ü itmâmına târîh
Sezâdır olsa bu beyt-i dil-ârâ
Akıtdı aynını âb-ı hayâtın 1147
Kırımî çeşm-i sârından için 1148

291 Kısıklı Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Adresi: Alemdağ Caddesi Kısıklı Meydanı Çamlıca ÜSKÜDAR

Bu çeşmenin banisi hakkında farklı rivayetler vardır. A. Egemen III. Murad'ın Bostancıbaşısı tarafından yaptırıldığını söyler. Çok daha önce Çelebi Mehmed'in, şeyhi İvaz Fakih Efendi'nin yaptırdığını söyleyenler de vardır. Ancak üzerindeki kitabe 1333 yılına ait tamir kitabesidir. İlk banisi ve ilk yapılış tarihi hakkında çeşme üzerinde herhangi bir bilgi yoktur.

Tek cephelidir. Mermerden yapılmıştır. Piramidal mermer çatının altında oymalı kirpi saçak ve altında yer alan kornişte mukarnas bezemesi vardır.

Bu kornişin altında üç adet simetrik rozet (penç) bulunmaktadır.
Ön yüzde bulunan çeşme dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır.

Ortada sivri kemerli bir niş içinde ayna taşı düzdür. Sivri kemerin iki yanında birer kabara yer almaktadır. Sivri kemerin üzerinde, çeşmenin kitabesi bulunmaktadır.

Kitabenin sağ ve sol tarafında iki bitki motifi bulunmaktadır. Çeşmenin ön yüzünün iki köşesi pahlanmış ve birer silindir sütun yerleştirilmiştir.

"Ve ceainâ mine'l-mâi külle şeyin hayy"
Ketebehu Ömer Vasfi

292 Köprülü Mehmed Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Köprülü Mehmed Paşa Tarihi: H.1072 / M.1661-1662
Adresi: Yeniçeri Yolu Cadddesi İle Peykhane Caddesi Köşesi Köprülü Mehmed Paşa Medrese Duvarı BEYAZIT

Sultan IV. Mehmed (Avcı) döneminde meşhur Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme klasik tarzda, mermerden yapılmış ve portal görünümündedir. Üst kısmında cepheyi yalın bir korniş dolanmaktadır. Kornişin altında üç rozet görülmektedir.

Çeşmenin köşeleri pahlanmış ve ince uzun burma sütunlar yerleştirilmiştir. İnce silmelerin ortasında kilit taşında gül kabartması bulunan basık sivri kemerli bir niş görülmektedir.

Kemerin dış kısımları lotus ve kıvrık dallarla süslenmiştir ve iki yanda simetrik olarak birer rozet bulunmaktadır. Kemerin üzerinde "Sâhibü'l-hayrât sadr-ı esbak merhum Köprülü Mehmed Paşa" yazmaktadır. Kemerin iç kısmı kıvrık dal motifleriyle tezyin edilmiştir. Ayna taşında dalgalı kaş kemer motifi görülmektedir. Musluğu yoktur.

Sâhibü'l-hayrât sadr-ı esbak merhum Köprülü Mehmed Paşa

293 Köşklü Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Burhan İbrahim Beşe Tarihi: H.1194 / M.1780-1781
Adresi: Yeni Bağdat Caddesi Köşklü Çeşme Parkı GEBZE

Burhan İbrahim Beşe isimli hayır sahibi tarafından Molla Mustafa' nın ruhuna ithafen yapılmıştır. Kitabede verilen 1194 tarihi Sultan I. Abdülhamid döneminde yapıldığını göstermektedir. Ancak görünümüne bakılırsa, ilk çeşmeden ayna taşı ve kitabesi göze çarpmakta ve diğer aksamı ile yakın dönemde restorasyon gördüğü izlenimini vermektedir.

Çeşme duvarı üstü düz piramidal bir kuruluşa sahiptir. Dört satırlık kitabesinin altında mermer ayna taşı üzerinde, iki yivli sütuna oturan yuvarlak kemer içerisinde bütün alanı kaplayan yaprak motifleri görülmektedir. Teknesi yol seviyesinin altındadır.

Bu çeşme [...] âbdârın Burhân'ın
Yedi [...] azâd eyleye Allah canın
Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Burhan İbrahim Beşe
Molla Mustafa rûh-ı şeriflerine el-Fâtiha
Sene 1194

294 Kuru Çeşme (II. Mahmut Han Çeşmesi) / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mahmut Tarihi: H.1248 / M.1832-1833
Adresi: Fıstık Ağacı Caddesi Kuru Çeşme Parkı ÜSKÜDAR

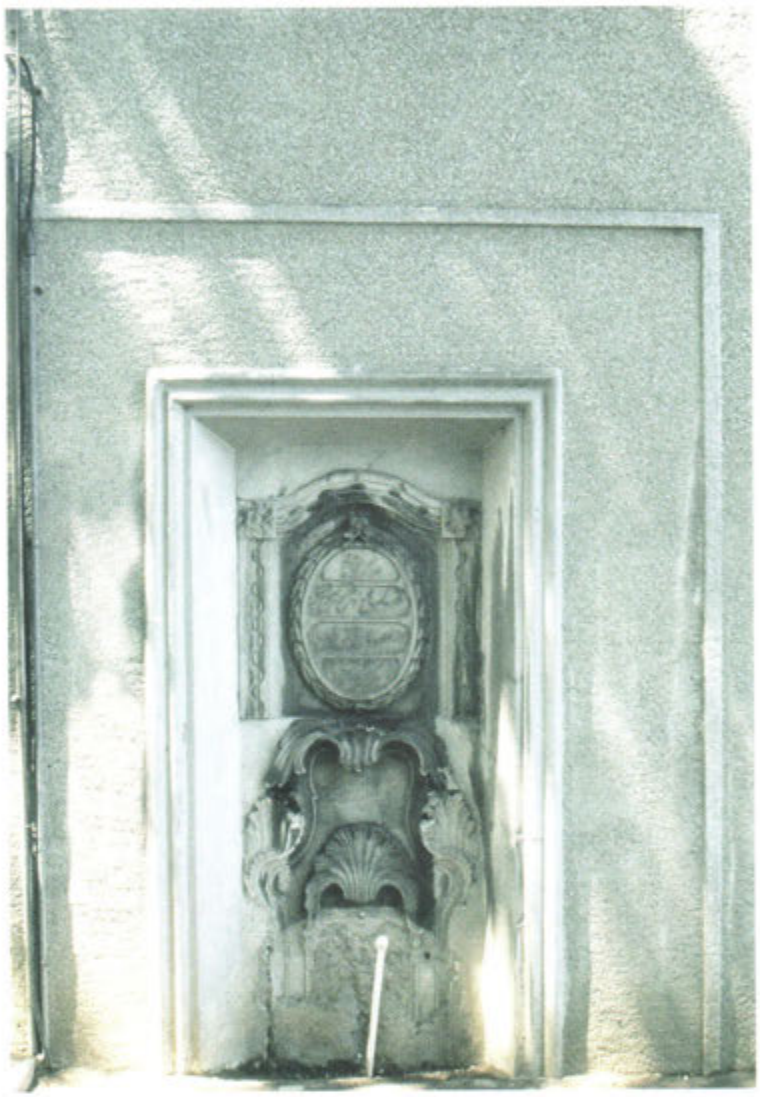

Sultan II. Mahmud tarafından 1248 yılında yaptırılmıştır. Kitabesi Yesârizâde'ye aittir. Duvara bitişik olarak yapılmış çeşmenin kitabesi, saçak biçimindeki silmenin altında beş satır halinde görülmektedir. Cephede ayna taşının iki yanında birer köşeli gömme sütun bulunmaktadır. Süslemesiz ayna taşının üzerinde bir silme bulunmaktadır. Teknesi sağlamdır.

Mu'allâ âb-ı rû-yı saltanat şâhenşeh-i âlem/Cihân müstağrak-ı bahr-ı sehâ vü lutfıdır hâlâ/Demâdem cûy-bâr-ı cûdu cârî oldu devrâna
İhâta itdi deryâ-yı atâsı âlemi hakkâ/O Şâh-ı mâlik-i bahreyn himmet menba'ıdır kim/Nice âsâr ve hayrâtıyla ma'mûr oldu bu dünya
Nev âsârın biri de işte bu âb-ı zülâl ancak/Yerinde sû be sû hayrı o Şâhın olmada icrâ/Bu etrâfın küll-i ihtiyâcı var idi suya
Hayât-ı tâze geldi bu mahallin halkına mahzâ/Kıla ömrün hemân Hakk bahr-ı bî pâyândan efzûn/Muvaffak her zamân âsâra ol Şâh'ı ide Mevlâ
Lebîbâ akdı âb-ı sâfî târîhin ider işrâb/Mücedded Hân-ı Mahmûd eyledi bu çeşmeyi ihyâ 1248/Ketebehu ed-dâ'î Yesârî-zâde Mustafa gufira lehumâ

295 Kuzguncuk İskele Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1247 / M.1831-1832
Adresi: Kuzguncuk Vapur İskelesi Yanı Kuzguncuk ÜSKÜDAR

Kitabesinden hangi yılda yaptırıldığı anlaşılamayan bu çeşmenin kim tarafından yaptırıldığı da bilinmemektedir. Tanışık, 1207 tarihini veriyor ancak doğru tarih 1247 de okunabilir. Düz beton duvar üzerine yerleştirilen diktörtgen çerçeve içerisinde, içerikli olarak yer alan bir ayna taşı bulunmaktadır. Ayna taşının üzerinde, iki ucunda çiçek motifleri bulunan dalgalı kemer formu yer almaktadır. Bu formun içerisinde, tepesinde bir çiçek bulunan oval rozet içerisinde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında barok kabartmalar görülmektedir. Musluğu ve teknesi yoktur.

Hüve'ş-Şâfi
Âb-ı nâb iç nüş eyle subh u mesâ
Sâhibü'l-hayrâta kıl hayr duâ
1247 Fi 13 Za

296 Küçüksaray Meydanı (Emine Sultan) Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Emine Sultan Tarihi: H.1079 / M.1668-1669
Adresi: Küçüksaray Meydanı Şehremini FATİH

II. Mustafa'nın kızı Emine Sultan tarafından 1079 yılında yaptırıldığı kitabesinden anlaşılan çeşmenin, 1178 yılında tamir gördüğü ve bu tamirin I. Mahmud'un ruhuna ithafen gerçekleştirildiği belirtilmektedir.

Cephenin üst kısmında iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Yuvarlak dalgalı kemerli nişin içinde üç satırlık kitabe vardır.

Bu nişin içine dalgalı kemerli sığ bir niş daha yerleştirilmiştir. Teknesi bozulmuştur. Musluğu yoktur.

Belediye Encümeni'ndeki
Asar-ı Atika kaydı

Nice dem hâli harâb iken mürûr-ı dehr ile / Böyle bir ayn-ı hayât olmuşdu tecdîdi muhâl
Târîhi Sultân Mahmud rûhuna kılsun duâ / Nûş idenler çeşme-i dil-cûydan âb-ı zülâl 1178

Çıkdı başdan bir makâma şevkle aynü'l-hayât / Cûşa geldi gûş idüp bu âb-ı sâfın makdemin
Bu dil-fezâ mevki'in itdi havâsına heves / Ayn-ı Kevser reşkle akıtdı çeşm-i nermin
Teşnegâna oldu zemzem yazdılar târîhini / Emîne Sultân icrâ itdi Lütfi zemzemin
Sene 1079

297 Kürekçioğlu Ali Ağa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Tarihi: H.1273 / M.1856-1857
Adresi: Aydınlı Merkez Camii TUZLA

I. Abdülmecid dönemi yapılarındandır. Kürekçioğlu Ali Ağa isimli bir zat tarafından yaptırılmıştır. Kaynaklarda bu çeşme ve banisi hakkında bilgiye rastlanmamıştır. Beşik çatılı ve dikdörtgen planlı çeşmenin bir yüzünde mermer levha üzerinde beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Fakat kitabe okunamayacak haldedir. Dalgalı kemer motifi içinde lülesi bulunmaktadır.

Sâhibü'l-hayrât Kürekcioğlu Ali Ağa'nın hayrâtıdır. Sene 1273

Yan cephesinde muhtemelen bir zamanlar orda olan ayna taşının yeri ve iki satırlık bir kitabe görülmektedir.

298 Ladikli Ahmed Ağa Çeşmesi (Servili Çeşme) / Meydan Çeşmesi

Banisi: Ladikli Ahmed Ağa Tarihi: H.1208 / M.1793-1794
Adresi: Kadıköy Rıhtım Caddesi İle Haydarpaşa Çayırı Sokağı Köşesi KADIKÖY

Sultan III. Selim'in Çuhadarağası Ladikli Ahmed Ağa tarafından yaptırılmıştır. Ahşap bir konak önünde olup "Servili Çeşme" adıyla da bilinir. 1996 yılında onarım görmüştür.

Çeşme dört yüzlüdür. Klasik üsluba uygun olarak yapılmıştır. Piramidal bir çatıyla örtülüdür. Cephe ince silmelerle çerçevelenmiştir. Daha önce okunmuş kitabe metinlerinden tarihi 1208 gözükmektedir.

Dikdörtgen mermer levha üzerinde çeşmenin adı, yapım ve onarım tarihi yazmaktadır.
Kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde çeşmenin yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşında rokoko süslemeler bulunmaktadır.

İki yanına birer tas yuvası oyulmuştur. Üzengi taşları, iç kısımda oluklu bir silme şeklindedir. Cephenin iki köşesi pahlıdır ve birer tane ince yuvarlak sütun yerleştirilmiştir. Cephenin solundaki dar yüzde yuvarlak kemerli bir pencere bulunmaktadır. Arka yüzde dikdörtgen, girintili bir çerçeve görülmektedir.

Şâh-ı âlem hazret-i Sultân Selîm-i sâlis
Eyleyüp hulku sirâyet bendegân-ı hâssına
Sahibü'l-hayrı ez en cümle bu zîbâ çeşmeyi
Çukadâr-ı Ağa-yı şehenşeh iken oldu çerâğ
Oldu mâlik bu makâm-ı dil-keşe kıldı nazar
Sufa yapdı serviler dikildi hem sarf eyledi
Geldi bir mısra ile bir nev cevherî târîh-i sâl

Tab'ı pâki hayra mâil olduğıyçün dâimâ
Böyle câ-yı dil-güşâlar olmadadır binâ
Seref-i dil-cûlarla itmiş cennet-âsâ (...)
Ya'ni Ladikli (...) Ağa
(...)
Kim teferrüc eyleyenler ide bir hayî duâ
Serviler bu çeşmenin (...)
Sene (...)

299 Laleli Camii Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan III. Mustafa Tarihi: H.1177 / M.1763-1764
Adresi: Ordu Caddesi İle Fethi Bey Caddesi Köşesi Aksaray FATİH

Sultan III. Mustafa tarafından 1760 -1763 yıllarında inşa ettirilen Laleli Külliye'sinin bir parçasıdır. Cami kapısının iki tarafına yerleştirilmiş küçük çeşmelerin tepelerinde, kenarlarında stilize akantüs yapraklarıyla ortasında bir rozet bulunan ve iki yanında volütlerle desteklenmiş bir kabartma bulunmaktadır.

Ayna taşı iki yanda sütunlarla sınırlanmıştır. Altında ayaklı ve köşeli bir kurnası vardır. Sol altta "Kâlellahü Te'âlâ: Selâmün aleyküm tıbtüm fe'dhulûhâ hâlidîn. Sadaka'llâhü'l-azîm" ve sağ altta Besmele yazmaktadır.

Bismillâhirrahmânirrahîm
Fîhi şifâ'ün li'n-nâsi
Kâlellahü Te'âlâ: Selâmün aleyküm tıbtüm fe'dhulûhâ hâlidîn.
Sadaka'llâhü'l-azîm.

300 Lâlî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi / İki Cepheli Çeşmesi

Banisi : Lâlî Hacı Mustafa Efendi Tarihi: H.1148 / M.1735-1736
Adresi: Edirnekapı Mezarlığı Edirnekapı FATİH

Sultan I. Mahmud devrinde Hatice Sultan'ın kâhyalığını yapan Lâlî Hacı Mustafa Efendi tarafından, eşi Fatma Hanım adına yaptırılmıştır.

Çeşme klasik üslupta yapılmıştır ve iki cephelidir. Ön cephede kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli niş ve sonradan takılmış musluğu görülmektedir. Kemerin iki yanında birer büyük rozet bulunmaktadır. Yedi satırlık kitabesi görülür. Diğer cephede yine basık sivri kemerin üstünde kitabe bulunmaktadır. Musluğu ve teknesi yoktur. Bazı kaynaklar daha küçük üçüncü bir kitabeden sözetmekteyse de bulunamamıştır.

Zâir-i beyt-i Hüdâ La'li Efendi kim odur
Kethüdâ-yı hazret-i sultân-ı Kübrâ ism ü zât
Etmek içün iktifâ erbâb-ı hayra nev'a-mâ
Bir eser vaz'ına sa'y eylerdi memdûhü's-sıfât
Bu mahall-i huşku bu âb ile sîr-âb eyledi
Eyleye ferdâda Mevlâ bâ'is-i fevz ü necât
Fatıma Hanım o Zehrâ haslet iken zevcesi
Kendi ukbâya edip terk-i cihânı sebât
Rûhunu merhûmenin ihyâya himmet eyleyüp
Merkadi kurbünde yapdı çeşme-i mâ-i fürât
Hayr-ı cârî-veş Hüdâ makbûl-i dergâh eyleyüp
İde ecrin ziver ser levha-i hüsn-i berât
Subh u meşâmm itsün attâş taşına târihi nidâ
Oldu cârî fî sebîlillâh gülûl-i ayn-ı hayât

Merhûm (...) Ağası Ali Ağa'nın
Rûhu şâd olsun

Hüdâvendân-ı hayr-ı dîn ü dünyânın mir-efrâzı
Ki Hacı Mustafa La'li Efendi hayr alup kârı
Hulûs ile dilerdi bir eser Allah rızasıyçün
Bu ayn-ı pâki icrâya muvaffak eyledi Bârî
Husûsen Fatıma Hanım o Zehrâ-haslet ve hilkat
Anınla hemser iken mesken itdi hâk ü ahcârı
İdüp tertîbe himmet rûhunu merhûmenin dâim
Civâr-ı merkadinde çeşme bünyâdıydı efkârı
Alup bezl eyledi bây ü gedâya fî sebîlillâh
Olup âb-ı revânın mâl ü cânıyla harî-dârı
İçen âbın duâ-yı hayra mertûbü'l-lisân olsun
Cihânın pâyidar oldukca bünyâdıyla enârı
Gelip nûş idene âb-ı hayât olsun diye târih
Bu suyu eyledi La'li Efendi hasbeten cârî

301 Mahmud Bey Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mahmut Bey Tarihi: H.1341 / M.1922-1923
Adresi: İçerenköy Mezarlık Duvarı İçerenköy KADIKÖY

Süvari Kaymakamı Kodayoğlu Mahmud Bey tarafından 1341 (1922) yılında yaptırılmıştır. Çeşme duvara gömülmüştür. İki yanında, dışa bakan kenarları yuvarlatılmış duvarları üzerinden bir silme geçmektedir. Ayna taşı bitkisel kabartmalarla çevrelenmiştir. Dalları kahverengi ve yaprakları yeşile boyanmıştır. Tüm yüzey renkli boyalıdır. Üstte " Ve mine'l-mâi külle şey'in hayy" ayeti yazılıdır.

Yeşil istiridye kabartmasının iki yanında mavi güller bulunmaktadır. Kıvrık dallardan ve palmet motifinden oluşan süsleme ayna taşının üzerinde alınlık gibi durmaktadır.

Dalgalı kaş kemer motifinin içinde bir rozet ve iki yanda stilize lale motifleri görülmektedir. Teknesi yerden yukarıdadır ve sağlamdır. Çeşmenin sağ tarafındaki duvarda

Ve mine'l-mâi külle şey'in hayy

Büyük karargâh-ı umûmi kumandanı süvâri kaymakamı Kodayoğlu Mahmud Bey çeşme ve caddesi.

302 Mahmud Han Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mahmud Tarihi: H.1230 / M.1814-1815
Adresi: Kefeli Köy Caddesi No 10 Kireçburnu SARIYER

Sultan II. Mahmud'un yaptırdığı çeşmelerden biridir. Çatısı cephede yuvarlak kemer oluşturmaktadır. Kemerin altında oval bir rozet içinde Sultan II. Mahmud'un tuğrası yer alır.

On satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşının üzerinde stilize akantüs yapraklarıyla oluşturulmuş deniz kabuğu formu vardır. Teknesinden akşam sefaları çıkmıştır.

İki yanda bulunan dar, hafif iç bükey cephelerde oval madalyonlar içinde "Aynen fîha tusemmâ selsebîlâ, 1237" ve "Vesekâhum Rabbuhum şerâben tahûrâ, 1237" yazıları okunmaktadır.

Sultan II. Mahmud Tuğrası (İyice tahrip edilmiş)

Dâver-i deryâ-nevâlin meşreb-i şâhânesi
Eylemekdir hayr-i cârîden mesûbat-ı iktisâb

Mihver-i bâlâ-yi kerûn-i evvelîn mikyâsıdır
Pür-hurûş oldukcaNil-i lutf-i şâh-ı cem-i Cenâb

"Öyle şeh kîm âb-ı lütfiyle serâbı bahr eder
Âteş-i kahriyle isterse eder bahri serâb

Fahr eder olsa Tarabya Karyesi subaşısı
Yol bulub nûş-i revân etse o şâha intisab

Çeşme bünyâd eyleyince ol şeh-i kalzüm-atâ
Şevkile kühsârdan düşdü yola bu âb-ı hayat

Kıldı istikbal o şehd-i cenneti âb-ı hayat
Mezc olub birbirine oldu bu süye râ niyâb

Buldu Hızır himmeti mâü'l-hayat envâını
Eyledi İskender-i devrân bu âbı intihâb

Ebr-i rahmettir o şâhın üstümüzde sâyesi
Reşha-i bârân gibi Hak ömrün etsün bi-hesâb

Rehneverd-i vâdi hızlân olup düşmanları
Eylesinler bir içim su cüst u cû su için şitâb

Teşnegâne müjde ettim İzzetâ tarihle
Cûdîn icrâ eyledi Mahmûd Han mânend-i âb
1230

Sol Tarafta
"Aynen fiha tusemmâ selsebîlâ, 1237"

Sağ tarafta
"Vesekâhum Rabbuhum şerâben tahûrâ, 1237"

303 Mahmud Han I Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1157 / M.1744
Adresi: Alemdar Mahallesi Hükümet Konağı Sokağı Girişi Cağaloğlu EMİNÖNÜ

Kitabesinden hareket edildiğinde çeşmenin banisinin Sultan I. Mahmud'un Darüssaade hafızı olduğu anlaşılmakta, fakat isim geçmemektedir. Çeşme duvara bitişik olarak, klasik üslupta yapılmıştır.
Beş satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Kilit taşında rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde ayna taşı süslemesizdir. Musluğu yoktur. Zeminden yükseltilmiş teknesi sağlamdır.

Menba'-ı lütf u himem Hazret-i Hân-ı Mahmûd'un
Olmada cü-yı attâş ile cihân âbâdan
Niyet-i hâlis ile kıldı nice hayr-ı celîl
Eyledi eserini der-piş ağa-yı zîşân
Hâfız-ı Dârü's-sa'âde o keremkâr-ı be-nâm
Âb-ı ihsânı ile etdi uttâşı reyyân
Dil-i âşık gibi bu çeşme harâb olmuş iken
İtdi ta'mîr ile her teşne-lebânı şâdân
Feyzi-i bendesi târihini itdi işrâb
Hasaneyn aşkına sahhâ gel iç âb-ı revân
El-Fakîr eş-şehir / 1157

304 Mahmud Han I Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Sultan I. Mahmud Tarihi: H.1155 / M.1742-1743
Adresi: İsmail Gürkan Caddesi Sultanahmet EMİNÖNÜ

Sultan I. Mahmud Han tarafından inşa ettirilmiş olan bu çeşmenin tarihi 1155 (1742)'dir. Ancak kitabeden anlaşıldığı kadarıyla daha sonra gelen padişahlardan biri tarafından tamir ettirilmiştir. Fakat hangi padişahın hangi tarihte tamir ettirdiğine dair bir kayıt yoktur.

Çeşme iki cephelidir. İki cephede de basık kemerli nişler görülmektedir. Yan cephede iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Muslukları yoktur, tekneleri doldurulmuştur.

Cûd-ı Hân-ı Mahmûd-ı evvel çeşme bünyâd eyleyüp
Bin yüz elli beşde mâ-i sâfî etmiş idi revân
Kalmamışdı âb u tâbı pek harâb olmuş idi

305 Mahmud Han II Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: II. Mahmud Tarihi: H.1244 / M.1828-11829
Adresi: Beyazıd Camii Mezarlığı Beyazıd EMİNÖNÜ

16. yüzyıl yapılarından olan Beyazıd Camii ile birlikte Sultan II. Mahmud tarafından ihya edilen bu iki çeşmenin yapılış tarihleriyle ilgili bir kayıt, üzerlerinde bulunmamaktadır. Çeşme, basık kemerli iki bölüm halindedir. İki kemerin arasında Sultan II. Mahmud Han'ın tuğrası bulunmaktadır. Kemerlerin üzerinde ikişer satırlık kitabe bulunmaktadır.

Ayna taşları süslemesizdir. Muslukları yoktur. Tekneleri sağlamdır.

Gâzî şehenşâh-ı cihân kân-ı himem Mahmud Hân
Hayra sarf-ı nakd idüp her so'yin a'lâ eyledi
Ancak rızâullâh için ta'mîr idüp bu çeşmeyi
Zemzem misâli suyunu buldurdu icrâ eyledi

Hak ol şehi mansûr ide kalbin anın ma'mûr ide
Hem câmii hem çeşmeyi ma'mûr-ı zîbâ eyledi
Râsih hemân leb-teşne târîhi olup söyledim
Mahmud Hân bu çeşme-i dil-cûyu ihyâ eyledi
Ed-dâ'î Es'ad gufira lehu [12]44

Sultan II. Mahmud Hân'ın adlî mahlaslı tuğrası

306 Mahmud Han II Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: II. Mahmud Han Tarihi: H.1235 / M.1819-1820
Adresi: Emir Sinan Camii Arka Kapısı Bitişiği Gedikpaşa EMİNÖNÜ

Sultan II. Mahmud Han'ın yaptırdığı çeşmelerden biridir. Tek cepheli çeşme, iki yanda birer konsolla sınırlandırılmıştır. Konsollar üzerinden geçen, saçak biçiminde düzenlenmiş yalın silmenin altında, her biri beş kartuştan oluşan sağlı sollu iki sütun ortasında oval madalyon içinde Sultan II. Mahmud Han'ın tuğrası görülmektedir. Mermer ayna taşı, dört köşesinde birer rozet bulunan dikdörtgen bir çerçeve ile kuşatılmıştır. Musluğunun üzerinde tas yuvası bulunmaktadır.

Yâd idüp Mahmud Hân'ın kulzüm-i eltâfını
Habbezâ yemm (...)
Mevce sanma dehr-i? ihsânın birrini?
Safha-i dehre subâr? tecsîr idüp eyler rakamŞimdi âb-ı lt
Kulzümü meyl etdirür bir sûya cebr-i rûzgâr
Sû be sû cûş eyler isterse o deryâ-yı kerem

Şimdi âb-ı lütfu meyl etdi bu semt irvâsına
Râh-ı Hakda bî-terâzû eyledi sarf-ı direm

Böyle işrâb et attâşa İzzetâ târîhini
Çeşme-i vâlâ binâ-yı şâh-ı mahmûdü'ş-şiyem
1235
Kitabede iki sütun arasında Adlî mahlaslı Sultân II. Mahmud'un tuğrası mevcuttur

307 Mahmud Han II Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: II. Mahmud Tarihi: M.1165 H.1752-1753
Adresi: Kandilli İskele Caddesi Başı İskele Meydanı Karşısı Kandilli BEYKOZ

Sultan II. Mahmud tarafından Kandilli'de yaptırılmıştır. Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Cepheyi kuşatan dikdörtgen çerçeve içinde, içerlekli olarak yer almaktadır. Silmenin altında dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Dalgalı yuvarlak kemerli niş içerisindeki mermer ayna taşında, ortasında bir rozet bulunan kaşkemer motifi bulunmaktadır. Musluğu ve yalağı mevcuttur.

Hazret-i Sultân-ı Mahmûdü'ş-şiyem asâriyla
Eyledi Kandilli boğçe cây-gâhın pür-ziyâ
Ni'metâ sükkânı irvâyâ zîbâ tarh ile
Yapdı dilkeş çeşme icrâ eyledi âb-ı safâ 1165

308 Mahmud Han II Çeşmesi / Duvar Çeşmesi
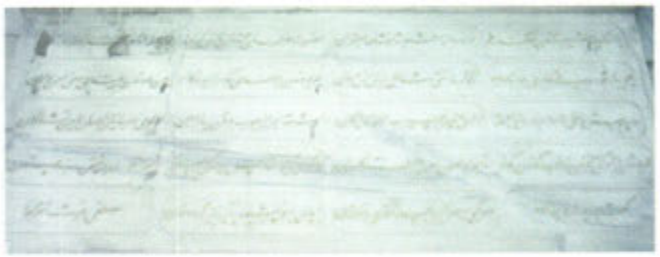
Banisi: II. Mahmud Han Tarihi: H.1253 / M.1837-1838
Adresi: Boyacıköy Hekim Ata İle Safsaf Sokağı Kavşağı No 74 SARIYER

Sultan II. Mahmud tarafından 1253 (1837) yılında yaptırılmıştır. Çeşme tek cephelidir ve mermerdendir. Silmenin üstünde dalgalı çerçevesi olan oval bir rozet içinde Sultan II. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır.

Rozetin etrafında kılıç, trompet, sancak gibi süslemeler bulunmaktadır. İki silme arasında çeşmenin beş satırlık kitabesi görülmektedir. Köşeli ikişer gömme sütun arasında düz ayna taşı bulunmaktadır. Sonradan takılmış bir musluğu vardır. Teknesinin dış yüzeyinde dikdörtgen çerçeve içinde baklava formu bulunmaktadır.

II. Mahmud Han'ın Tuğrası

Pâdişâh-ı Cem-şiyem hakân-ı İskender alem
Dâver-i dârâ-haşem şâhenşeh-i sâhib-kıran
Hazret-i Sultân Mahmûd Hân-ı Gâzî kim odur
Melce-i cümle enâm ve mefhar-i devr ü zamân

Cûy-bâr-ı kudreti cârî cihâna sû be sû
Afitâb-ı re'feti şâmil be gark-ı ins ü cân
Bahr-i cûdundan bulundu gevher-i ümîd ü kâm
Yümn-i ahdinde bilindi mâ'nî-i emn ü emân

Sâyesinde ehl-i İslâm ve reâya cümleten
Oldu dilşâd-ı gam sâr-âb-ı lütf-ı rây gân
İşte icrâ eyleyüp bu karyeye yâr-ı mu'în
Oldu hep reyyân-ı ihsân-ı hümâyûn teşnegân

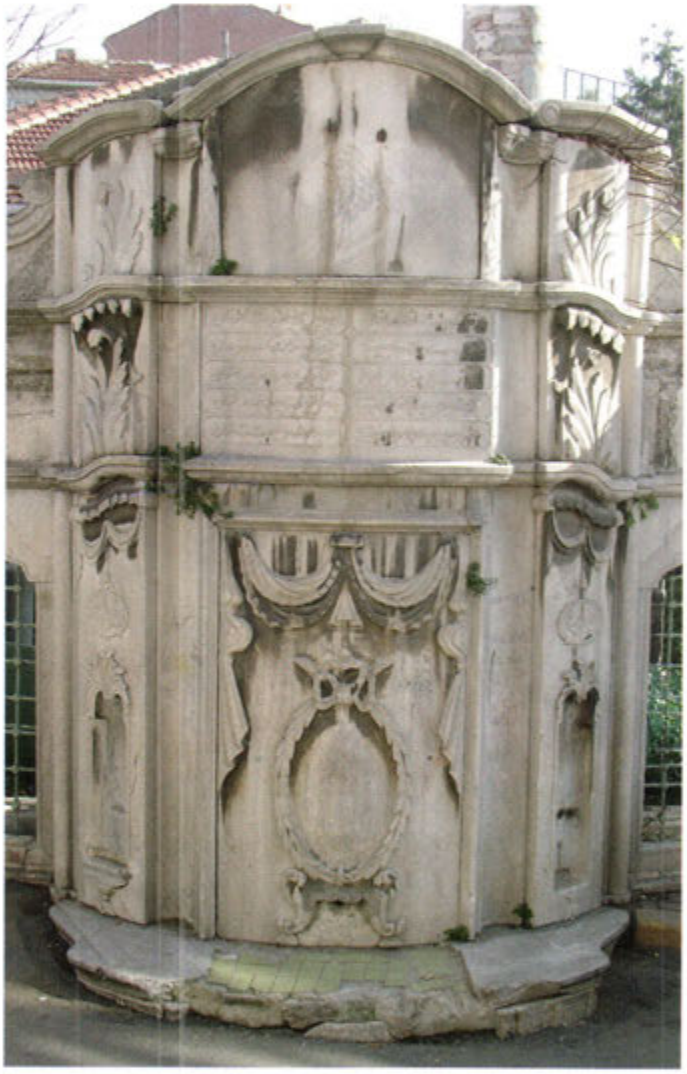
Ömr ü şân u şevketi efzûn olup günden güne
Tâ ebed olsun serîr-i Saltanatda kâmrân
Akîbâ târîh-i inşâsın ederken cüst ü cû
Nüsha-i efkârda bâ feyz-i Rabb-i müste'ân

Su gibi bir mısra'-ı berceste akdı hâmeden
Yapdı bu nev çeşme-i pâkîzeyi Mahmûd Hân 1253
Ketebehu Yesârî-zâde
Mustafa İzzet gufira lehumâ

309 Mahmud Han II Çeşmesi / Üç Yüzlü Duvar Çeşmesi

Banisi: II. Mahmud Han Tarihi: H.1241 / M.1825-1826
Adresi: Silivrikapı Mevlanakapı Arası FATİH

Sultan II. Mahmud'un yaptırdığı bir çeşmedir. Kitabede şair Pevtev iki kez tarih düşürmüştür. Dairesel planlı, dalgalı barok hatlara sahip olan çeşme üç bölüme ayrılmıştır. Orta bölümün üst kısmındaki yay şeklinde yarım silmenin altında alınlık biçiminde düzenlenmiş boş bir alan ve iki yanında aşağıya doğru akan yaprak kabartmaları görülmektedir. Üç bölümü dolanan iki dalgalı silme arasında, çeşmenin beş satırlık kitabesi görülmektedir.

Ayna taşı yalın bir silme ile çevrelenmiştir. İç kısmında kumaş dökümleri ve tepesine bir fiyonk motifi yerleştirilmiş oval bir rozet ve bitkisel kabartmalardan oluşan bir süsleme planı görülmektedir. İki yan bölümde silmeler arasında, alt alta yerleştirilmiş akantüs kabartmaları ve alt kısımda tepesinde akantüsler bulunan çerçeve içine alınmış birer küçük niş yerleştirilmiştir. Nişlerin üzerinde kumaş dökümlerinden oluşan kabartmalar ve altında II. Mahmud'un tuğrası görülmektedir.

Sultan II. Mahmud'un adlî mahlaslı tuğrası

Bahr-ı zehhâr-ı kerem şâhenşeh-i deryâ-nevâl
Menba'-ı feyz-i mehâmid Hazret-i Mahmud Hân
Çeşme yapdı pişgâh-ı câmi-i Feyziyye'de
Eyledi güyâ metâf-ı Ka'be'ye zemzem revân
Eyleye dünyâyı reyyân-ı zülâl-i hayr u cûd
Ömr ü ikbâlin idüp efzûn Rabb-i müste'ân
Kilk-i ter verdi iki târîh-i gevher-târa âb
Bendesi Pertev olup bu beyt ile ratbü'l-lisân
Çeşme yapdırdı civâr-ı câmi-i Feyziyye'de (1241)
Kulzüm-i birr ü sehâb-ı âtıfet-i Mahmud Hân (1241)

310 Mahmut Han II Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mahmut Tarihi: H.1252 / M.1836-1837
Adresi: Dereseke Köyü Karakulak Mevkii BEYKOZ

Daha önceleri var olan bu çeşmeyi, Sultan II. Mahmud'un yeniden inşa ettirdiği anlaşılmakta ve bu çeşmenin ilk banisi bilinmediğinden onun adıyla anılmaktadır. Kitabe metni Pertev Mehmet Paşa'ya aittir. Bu çeşmenin meşhur Karakulak Suyu'nun çıktığı mevkide bulunduğuna bakılırsa, vaktiyle padişahlara tahsis edilmiş olması dolayısıyla bu su kaynağının ve çeşmenin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Ampir üslubun hakim olduğu cephede, antik mimari etkileri açıkça görülmektedir. Bir duvara gömülmüş olan mermer çeşmenin her iki yanında dikdörtgen sütunlar ve onların yanında ise silindir Sütunların üzerindeki bölümde her iki yandaki üçer satırlık kitabelerin arasında oval sade bir rozet içerisinde Sultan II. Mahmud' un tuğrası yer almaktadır.

Tuğra
Mahmud Han bin Abdülhamid el-Muzaffer dâimâ Adlî

Karakulak suyudur çeşmesi olmuşdu harâb
Kıldı ihyâ yeniden Padişeh-i deryâ-cûd
Tâki reyzân ola mîzâb-ı semâdan bârân
Reşhasınca ede eyyâmını Hak nâ-ma'dûd
Akdı oğzım suyı târih yazarken Pertev

311 Mahmud Han II Çeşmesi / Namazgâh Çeşmesi

Banisi: II. Mahmud Tarihi: H.1247 / M.1831
Adresi: Bostancı Mahallesi Bağdat Caddesi Meydanı Bostancı KADIKÖY

Sultan II. Mahmud'un yaptırdığı çeşmelerden biri olup, hayvanların sulanabileceği bir menzil çeşmesi olarak yapıldığı bazı kaynaklarda zikredilmektedir. Şimdiki yerine 1982 yılında taşınmıştır. Üst köşeleri yuvarlatılmış dikdörtgen mermer bir blok şeklindedir. Çeşmenin tepesinde kubbeye benzeyen bir taş bulunmaktadır. Üst kısmında yaprak kabartmaları ve altında asıl kitabeye nisbetle daha küçük bir kitabe görülmektedir.

İki yanında sütun motifleri bulunan yuvarlak kemer motifinden zincirle sarkan çan veya püsküle benzeyen bir kabartma bulunmaktadır.

Ayna taşında oval bir madalyon içinde II. Mahmud' un tuğrası bulunmaktadır.

İki yanında birer tane birbirine bakan ay ve yıldız süslemeleri yer alır. Altında beş satırlık kitabesi vardır. Musluğu yoktur. Teknesi sağlamdır.

Yanında mezar taşına benzeyen ayna taşı olabilecek, dar mermer bir blok daha vardır.

Üzerindeki ayete bakılırsa namazgâh olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Bânisi Mahmûd-ı adlî Gâzî Hân
Bendesi binâ-i şeref kıl bi-yed-i ihsân 1247

II. Mahmud'un tuğrası

Çeşmenin kitabesi şöyledir:

II. Mahmud'un Tuğrası

Bâ'is-i ihyâ-yı de i vücûd-ı devleti
Kıldı âb-ı cûdın icr. be sû şehân-ı zamân

Ni'met-i adli bütün dünyâyı dil-sîr eyledi
Teşnegâna verdi Hızır himmeti pür tâz ü cân

Cisr-i derbende husûsan yapdı bu nev çeşmeyi
Nûş eyleyüp âbın duâ etsün o şâha reh-revân

Tarhı dil-keş âbıdır mânende-i âb-ı hayât
Tâk-ı zibâsı müzeyyen hem-cû tâk-ı âsumân

Cevherîn târîh-i dil-cû yazdı Rif'at bendesi
Kıldı Hân-ı Mahmûd-ı adlî çeşmeden cûdun revân
sene 1247

Küllemâ dehale aleyhâ Zekeriyye'l-mihrâb

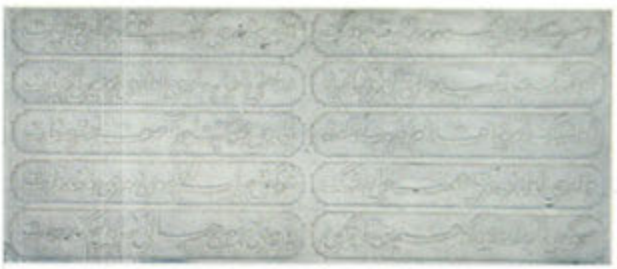
312 Mahmud Han II Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan II. Mahmud Tarihi: H.1254 / M.1838-1839
Adresi: Boyacıköy Hekim Ata Caddesi No 97 Yanı SARIYER

Sultan II. Mahmud tarafından 1254 (1838) yılında yaptırılmıştır. Kitabesinden anlaşıldığı kadarıyla, Sultan II. Mahmud bu çeşmeyi babası Sultan I. Abdülhamid'in ruhu için yaptırmak üzere Sadrazam Hüsrev Paşa'yı görevlendirmiştir.

Çeşmenin iki kenarı sütunlarla sınırlandırılmıştır. Başlıkların üzerine oturan mermer kiriş üzerinde oval bir madalyon bulunmaktadır. Arşitrav biçiminde bir silmenin altında, çeşmenin beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Süslemesiz ayna taşı dört köşesinde birer penç bulunan bir çerçeve içine alınmıştır. Musluğu ve teknesi yoktur.

Hazret-i Sultân Mahmûd-ı inâyet-perverin / Kıldı dehri Kevser-i lütfu cinân-ı âlîyât
Ol şehin Abdülhamid Hân vâlid-i zî-şânıdır / Rûhunu ihyâya cârî oldu bu aynü'l-hayât
Ol şehin emriyle ikdâm eyleyüp itmâmına / Kıldı memlûkiyyet icrâ âsaf-ı Hüsrev-sıfât
Vâlidi oldukca gark-ı rahmet-i Hak ol şehin / Şevketi sîr-âb kılsun dehri mânend-i Fırât
Su gibi ezberle Zîver gevherin târihimi / Yapdı bu ayn-ı hayâtı şâh-ı İskender-simât

313 Mahmud Han II Çeşmesi / Sütun Çeşme

Banisi: Sultan II. Mahmud Tarihi: H.1247 / M.1831-1832
Adresi: Tarabya Caddesi İle Kireç Burnu Caddesi Köşesi Park İçi SARIYER

Sultan II. Mahmud'un yaptırdığı çeşmelerden biridir. Çeşme dikilitaş şeklindedir. Saçak gibi görünümündeki silmenin altında iki satırlık kitabe şeridi dört yüzü dolanmaktadır.

Silmenin üstünde üç kademeli bir düzenleme görülmektedir. Yukarı doğru çıkan akantüsler ve en tepesinde yine akantüslerin buluşmasıyla oluşan bir topuz bulunmaktadır.

Çeşmenin iki tarafında oval birer tekne ve sonradan takılan musluklar bulunmaktadır.

Şâh-ı İskender haşem hakan-ı derya-himmetin
Sû be sû dünyâyı lütf u cûdu âbâd eyledi

Bildi ez cümle Tarabya âbâ muhtâc olduğun
Emr idüp bu çeşmesâr-ı cûdu icâd eyledi

Ni'met-i adliyle dil-sîr olmadık yer kalmadı
Âb-ı lutfu cümle-i atşânı dil-şâd eyledi

Bende Rif'at görüp târîh-i dil-cû söyledi
Hân-ı Mahmûd âbâ zîbâ çeşme bünyâd eyledi
1247

314 Mahmud Han II Çeşmesi / Dört Cepheli Sütun Çeşmesi

Banisi : II. Mahmud Tarihi: H.1226 / M.1811-1812
Adresi: Abdülhamit Han Hayratı Camii Yanı Bahçe İçi Beylerbeyi ÜSKÜDAR

Sultan II. Mahmud'un 1226 (1811) yılında yaptırdığı çeşmedir. Çeşme barok hatlı dört cephelidir, sütun şeklinde ve mermerdir. İki cephesinde burma bulunmaktadır. Burmaların bulunduğu iki cephe bombelidir. Barok üsluba uygun olarak dalgalı bir saçağı bulunmaktadır. Saçak ve altındaki silmenin arasında çeşmenin iki satırlık kitabesi yeralır. Dört yüzde de iki satırlık kitabe bulunmaktadır.

[Tuğra]
Mahmud Han bin Abdülhamid el-Muzaffer dâima Adlî

Saçağın üzerinde iki yanda yüksek kabartma vazodan çıkan akantüs yaprakları ve ortada yine barok deniz kabuğu görünümünde stilize bir akantüs yaprağı ile taçlandırılmış rozet ve içinde Sultan II. Mahmud'un tuğrası görülmektedir.

Karşılığındaki yüzde de yine aynı süsleme görülmektedir. İki yan cephe süslemesizdir. Burmanın yer aldığı cephede oval bir tekne bulunmaktadır. Karşılığındaki cephede tekne yerine kurna bulunmaktadır ve burması yoktur.

II. Mahmud Han'ın Tuğrası

Edip fermanın icrâ âb-ı şemşiriyle Han-ı Mahmud
Harîm-i beytini tathîr kıldı Hayy-ı ma'bûdun
Getirdi zemzemi emr eyleyince Fâtih-i Ka'be
Bu yolda sa'yi meşkûr oldu el-hak ebr-i pür-cûdun

Revân-ı vâlid için eyledi bu çeşmeyi icâd
O şehenşâhın oldu ekseri bu hayr-ı mevcûdun

O bahr-ı lütfle Iskender leb-teşne tartılsın
Terâzi-yi hiredde yoksa farkı kulzüm-i vürûdun
İlâhi vâlid-i şâh-ı cihâna sahn-ı cennetde
Neşimengah ola sû-yi kenârı havz-ı mevrûdun

Bi-hakk-ı merve yokdur bir sözüm İzzet târihe
Safâ-yı bâl ola iç zemzeminden Han-ı Mahmûdun
1226

315 Mahpeyker Kösem Valide Sultan Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Mahpeyker Kösem Valide Sultan Tarihi: H.1052 / M.1642 - 1643
Adresi: Çavuş Dere Caddesi Hamam Sokak Çinili Cami Karşısı ÜSKÜDAR

Hazret-i Sultân-ı Ekrem
Vâlide Sultân Hak yoluna
kıldı bu âb-ı revân

Lüle-i çeşme dolar dil-teşneye
Akıdur kendüye görse reh-revân

Kıldı icrâ bu sebîl-i hayrı çün
Ola ecri selsebîl-i câvidân

Reh-revâna der (...)
Andan iç bul tâze cân

Kabbelallâh zî-sevâb-ı âhiret
Habbezâ aynü'l-hayât-ı râygân

(...) mâi'l-sebîl
Âfiyetler ola sıhhat (...)

Her gören anı duâ-i hayr ider
Kıl kabûl sen yâ Mecîd yâ Müste'ân

Fevziyâ çün mazhar-ı feyz (...)
Menba'-ı feyz oldu târîh ol zamân 1052

I. Ahmed' in kadınlarından, IV. Murad'ın annesi olan ve gelini Turhan Valide Sultan tarafından boğdurulan Mahpeyker Kösem Valide Sultan tarafından yaptırılmıştır. Yapılış tarihi Sultan İbrahim dönemine tekabül eder. Çeşme kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Yapının üstünde palmet bordürlü bir korniş görülmektedir. Dikdörtgen çerçeve içinde basık sivri kemerli nişin üstünde kitabesi bulunmaktadır.

Üzengi taşı iç kısımdan yivlidir. Ayna taşında kaşkemer motifi ve ortasında bir rozet lüle görülmektedir. Sağ tarafında bir taş yuvası vardır.

316 Matbah Emini Hasan Ağa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Hasan Ağa Tarihi: H.1059 / M.1649-1650
Adresi: Galipdere Caddesi İle Lüleci Hendek Sokağı Köşesi Galata BEYOĞLU

Sultan IV. Mehmed (Avcı) döneminde Matbah Emini Hasan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme iki cephelidir. Üstte yalın bir silme yapıyı kuşatmaktadır. Ön cephede, üzerinde tek satırlık kitabesi bulunan içerlekli bir çeşme görülmektedir. Dikdörtgen çerçeve içinde boş dikdörtgen bir levha ve basık sivri kemerli sığ bir niş görülmektedir. Musluğu yoktur. Yan cephede yapının köşesine yaklaşmış üzerinde beş satırlık kitabesi bulunan, üst kısmı Bursa kemeri biçiminde ve kenarları çıkıntılı bir niş görülmektedir. İki tas yuvasının altında ayna taşı süslemesizdir. Musluğu yoktur.

Ve sekâhum Rabbuhum şerâben tahûrâ
Haliyâ Matbah Emini Hasan Ağa ki ider / Dâimâ hayr u sevâb itmek içün re'y-i savâb
Fukarâ zümresine lütf u atâdır kârı / N'ola olursa duâcıları hep şeh ile şâb
Hüsn-i hulkı şeref-i zâtın ider halka ayân / Feyz-i cûdu kerem-i tab'ını eyler işrâb
Hâtırın yapmadadır lütf ile halkın her gâh / N'ola devrinde anın kalmaz kalb-i harâb
Gerçi kim meşrebi her demde olur fâ'iz-i cûd / Yine ammâ ki idüp teşne-lebânı sîr-âb
Yapdı bir çeşme idüp mâlını su gibi nisâr / Ki vire hâtır-ı atşâna ferah vefret-i âb
Bu mahalde var idi suya zarûret hakkâ / Herkesi eyler idi tâb-ı harâret bî-tâb
Şimdi bir menba'-ı pâkize olundu bünyâd / Akdı bir âb ki reşk eyler ana Kevser-i nâb
Âb-ı cûdu ile reyyân ola dâim dünyâ / Meşrebin ayn-ı hayât eyleye rabbü'l-erbâb

317 Mehmed IV Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Sultan IV. Mehmed Tarihi: H.1064 / M.1653-1654
Adresi: Üçpınar Caddesi Küçük Çamlıca Subaşı Camii Çamlıca ÜSKÜDAR

Sultan IV. Mehmed (Avcı) tarafından yaptırılmıştır. Kitabe şiiri Mevlevi şairlerden Cevri tarafından yazılmıştır. Kesme taştan klasik tarzdadır. Düz hatlı saçak bölümünün altında sadece ön cephede mukarnaslı bir bordür bulunmaktadır. Çeşme dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır.

Çeşme bölümü sivri kemerli bir niş içinde yer almaktadır. Sivri kemerin üstünde çeşmenin dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Sivri kemerin kilit taşında ortada bir penç ve üzerinde kabartma yıldız motifi ile düzenlenmiş bir rozet yer almaktadır. Benzer motif daha büyük, katmerli ve madalyon şeklinde sivri kemerin her iki yanında kullanılmıştır. Sivri kemerli nişin içinde yer alan ayna taşı dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Sivri, dalgalı kemerin içinde yıldız kabartması görülmektedir.

Sivri kemerin üzerinde şu anda hortum bağlanmış bölümde içi boş bir kartuş yer almaktadır.

Hazret-i Sultan Mehemmed Hân-ı İskender-serîr
Kîm odur hurşîd-i evc-i saltanat zıll-i Hüdâ
Ol Şehinşâhın behâr-ı adli bâğ-ı âleme
Verdi revnak hâtırı olsun güşâde dâima

Oldu hâlâ Çamluca makbûl-i tab'-ı hurremi
Buldu feyz-i iltifatın bu fezâyı hoş-hevâ
Lutfuna lâyık görüb bu bî-muâdil menzili
Eyledi ihyâ olundu suffa vu çeşme binâ

Yer yüzünde gülşen-i cennet gibi ziynet bulup
Oldu şâhâne mesîre dil-güşâ cây-i safâ
O makâm-ı çeşmenin Cevrî dedi tarihini
Cennet-âbâd-ı müferrah ayn-ı âb-ı can-fezâ 1064

318 Mehmed Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Tarihi: H.1133 / M.1720-1721
Adresi: Küçükayasofya Meydanı Arkası Sultanahmet EMİNÖNÜ

1133 tarihli bu çeşmenin ilk banisi belli değildir. Tamir ettirenin Mehmed Ağa olduğu kitabeden anlaşılmaktadır. Çeşme harap durumdadır. Sivri kemerli niş içerisinde dikdörtgen küçük bir yuva bulunmaktadır. Üzerinde dört satırlık kitabesi vardır. Teknesi kırılmıştır.

Sâ'î hayru sevab ya'ni Mehemmed Ağa
İtdi bu çeşmeyi teçdid çün ol zât-ı şerif
Geldi yek lâhzada endîşeye Hâlis târih
Âfiyet olsun içen müslime bu mâ-i lâtif
1133

319 Mehmed Ağa Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Mehmed Ağa Tarihi: H.1207 / M.1792-1793
Adresi: Balıkçı Bakkal Sokak Kasım Çavuş Camii Avlu Duvarı EYÜP

Mehmed Ağa isimli bir hayır sahibi tarafından yaptırılmış ve Sultan III. Selim zamanında onun vekil ustası Fatıma Hatun tarafından tamir ettirildiği, var olduğu bildirilen kitabede yazılıdır. Egemen ve Tanışık'ın metnini verdikleri kitabe şu an yoktur. Eyüp Belediyesi tarafından 1995 yılında tamir ettirildiğine dair latin harfli kitabe mevcuttur. Çeşme piramidal bir çatıyla örtülüdür. Klasik üslupta ve kesme taştan yapılmıştır. Saçağın altında oval bir kabartma içinde "Maşallah" yazısı görülmektedir.

Basık sivri kemerli nişin içinde, üzerinde arşitrav görünümünde bir silme bulunan ve yivli dikdörtgen çerçeve içinde süslemesiz ayna taşı görülür. Çerçevenin dört köşesinde çiçek motifleri bulunmaktadır. Çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Maşaallâh

320 Mehmed Ağa (Hacı) Çeşmesi / Üç Yüzlü Köşe Çeşmesi

Banisi: Habeşi Mehmed Ağa Tarihi: H.989/M.1581-1582
Adresi: Hayreddin Çavuş Mahallesi Çavuş Dere Caddesi İle Valide Atik Çeşmesi Sokağı Köşesi ÜSKÜDAR

Sultan III. Murad döneminde yapılmış olup, çeşmenin banisi, Darüssaade Ağaları'ndan Habeşi Mehmed Ağa'dır. Yaptrdığı iki çeşme daha vardır.

Kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Üç gözlüdür. Yuvarlak kemerli nişler pahlanmış dikdörtgen çerçeve ile çevrelenmiş, içerlekli olarak yer almaktadırlar.

Çerçevenin üzerinde, her bölümde kitabe yer almaktadır.

Sol gözde tas yuvası yoktur; ortadaki gözde solda sivri kemerli küçük bir niş şeklinde düzenlenmiş tas yuvası; sağdaki gözde de iki tane yuva bulunmaktadır.

Soldaki gözde ayna taşı ve musluk yoktur. Ortadaki gözde ayna taşı yalın ve dikdörtgen, kaşkemer biçiminde bir hareket söz konusudur. Musluğu yoktur.
Sağdaki gözde de bu biçimlendirme tekrarlanmıştır.

Mehemmed Ağa ol kân-ı mürüvvet
Kemîne bende-i Sultân-ı kişver / Binâ-yı çeşmesine dendi târîh
Sebîl oldu cihânda mâ-i Kevser / Sâhibü'l-hayr için Fâtiha

321 Mehmed Bey Çeşmesi / Namazgah Çeşmesi

Banisi: Mehmed Bey Tarihi: H.1147 / M.1734-1735
Adresi: Sultaniye Çayırı Namazgah BEYKOZ

Bazı kayıtlarda Namazgah çeşmesi olarak geçen bu çeşmenin mevcut kitabelerinde Mehmed Bey adı zikredilmemektedir. Ayrıca, Hasodabaşı Halil Ağa tarafından tamir ettirildiğini belirten 1317 tarihli bir kitabeden de sözedilmektedir. Ancak bugün böyle bir kitabe yoktur. Mermer basık piramidal çatılı süslemesiz dört yüzlü bir çeşmedir. Dar yüzlerinde dalgalı sığ nişler görülmektedir.

Maşaâllah
O mîr-i muhterem ber-neş'edir nesl-i mu'azzamdan
Muhammed Mustafâ aşkına iç mâ-i ayn-ı zemzemden
Zülâl akdı için bu çeşme-i mîr-i kemterden

Hemi fahr-ı âlem zâde-i pîr Mustafa Paşa
Musaffâ âb-ı pâki kıldı Sultâniyede icrâ
Zebân-ı lûlesi atşâne Feyzî dedi târîhin

322 Mehmed Çavuş Camii Kayışdağı Suyu Çeşmesi / Sütun Çeşmesi

Banisi: II. Abdulhamid
Adresi: Şakacı Sokak Mehmed Çavuş Camii Kozyatağı KADIKÖY

Sultan II. Abdülhamid'in yaptırdığı Hamidiye çeşmeleri tipinde yaptırılan Kayışdağı suyu çeşmeleri de vardır. Bu çeşme de bu tiplerdendir.

Çeşme kenarları pahlı dikdörtgen bir kaide şeklinde ve üzerinde yükselen çift ayaklara oturan, sivri kemerleri ile şadırvanı andıran bir düzenleme göstermektedir.

Üzerinde yukarı doğru kalkık bir saçak bulunmaktadır. Saçağın kemerlerin üstüne denk gelen kenarlarında, kartuşlar içinde "Bismillahirrahmanirrahim" okunmaktadır.

Çeşmenin tek tarafında musluk bulunmaktadır. Dört cephesinde uçları helezon şeklinde kıvrılmış S kıvrımlarından oluşan ve tavuskuyruğu kabartmaları bulunan süslemeler görülmektedir.

Bismillâhirrahmânirrahîm

323 Mehmed Kethüda Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mehmet Kethüda Tarihi: H.1034 / M.1624-1625
Adresi: Mevlanakapı Caddesi Sur Girişi Şehremini FATİH

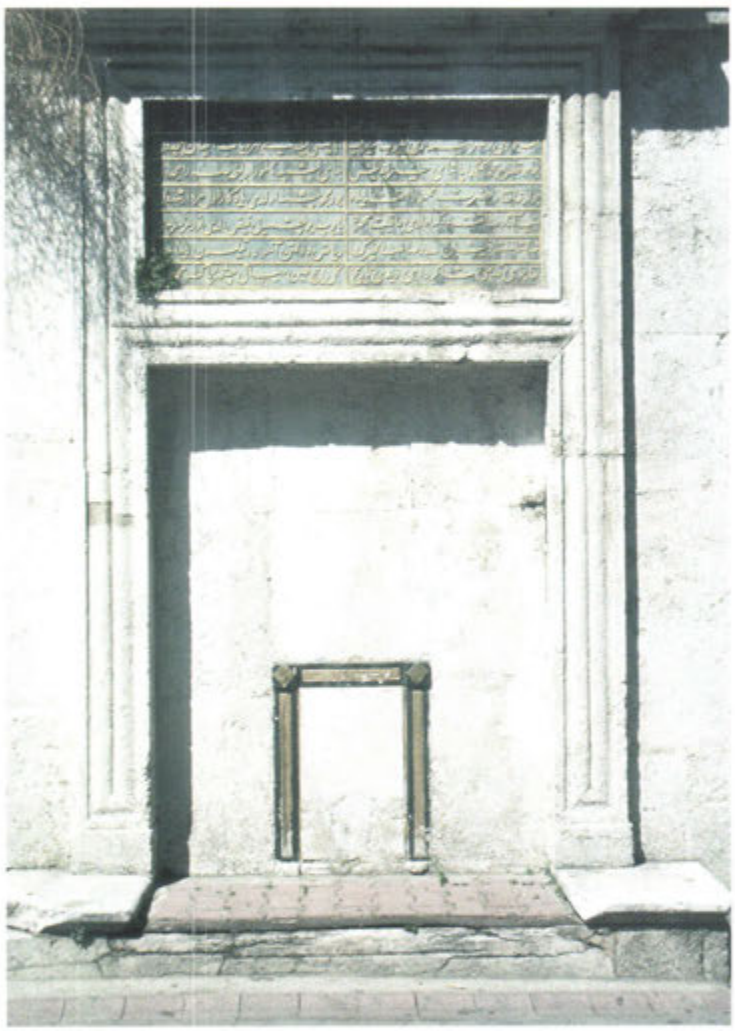
Sultan IV. Murad döneminde Mehmed Kethüda isimli bir hayır sahibi tarafından yaptırılmıştır. Çeşme klasik üsluptadır. Cephe dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabe, iki kartuş bitkisel motiflerle süslenmiştir. Kilit taşında rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde iki tas yuvası bulunmaktadır. Mermer ayna taşında bir kemer motifi bulunmaktadır. Musluğu yoktur.

Mehemmed Kethüdâ kim sâlik-i râh-ı tarîkatdir
Derûn-ı pâki oldu müstefiz-ı lütf-ı Mevlânâ
İdüp bir hayr-ı cârî kılmağa ihlâsla niyet
Fütüvvet resmini kıldı kemâl-i sıdk ile icrâ
Yolunda hankâh-ı Mevlevînin bezl idüp mâlın
Bu zîbâ çeşme-i pâki yerinde eyledi hakkâ
Bu çeşme tâ olup cârî içe dil-teşneler suyun
Vire bânisine ecr-i cezîli Hazret-i Mevlâ
Dedi hurd-ı hazrâ-yı Mevlevî gördükde târîhin
Revân oldu bu ayn-ı pâkden âb-ı hayât-efzâ 1034

324 Mehmed Paşa (Kethüda) Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi: Mehmed Paşa Tarihi: H.1136 / M.1723-1724
Adresi: Gülfem Hatun Mahallesi Aziz Mahmud Efendi Sokak Girişi ÜSKÜDAR

Sultan III. Ahmed'in Damadı Sadrazam İbrahim Paşa'nın Kethüdası olan Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Çeşmenin kitabesinde 1136 tarihi net bir şekilde okunmakta fakat, kaynaklar 1141 tarihini vermektedir. Çünkü son satırdaki tarih beyti ebced hesabıyla 1141 göstermektedir. Sadece, A. Egemen bunu görmezden gelip, 1136 tarihini verir ama Tanışık'ta 1141 dendiğini belirtir. Karateke/Aynur, kitabenin yanlış hakkedildiği kanaatindedirler.

Çeşme kesme taştan yapılmıştır. Cephe yalın silmelerle çerçevelenmiştir. Yivli saçağının altında, içerlekli olarak dikdörtgen çerçeve içine alınmış yedi satırlık kitabesi bulunmaktadır. Ayna taşı üç parça halinde uzun dikdörtgen hatlarla çerçevelenmiştir.

Vekîl-i saltanat Dâmâd İbrâhim Paşa'yı
Hüdâ dûr itmesün zıll-i zalîl-i Hân-ı Ahmed'den

Keff-i cûdu bu şehr-i Üsküdârı eyleyüb sîr-âb
Ahâlisini kıldı behre-yâb ahyân-ı bi-hadden

Bu mevki'de Mehemmed Kethüdâ Paşa-yı hayr-endîş
Binâ-yı çeşmeye me'mûr olunca sadr-ı emcedden

Civâr-ı han-kâh-ı Hazret-i Mahmûd Efendi'de
Bu dil-cû çeşme oldu yâdigâr ol merd-i erşedden

Hep asâr-ı sadâkatdir ki oldu akıbet Mahmûd
Yapup bu çeşmeyi feyz aldı nûr-ı izz-i sermedden

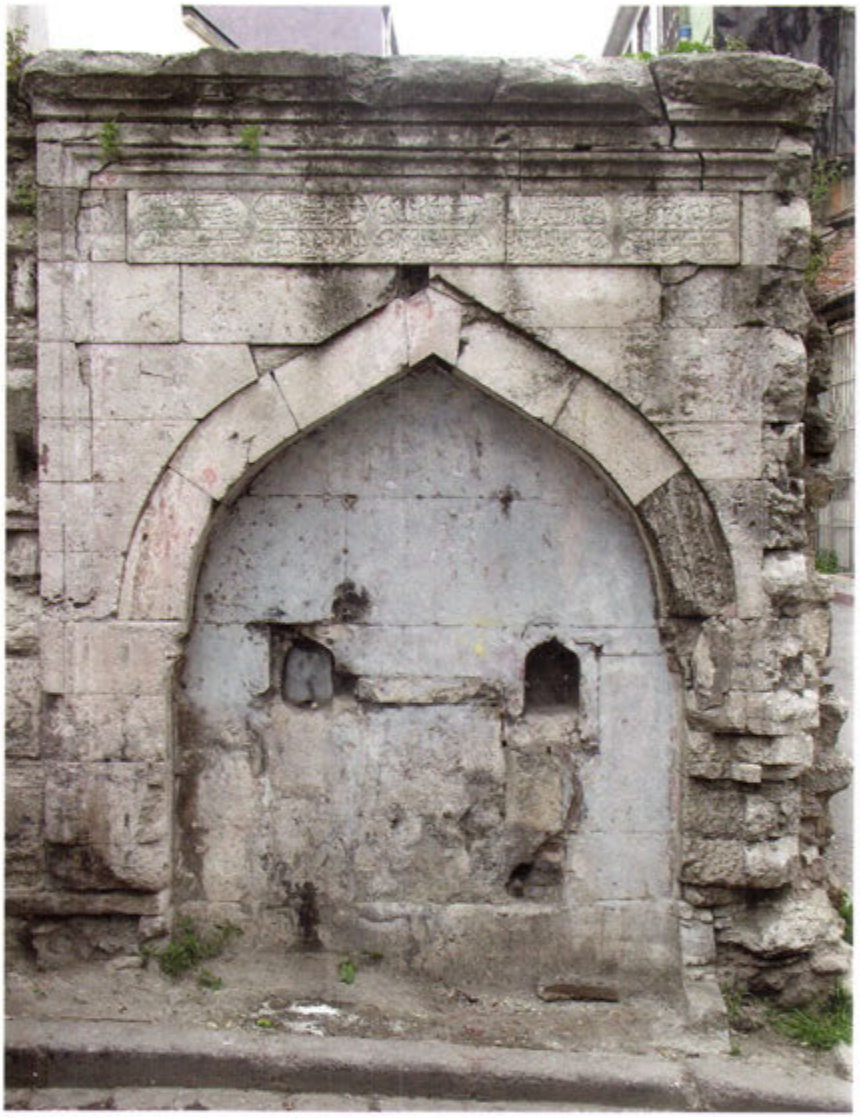
Hudâ şehenşeh-i zi-şân ve sadr-ı sâhibü'l-hayrın
Riyâz-ı devletin asûde kılsun dîde-i bedden

Bekâ-cû-yı kadîmî Şâkir-i dâ'î dedi târih
Gel iç ayn-ı hayâtı çeşme-i pâk-i Mehemmed'den
1136

325 Mehmed Paşa (Sadrazam) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mehmed Paşa Tarihi: H.1027 / M.1617-1618
Adresi: Melek Hoca Caddesi Karabaş Mahallesi Karagümrük FATİH

Sultan I. Mustafa döneminde yapılmış olan bu çeşmenin banisi, dönemin sadrazamlarından Mehmed Paşa'dır. Paşa'nın yakın muhitte Rami ile Edirnekapı arasında hemen hemen aynı yapıda ve aynı kitabeye sahip bir çeşmesi daha vardır. Diğerini daha sağlam buldukları için bazı kaynaklar bu çeşmeye yer vermemişlerdir. Çeşme kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Duvara gömülmüştür. Basık sivri kemerli bir niş görülmektedir. Harap durumdadır. İki tane sivri kemerli tas yuvası bulunmaktadır. Sivri kemerin üstünde kitabe taşı yer almaktadır. Teknesi ve musluğu yoktur.

Hazret-i Pâşâ ki nâmıdır Mehemmed kâm-bin / Sadr-ı a'zam ya'ni ol mu't-il berâya-i kâmilîn
Cümle-i eşyayı Bâri (...) ihyâ itmeğin / Kıldı icra işbu aynı (...) lilşaribîn
Rûz-ı mahşerde şefi'i ola beyn-elk-mü'minîn / Mustafa-yi enbiyâ mahbûb-ı Rabb-il âlemîn
Zümre-i aştan nûş itdikçe bundan hamd ile / İzz-ü rif'at vire Hak kıla belâdan emîn
Nâzır oldukda bu ihsân-ı cemîlin hüsnüne / Didi târihin Hatîbî hayrunu mâun maîn

326 Mehmed Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sokullu Mehmed Paşa Tarihi: H.978 / M.1570-1571
Adresi: Zalpaşa Caddesi Kızıl Mescit Camii EYÜP

Çeşme, 978 yılında Sokullu Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1268 (1851) yılında bitişikteki tekkenin de banisi olan Nâfi Efendi tarafından annesi Azize Hanım'ın ruhu için yeniden yapıldığı anlaşılmaktadır.

Her iki inşanın kitabeleri mevcuttur. Duvara bitişik olarak kesme taştan ve klasik tarzda yapılmıştır.

Yalın silmenin üzerinde çeşmenin üç satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin iki yanında papatya kabartmaları görülmektedir.

Yuvarlak kemerle biçimlendirilmiş nişin içerisinde üç satırlık kitabe yer almaktadır. Ayna taşı sadedir ve musluğu üzerindedir.

Bu dil-cü çeşmenin bâni-i vâlâsı (...) etmiş
Hâzine yapmadan vaktiyle ol zât-ı behişt-me'vâ
Afife Hânım oldu garkâ-i rahmet bu mevkide
Hüdâ rûh-ı revânın âb-ı Kevserle ide irvâ
Ol iffet-pîşenin Nâfi Efendi ya'nî mahdûmu
Hâzine eyledü rûhu içün bu çeşmeye inşâ
Sene 1268

Sâhibü'l-hayr o hem-nâm-ı resûl-i Mevlâ
Kıldı bu çeşme-i cân-bahşı revân-ı ebedî atâ
Eyledi âb-ı firâvânı revân hak yoluna
Hoş sebîl etdi içüp halk-ı cihân ide duâ
Hak kabûl eyleye kim dedi Nihâdî târîh
Kıldı bu çeşmeyi bünyâd Mehmed Paşa
Sene 978

327 Mehmed Said Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mehmed Said Efendi Tarihi: H.1196 / M.1781-1782
Adresi: Vaniköy Kandilli Yolu Kandilli ÜSKÜDAR

Çeşmenin üzerindeki kitabe, Sultan I. Abdülhamid dönemi Anadolu Kazaskerleri'nden Mehmet Said Efendi'nin ruhuna ithafen yaptırıldığını belirtmektedir. Ancak çeşmenin 1952 yılında, önceki haliyle pek ilgisiz bir tarzda yeniden yaptırıldığı da Egemen tarafından bildirilmektedir. Çeşme tek cepheli ve mermerden yapılmıştır. Ayna taşı dikdörtgen çerçeve içinde içerlek olarak yer alır ve süslemesizdir.

Sâhibü'l-hayrât sâbıkâ Anadolu Kadıaskeri
Hayâti-zâde merhûm Mehemmed Said Efendi
Ruhıyçün bi-hürmeti'l-fâtihâ
Fî gurre-i B Sene 1196

328 Meryem Kadın Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

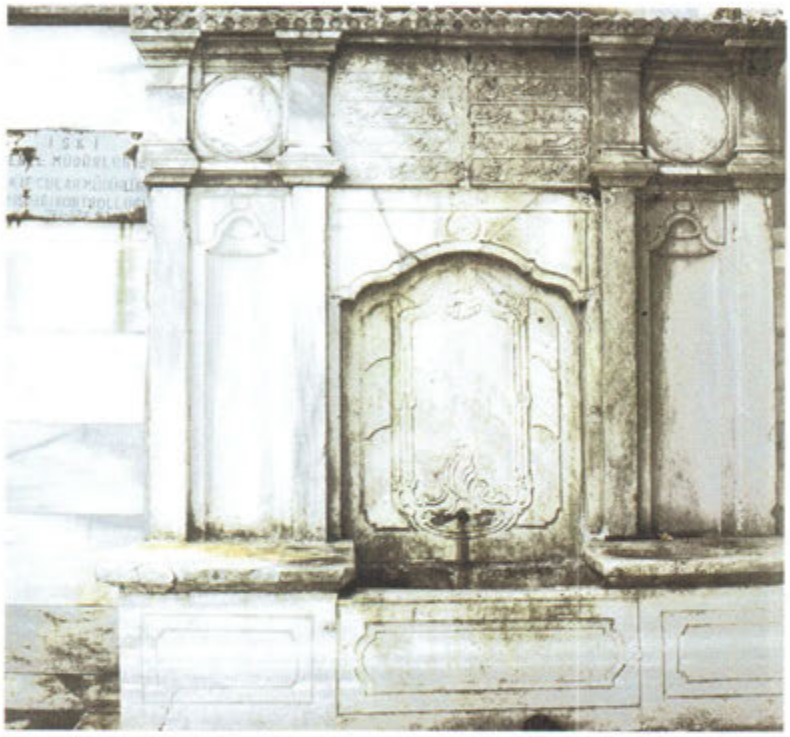
Banisi: Süleyman Ağa Tarihi: H.1208 / M.1793-1794
Adresi: Subaşı Mevkii Büyük Çamlıca Caddesi Coşkun İlköğretim Okulu Karşısı ÇAMLICA

Sultan III. Selim'in Çuhadar Ağası Süleyman Ağa tarafından annesi Meryem Kadın adına yaptırılmıştır. Tek cepheli, mermer, çeşmenin üstündeki korniş, palmet bordürden oluşur. Altında cephe başlıklı ve kaideli dört kısa sütunla üç bölüme ayrılmıştır.

Sağ ve sol köşelerde kornişin altında, iki sütun arasında birer büyük madalyon bulunmaktadır

Madalyonların altında ve yuvarlak dalgalı kemer içine alınmış ayna taşının her iki yanında yine yuvarlak dalgalı kemerli birer uzun niş bulunmaktadır.

Bu iki büyük madalyonun ortasında çeşmenin beş satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabenin altında, etrafı bitkisel süslemelerle tezyin edilmiş ayna taşı, yuvarlak dalgalı kemerli bir niş içinde yer almaktadır.

Yuvarlak kemerin üstünde ve tam ortasında küçük penç (çarkıfelek) bezemeli küçük bir madalyon bulunmaktadır. Madalyonun üstünde kartuş içinde ketebesi bulunmaktadır.

Bahr-ı gevher-pâş-ı ihsân-ı Hazret-i Sultân Selîm
Kıldı icrâ dehre her sû çeşm-i adl ü dâdını
Çukadâr Ağa-yı vâlâsı Süleymân Ağa kim
Su gibi sarf itdi hayra nakd-i bî-a'dâdını
Mâder-i Meryem-nihâdı nâmına bu çeşmeyi
Kıldı âbâd eyledi ihyâ cihânda adını
Feyz-yâb-ı ecr idüp Mevlâ dü âlemde anı
Saky ide havz-ı peygamberden eb ü ecdâdını
Mısra'-ı dil-cû Münîbâ düşdü târîh-i selîs
Nûş ola âl-i âb-ı rûh-efzâ-yı Meryem Kadın'ı
El Abdü'd-dâî Mehmed Tâhir
M Sene 1208

329 Mesih Mehmet Paşa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mesih Mehmet Paşa Tarihi: H.994 / M.1585-1586
Adresi: Eski Ali Paşa Caddesi FATİH

Bir süre Sultan III. Murad'ın Sadrazamlığı'nı da yapan Mesih Paşa tarafından yaptırılmış olan bu çeşme 1233 (1817) yılında III. Mustafa' nın kızı III. Selim'in kızkardeşi Beyhan Sultan tarafından yeniden ihya edilmiştir. Bu ikinci yapımı II. Mahmud dönemine tekabül eden çeşmenin, vakıflardaki kayıt evrakları ve eski durumunu gösteren arşiv fotoğrafları da mevcuttur.

Çeşme iki cephelidir ve duvara bitişik olarak yapılmıştır. Bir cephesi üç adet cepheye gömülmüş dikdörtgen sütunla iki gözlüdür, diğer cephesi klasik tarzda ve tek gözlüdür.

Çift gözlü cephede iki yalın silme arasında uzun dikdörtgen bir bölüm halinde kitabe bulunmaktadır. Kitabenin sağ ve solunda bulunan silmelerin arasında yer alan kısa dikdörtgen sütunların üzerinde, çiçek motifleri bulunmaktadır. Sütün başlıklarının üzerinde girland motifleri yer almaktadır.

Ayna taşlarının üstünde palmetle son bulan kartuşların içinde kitabeler yer almaktadır. Kitabenin altında yuvarlak kemerler görülmektedir.
Ayna taşlarında, barok deniz kabuğu görünümünde stilize akantüs yapraklarıyla oluşturulan kabartmalar yer almaktadır. İkinci cephede sivri kemerli bir niş görülmektedir. Musluğu ve teknesi yoktur.

Hazreti Paşa ki nâmıdır Mesîh / Kıldı çün ihyâ (...)iltifat
Eyledi icrâ ayn-ı selsebîl / (...)azb-i Fırat
Hâtif-i kudsî dedi tarihini / Mâ-i sâfi çeşme-i âb-ı hayat 994

O ki nûr-i ismet hazret-i Beyhan Sultan kim
Mezîd-i ömr ede zâtın cihanda hazret-i Mevlâ
Ki bu dilcû çeşme harabiye müşerref olmuşken
Kemâl-i himmetin sarfiyle elhak kıldı nev-ihyâ
Pesendîde yapıb bu ayn-i cûdiyle livechillâh
İmameyn aşkına bu âb-ı pâki eyledi icrâ
Anın Kâlâyi târihin dedi âb-ı hayat-âsâ
Zehî bu aynı Beyhan Sultan kıldı ihya nev zîbâ
1233

330 Mısırlı Osman Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Osman Ağa Tarihi: H.1020 / M.1611-1612
Adresi: Söğütlü Çeşme Caddesi Osman Ağa Camii Karşısı KADIKÖY

Sultan I. Ahmed döneminde Mısırlı Osman Ağa tarafından yaptırılmıştır. Tarihi A. Egemen tarafından (1030) olarak verilse de (1020) tarihi okunabilmektedir.
Çeşme kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Düz çatılıdır. İki kenarı pahlıdır ve buralara yuvarlak sütunlar yerleştirilmiştir. Basık sivri kemerli nişin içerisinde ayna taşı yer almaktadır. Ayna taşında içi boş bir kartuş ve kaşkemer motifi görülmektedir.

Mısırlı Osman Ağa hayra mâil
Geçüb nûş eyleyen her teşne-cân
Cû yapdı Hakk içün bu çeşmesârı
Cinândan âb gevire Bârî
Sene 1020

331 Mir-i Alem Halil Ağa Çeşmesi (Kumbasar Çeşmesi) / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mir-i Alem Halil Ağa Tarihi: H.1144 / M.1731-1732
Adresi: Kumbaracı Yokuşu No 88 Tarihi Mezarlık Duvarı BEYOĞLU

Mir-i Alem Halil Ağa tarafından yaptırılmıştır. Kitabede verilen tarih 1144 (1731) olup I. Mahmud dönemine tekabül etmektedir.

Çeşme mezarlık duvarına bitişik olarak, klasik üslupta ve kesme taştan yapılmıştır. Basık sivri kemerli nişin üzerinde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Sivri kemerin iki yanında birer rozet görülmektedir.

Nişin içinde üzengi taşlarından başlayarak devam eden bir silme görülüyor. Ayna taşı çok kötü durumdadır. Muhtemelen üst kısmında geçmeli bir bordür bulunmaktadır.

Boş dikdörtgen çerçevenin altında kemer motifinin bir kısmı görülüyor. Motifin altında iki yanda neredeyse tamamı yok olmuş iki servi motifi bulunmaktadır. Musluğu koparılmıştır. Çeşmenin yanında küçük bir ayna taşı ve küçük duvara monte edilmiş kurnasıyla bir çeşme daha vardır.

Ayna taşının üzerinde muhtemelen yine benzer bir geçmeli motif bulunmaktadır. Bir kemer motifi görülebilmektedir.

Hâlâ mîr-i alem oğa-yı memdûhü'l-hısâl / Bu çeşmeyi kıldı sebîl âb-ı rû-yı Zü'l-celâl / Nâmı Halil olmağla o zât-ı pâk-i ekremin
Deryâ-yı lütfun âleme kıldı sebîl zemzem misâl / Dil-teşnegâna su gibi dedim târîhini Nazîf / Al iç Muhammed aşkına bu çeşmeden âb-ı zülâl.
Sene 1144

332 Mihrimah Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mihrimah Sultan Tarihi: H.1092/M.1680
Adresi: İskele Meydanı Mihrimah Sultan Camii ÜSKÜDAR

Kanuni Sultan Süleyman'ın Hürrem Sultan'dan olan tek kızı Mihrimah Sultan adına 1578'de, (ölümünden yüzyıldan fazla süre sonra) vakıf gelirleriyle Sultan IV. Mehmed (Avcı) döneminde yaptırılmıştır. Çeşme klasik tarzda mermerden yapılmıştır. Lotus-palmet bordürlü bir korniş cepheyi dolanmaktadır.

Çeşmenin köşeleri pahlanmış ve birer ince yuvarlak sütun yerleştirilmiştir. İnce silmelerin ortasında kilit taşında bir rozet bulunan basık sivri kemerli bir niş görülmektedir. Kemerin sağ ve soluna birer rozet yerleştirilmiştir.

Nişin üzerinde dikdörtgen plaka içerisinde üç satırlık kitabesi yer almaktadır. Kitabede aradaki boşluklar çiçek ve yaprak motifleriyle dekorlanmıştır.

Basık sivri kemerin üzengi taşı iç kısımdan yivlidir. Ayna taşında dalgalı bir kaşkemer motifi ve içinde bir çiçek motifi bulunmaktadır. Musluğu yoktur.

Habbezâ menba'-ı âb-ı hayevân / Teşne-diller içe her dem mâ'sın
Mihrimâh Sultân o Belkıs-meşreb / Yapmışdı suyunun mecrâsın
Verdi Hak yine bu târîhde ana / Çeşme-i âb-ı hayât icrâsın
Sene 1092

333 Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mihrişah Valide Sultan Tarihi: H.1220 / M.1805-1806
Adresi: Yeniköy Sahil Yolu SARIYER

III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan tarafından yaptırılmıştır. Çeşme restore edilmektedir. Cephenin üst bölümünde oymalar, kemerli, kare, dikdörtgen sığ nişler görülmektedir. Sivri at nalı kemer iki silindir sütuna oturmaktadır.

Kemerin üstünde oymalı bir silme görülmektedir. Ayna taşı düzdür. Oval bir teknesi vardır. Saçak kısmında basık sivri kemerli niş içinde III. Selim'in tuğrası ve etrafında güneş, ay ve çiçek motifleri bulunmaktadır. Altında iki satırlık kitabesi vardır.

Sâhibetü'l-hayrât ve'l-hasenât devletlü ismetlü
Mihrişâh Vâlide Sultân-ı aliyyetü'ş-şân hazretleri
Sene 1220

334 Mihrişah Valide Sultan Türbesi Çeşmeleri / Duvar Çeşmesi

Banisi: Sultan III. Selim Tarihi: H.1210 / M.1795-1796
Adresi: Cülüs Yolu Üzeri İlim Yayma Cemiyeti EYÜP

Yapı, annesi adına Sultan III. Selim tarafından yaptırılmıştır. Külliye şeklinde olup aynı zamanda sebilleri de vardır.

Yuvarlak kemerli girişin iki yanında ikişer silindir sütun arasına birer çeşme yerleştirilmiştir. Uzunlamasına birer niş üzerinde musluk yerleri görülmektedir. Tepesinde ve nişin üzerinde stilize akantüs motifleri yer almaktadır. Üst kısmında sütun başlıkları üzerinde yükselen süslemesiz birer konsol ve bu konsolların üzerinde oymalı ve kıvrımlı konsollar bulunmaktadır. Süslemeli iki konsolun arasında sağda "Lâ ilâhe illallâh", solda "Muhammedü'r-resûlüllâh" yazısı görülmektedir.

Girişin üzerinde yine akantüslerden oluşan süslemeler ve altında "Küllü nefsin zâ'ikatü'l-mevt" yazısı yer almaktadır.

Muhammedü'r-resûlüllâh / Küllü nefsin zâ'ikatü'l-mevt / Lâ ilâhe illallâh

335 Muhammed Fahreddin Efendi Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Muhammed Fahreddin Efendi Tarihi: H.1326 / M.1908-1909
Adresi: Kartal Baba Caddesi Cuma Tekkesi İçi ÜSKÜDAR

Üsküdar Kartal Baba Caddesi'ndeki Nakşi Dergâhı, İbrahim Efendi isminde bir hayır sahibi tarafından yaptırılmış, 1844 yılında II. Abdülhamid'in birinci haznedârı tarafından yenilenmiştir. Bakımsızlıktan çöken dergâh 1940 yılında yıktırılmıştır.

Dergâhın bahçesinde yer alan abdest suyu teknesi niyetine yapılan bu çeşme, 1326 (1908) yılında Dilsizzade Hacı Büyük Fesli Muhammed Fahreddin Efendi isimli bir zatın hayratıydı.

Çeşmeden geriye kalan parça üzerinde, kartuş içerisinde iki satırlık kitabe ve kaşkemer motifi görülmektedir.

Âsitâneli Dilsiz-zâde el-Hâc Büyük
Fesli Muhammed Fahreddin Efendi'nin hayrâtıdır.
1326

336 Muslu Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Musa Ağa Tarihi: H.1077 / M.1666-1667
Adresi: Akbıyık Yokuşu Sultanahmet EMİNÖNÜ

Sultan IV. Mehmed (Avcı) döneminde Muslu Ağa tarafından yaptırılmıştır.

Çeşme kesme taştan klasik tarzdadır. Duvara bitişiktir. Çatısı yoktur.

Yalın bir silme cepheyi dolaşmaktadır. Cephede köşeler pahlanmış ve ince sütunlar yerleştirilmiştir.

İnce silmelerin ortasında kilit taşında bir rozet bulunan sivri kemerli nişi görülmektedir.

Üzengi taşı iç kısımdan yivlidir. Ayna taşında üst kısımda boş bir kartuş görülmektedir. Altta dalgalı kaşkemer motifi görülmektedir.

Sivri kemerin üstünde dört satırlık kitabe bulunmaktadır.

Hazret-i ağa-yı Dârü's-saltanat / Ya'nî Muslı Ağa ol ferhunde zât / Bende-i cûd ü sehâsı hâss u âmm
Garka-i bahr-ı atâsı kâinât / Çeşme bünyâd eyledi Allah içün / Tâzelendi çâr rükn-i şeş cihât
Hayr-ı câridir olan bî-şâyibe / Yevm-i ukbâ bâ'is-i fevz [ü] necât / Devletinde nâliyâ târîhdir
Geldi akdı çeşme-i ayn-ı hayât / (Sene 1077) / Ali, İskenderiye, Teberdâr-ı Hâssa

337 Mustafa Ağa (Hacı) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mustafa Ağa Tarihi: H.1323 / M.1905-1906
Adresi: Keskin Müneccim Sokak No 25 Paşabahçe BEYKOZ

II. Abdülhamid dönemi yapılarındandır. Mavnacılıkla meşgul olan Hacı Mustafa Ağa isimli bir zat tarafından yaptırılmıştır. Düz çatılı tek yüzlü çeşme harap durumdadır. Yuvarlak kemerli bir nişin içinde bulunan ayna taşı üzerinde deniz kabuğu kabartması ve iki ucunda C kıvrımları görülmektedir. Her iki yanında yivli hatlar görülür. Nişin üzerinde iki satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu yoktur. Teknesi kırılmıştır.

Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Galata'da
Mavnacı el-Hâc Mustafa Ağa'nın hayrâtıdır
Fî sene 1323 Arabî

338 Mustafa Ağa (Kayış) Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Adresi: Fatih Belediye Sosyal Tesisleri Önü FATİH

1289 tarihinde tamir edilirken yazılan kitabede iki tarih bulunmaktadır. Sultan II. Mahmud devri Babussaade ağalarından Kayış Mustafa Ağa'nın ruhuna ithaf ve 1228 tarihi bulunmaktadır. Ancak tamiri yaptıranın da ismi yoktur.

Mâşâallâh kân
Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Bâbüssaâde
Ağası sâbık merhûm Kayış Mustafa Ağa
Efendim âfiyet olsun cümleye geçmişlerin rûhuna Fâtiha 1289

339 Mustafa Ağa Çeşmesi / Tek Yüzlü Meydan Çeşmesi

Banisi: Mustafa Ağa Tarihi: H.1092 / M.1681-1682
Adresi: Nişanca Caddesi Üzeri FATİH

IV. Mehmed (Avcı) döneminde Edirne Sarayı Ağası olan Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme klasik üslupta ve tek yüzlü, kesme taştan inşa edilmiştir. Ayna taşı ve kemer üstünde benzer motifter yer almaktadır. Çeşme, çatılı olup teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Musluğu bulunmamaktadır.

Sâhibü'l-hayrât Ağa-yı Sarây-ı Edirne
Mustafa Ağa'ya rahmet ide rabb-ı kâinât

Nüş iden der bu eser-i eşk-nümâ târihini
Çeşme-i pâk-i musaffâ bi-bedel mâ-i hayât

Sene 1092

340 Mustafa Ağa Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mustafa Ağa Tarihi: H.1028 / M.1618-1619
Adresi: Kırmızı Minare Camii Önü Sahil Yolu Kasımpaşa BEYOĞLU

Sultan II. Osman(Genç)'ın Darussaade Ağası olan Mustafa Ağa tarafından yaptırılmıştır. Çeşme kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Hafif öne taşkın düz çatılıdır. Yalın silmenin altında basık sivri kemerli niş dikdörtgen bir çerçeveyle belirlenmiştir. Üzengi taşı iç kısımdan yivlidir.

Sivri kemerin kilit taşında bir rozet görülmektedir. Kemerin üstünde iki satırlık kitabe bulunmaktadır. Ayna taşı sadedir ve musluğu yoktur. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Dârü's-sa'âde ağası Osman âdil'in
Emr-i meremmeti Mustafa Ağa ol sâhib-i kerem

341 Mustafa Han Çeşmesi / Köşe Çeşmesi

Banisi : III. Mustafa Tarihi: H.1174 / M.1760-1761
Adresi: Ayazma Mahallesi Ressam Ali Rıza Sokak Ayazma Camii Avlusu ÜSKÜDAR

Sultan III. Mustafa tarafından yaptırılmıştır. Eski fotoğraflarında üzerindeki ahşap ve geniş saçaklı çatı dikkat çekmektedir. Harap olan bu çatının 1978 yılında yıktırıldığı, kaynaklarda belirtilmemektedir.

Çeşme mermerden yapılmıştır. Çatısı piramidaldir ve önden alınlık şeklindedir. Cephe kare çerçeve içine alınmıştır. Yeşil zemin üzerinde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır.

Ayna taşı yerine cephenin önünde dışa çıkan dikdörtgen sütun yerleştirilmiştir. Sütunun üzerinde köşeli dört yüzlü kubbeyi andıran bir başlık vardır.

Menba'-ı cû-yı himem Sultân-ı memdûh şiyem
Ayn-ı eltâf u kerem şâhenşeh-i zıll-i Hudâ

Şâh-ı devrân Mustafa Hân ibn-i Ahmed Hân kim
Âb-ı cûdın dehre icrâ eyledi ser tâ be pâ

Etdi ez-cümle bu dil-cû çeşmesâr-ı hurremi
Himmetiyle câmi-i pâki civârında binâ

Mâ-i zerrîn eyle Zihnî sebt-i târihe sezâ
Çeşme-i âb-ı revân-ı vakf-ı Sultân Mustafa

Etrafı yaprak formlarıyla çevrelenmiş dairesel bir kabartma üzerindeki musluk yerinde yoktur.

Sütunun diğer iki yüzünde de aynı dairesel kabartma bulunmaktadır.

Önünde uzunca bir yalak ve mermer bir tekne bulunmaktadır.

342 Mustafa Han III Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mustafa Han Tarihi: H.1177 / M.1763-1764
Adresi: Paşabahçe İskele Meydanı Ayazma Seti Altı Paşabahçe BEYKOZ

Sultan III. Mustafa'nın yaptırdığı eserlerden biridir. Çukurda kalan çeşmeye ait yuvarlak kemerli nişin içinde yer alan ayna taşı ve üstünde kitabesi yer almaktadır. Asli yapısından çok farklılaştığı anlaşılmaktadır.

Mustafâ-yı sâlis hayrâtıdır
Çukurçeşme
1177

343 Mustafa Paşa Sebili / Sebil Çeşme

Banisi: Mustafa Paşa Tarihi: H.1263 / M.1846-1847
Adresi: Feshane Caddesi Saliha Sultan Sebili Karşısı Azapkapı BEYOĞLU

Sultan II. Mahmud devrinde yapıldığı anlaşılan ve şu an dükkan olarak kullanılan bir sebildir.

Binâ etmişdi evvel bu sebîl-i sâf u dil-cûyu
İde rahmetle Ii-vefkıhi? Mustafa Paşa'yı Mevlâ sir
Harâb olmuşdu elli dörtde etdi sû be sû âbâd
Şeh-i cennet-mekân Mahmud Hân-ı vâcibü't-tevkîr
Tecdîdi îcâb eylemişdi yapdı mâlından
Muvaffak eyleyüp berâyâ-yı hayrı şive-i takdir
Attâş-ı Kerbelânın kıldı rûh-ı pâkini şâdân
Sezâ ol zâ:ı etsem Cennet ü Kevser ile tebşîr
Yazup târîhin kalemden? sorma Safvet âfiyet olsun

345 Nazım Bey Çeşmesi / Meydan Çeşmesi

Banisi: Nazım Bey Tarihi: H.1341 / M.1922-1923
Adresi: Hıdır Bey Caddesi Tantavi Camii Önü Rami EYÜP

Nazım Bey isimli bir hayır sahibi tarafından yaptırılmıştır. Kitabesinde bulunan tarih Rumi olduğundan, 1925 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.
Geniş saçağının altında altıgen planlıdır. Görülen yüzünde kitabesi ve altında uzun sivri kemerli sığ niş içinde süslemesiz ayna taşı bulunmaktadır. Kemerin içinde rumi süslemeli kabartmalar yer almaktadır. Teknesi sağlamdır.

Su her şeye hayat verir
Kânun-ı evvel Nâzım Bey Çeşmesi sene 1341

344 Mühendis Ali Dede Çeşmesi / Duvar Çeşmesi

Banisi: Mühendis Ali Dede Tarihi: H.1269 / M.1852-1853
Adresi: Abdurrahman Şerefbey Caddesi No 99 Karşısı EYÜP

Sultan Abdülmecid döneminde Mühendis Ali Dede (Ali Bey) isimli bir hayır sahibi tarafından çeşmenin tamir ettirildiği anlaşılıyor. Kitabe muhtemelen tamir kitabesi. Çünkü klasik üslupta ve 19. yüzyıl tarzı değildir. Ancak ilk banisi ile ilgili herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.
Çeşme klasik üslupta yapılmıştır. Silmeler cepheyi kuşatmaktadır. Kilit taşında rozet bulunan basık sivri kemerli niş içinde dört satırlık kitabesi bulunmaktadır. Musluğu yoktur. Teknesi sağlamdır.

Mühendis Ali Dede hayr-endîş idi râh-ı hakîkatde
Hüdâ rahmet kıla canın fedâ kıldı tarîkatde
Harâb olmuş idi yolu serâpâ çeşmenin cânâ
Muvaffak bi'l-hayr oldu türâb bu şîre gurbetde 1269

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
İ S K İ
İSTANBUL SU VE KANALİZASYON İDARESİ

İSKİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Alibey cd. Nurtepe Yolu 34406 Kağıthane - İSTANBUL
Tel: 0212 321 00 00 • Faks: 0212 321 77 40
www.iski.gov.tr